

Önkormányzati rendszer és társadalom

Jogszociológiai vizsgálatok

BADÓ ATTILA
FELEKY GÁBOR
PATYI ZSÓFIA

Dialóg Campus

ÖNKORMÁNYZATI RENDSZER ÉS TÁRSADALOM
Jogszociológiai vizsgálatok

Vákát oldal

Badó Attila
Feleky Gábor
Patyi Zsófia

ÖNKORMÁNYZATI
RENDSZER
ÉS TÁRSADALOM
JOGSZOCIOLÓGIAI VIZSGÁLATOK

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú,
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű
kiemelt projekt keretében jelent meg.

Szerkesztő
Badó Attila

Lektor
Bartha Ildikó

© Kiadó, 2020
© Szerkesztő, 2020
© Szerzők, 2020

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalom

ELŐSZÓ	9
„ÖNKORMÁNYZATISÁG” A MAGYAR TANÁCSRENDSZERBEN	13
Szervezettörténet dióhéjban	14
A kádereképzésről	19
Konklúzió	24
A MAGYAR ÖNKORMÁNYZATI RENDSZER KIHÍVÁSAI A 21. SZÁZADBAN	27
A LAKOSSÁG ÉS AZ ÖNKORMÁNYZATOK	41
Elméleti és módszertani felvetések	41
Az elégedettség mint legitimitási attitűd	47
A bizalom mint legitimitási attitűd	54
A lakossági participáció	60
Participáció és területi jellemzők	65
Participáció és társadalmi jellemzők	68
Participáció és elégedettség, participáció és bizalom	68
TÁJÉKOZÓDÁSI FORRÁSOK	71
JOGISMERETI KÉRDÉSEK AZ ÖNKORMÁNYZATI KULCSSZEREPLŐK (POLGÁRMESTER, KÉPVISELŐ, JEGYZŐ) HIVATALBA KERÜLÉSÉNEK MÓDJÁRÓL	73
TÁJÉKOZOTTSÁGI KÉRDÉSEK A POLGÁRMESTER ÉS AZ ÖNKORMÁNYZATI KÉPVISELŐ ISMERTSÉGÉRŐL	77
JOGISMERETI KÉRDÉSEK A TÖRVÉNY ÉS AZ ÖNKORMÁNYZATI RENDELET JOGALKOTÓJÁVAL KAPCSOLATBAN	81
ÚJABB JOGISMERETI KÉRDÉS: KI DÖNT A TELEPÜLÉS ÉVES KÖLTSÉGVETÉSÉNEK KÉRDÉSÉBEN?	89
Képviselő-testület versus polgármester	90
A polgármester mint „erős kutya”	93

LAKOSSÁGI ÁLLÁSPONTOK ÖNKORMÁNYZATISÁGRÓL, AZ ÁLLAM ÉS AZ ÖNKORMÁNYZAT KÖZTI VISZONY (FELADATMEGOSZTÁS) KÉRDÉSÉBEN	95
Önkormányzat és demokrácia	95
Állam versus települési önkormányzat, avagy ki legyen a köznevelési intézmények gazdája?	102
Hogyan alakult a helyi közszolgáltatások színvonala az utóbbi években?	104
Az állam szerepének megítélése a helyi közszolgáltatások tekintetében	107
A polgármester kormánypártiságának szerepe a település fejlődésében	112
Az állam és az önkormányzat közti elvárt feladatmegosztás településműködtetési kérdésekben	115
ÖSSZEGZÉS HELYETT	127
A SZEGEDI ÖNKORMÁNYZAT DOLGOZÓINAK VÉLEMÉNYE	129
Bevezetés	129
A szegedi önkormányzat dolgozóinak demográfiai jellemzői	131
Nemek szerinti összetétel	131
Életkor szerinti összetétel	132
Iskolai végzettség szerinti összetétel	134
Milyen szakterületen szereztek a legmagasabb iskolai végzettségüket az önkormányzati dolgozók	134
Munkatapasztalat, közszolgálati viszony	135
Eddig összesen hány évet töltött közszolgálati (tanácsi) jogviszonyban?	135
Hogyan alakult időben a közszolgálati jogviszonya?	136
A munkával kapcsolatos dolgozói elvárások és a dolgozói elégedettség	137
A munkával, munkahellyel kapcsolatos elvárások	137
A munkával, munkahellyel kapcsolatos elégedettség	139
A munkával, munkahellyel kapcsolatos elvárások és elégedettség	140
Az önkormányzati dolgozók helyzetének változása	141
Hivatali előrejutás és a dolgozói teljesítményértékelési gyakorlat az önkormányzatnál	142
Az önkormányzati hivatal működésének jellemzői	146
Továbbképzések az önkormányzatnál	153
Településfejlesztés, a település helyzetének értékelése	155
Vélemények az önkormányzatok és az állam szerepéről	160
ÖNKORMÁNYZATI DOLGOZÓKKAL KÉSZÍTETT INTERJÚK	167
Interjú egy önkormányzati középvezetővel	167
Interjú egy önkormányzati dolgozóval	183

Interjú egy önkormányzati dolgozóval	189
Interjú egy önkormányzati felsővezetővel	193
Interjúk önkormányzati képviselőkkel	198
Interjú a polgármester és a közgyűlési többség pártján álló önkormányzati képviselővel	198
Interjú a polgármesterrel és a közgyűlési többséggel szemben álló önkormányzati képviselővel	202
FÜGGELÉK, EREDMÉNYEK	211
Kereszt táblák	211
A kérdőív kérdéseinek háttérváltozókkal való összefüggései	211
A lakosság és az önkormányzat	211
A joghallgatók önkormányzatokkal kapcsolatos jogtudatvizsgálatának táblázatos eredményei	306
FELHASZNÁLT IRODALOM	309
BIBLIOGRÁFIA	317

Vákát oldal

Előszó¹

A magyar önkormányzatok döntéshozatali mechanizmusának feltérképezésére vállalkoztunk 2017-ben azokkal a szegedi kutatókkal, akik egy már évek óta jogszociológiai vizsgálatokat végző kutatócsoport² csatlakozva az önkormányzati rendszer összehasonlító jogi, jogszociológiai, történeti módszerrel végzett interdiszciplináris vizsgálatára szövetkeztek egy államtudományi kutatóműhely keretében.

Célunk többek között az önkormányzati döntéshozatali mechanizmusok és e mechanizmusok talaján megszülető, az állampolgárokat is érintő döntések hatásainak olyan jogszociológiai vizsgálata volt, amelynek eredményeként empirikus úton igazolt képet kaphatunk a közelmúlt működési mechanizmusairól. Bízunk abban, hogy a jogtörténeti tapasztalatok és a modern jogtudat vizsgálatainak módszereire alapozó empirikus vizsgálat eredményeivel olyan ismeretekhez jutunk az önkormányzati rendszer döntéshozatali mechanizmusa vonatkozásában a döntések társadalmi percepcióiról, amely egyedülálló ismeretanyaggal gazdagíthatja az önkormányzatokra vonatkozó szakirodalmi forrásokat, és bármilyen jogalkotói reformhoz segítséget nyújt.

Kutatócsoportunknak 2016 és 2018 között négy empirikus kutatás keretében nyílt lehetősége arra, hogy az önkormányzati rendszerhez kapcsolódó ismereteket, attitűdöket, véleményeket felmérje. Ebből három (1., 2., 4.) vizsgálat a lakosság körében végzett közvélemény-kutatást jelentett.

1. Kérdőívet dolgoztunk ki a magyar önkormányzati rendszer elemzése céljából, amelybe a meghatározott kutatási célok vizsgálatához meghatározott kérdéseket rendeltünk. A korlátozott anyagi lehetőségek miatt és a reprezentativitás biztosítása

¹ A szerzők köszönetüket fejezik ki az Államtudományi Műhely további kutatóinak: Biernacki Karolnak, Nagy Zsoltnak, továbbá a kutatásba bevont szakértőknek: Siket Juditnak, Antal Tamásnak, Józsa Zoltánnak és Lőrinczi Jánosnak.

² Az SZTE jogszociológiai kutatócsoport a 2010-es évek közepe óta formálódott, hogy az SZTE Összehasonlító Jogi Intézete és az SZTE Szociológia Tanszéke munkatársainak együttműködésével hatékony empirikus kutatásokat végezessenek különböző vizsgálati területeken. A számos publikációból az alábbiak jól mutatják a kutatócsoport érdeklődési körét: BADÓ, Attila – FELEKY, Gábor – LŐRINCZI, János (2019): Empirical Research in Hungary about Lay and Professional Judge Relations in Mixed Tribunals: Fair or Self-Distancing Aristocracy? *Forensic Legal & Investigative Sciences*, Vol. 5, No. 1. 1–12.; BADÓ Attila – LŐRINCZI János – PATYI Zsófia (2018): A joghallgatók jogismerete egy empirikus vizsgálat alapján. *Jogelméleti Szemle*, 4. sz. 15–41.; BADÓ Attila – LŐRINCZI János – PATYI Zsófia (2018): A magyar joghallgatók motivációi, céljai, életstratégiái egy empirikus vizsgálat alapján. *Forum: Acta Juridica Et Politica*, 8. évf. 2. sz. 35–63.; BADÓ Attila – FELEKY Gábor – LŐRINCZI János – PATYI Zsófia (2017): Összehasonlító motivációs vizsgálat a szegedi joghallgatók körében. *MTA Law Working Papers*, 11. sz. 1–40.; BADÓ Attila – FELEKY Gábor – LŐRINCZI János (2017): Laikus és professzionális bírák viszonya a kevert bíróságban – egy empirikus vizsgálat eredményei a magyar ülnökrendszerről. *Állam- és Jogtudomány*, 58. évf. 1. sz. 3–28.; BADÓ Attila – FELEKY Gábor – LŐRINCZI János (2016): Reprezentativitás a magyar ülnökrendszerben. Egy empirikus vizsgálat alapkérdése I. *MTA Law Working Papers*, 16. sz. Elérhető: <https://jog.tk.mta.hu/mtalwp/reprezentativitas-a-magyar-ulonokrendszerben-egy-empirikus-vizsgalat-alapkerdese-i> (A letöltés dátuma: 2020. 03. 21.)

érdekében az omnibuszos módszer mellett döntöttünk, amelyet a Szonda Ipsos közvéleménykutató cég végzett el.

Az adatfelvétel szakmai tartalmát úgy határoztuk meg, hogy az alapsokaság az ország felnőtt lakossága, a minimális mintanagyság pedig ezer fő legyen. A minta a főbb szociológiai paraméterek (nem, életkor, iskolázottság) tekintetében reprezentálja az ország felnőtt lakosságát. A minta becsült hibahatárának megadása mellett azt is kértük, hogy a lekérdezés személyes (PAPI vagy CAPI) interjú formájában történjen.

2. A Szonda Ipsos által végzett országos kutatás mellett arra is lehetőségünk adódott, hogy egy évente végzett szegedi lakossági lekérdezéshez kapcsolódva képet kapjunk a szegediek önkormányzatokra vonatkozó véleményéről.

A szegedi lakosság lekérdezésére a lassan évtizedek óta folyó *Szeged Studies* című kutatás keretében került sor, amely a 18 évnél idősebb állandó szegedi lakóhellyel rendelkező állampolgárok nemre, életkorra, iskolai végzettségre és választókerületre reprezentatív ezerfős mintáján történt. A 2018-as lekérdezés során a kérdőív az önkormányzatok és a lakosság viszonyát vizsgáló kérdésekkel egészülhetett ki. Vizsgáltuk, hogy a lakosság mennyiben gondolja önkormányzati feladatnak és felelősségi kérdésnek a közbiztonság, a tömegközlekedés, a környezetgondozás, az út- és csatornahálózat, a közvilágítás, az egészségügyi ellátás, a bölcsődei, óvodai ellátás, az általános és középiskolai oktatás, a munkahelyek létesítése, a szemétszállítás, a közüzemi szolgáltatások, a helyi közfoglalkoztatás és a pénzbeli szociális ellátás területeit.

3. 2018-ban lehetőség nyílt egy országos – minden jogászképzőhelyre kiterjedő – kérdőíves vizsgálatra is, amelyben az első és negyedéves joghallgatók véleményét is megkérdeztük néhány olyan kérdésről, amelyek szerepeltek az önkormányzati és a szegedi felnőtt lakosság kérdései között is. A joghallgatói véleményekről a függelékben szereplő táblázatok alapján önmagában is képet kaphatunk, ám az adatoknak köszönhetően az önkormányzati dolgozókról szóló elemzésünknel néhány esetben „hármast” összehasonlításra is lehetőség nyílt.

2018 tavaszán kérdőíves, majd később személyes interjúkkal kiegészített kutatást végeztünk a Csongrád Megyei Önkormányzatok dolgozóinak körében. Az önkormányzati dolgozókat megkérdeztük a munkájukkal, munkahelyükkel való elégedettség mellett a hivatal működési jellemzőiről, a hivatali döntések megszületésének módjáról, és arról is, hogyan látják a településük helyzetét, fejlődését, és hogyan vélekednek az utóbbi években változóban lévő önkormányzati-állami viszonyról.

Eredeti terveink szerint a megye települési önkormányzatainak lekérdezésére tettünk kísérletet. Megküldtük az önkormányzatoknak a kutatócsoport által kidolgozott kérdőívet, és a polgármesterek, jegyzők segítségét kértük ahhoz, hogy eljuttassák a dolgozóikhoz, és megkérjék őket a kitöltésükre. Sajnálatos módon – kevés kivételtől eltekintve – az interneten történő kitöltési arányok az egyes települési méretek vonatkozásában olyan mértékben szerényre sikeredtek, hogy a kutatócsoportnak el kellett gondolkodnia azon, a beszerzett adatok milyen általánosítható ismeretek kimutatására lesznek alkalmasak. A tapasztalat az volt, hogy személyes ismeretség és a polgármester vagy a jegyző személyes ráhatása nélkül szinte lehetetlen „rávenni” a dolgozókat arra, hogy egy relatíve hosszú kérdőívet kitöltsenek. A rendszerben látható volt, hogy bár igen sokan megkezdték a kérdőívek kitöltését, egy idő után „feladták”.

Bár a kitöltés helyének beazonosíthatatlansága miatt (ami adatvédelmi szempontból volt fontos) pontos képünk nem lehetett arról, hogy mely településen milyenek voltak a kitöltési arányok, abban biztosak lehettünk, hogy a reprezentativitás megyei szinten nem lesz biztosítható. Felmerült annak a lehetősége is, hogy vizsgálatunkat csakis azokra a településekre koncentráljuk, amelyek a törvényben meghatározottak szerint – az abban foglalt kivételekkel – azokat a közszolgáltatásokat is biztosítják, amelyek saját területükön túl a megye egészére vagy nagy részére kiterjednek. Ezek a megyei jogú városok, amelyekből Csongrád megyében a megyeszékhelyen (Szeged) túl még egy van (Hódmezővásárhely). A problémát a kutatási időszakban egy országos visszhangot kiváltó időközi polgármester-választás okozta, amely szinte ellehetetlenítette a lekérdezést, hiszen a város önkormányzati dolgozóit sokkal inkább az állásuk féltése, mintsem egy önkormányzati kutatás sikere foglalkoztatta. (Csupán egyetlen példát említve: a hirtelen személycserék miatt a lekérdezésre felkérő második körös levelet már egy teljesen új vezetőségnek kellett volna címezni.) További módszertani problémát jelentett volna, hogy míg a szegedi önkormányzati válaszadók beazonosítása viszonylag könnyű volt, hiszen a kérdőívben a lakosság számára rákérdező kérdésnél a százezer fő fölötti választ egyedül a szegediek választhatták, addig a húszezer és százezer fő fölötti opciót a hódmezővásárhelyi önkormányzati dolgozókon túl más város dolgozói is megadhatták.

Mindezek miatt végül kutatócsoportunk azt a döntést hozta, hogy Csongrád megye legnagyobb településére, a megyeszékhelyre fókuszál, miután a legnagyobb számú kitöltés nyilvánvalóan innen érkezett, amely a reprezentativitás követelményét Szeged vonatkozásában egészen biztosan kielégíti.

Így bár jogszociológiai kutatásunk kvantitatív és kvalitatív részében is foglalkoztunk a megye egészével, jelen kötetben az önkormányzati dolgozók körében végzett felmérést kénytelenek vagyunk szűkített formában közzétenni, hogy a legalapvetőbb szociológiai módszertani követelményeknek eleget tehesünk.

Így a kötetben egy több százazres megyei jogú város önkormányzata dolgozóinak kérdőíves vizsgálat alapján kimutatott véleményéről kaphatunk képet. Az így szerzett ismereteket kvalitatív vizsgálatokkal igyekeztünk alátámasztani. Az önkormányzati dolgozókkal és önkormányzati képviselőkkel készített interjúkból azokat tesszük a kötetben közzé, amelyek Szegeden készültek. Jóllehet számos, kisebb településeken készített interjú is rendelkezésünkre áll, ezek publikálására csak a későbbiekben kerítünk sort.

A kutatócsoport a kvantitatív és kvalitatív vizsgálatoknak köszönhetően óriási adathalmazra tett szert (az országos lakossági vizsgálatban több mint ezer fő, a szegedi önkormányzati dolgozók vizsgálatában 111 fő, a szegedi felnőtt lakosság vizsgálatában 1034 fő, az országos jogász hallgatói vizsgálatban pedig 1150 fő válaszolt a kérdéseinkre), amelyet feldolgozunk, és fokozatosan publikálunk. A kötetben arra nyílik lehetőség, hogy az alapvető adatok ismertetésén túl a kutatócsoportot leginkább foglalkoztató területek vonatkozásában vonjunk le konzekvenciákat.

A kutatócsoport az empirikus vizsgálatokat megalapozandó, jogtörténeti kutatások lefolytatására is vállalkozott. Jóllehet a jogtörténeti kutatási eredmények önálló kötetben és folyóiratokban is megjelennek, úgy ítéltük meg, hogy a szocializmus időszakára korlátozódó történeti előzmények rövid bemutatására e kötetben is helyet adunk, hogy az olvasó történelmi kontextusba helyezve értelmezhesse a jelenlegi önkormányzati rendszerre vonatkozó adatokat.

Badó Attila
szerkesztő

Vákát oldal

„Önkormányzatiság” a magyar tanácsrendszerben

A szovjet típusú tanácsok átvételével egy új fejezet kezdődött a magyar helyi közigazgatás történetében. Ennek lényege – Csizmadia Andor szavaival – abban állt, hogy „a vármegyei dzsentrí, a megyei és város virilisek közgyűlési termében kitérte a kaput a széles néprétegek képviselői előtt. E rendszer nem csak szervezetében, hanem működésében is új utakat talált. A szervezet tisztviselői és más dolgozói a népből kerültek ki, a működés pedig közel került a néphez, melynek ellenőrzését jogszabályok biztosítják. Ha voltak is az új utakon zökkenők, maguk az utak előrevezettek.”³ A tételes jogászok és ideológusok szerint e tanácsok – szemben a korabeli szóhasználatban dehonesztálóan csak „burzsoának” jellemzett polgári törvényhatóságokkal⁴ – az államigazgatás-szervezés legmagasabb szintjét valósították meg az államhatalom egységessége és – a mind politikailag, mind jogilag korlátozott, ezáltal inkább csak egyféle öngazgatássá tett – önkormányzatiság ötvöztetésével.

Az akkoriban követett szocialista vagy népi demokratikus államelméleti koncepció a következő volt: a demokratikus centralizmus felfogása szerint „a szocialista társadalmi és gazdasági viszonyok között a társadalom egységes, nincsenek a helyi és a központi érdekek között olyan ellentmondások, amelyek a helyi szervek hátrányos helyzetének ellensúlyozására különleges garanciális törvényi jogosítványokat tennének szükségessé”.⁵ A hagyományos önkormányzás éppen az ahhoz szükséges autonómia miatt nem illeszkedett az egységes államhatalom elvén nyugvó, szovjet mintájú közjogi intézményrendszerbe. Erre tekintettel a települési, a járási és a megyei szinten elhelyezkedő államigazgatási struktúra a központi közigazgatási szervekkel normatívan és politikailag egy szoros, szubordinatív viszonyban állt a hatalmi ági jelleg teljes tagadásával.⁶

³ CSIZMADIA Andor (1976): *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 541.

⁴ RUSZOLY József (2004): *Szeged szabad királyi város törvényhatósága, 1872–1944*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.; ANTAL Tamás (2011): *Város és népképviselő. Az 1848. XXIII. törvénycikk intézményei Debrecenben (1848–1872)*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány.; ANTAL Tamás (2010): *Hódmezővásárhely törvényhatósága (1919–1944). Fejezetek a magyar városigazgatás történetéből*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.; ANTAL Tamás (2005): A debreceni népképviselői közgyűlés (1848–1867). Az 1848. XXIII. törvénycikk végrehajtása Debrecenben. *Acta Universitatis Szegediensis – Acta Juridica et Politica*, Tom. 67. Fasc. 1. 3–79.

⁵ PÉCSVÁRADI János – KOVÁCS Tibor szerk. (1974): A községi igazgatás. In *A helyi-területi igazgatás fejlesztése*. Tervtanulmányok. Budapest, MTA Állam- és Jogtudományi Intézet. 5–23., az idézet: 7.

⁶ ANTAL Tamás (2009): *A tanácsrendszer és jogintézményei Szegeden (1950–1990). Szervezeti és működési alapvetések*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár. 27–28., 98–100.; ANTAL Tamás (2013): Önkormányzat és/vagy demokratikus centralizmus a szocialista államokban, különös tekintettel Magyarországra. In ANTAL Tamás – PAPP Tekla szerk.: *A alapjogvédelem nemzeti, nemzetközi és jogösszehasonlító aspektusai: a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottsága Jogi Szakbizottságának Gazdasági Jogi Munkacsoportja és a Europe-Direct Szeged tudományos előadói ülése*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány. 13–21.; ANTAL, Tamás (2012): Democratic Centralism and the Party Guidance of Soviet Type Councils in Communist Hungary (1950–89/90). *Parliaments, Estates and Representation*, Vol. 32, No. 2. 154–170.

Mindezzel szemben, a népi demokrácia jog- és társadalomtudósainak elégedett, „hivatalos” álláspontjával ellentétben, az 1990. évi XLV. törvény – a rendszerváltozás utáni első önkormányzati törvény – indokolása erről gyökeresen eltérő álláspontot fogalmazott meg, egyenesen „történelmi útvesztésnek” minősítve a szóban lévő négy évtized közép- és alacsony szintű államigazgatási berendezkedését.⁷ A nyilvánvaló ellentmondás enyhítése végett ebben a fejezetben érdemes röviden összegezni az intézménytörténeti hátteret.

Szervezettörténet dióhéjban

Az 1949. évi alkotmány elfogadása utáni évben létrejött első magyar tanács törvény, az 1950. évi I. törvény hűen tükrözte kora, a proletárdiktatúrának nevezett évtized ideológiai, állam- és közigazgatás-elméleti sajátosságait. Kiindulópontja szerint a célja a „felszabadult népnek”: az ipari munkásság, a dolgozó parasztság és a megbízható értelmiség legjobbjainak beemelése volt az egységes államhatalom gyakorlásába, látszólag választott küldöttek útján. Tartalmazta az 1919. évi magyar tanácsköztársaság idején megismert közjogi intézményt: a részben kötött mandátumot is, amivel a tanács tagok és a végrehajtó bizottságok visszahívását tette elvben lehetővé.⁸ Az új államszervezetbe hierarchikus rendszerben illeszkedtek a népi tanácsok: 1971-ig három szinten (megye, járás, település/kerület) helyezkedtek el, *de jure* az Országgyűlésnek, a Népköztársaság Elnöki Tanácsának, 1954-ig a magyar minisztertanácsnak, azután 1971-ig a minisztériumoknak, majd együttesen a kormánynak és a minisztériumoknak voltak alávetve. A járási tanácsok 1971-ben megszűntek, csak a szakhivatalok maradtak meg belőlük 1984-ig.

A helyi tanácsok feladatkörét az első generálklauzulák még csupán a törvények és „felsőbb rendeletek” végrehajtásában, az alárendelt államhatalmi és államigazgatási szervek irányításában és ellenőrzésében, a népi demokratikus állami rend és a közvagyon védelmében, a „dolgozók” jogainak oltalmazásában, az alsóbb fokú tanácsok részére kötelező utasítások kiadásában és az utóbbiak rendeleteinek, határozatainak megváltoztatásában vagy casszációjában, valamint az alsóbb szintű végrehajtó bizottságok tagjai megválasztásában és visszahívásának jóváhagyásában jelölték meg. Gazdaságirányító tevékenységük keretében az országos tervutasításoknak megfelelő helyi gazdasági tervek elfogadását, azok végrehajtását, továbbá a különböző szövetkezetek szervezésének támogatását, illetve a forradalom előtt a terménybegyűjtés irányítását várták tőlük.⁹

⁷ A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXXV. tv. indokolása [általános indokolás, (2) bekezdés].

⁸ TOLDI Ferenc (1977): *Az európai népi demokratikus országok területi beosztása és tanácsai szervezete*. Budapest, MTA Állam- és Jogtudományi Intézet.; BIHARI Ottó (1963): *Az államhatalmi-képviselői szervek elmélete*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 137–154.; BERÉNYI Sándor – MARTONYI János – SZAMEL Lajos – SZATMÁRI Lajos (1973): *Magyar államigazgatási jog. Általános rész*. Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat. 138–153.; KOVÁCS István (1962): *A szocialista alkotmányfejlődés új elemei*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 384–385.

⁹ Lásd az 1950. I. tv. 27. és 31. §-ait, az 1954. X. tv. 6. §-át és az 1971. I. tv. 9–20. §-ait; valamint BEÉR János – SZAMEL Lajos et al. szerk. (1951): *A helyi tanácsok munkája és feladatai*. Budapest, Szikra. 79–119.; NYERS Rezső (1968): *Gazdaságpolitikánk és a gazdasági mechanizmus reformja*. Budapest, Kossuth. 114–131.

Bevezette az első tanácstörvény a testületi jellegű végrehajtó bizottságok intézményét is. Ezt részben azzal magyarázták, ami tulajdonképpen igaz volt, hogy a korábbi struktúrában az egyes szinteken egymástól független, párhuzamos orgánusok nagy számban működtek, ez pedig nehezen átláthatóvá, bürokratikusá tette a közigazgatást. A megszüntetésükkel a helyi közigazgatás egységét és politikai irányíthatóságát akarták fokozni.¹⁰ Például az árvaszékek egyszerűen megszűntek, a hatáskörüket jobbra a végrehajtó bizottságok vették át. Az egykor önálló szakhivatalok, mint a törvényhatósági mérnöki, a városgazdálkodási vagy az adóügyi hivatal is beolvadtak a végrehajtó bizottságokba, azok belső osztályaiba. A volt vertikális hatalommegosztás egységesítését szolgálta a közszféra uniformizálása is: nem ismerték el a korábbi különbséget az önkormányzati-lokális és az állami alkalmazottak között.¹¹

Az első tapasztalatokat figyelembe véve, illetve tekintettel a politikai korrekcióra, az országgyűlés új tanácstörvényt alkotott Nagy Imre miniszterelnöki megbízatása alatt (1954. évi X. törvény), egyúttal a tanácsok tagjainak választására vonatkozó szabályokat is törvényi keretek közé emelte. A második tanácstörvény a korábinál élesebb hatáskört elválasztó vonalat rajzolt a két főszerv közé, kiemelve a tanács mint testület elsődlegességét. Elhagyta továbbá azt a felhatalmazást, amellyel a végrehajtó bizottság a tanácsot a két plenáris ülése között általában helyettesíthette, így is hangsúlyozva a végrehajtó bizottság és a tanács jogköreinek és közjogi jellegének különbözőségét: az előbbi államigazgatási, az utóbbi viszont államhatalmi szerv volt.¹²

Az új gazdasági mechanizmus (1968) kedvező hatásai az 1972. évi alkotmányreform előtt arra ösztönözték a pártvezetőséget, hogy egy újabb tanácstörvényt fogadtasson el (1971. évi I. törvény). Ezt az MSZMP X. kongresszusának azon elhatározása kísérte, miszerint növekedjen a helyi tanácsok önállósága, a tevékenységük szakszerűsége, de ezzel egyidejűleg váljon hatékonyabbá a központi irányításuk is, eltérve attól a korábban megkérdőjelezhetetlen politikai felfogástól, amely szerint helyi érdek létezhetett ugyan, ám az önálló döntési jog csak a központi irányítást illette meg. Az önkormányzatiság felértékelődése mellett megmaradt az államigazgatási jelleg hangsúlyozása is, kiegészülve azzal, hogy a hivatali munka szakszerűségének emelését, a köztisztviselők személyes felelősségének fokozását és a bürokrácia megszüntetését jelölték ki távlati célul.¹³ A korábbiaktól eltérve jelentős hangsúlyt fektettek a településfejlesztésre és a pénzügyi politikára: az új gazdaságirányítás lehetőséget nyújtott a kellő pénzeszközök biztosítására, egyben a helyi forrásokkal való szabadabb gazdálkodásra. A tanácstípusok differenciált fejlődésének felismerését jelentette az anyagi eszközök új elosztása is: a beruházásokon túl a szolgáltatásokra, a kereskedelmi

¹⁰ SÁRI János (1979): *A tanács végrehajtó bizottsága és tisztségviselői*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

¹¹ KAJTÁR István (2003): *A 19. századi modern magyar állam- és jogrendszer alapjai. Európa – haladás – Magyarország*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus. 215–219.; BIERNACKI, Karol (2018): A magyarországi önkormányzati jogforrások: várostörténeti áttekintés (1867–1990). *Jogtörténeti Szemle*, 20. évf. 1–2. sz. (sajtó alatt). 40–54.

¹² BEÉR János (1962): *A helyi tanácsok kialakulása és fejlődése Magyarországon III. (1945–1960)*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 234–235.; ANTAL 2009, 53–69.

¹³ BALOGH Sándor – IZSÁK Lajos szerk. (2004): *Magyarországi pártprogramok, 1944–1988*. Budapest, ELTE Eötvös. 392–394.

ellátásra, a művelődési és az egészségügyi feladatokra szándékoztak több előirányzatot rendszeresíteni.¹⁴ E tanács törvény nagyobb módosítására 1983-ban került sor az akkori alkotmány módosítás és a 26. törvényerejű rendelet keretében, amelyet az 1985. évi IV. törvény követett. Megszüntették a járási közigazgatási szintet, amely 1971 után már képviseleti jelleg nélkül működött.

A közjogi és politikai átalakulás folyamában az 1990. évi XXXIV. törvény a meglévő helyi tanácsokat az első demokratikus önkormányzati választásokig fenntartotta. A sors érdekes fordulata volt, hogy nem sokkal előtte elkészült a negyedik tanács törvény tervezete is, bár vannak, akik szerint az 1990. évi önkormányzati törvényünk mégsem ennek az átdolgozása, hanem egy teljesen új jogszabálysöveg volt.¹⁵

Hangsúlyozni szükséges, hogy a „létező szocializmus” korában a helyi önkormányzás vagy önzagzatás demokratikus deficitjének fő okait mégsem a jogi szabályozásban kell keresnünk elsődlegesen, hanem az analóg pártszervezet állandó jelenlétében, ami törvényen kívüli mechanizmusokkal nehezíthette vagy akadályozhatta a közjog által hol tágabban, hol szűkebben biztosított döntési szabadságot. E funkcionális korlátozás egyes esetekben tette is megvalósult, másokban csak a lehetősége állt fenn.

A népi demokratikus korszakban a normatíván széles hatáskörrel rendelkező tanácsok a jogköreiket bonyolultabb rendszerben gyakorolták, mint a polgári törvényhatóságok, mivel a hatáskör-átruházás tág értelmezése miatt a felsőbb jogszabályokban meghatározott jogaikat gyakran a végrehajtó bizottságra delegálták, az utóbbi pedig a saját hatásköreit a végrehajtó bizottság hivatalára vagy a tisztségviselőire, illetve a szakigazgatási szerveire ruházhatta át. Némely tanácsok gazdaságirányító funkciót is elláttak, ami ebben a direkt formában sem korábban, sem később nem volt jellemző az önkormányzati-önigazgatási hatalmi szerveinkre.

A demokratikus centralizmus miatt ugyanakkor a tanács testületek és hivatalok hatáskörelosztási szabályait rendszerint nem helyben, hanem minisztertanács (kormány-) vagy szakminiszteri szinten döntötték el. Az ügynevezett hatásköri jegyzékeket időről időre közzé is tették.¹⁶ A tanácsok egységesített szervezeti és működési szabályzatai így önmagukban nem részletezték e hatásköröket, hanem csak azok átruházásáról és az állandó bizottságaik és a szakigazgatási szerveik feladatairól szóltak. Mint említettük, a hagyományos funkciókon túl a helyi tanácsoknak gazdasági és tömegmozgalmi feladatokat is el kellett látniuk, mert a tervutasítások célkitűzései csak a legkisebb egységekig hatoló ellenőrzéssel voltak teljesíthetők. A természetes gazdasági folyamatok helyett az állami politikai utasítások határozták meg a termelés rendszerét, ami megnyilvánult a társadalmi szerveződésekben: a tanácskozási központokban, a lakó- és utcabizottságokban, a tanácsstagi beszámolóiban, illetve a munkahelyi politikai szervezetekben egyaránt.¹⁷

¹⁴ SZILÁGYI György (2003): *Ahogy a torony alatt láttam és megéltem... Szemelvények Szeged XX. századi közigazgatás-történetéből*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár. 67., 221–227.; HENCZ Aurél (1973): *Területrendezési törekvések Magyarországon az államigazgatási jogi szabályozás aspektusából*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 575–617.

¹⁵ FÜRCHT Pál (2009): Antal Tamás: *A tanácsrendszer és jogintézményei Szegeden (1950–1990)*. (könyvismertető) *Új Magyar Közigazgatás*, 2. évf. 10–11. sz. 94–96.

¹⁶ Például a tanácsok és szerveik feladatkörét, hatáskörét és hatósági jogkörét tartalmazó jegyzék közzétételéről. *Tanácsok Közönye*, 1974. augusztus 29. (47. szám melléklete). 937–1444.

¹⁷ SZILÁGYI 2003, 84–93.; ANTAL 2009, 107–109., 295–296.

A hatáskörök szabatos meghatározása végül csak a harmadik tanács törvényben (1971) valósult meg. E törvény az új, önkormányzati célkitűzéseket szolgálva a városi tanácsokhoz utalta még a terület- és településfejlesztési feladatokat, a megfelelő lakás-, kommunális és kereskedelmi ellátás biztosítását, úgyszintén a tanácsnak alárendelt úgynevezett ellátó intézmények létrehozatalát (ideértve a költségvetési üzemeket is). Előrelépés volt az anyagi eszközökkel történő önálló gazdálkodás és felelősség kimondása: a tanács a költségvetés keretei között – az országos népgazdasági tervekhez igazodva – meghatározta a közép-távú fejlesztési terveit, azok költség-előirányzatait, és figyelemmel kísérte a teljesítésüket,¹⁸ intézkedett a költségvetési hiányok kezeléséről és a többletek felhasználásáról, döntött a hitelek felvételéről, továbbá a saját adókról és az adójellegű kötelezettségekről. Az intézményalapítási jogosultság kibővült a nagytelepülések vonzáskörzetének ellátását biztosító intézmények szervezésével. A belső orgánumaikat érintő jogosítványokhoz tartozott a végrehajtó bizottság szakigazgatási szervezetének meghatározása és a vezetők kinevezése, a hatósági vagy intézményi társulás és együttműködés elhatározása, valamint a városi kerületi hivatalok elnökeinek kinevezése. Újdonság volt a területszervezési feladatok vázlatos meghatározása és az úgynevezett városkörnyéki (agglomerációs) községi tanácsok létrehozása is.¹⁹ Felértékelődött a helyi jogszabályalkotás, a *sui generis* tanácsi rendeletek és határozatok elfogadása.²⁰

A már említett végrehajtó bizottságok kollegiális szervekként működtek, a tényleges tevékenységüket a szakigazgatási szervek végezték vagy készítették elő általában ügyosztályi jelleggel. A nagyobb városokban például a következők léteztek: az egészségügyi és szociális osztály, az építési és közlekedési osztály, az ifjúsági és sportosztály, az igazgatási osztály, a kereskedelmi és termelési osztály, a művelődésügyi osztály, a pénzügyi osztály, a terv- és munkaügyi osztály, valamint a titkárság (szervezési és jogi osztály, személyzeti és továbbképzési osztály), a lakás- és helyiséggazdálkodási osztály (hivatal), illetve a főépítész hivatala.²¹ Ezek tételes funkcióit – a minisztertanácsi határozatokra és miniszteri utasításokra figyelemmel – a települési tanácsok saját szervezeti és működési szabályzatai részletezték, de az új szervek létesítése, a működők megszüntetése vagy a feladataik átcsoportosítása előtt ki kellett kérni a megyei tanács végrehajtó bizottságának engedélyét.

A szóban lévő szakigazgatási munka kiterjedt a területrendezésre, a nagyberuházási programokra, a településüzemeltetésre, benne a kommunális, a kulturális és szociális ágazati tevékenységek szervezésére, továbbá a helyi kereskedelem, az áruellátás és a közlekedési infrastruktúra biztosítására. Az államigazgatási hatósági szolgáltatásokat szintén elérhetővé kellett tenni, illetve gondoskodni a tanácsi ingatlanok lakáscélú elosztásáról, akárcsak

¹⁸ Lásd az ötéves állami népgazdasági terveket: 1971–1975, 1976–1980, 1981–1985, 1986–1990. In KAPOSZTÓLTI (2002): *Magyarország gazdaságtörténete, 1700–2000*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus.

¹⁹ Részletesen: ANTAL 2009, 93–96., 294.; ANTAL Tamás (2010): Socialist Councils and Representation in the People's Republic of Hungary (1949–1989). *Parliaments, Estates and Representation*, Vol. 30, No. 2. 113–128.

²⁰ SZILÁGYI 2003, 129–172.; ANTAL 2009, 153–179.

²¹ SZILÁGYI 2003, 194–201.; ANTAL 2009, 276–279., 313–316., 323–326.

az idegenforgalmi és sportprogramokról.²² A tanács fontos hatáskörök gyakorlását a végrehajtó bizottságnak át is adhatta, növelve ezzel az utóbbi közvetlen *actio radiusát*: döntés a tanácsi pénzeszközök átcsoportosításáról, a büdzsé-előirányzatok módosításáról, a pótelőirányzatok engedélyezéséről vagy egyes előirányzatok zárolásáról, a pénzmaradványok és a tartalékok felhasználásáról, valamint a nem tanácsi szervek részére nyújtandó támogatásokról; a helyi adókról, valamint az állami telkek használati és igénybevételi díjának elengedéséről, illetve a költségvetési hitelfelvételről. Idetartozott a tanácsi vállalatok és intézmények létrehozása, továbbá a tanácsi és a nem tanácsi szervek fejlesztési tevékenységének összehangolása is. A tanács egyéb ügyekben szintén jogosult volt a hatáskörét átruházni, ha azt jogszabály lehetővé tette. A korszak utolsó nagyobb területi közigazgatási reformja után – ami 1983-ban valósult meg – a megyei városi tanácsok szervezetében az elsőfokú hatósági ügyek intézésére megyei városi vagy vb. hivatalt hoztak létre, ami tulajdonképpen a kerületi hivatalok utódaként az elsőfokú szakigazgatási szervek helyi szintű integrációját valósította meg.²³

A tanácsrendszer történetének delelőjén, 1973-ban a minisztertanács településhálózat-fejlesztési koncepciója, benne a települési közigazgatás racionalizálása nyomán a korábbi 1184 önálló és 643 közös községi igazgatási egységből az önállóaké 984-re módosult, míg a közöseké 685-ra emelkedett. Összesen 1669 községi tanács (közigazgatási értelemben vett alapegység) létezett Magyarországon (ebből 287 minősült nagyközségnek), egyébként pedig teljességgel 3106 falusi települést tartottak nyilván az országban. Az összes kistelepülés 91,3 százaléka ötezernél kevesebb lélekszámú volt, ezekben a lakosság 38 százaléka élt; de a pontossághoz hozzátartozik, hogy a falvak csaknem felében még ezer állandó lakost sem írtak össze az 1970. évi népszámláláskor. Az említett 685 községi és nagyközségi tanács országosan 2122 falusi települést foglalt magában, vagyis átlagosan 3,09 működött egy községi tanácsban. Mindebből következik, hogy az „egy település – egy tanács”-elvet meghaladva, és felismerve az észszerű működéshez szükséges demográfiai feltételeket, az aprófalvas jellegű települések funkcionális közigazgatási integrációja valósult meg 1970 és 1973 között.²⁴ Hosszabb távon az urbanizáció kiteljesedése volt a cél, évente átlagosan két-három nagyközség emelkedhetett városi rangra. Az érett tanácsrendszer idején megszüntették a kiemelt – közvetlenül az Elnöki Tanácsnak alárendelt – megyei jogú városi státuszt, és a város kategóriában kétféle települést különböztettek meg: a regionális szerepű (lényegében járási feladatokat is ellátó) megyei városokat és a külön jelző nélkülieket. A városok száma a reform után 83 lett (ebből öt megyei és Budapest). A teljesség kedvéért megemlítjük, hogy 1973 után járási hivatalból 97 működött az országban.²⁵ Ezen adatok

²² SZILÁGYI 2003, 203–213.; PAPÓS Mihály (1996): *Szeged Városi Tanács VB ülési jegyzőkönyveinek témakatalógusa (1971–1990)*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.; PAPÓS Mihály (2000): *Szeged Városi Tanács VB ülési jegyzőkönyveinek témakatalógusa (1950–1970)*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.; PRESZTÓCZKI Zoltán (2009): A hódmezővásárhelyi városi tanács végrehajtó bizottságának négy évtizede (1950–1990). In *A Hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság évkönyve*. Hódmezővásárhely, Szeremlei Társaság. 441–451.; URI Sándorné (2009): *Tárgysorozati jegyzék Debrecen Megyei Jogú Város Végrehajtó Bizottsága jegyzőkönyveinek kutatásához, 1950–1989*. Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár. 5–443.

²³ ANTAL 2009, 246–247., 281–282., 316–317., 327–340.

²⁴ PÉCSVÁRADI-KOVÁCS 1974, 10–15.

²⁵ ZSUFFA István – KOVÁCS Tibor szerk. (1974): *A városi igazgatás*. In *A helyi-területi igazgatás fejlesztése*. (Tervtanulmányok) Budapest, MTA Állam- és Jogtudományi Intézet. 24–51.; RAFT Miklós – KOVÁCS Tibor szerk. (1974): *A területi (megyei-járási) igazgatás*. In *A helyi-területi igazgatás fejlesztése*. Tervtanulmányok. Budapest, ÁSZI. 53–78.

citálása azért szükséges, mert a korábbi felfogáshoz képest a differenciált települési funkciók elismerése szintén az államigazgatás – és annak személyi állománya – fejlesztésének irányába hatott.

A szovjet mintájú tanácsok közjogtörténeti kereteit áttekintve úgy véljük, egyetértünk a többször idézett Antal Tamás véleményével, miszerint alapvetően nem helytelen szervezési nézőpontból indultak ki azok, akik száz esztendeje az ilyen típusú államigazgatást elképzelték; feltétlenül igaz ugyanakkor, hogy nem demokratikusra tervezték azt.²⁶ Ezen állítást erősíti, hogy az önkormányzati jellegre való visszatérés ellenére – összevetve az 1990. évi LXV. törvényt (Ötv.) és az 2011. évi CLXXXIX. törvényt (Mötv.) az 1971. évi I. törvénnyel – számos intézményi megoldásunk máig hasonló, mint a tanácsok idején volt.

A káderképzésről

Szervesen kötődik a kutatási témához a volt tanácsi apparátus szelekciójának, rekrutációjának, képzésének sommás felvázolása is. Fontos kérdés, hogy a közigazgatásban az egypártrendszer keretei között a meritokratikus szempontok mennyiben érvényesülhettek a politikai szempontok mellett.²⁷ A tisztán politikai alapú nomenklatúrától, ami a származástól és a társadalmi státusztól – vagyis az osztályhelyzettől – függő, megbízható és feltétlenül lojális személyek bevonását jelentette a hatalom gyakorlásába, részben eltért az úgynevezett káderképzés jelensége, ami elsődlegesen a felelős, vezetői munkakörben dolgozók és a párttagok számára szükséges elméleti és politikai képzettség megszerzésére irányuló tevékenység volt. Ehhez sajátos pedagógiai megoldások társultak; nagy hangsúlyt fektettek a dialektikus és történelmi materializmus, a politikai gazdaságtan és a szocialista gazdaságpolitika, valamint a munkásmozgalom története elsajátítására, ugyanakkor a vizsgált éra közepétől már egyre több munkakörben elvárás volt a kellő szakmai felkészültség is.

Mivel a terjedelmi keretek nem teszik lehetővé a teljes körű bemutatást, ezért csak az MSZMP Központi Bizottságának 1976. október 26-i határozatát idézzük, amely hosszú távú irányt szabott a párttagság eszmei-politikai felkészítésének és a pártoktatás céljainak. A rezolúció szerint az állampárt a politikai vezető és irányító tevékenysége során sokféle eszközt alkalmazott – ezek egyike azon speciális oktatás volt, amelynek feladata: „segítse elő, hogy a párttagok olyan tudással és tulajdonságokkal rendelkezzenek, amelyek alkalmassá teszik őket a fejlett szocialista társadalom építésében összetettebben jelentkező feladatok megoldására, a párt politikájának mindenkori képviselésére és megvalósítására”.²⁸

A káderképzés egyszerre jelentette az ideológiai felkészítést (marxizmus–leninizmus) és az ismeretek gyakorlati alkalmazhatását, továbbá a „pártélet” fejlesztését is, ugyanakkor a ténylegesen oktatott tudományos szocializmus messze állt mind Karl Marx, mind Vlagyimir

²⁶ ANTAL 2009, 191–192. Ezúton is köszönjük Antal Tamás egyetemi docensnek az e fejezet elkészítéséhez nyújtott szíves iránymutatásait.

²⁷ Hasonló jellegű kérdéseket vizsgáltunk korábban az igazságszolgáltatás vonatkozásában is. Lásd: BADÓ Attila (2016): Political, merit-based and nepotic elements in the selection of Hungarian judges. A possible way of creating judicial loyalty in East Central Europe. *International Journal of the Legal Profession*, Vol. 24, No. 3. 259–274. 16.

²⁸ SZATMÁRI Miklós (1982): A káderképzés célja és rendszere. In ZRINSZKY László szerk.: *A káderképzés pedagógiája*. Budapest, Kossuth. 14–15.

Iljics Lenin eredeti tanításaitól.²⁹ A káderoktatás során a világnézeti nevelés, a szemlélet- és magatartásforma elsajátítása, valamint az internacionalizmus kliséinek tudatosítása állt az ideologikus középpontban. Azonban hozzá kell tenni, hogy ez funkcionális eltérésekkel működött: „[A] káderek esetében a párt a munkakörüktől, feladataiktól függő, differenciált felkészítésre” törekedett. Mivel a szocialista társadalomfejlődést ontológiailag folytonos osztályharcnak tekintették, a káderek képzése és továbbképzése elvben a dialektikus fejlődés változó követelményeihez volt hozzáigazítandó, így a megfelelő továbbképzések biztosítása kellő korrekciót képezett „az elméleti, politikai felkészültség fokozása” érdekében.³⁰

Az első évtized nehézségeit a pártiratok is tükrözik. 1951-ben az MDP Titkárságának káderosztálya a korra jellemző szófordulatokkal az alábbi megállapításokat tette: „[A] tanácsok apparátusában eddig nem folyt tervszerű, céltudatos kádermunka: az egyes osztályokban folyó kádermunka nem volt központilag összefogva, az alsóbb szervek kádermunkáját nem irányították és nem ellenőrizték – ez is hozzájárult ahhoz, hogy olyan sok ellenséges elem épült be a tanács apparátusba.” A tanács struktúra mindhárom szintjén kádercsoportokat működtettek, amelyek közül a budapesti tanács egy csoportvezetőből, három előadóból, egy segédelőadóból és ugyanannyi nyilvántartóból állt: „[E]zeknek a feladatuk a budapesti tanácson belül körülbelül 800 káderrel való foglalkozás, továbbá a budapesti tanács tizenegy osztályában lévő kádercsoportok munkájának ellenőrzése és irányítása, valamint a budapesti kerületi tanácsok mellett működő kádercsoportok munkájának ellenőrzése és instruálása. A megyei tanácsoknál »csak« két előadó és egy adminisztrátor lett megállapítva, holott a megyei tanácsok apparátusának létszáma 3–400 fő. A járási tanácsoknál egy káderesre van státusz, holott a járási tanácsok létszáma 40–70 között mozog, és foglalkozniuk kell a községi tanácsok apparátusával is. A kádermunkán dolgozóknak saját területükön biztosítani kell a megbízhatatlan elemek eltávolítását és az új, megfelelő káderek beállítását, elősegíteni azok fejlődését.”³¹

Negatív véleménnyel volt a Titkárság a hivatalban lévő végrehajtó bizottsági elnökök tevékenységével kapcsolatban is, mert nem irányították és ellenőrizték hatékonyan, vagy éppen alábecsülték a kádermunka jelentőségét. Mindezekre tekintettel a fővárosi és a megyei kádercsoportokat a tanács hivatali szervezetben önálló osztályokká szervezték át.³² Ez természetesen nem oldott meg mindent. Egy 1972-ből származó központi bizottsági párthatározat szerint még a harmadik korszak elején is voltak súlyos hibák: „[A] személyi állomány kvalifikáltsága nem javult olyan ütemben, különösen a fővárosi kerületekben, a községekben, a nagyközségekben és egyes városokban, mint amilyen ütemet a tanácstörvény

²⁹ RÁKOSI Sándor et al. szerk. (1964–1988): Az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Bizottságának állásfoglalása az állami felsőoktatási intézményekben folyó marxizmus–leninizmus oktatás helyzetéről és feladatairól (1974). In *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai*. Budapest, Kossuth (a továbbiakban: *MSZMP Dok.*). 1971–1975. 767–776.; Az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Bizottságának állásfoglalása az állami felsőoktatásban folyó marxizmus–leninizmus oktatás tartalmi koncepciójáról és káderhelyzetéről (1976). In *MSZMP Dok.* 1975–1980. 258–270.; Az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Bizottságának állásfoglalása a marxizmus–leninizmus oktatás helyzetéről és korszerűsítésének feladatairól az állami felsőoktatásban (1982). In *MSZMP Dok.* 1980–1985. 384–400.

³⁰ SZATMÁRI 1982, 20–21.

³¹ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára. MDP 276. f. 54. cs. 141. (1951. május 2.) 3. és *Javaslat a Titkársághoz* megjelölésű melléklet.

³² Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára. MDP 276. f. 54. cs. 141. (1951. május 2.) 3. és *Javaslat a Titkársághoz* megjelölésű melléklet.

előkészítése idején terveztünk. [...] A növekvő feladatok színvonalas ellátása azonban azt igényli, hogy határozottabban növeljék a felsőfokú végzettséggel rendelkező szakemberek számát.” Kimutatták, miszerint országosan a tanácsi tisztviselők állományának átlagosan 15 százaléka évente cserélődött, ez az arány a közigazgatási szakemberek körében 25–35 százalék volt. Különösen nagy hiány mutatkozott a gyakorlattal bíró jogászokból, közgazdászokból és műszaki végzettségűekből.³³

A szegedi tanács végrehajtó bizottsága maga is folyamatosan foglalkozott a saját káderei helyzetével; két évente értékelte annak alakulását a pártkongresszusi, a központi bizottsági és a Csongrád megyei vb. határozatok, valamint az MSZMP városi bizottságának intézkedési tervei alapján. Generálklauzulákat megfogalmazva kereste a haladás lehetőségeit is például a kádermunka „demokratizmusának”, tervszerűségének erősítése, a morális követelmények emelése, a vezetés stabilitásának biztosítása, a fiatalok segítése, a szükséges kádercserék hatékony megvalósítása vagy a képesítési előírások teljesítése által.

A szakigazgatási szervek vezetőinek, a megyei városi vb. hivatal elnökének és az egyéb tanácsi hivatali szervek vezetőinek volt kötelessége a káderhelyzetet közvetlenül figyelemmel kísérni, a tapasztaltakat pedig jelenteniük kellett a személyzeti és oktatási osztály vezetőjén keresztül a tanácselnöknek. Az említett osztály vezetője készítette el az ötéves gazdasági tervciklusok szerint az adott tanács káderutánpótlási és káderképzési tervét. A megvalósulást évente kellett értékelni, különösen az utánpótlásban számításba vett személyek politikai, szakmai és vezetői készségének alakulását. Szegeden a városi apparátus káderhelyzetéről 1976-ban például a következő megállapításokat tették az MSZMP Központi Bizottsága 1973-ban kiadott, az állami személyzeti munkát szabályozó határozatának³⁴ nyomán: „A személyzeti munka területén további előrehaladás történt, melyet nagyban elősegített az MSZMP Szeged városi Végrehajtó Bizottságának [...] határozata alapján a tanácsi szakigazgatási szervek részére kiadott intézkedés. Eredményesen hajtottuk végre a kádercserét. Javult a káderutánpótlással való foglalkozás. Növekedett a politikai képzettség aránya. Több szakigazgatási szervnél eredményesebbé vált a személyzeti munkát irányító, ellenőrző tevékenység. A pártszervekkel és szakszervezeti szervekkel kialakított kapcsolat nagyban elősegítette a személyzeti és kádermunka fokozatos fejlődését és a demokratizmus érvényesülését. A vezetők és ügyintézők többsége alkalmas a Tanács előtt álló várospolitikai célkitűzések megvalósítására. Kialakulóban van valamennyi tanácsi felügyelet és irányítás alatt álló szervnél a vezetői munkát támogatni tudó személyzeti apparátus megszervezése és működtetése, amely megalapozását jelenti a személyzeti munka pártmunka színvonalára történő emelésének.

Nem emelkedett még kellő szintre a személyzeti és kádermunkában a tartalmi politikai elem, amelyre az elkövetkezendő időkben az eddiginél sokkal nagyobb súlyt kell helyezni. [...] A kádermunka elveinek hatékonyabb, színvonalasabb és következetesebb érvényesítése érdekében szükséges:

- Az újonnan beállításra kerülő vezetők és ügyintézők kiválasztásához kérni kell az illetékes pártszervezet segítségét, és csak az új képesítési előírásoknak megfelelő dolgozók beállítása történhet meg.

³³ Az MSZMP KB Titkárságának állásfoglalása a tanácstörvény végrehajtásának tapasztalatairól (1972). In *MSZMP Dok.* 1971–1975. 333–339., az idézet: 338–339.

³⁴ Az MSZMP Központi Bizottságának határozata a párt káderpolitikájáról, a káder- és személyzeti munka helyzetéről, valamint főbb feladatairól (1973). In *MSZMP Dok.* 1971–1975. 620–632.

- Iskolai végzettség alóli felmentés csak abban az esetben adható, ha a kinevezésre kerülő személy az álláshelyre előírt politikai vagy szakmai tanulmányait rövid időn belül befejezi.
- A jövőben előnyben kell részesíteni a vezetői, illetve ügyintézői munkakörben azokat a munkás és paraszt fiatalokat, akik egyetemet végeztek.
- Az eddigieknél jobban kell törekedni az Ifjúsági Törvény és a nők helyzetének megjavításáról kiadott kormányhatározat célkitűzéseinek megvalósítására.
- A vezetőknek nagyobb felelősséget kell vállalni a káderutánpótlás nevelésében, és munkájukban jobban kell támaszkodni a dolgozók kollektívájára.
- A vezetői kádermunkával szemben támasztott követelményeket tovább kell növelni, az ellenőrzéseket rendszeresebbé tenni és a személyzeti munka teljes körére kiterjeszteni.
- Az osztott munkakörű személyzeti munkatársakat mentesíteni kell azoktól a terheltségektől, amelyek nem biztosítják a személyzeti munka elsődlegességét.
- Javítani kell a minősítések tartalmát, és az elmaradt minősítéseket záros határidőn belül pótolni kell.
- Nagyobb hangsúlyt kell helyezni a személyzeti és kádermunka végzése során a tartalmi politikai elemek fokozottabb érvényre juttatására és ezen tevékenység megerősítésére.
- A szakigazgatási szervek vezetőinek nagyobb figyelmet kell fordítaniuk a Végrehajtó Bizottság elé kerülő – szakigazgatási szervi, vállalati, intézményi – tevékenységi beszámolók elkészítésénél arra, hogy a személyzeti és kádermunka a beszámolóban kellő mélységben szerepeljen. Térjen ki a káderösszetételre, a képesítési helyzetre, a politikai felkészültségre, a továbbképzésre, a tervszerű káderutánpótlás és szakmai utánpótlás biztosítására, a személyzeti és oktatási tevékenység érdemi, tartalmi részére. Érintsék az állami személyzeti munkára vonatkozó párt- és állami határozatok alapján jelentkező főbb feladatokat.
- A kontrolljelentések foglalkozzanak a szerv vezetőjének személyzeti munkát irányító, ellenőrző tevékenységével, a munkahelyi demokrácia helyzetével és fejlődésével, a káderutánpótlással kapcsolatos munkájával és a káderállomány szakmai, politikai fejlődésére gyakorolt hatásával.
- Élővé kell tenni az 1980-ig átdolgozott szakember-utánpótlási, képzési és továbbképzési terveket, és azokat évenként két alkalommal felül kell vizsgálni.”³⁵

Az 1978. évi újabb határozatában az 1976-os megállapításokat továbbra is fenntartotta a szegedi tanács végrehajtó bizottsága, valamint kiegészítette a következőkkel:

- „[E]rősíteni kell valamennyi szinten a személyzeti munka tartalmi, politikai oldalát;
- a személyzeti munka eszközeit fel kell használni az apparátus dolgozói politikai felelősségtudatának további erősítésére, a politikai végzettség megszerzésére;
- a végzett munka értékelésénél figyelembe kell venni az apparátus dolgozóinak a várospolitikai feladatok megoldása érdekében kifejtett kezdeményező és szervező munkáját, koordinációs tevékenységét;

³⁵ 158/1976. Szeged városi vb. határozat a tanácsi apparátus káderhelyzetéről. *Szeged Megyei Város Tanácsának Közlönye* (a továbbiakban: *Szeged Tanácsának Közlönye*), 1976. október 31. 5. sz. 11–12.

- a bírálat minden esetben konkrét és őszinte legyen, segítse elő az egyén politikai és szakmai fejlődését;
- a személyi kérdések eldöntésénél valamennyi érdekelt szerv bevonása és a kellő konzultáció szükséges az objektív vélemény kialakítása végett.”³⁶

1980-ban a két fenti határozatot a végrehajtó bizottság hatályon kívül helyezte, és egy újat fogadott el az MSZMP XII. kongresszusán kiadott elvek alapján. Ebben a szokásosnak mondható szófordulatok mellett néhány új komponens is megjelent: az apparátus irányába növelni kellett a morális követelményeket és idejében intézkedni a döntésre érett személyi cseréről; segíteni kellett a tehetséges fiatalokat és a közéleti munkába való bevonásukat; a személyzeti döntéseknél mindig igényelni kellett a „hivatali demokrácia” fórumainak véleményét, valamint növelni a tanácsi munkában teljesítendő szakmai követelményrendszert. Minden év szeptemberében a szakigazgatási szervek vezetői jelentést tettek az említett irányelvek végrehajtásáról. Felhívták őket, hogy „a vezetői munkastílus legyen határozottabb, kerüljön előtérbe a kezdeményező módszer”. Törekedni kellett a feladatok jobb megszervezésére is, így „a koordinatív szervező és felelősségvállalási készség, valamint az irányítási, ellenőrzési tevékenység javítására”.³⁷

Am a struktúra lényege mégsem változott: a városi végrehajtó bizottság utasította a személyzeti és oktatási osztály vezetőjét, miszerint „a szakigazgatási szervek vezetőinek bevonásával, a párthatáskör tiszteletben tartásával, 1981. március 31-ig készítse el a VI. öt-éves terv városi tanácsi káderutánpótlási és káderképzési tervét. Ezt követően minden évben értékeljék – a hatáskörileg illetékes pártszerv bevonásával – a káderutánpótlásként figyelembe vettek politikai, szakmai fejlődését, vezetői készségük alakulását.”³⁸

1979-ben a tanácsi vállalatoknál lévő káderviszonyokat is megvizsgálták. Ezek igazgatóit terhelte kötelesség, hogy helyesen járjanak el a szakmai és a politikai elvárások biztosításában a vállalati tervek realizálásakor. A város- és a gazdaságpolitikai feladatok eredményes ellátása megkívánta a „vezetői hármaskör követelmény” érvényesítését: 1. a politikai megbízhatóság; 2. a megfelelő szakmai felkészültség; 3. a vezetői képesség erősítését. A gazdasági és politikai döntésekre való gyorsabb reagálást és a cselekvő aktivitást, a termelés korszerű szervezését, a munkaerő hatékony felhasználását, valamint a kezdeményező-készség fejlesztését emelték az új prioritások élére. A végrehajtó bizottság utasította is a felügyeletet ellátó szakigazgatási szerveket és a vállalati igazgatókat, hogy intenzívebben foglalkozzanak a „vezetői második vonal” kinevelésével, a személyi cserék alkalmával pedig törekedjenek a vezetői munkakörökben a felsőfokú végzettségű fiatalokat, a nőket és a „munkás indíttatású kádertartalékokat” figyelembe venni. A tényleges munka utáni differenciált bérezéssel, a kvalifikált szakemberek megbecsülésével a stabilitást kellett szem előtt tartani.³⁹

³⁶ 135/1978. Szeged városi vb. határozat a tanácsi apparátus káderhelyzetéről. *Szeged Tanácsának Közlönye*, 1978. október 31. 4–5. sz. 23–24.

³⁷ 147/1980. Szeged városi vb. határozat a tanácsi apparátus káderhelyzetéről, személyzeti munkájáról. *Szeged Tanácsának Közlönye*, 1980. december 31. 7. sz. 13–15.

³⁸ 147/1980. Szeged városi vb. határozat a tanácsi apparátus káderhelyzetéről, személyzeti munkájáról. *Szeged Tanácsának Közlönye*, 1980. december 31. 7. sz. 13–15.

³⁹ 181/1979. Szeged városi vb. határozat a tanácsi vállalatoknál folyó káder- és személyzeti munkáról. *Szeged Tanácsának Közlönye*, 1979. január 6. 6. sz. 10–12.

1977-ben Szeged tanácsa áttekintette a nem tanácsi szervezetekkel fennállt együttműködés kereteit is, és többek között az alábbi következtetéseket vonta le: „Erősíteni kell a tanácsi szervek gazdaság-szervező tevékenységében a koordinációs munka hatékonyságát és eredményességét, növelni a tanácsi apparátus kezdeményező szerepét. További lehetőséget kell keresnünk a nem tanácsi szervektől közérdekű létesítmények céljára pénzeszközök átvételére (különösen gyermekintézmények tekintetében), másrészt továbbra is támogatni szükséges a várospolitikai célkitűzéseket segítő létesítmények megvalósítását vagy tevékenység folytatását, elsődlegesen a városellátás és a lakossági szolgáltatás javítása érdekében. [...] A várospolitikai tevékenység szervezésénél az eddiginél fokozottabb mértékben szükséges igénybe venni a Szegeden működő tudományos, kutató és felsőoktatási intézmények szellemi kapacitását. A tanácsi szervek különös feladata az egyetemekkel való kapcsolatok elmélyítése, az együttműködés tartalmának célszerű meghatározása és a részünkre nyújtott támogatás megfelelő hasznosítása.”⁴⁰

Míg a tanácsrendszer első két korszakában az értelmiség háttérbe szorítása volt a tendencia, addig az új gazdasági mechanizmus bevezetése (1968) és a harmadik tanács törvény elfogadása lényegesen enyhítette a korábbi attitűdöt: egyre nagyobb hangsúlyt helyeztek az egyetemet végzett, munkás-paraszti osztályeredetű fiatalok beemelésére a káderutánpótlásba. 1979-ben a szegedi tanács megvitattott egy, az értelmiség várospolitikai tevékenységéről szóló előterjesztést; ebben megállapította, hogy a településen e társadalmi réteg tagjainak száma az elmúlt évtizedekben a többszörösére nőtt, a tudomány és a technológia fejlődése hatására új értelmiségi szakmák és csoportok gyökeresedtek meg. Mind többen vállaltak fontos szerepet „a közösségi életben, a tudomány és a technika fejlesztésében, a gyógyításban, a szocialista világnézet terjesztésében, a társadalmi tudat, a közgondolkodás és a szocialista életmód formálásában, az oktatásban és a nevelésben. Jelen vannak a párt-, az állami, a társadalmi és tömegszervezetekben hathatósan segítve azok tevékenységét.” Együttműködésre buzdították e szervezeteket is a helyi értelmiséggel azért, hogy az utóbbiak „sajátos eszközeikkel, lehetőségeikkel, jelentős szellemi kapacitásukkal járuljanak hozzá várospolitikai feladataink sikeres és eredményes megvalósításához”.⁴¹

Konklúzió

A szovjet tanácsi típusú közigazgatási modell több diszfunkcióval és szándékolt demokratikus hiánnyal küzdött, ugyanakkor mégis egy négy évtizeden át működőképes rendszert hozott létre. Ennek az egyik leggyengébb pontja – a valódi önkormányzati autonómia melőlésén túl – a tanácsi és a szakhivatali tagság, illetve apparátus rekrutációs szempontjaiban rejtett, mivel a politikai megbízhatóság az 1980-as évek közepéig elsőbbséget élvezett a többi elvárással szemben. Ez a döntéshozatali mechanizmust részint nehezítette, részint könnyítette attól függően, milyen hatósági döntést és melyik közigazgatási szinten kellett meghozni. A párt által kifejezett politikai tartalmat ugyanis az államigazgatási szervek

⁴⁰ 14/1977. Szeged városi tanácsi határozat a tanács és a nem tanácsi szervek együttműködéséről a várospolitikában. *Szeged Tanácsának Közlönye*, 1977. június 30. 3. sz. 10–12.

⁴¹ 23/1979. Szeged városi tanácsi határozat az értelmiség várospolitikai tevékenységéről. *Szeged Tanácsának Közlönye*, 1979. október 31. 5. sz. 5–6.

öntötték jogilag értékelhető formákba; ez olykor egyszerűsítette, máskor azonban komplikálta a gyakorlati működésüket.

Hangsúlyozni szükséges azonban, hogy nem minden hatósági ügy bírt egyben politikai relevanciával, tehát nem volt pártutasításra szükség valamennyi döntéshez, vagy elég volt csak az intézményen kívüli és a belső irányelveket, normákat követni. Az utasíthatóság, mint a közigazgatási hierarchia archetipikus velejárója valójában minden struktúrában létezett és létezik. Szintén kiemelendő tény, hogy ennek a korszaknak idővel éppúgy kifejlődött a megfelelő szakmai tudással és ismerettel felvértezett közszolgálati személyi állománya, mint minden hosszabb történelmi érának. Az államigazgatás köztisztviselői karában a tisztán politikai nómenklatúra mellett a tehetségek is ott voltak, a meritokrátikus szempontok fokozatosan erősödtek, hogy a rendszer a személyi ballaszt és a politikai teher ellenére működni tudjon.⁴²

⁴² BLAZOVICH László szerk. (2007): Csongrád megye tanácsainak tisztségviselői, 1950–1990. *Tanulmányok Csongrád megye történetéből XXXVI.* Szeged.; ANTAL Tamás – BLAZOVICH László szerk. (2010): Közigazgatás. In *Szeged története 5. 1945–1990.* Szeged, Csongrád Megyei Levéltár. 273–302.

Vákát oldal

A magyar önkormányzati rendszer kihívásai a 21. században

A magyar önkormányzati rendszer jelentős átalakuláson esett át a 2010-es kormányváltás után. Az átalakulás megítéléséről, annak hatásairól megoszlanak a vélemények, ám azzal nehéz lenne vitatkozni, hogy egy több mint húszéves, alapjaiban változatlan szisztéma reformjára került sor 2011-ben.

A rendszerváltást követően az önkormányzatiság demokratikus eszméje talaján egy széttagolt, nagy önállóságot élvező önkormányzati rendszer alakult ki Magyarországon. Míg a posztoszocialista országok némelyike a föderatív vagy integrált modell mellett döntött, addig az alkotmányra épülő önkormányzati törvény az „egy település – egy önkormányzat” elvét ültette át a gyakorlatba.⁴³ A rendszerváltáskori, más területeken is érzékelhető⁴⁴ „demokratikus eufória” kegyelmi állapotában sikerült egy kétségtelenül modern és az önkormányzatiság eszméjét maradéktalanul érvényesítő szabályozást elfogadtatni a jogalkotókkal, akik a ma gyakran hiányolt önkormányzati rendszerrel képesek voltak a központi rovására a helyi hatalmat erősíteni. Az, hogy a gyenge középszint mellett működő széttagolt rendszer nem jelent tökéletes megoldást, viszonylag gyorsan világossá vált.⁴⁵ A szabályozási modellből szükségszerűen számos probléma következett,⁴⁶ amelyek az önkormányzati rendszer finomítását, elcsépeltebb kifejezéssel reformját már jóval korábban megalapozhatták volna. Az átalakításhoz azonban hiányzott a politikai konszenzus, és a módosításhoz szükséges kétharmados többség miatt az önkormányzati rendszer kisebb átalakítások mellett (például kistérségi társulás, többcélú kistérségi társulás lehetőségének kialakítása) tulajdonképpen háborítatlanul „pihenhetett”. Míg más posztoszocialista országok (például Csehország, Lengyelország) a rendszerváltáskor választott modellt folyamatosan csiszolhatták, a változó körülményekhez igazíthatták, addig a magyar önkormányzati rendszert csak kritizálni lehetett, ám hatékonyabbá tenni nem. Még az európai búvópóként használt régiók kialakítása is kudarcba fulladt, miután világossá vált (és kényszerű politikai konszenzust ebben a kérdésben nem indukált), hogy azok hiánya nem jelenti akadályát az uniós fejlesztési források lehívásának.

Az említett „kegyelmi állapotban” számos lehetőség kínálkozott arra, hogy a frissen formálódó demokráciában valamely nyugati társadalomban már kipróbált, az állam és az önkormányzatok viszonyát meghatározó modell segítségével elégítsék ki az alkotmányokban is megjelenő önkormányzathoz való jogot. Jóllehet ezek a modellek azóta is folyamatos változásban vannak, az alapok már 1990-ben is világosak voltak.

⁴³ HORVÁTH M. Tamás (2015): *Magasfeszültség*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus. 33.

⁴⁴ Elég csupán az egyetemi hallgatói önkormányzati rendszerre gondolni, amely a nyugat-európai mintákhoz képest egy rendkívül befolyásos, egyúttal érinthetetlen struktúrát jelent.

⁴⁵ A jogalkotó a helyi autonómia érvényesítéséhez képest a hatékonyság és a költségtakarékosság szempontjait kevésbé tartotta szem előtt.

⁴⁶ VEREBÉLYI Imre szerk. (2000): *Egy évtized önkormányzati mérlege és a jövő kilátásai*. Budapest, Magyar Közgazdasági Intézet.

Az európai önkormányzatok klasszifikációjáról az 1980-as években jelentek meg olyan írások, amelyek a magyar szakemberek számára is ismertek voltak. Page és Goldsmith tipológiája a funkciók megosztása, a helyi önkormányzatok autonómiája alapján még csak északi és déli típusú rendszerekről szól, de a bemutatott minták részletes leírását adják a klasszifikációt megalapozó megoldásoknak. Míg az előbbi Svédország, Norvégia, Dánia és az Egyesült Királyság, addig az utóbbit Franciaország, Olaszország és Spanyolország önkormányzati rendszereinek ismertetésével teszik érthetővé a szerzők.⁴⁷ Page egy későbbi könyvében nyilvánvalóvá teszi, hogy mit tekint az északi és déli típusú önkormányzati rendszerek elhatárolásánál a legfontosabb szempontnak. Míg az északi rendszereket jogi lokalizmus és politikai centralizmus, addig a déli rendszereket jogi centralizmus és politikai lokalizmus jellemzi. A szerző ugyanis azon az alapon alakította ki a tipológiáját, hogy a helyi elit mennyiben képes politikai és jogi (formális jogalkotáson keresztül megvalósuló) hatást gyakorolni a helyi ügyeket meghatározó döntéshozatalra.⁴⁸

A kilencvenes évek elején a tipológia összetettebbé válik. Hesse és Sharpe például már három modellt különböztet meg, a napóleoni mellett angolszász, illetve közép- és észak-európai,⁴⁹ hogy ezt követően mindmáig tartson a különböző klasszifikációs megoldások kialakítása és finomítása. A Loughlin által 2003-ban meghatározott,⁵⁰ majd később 2010-ben a kelet-európai országok besorolására is kiterjesztett⁵¹ modell már négy csoportot – francia, angolszász, német és északi – határol el.

Így az egypártrendszer maguk mögött hagyó kelet-európai országok számára több lehetőség is kínálkozott az államigazgatási, önkormányzati rendszerük kialakításához. A választást láthatóan nem a történelmi tradíciók, hanem a nyugatosodás lázában égő politikai aktorokhoz eljutó szakmai információk és az ideológiai meggyőződés határozta meg.⁵²

A létrejövő önkormányzati szisztéma a lehető legnagyobb szabadságot biztosította a településeknek, amelyek mérettől, lakosságszámtól függetlenül önálló költségvetéssel, képviselő-testülettel, polgármesterrel és széles körű szabályozási jogosultsággal rendelkeztek, és a számos nyugat-európai államhoz viszonyítva funkcionális és gazdasági értelemben is rendkívül decentralizált működési módot jelentettek.⁵³ Érdemes röviden kitérni egy összehasonlító vizsgálatra, amely a széles értelemben vett kelet-európai önkormányzati

⁴⁷ PAGE, Edward C. – GOLDSMITH, Michael eds. (1987): *Central and Local Government Relations: A Comparative Analysis of West European Unitary States*. SAGE Modern Politics Series. London, SAGE Publications.

⁴⁸ PAGE, Edward C. (1991): *Localism and Centralism in Europe. The Political and Legal Bases of Local Self-Government*. Oxford, Oxford University Press.

⁴⁹ HESSE, Joachim Jens – SHARPE, Laurence J. (1991): *Local Government in International Perspective: Some Comparative Observations*. In HESSE, Joachim Jens ed.: *Local Government and Urban Affairs in International Perspective*. Baden-Baden, Nomos Verlagsgesellschaft. 603–621.

⁵⁰ LOUGHLIN, John (2003): *Subnational Democracy in the European Union*. Oxford, Oxford University Press.

⁵¹ LOUGHLIN, John – HENDRIKS, Frank – LIDSTRÖM, Anders (2010): *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe*. Oxford, Oxford University Press.

⁵² A szakmai előkészítés az Államigazgatási Szervezési Intézet keretében még az egypártrendszer időszakában megkezdődött.

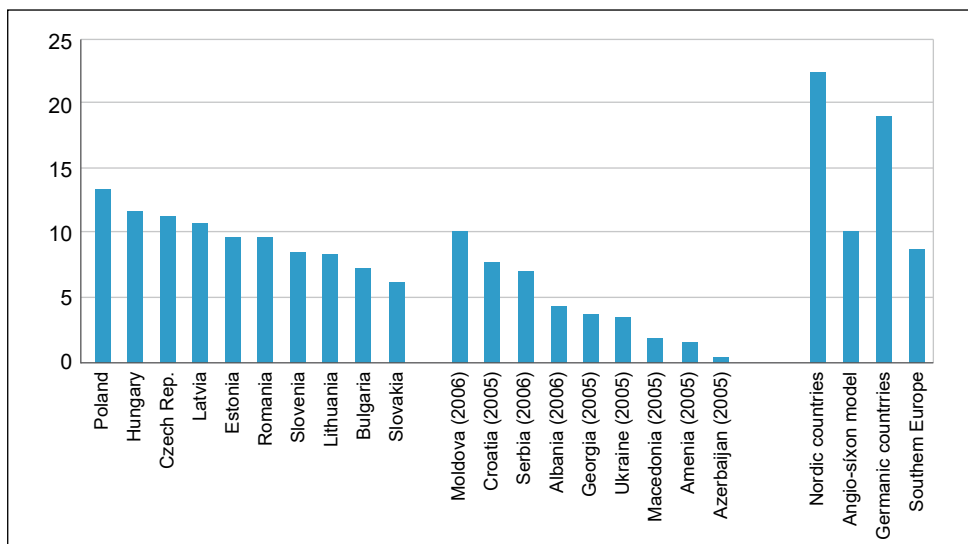
⁵³ Arra a jelenségre, hogy a posztkommunista rezsimok az önkormányzati intézményrendszer kialakításánál a különböző fejlesztési programoknak köszönhetően miként léphettek túl a korábban megmerevedett, de változás előtt álló nyugat-európai mintákon lásd: COULSON, Andrew – CAMPBELL, Adrian (2006): *Into the mainstream: Local Democracy in Central and Eastern Europe*. *Local Government Studies*, Vol. 32, No. 5. 543–561.

rendszerek klasszifikációs vizsgálata keretében a magyar – még a 2010 előtti – helyzetet is elemzi egy 2014-ben megjelent tanulmányban.⁵⁴

Pawel Swianiewicz állítása szerint a kelet-európai blokk kétségtelenül önálló vonásokat felmutató csoport, ami leginkább annak köszönhető, hogy ezen országok egy közös történelmi tényben osztoztak: a 20. század végén megélték az egypártrendszerrel demokráciára váltás időszakát. A legfontosabb közös jellemzőket a szerző a decentralizációra irányuló erős hitben, a középszintű önkormányzatok gyengeségében és a decentralizációs reformok sajátos, e reformokat meghatározó időpillanatában látja.

A rendszerváltó országokban általános meggyőződés volt, hogy a demokrácia a minél nagyobb mértékű decentralizációval is összefügg, és hogy a létrejövő önkormányzatok pótolni képesek a civil társadalomtól kezdve a demokrácia számos olyan tartozékát, amely korábban hiányzott.⁵⁵ A középszint gyengeségének magyarázatát ugyancsak a közös múlt szolgáltatja, hiszen a kommunista rendszerekben éppen középszintről „nyomták el” a helyi településeket. Ez a rossz emlék vezetett ahhoz, hogy a nyugat-európai trendekkel éppen ellentétes irányba induljanak el a posztoszocialista önkormányzati reformerek.

A legfőbb azonosságok mellett Swianiewicz olyan sajátosságokról is beszél, amelyeknél a kezdeti hasonlóságokhoz, eltérésekhez képest is a rendszerváltás utáni több mint húszéves időszakban a keleti blokk rendkívüli változatosságot volt képes felmutatni.⁵⁶

1. ábra

Funkcionális decentralizáció Közép- és Kelet-Európában – a helyi önkormányzatok kiadásai a GDP arányában

Forrás: SWIANIEWICZ 2014, 306.

⁵⁴ SWIANIEWICZ, Pawel (2014): An Empirical Typology of Local Government Systems in Eastern Europe. *Local Government Studies*, Vol. 40, No. 2. 292–311.

⁵⁵ SWIANIEWICZ 2014, 295.

⁵⁶ SWIANIEWICZ 2014.

A funkcionális decentralizáció területén az északi és német rendszerekhez képest ugyan jóval alacsonyabb mértékű decentralizáció jellemzi az ebbe a csoportba tartozó országokat, ám néhány állam, mint Lengyelország, Magyarország, Csehország és Lettország ebben a tekintetben megelőzi az angolszász és „déli” típusú államokat.

A területi tagozódás esetében már nem mutatható ki a posztoszocialista országok tekintetében olyan általános jellemző, amely a nyugat-európai rendszerektől markánsan megkülönböztethetné őket. Léteznek olyanok a csoportban, amelyek a legfragmentáltabbnak számítanak (Magyarország, Csehország, Szlovákia), és olyanok, amelyek a létszámukban legnagyobb önkormányzatokat hozták létre (Litvánia, Grúzia, Szerbia, Bulgária).

Ami az önkormányzatok vezetési rendszerét illeti, itt is inkább a diverzitás a helytálló kifejezés. Vannak országok, ahol a rendszerváltás óta közvetlenül választott polgármester, van ahol a képviselő-testületben többséget szerzett erő által megválasztott polgármester vezeti a települést, és van olyan ország (mint Magyarország), amely ebben a tekintetben is „rendszert váltott” a vizsgált időszakban.

A fenti sajátosságokat figyelembe véve a szerző megkísérelte a kelet-európai országok tipológiájának kialakítását. Az általa megalkotott öt klaszter közül az elsőbe sorolta azokat az országokat, amelyek széles funkcióköreik miatt a leginkább a nyugat-európai rendszerekhez hasonlíthatók. A polgármesterek közvetlen választása,⁵⁷ az önkormányzatok gazdasági autonómiája, az önkormányzati rendszer középszintjének hasonlóságai miatt Magyarországot, Lengyelországot és Szlovákiát helyezi a szerző az általa a „decentralizáció bajnokai” elnevezést viselő csoportba. A relatív decentralizációt megvalósító országok csoportjába Csehországot, Észtországot és Lettországot, míg a harmadik, „balkáninak” is nevezhetőbe Albániát, Bulgáriát, Horvátországot, Makedóniát, Moldovát, Romániát, Szlovéniát és Ukrainát teszi. A negyedik, főleg a területi sajátosságai miatt azonos csoportot Georgia (Grúzia), Litvánia és Szerbia alkotja, míg a sort a nagyfokú centralizáció mellett létező erős területi fragmentáltság alapján kialakított ötödik csoport zárja, amelybe Örményország és Azerbajdzsán tartozik a szerző szerint.⁵⁸

A Magyarország által választott önkormányzati modell (amely valóban a decentralizáció bajnokaként aposztrofálható) kisebb átalakítások mellett egészen 2010-ig háborítatlanul működhetett, és ilyen hosszú idő alatt szociológiai értelemben is kétségtelenül hozzájárult egy sajátos helyi politikai elit kialakításához. Érdemes Pászka Imre Csongrád megyei elit kutatásaiból egy interjúrészletet idézni, amely minden statisztikai adathoz érzékletesebben ábrázolja ezt a jelenséget: „Most, hogy a politikai elit kicsoda, hát nyilván, hogy egy kis-településen (ez egy 5500 fős település) az önkormányzat az, ami irányítja a település életét. Az a 13 fős testület plusz a polgármester, a jegyző. Elsősorban ugye ők határozzák meg a város életét. Tehát a politikai elit egy része maga az irányító testület, az önkormányzat. Nevezhetjük annak, mert mi más, ha nem az. Egy Mórahalomnál kisebb településnél még jobban előtérbe kerül, mert ott nyilvánvaló, hogy ott még kevesebb a számottevő elit. Hát,

⁵⁷ Szlovákiában 1990-től, Magyarországon 1994-től, Lengyelországban 2002-től működik ez a rendszer.

⁵⁸ SWIANIEWICZ 2014, 306.

hogy itt kik az elitek? Nyilvánvalóan az önkormányzatnál dolgozók, az önkormányzatot segítők, akik ugye kiveszik a részüket a város, a falu építéséből, akár anyagilag, akár azzal, hogy párttagok, akár azzal, hogy képviseli magát, Mórahalom esetleg egy másik településen [...]”⁵⁹

A helyi politikai elit kialakításához, megerősítéséhez a magyar választójogi rendszer sajátosságai is hozzájárultak, hiszen a megyei listák rendszere és a pártpolitikai elitben is szerephez jutó polgármesterek gyakori kettős (polgármesteri és országgyűlési képviselői) szerepköre a területi hatalmi funkciókat még befolyásosabbá tehetette.

Amennyiben a 2010 után bekövetkező reformokat az elitek szemszögéből vizsgáljuk, akkor azt voltaképpen az önkormányzati pozíciók súlyos presztízaveszteségeként is értékelhetjük. Az erőteljes hatáskörelvonás és centralizáció – kiegészülve a megyei listák megszüntetésével és a polgármesterek országgyűlési képviselői szerepvállalásának tilalmával – a helyi hatalmi központok (hétköznapi pejoratív kifejezéssel „kiskirályságok”) jelentős gyengülését eredményezték. A helyi önkormányzatokon belül a jogszabályi változások miatt ugyan megerősödött⁶⁰ a polgármesteri pozíció, ám a regionális vagy országos szintű lobbierő számottevően csökkent.

E változás legfőbb feltétele egy a 2010-es országgyűlési képviselőválasztásokon rendkívül erős felhatalmazást nyerő politikai blokk sikere volt, amely alkotmányozó hatalmat szerezve számos területen kezdetett meg jelentős reformokat. A reformok indokoltságát bizonyos szempontból nem volt nehéz megalapozni, hiszen az önkormányzatok eladósodásának folyamatos hangoztatása még akkor is hathatós érvként szolgált volna, ha a működő rendszer egyéb hiányosságaira nem hívja fel korábban számos szakértő a figyelmet. Így akárcsak a bíróságok igazgatási rendszerének átalakításánál, itt is olyan szerzők korábbi írásaiból lehetett szemezgetni, akiket „túlzott lojalitással, kormányhűséggel” nehezen lehetett volna megvádolni. A gazdasági válság a 2000-es évek végén (más strukturális problémák mellett) kétségtelenül egyes önkormányzatok eladósodását eredményezte. Jóllehet ez nem volt általánosnak tekinthető – és a jelentős hiteleket felvevő, felelőtlen gazdálkodást folytató települési önkormányzatokon túl leginkább a megyei önkormányzatokra volt igaz –, egy generális beavatkozás előkészítéséhez megfelelő alapot nyújtott.

Azt, hogy az önkormányzatok eladósodottsága az európai szintérben az arányokat tekintve mit jelentett Magyarországon, jól mutatják az Eurostat által közzétett adatok.⁶¹

⁵⁹ PÁSZKA Imre (2010): *Elit, elitek a lokális kistérségi társadalomban*. Szeged, Belvedere Meridionale. 156.

⁶⁰ Gondolhatunk itt a jegyző kinevezésének jogától a közgyűlés határozatával szembeni vétő lehetőségéig több fontos módosulásra.

⁶¹ DAVEY, Kenneth (2012): *Local Government in Critical Times: Policies for Crisis, Recovery and a Sustainable Future*. Strasbourg, Council of Europe. 53–57.

1. táblázat
A helyi önkormányzatok eladósodottsága

	2008	2009	2010	
Spanyolország	197,7	182,5	több mint 220	↑↑
Németország	153,0	171,7	187,4	↑
Törökország	120,8	126,0	127,0	↑
Írország	100,0	114,0		↑
Svédország	46,3	50,5	45,8	
Lettország	39,7	57,0	62,0	↑↑
Észtország	37,7	45,9	44,8	↑
Magyarország	32,2	36,6	43,3	↑
Horvátország	39,1	32,2	30,2	
Dánia	29,3	29,3		
Szlovákia	26,5	31,8	38,4	
Csehország	24,5	26,2	24,7	
Finnország	22,4	23,8	23,2	
Románia	21,8	26,0	27,1	↑↑
Lengyelország	20,3	26,0	33,8	↑↑
Szlovénia	15,9	22,4	25,4	↑↑
Moldova	6,4	5,0	4,0	
Oroszország	6,1	7,6	8,0	↑
Bulgária	2,7	6,2	6,5	↑↑
Szerbia	0,0	0,0	30,6	↑↑

Forrás: Eurostat 2011

2. táblázat
A helyi önkormányzatok eladósodottsága (GDP)

	2007	2008	2009	2010	Növekedés a válság idején – 2010/8 (%)
Norvégia	9,6	9,8	11,7	12,6	29
Hollandia	7,1	7,3	8,0	8,4	15
Franciaország	7,2	7,5	8,2	8,3	11
Olaszország	8,0	8,1	8,6	8,3	2
Dánia	6,3	6,6	7,3	7,2	9
Finnország	5,3	5,4	6,6	6,6	22
Lettország	3,3	4,1	5,8	6,4	56
Euró-zóna (16 ország)	5,5	5,6	6,1	6,1	9
EU (27 ország)	5,1	5,1	5,7	5,8	14
Svédország	5,6	5,5	5,5	5,6	2
Portugália	4,2	4,5	5,1	5,2	16
Németország	4,9	4,8	5,2	5,2	8

	2007	2008	2009	2010	Növekedés a válság idején – 2010/8 (%)
Belgium	5,0	4,8	4,8	5,1	6
Egyesült Királyság	4,6	4,7	4,8	4,9	4
Magyarország	3,1	3,9	4,1	4,6	18
Lengyelország	2,2	2,3	3,0	3,9	70
Észtország	2,7	3,2	4,0	3,7	16
Írország	2,5	3,0	3,6	3,6	20
Spanyolország	2,8	2,9	3,3	3,3	14
Ausztria	1,9	1,9	2,3	2,8	47
Szlovákia	1,8	1,9	2,4	2,7	42
Csehország	2,5	2,5	2,	2,6	4
Románia	1,7	1,9	2,3	2,4	26
Luxemburg	2,2	2,2	2,3	2,3	5
Ciprus	2,0	1,9	2,0	2,0	5
Szlovénia	0,7	0,9	1,5	1,7	89
Litvánia	1,0	1,2	1,6	1,6	33
Bulgária	0,6	0,6	1,0	1,2	100
Görögország	0,8	0,8	0,9	0,9	13
Izland	4,8	7,6	9,4		
Horvátország	0,5	0,6	0,6		
Törökország	0,4	0,6	0,8		

Forrás: Eurostat 2011

A táblázatokból jól látható, hogy az eladósodottság mértéke a válság kezdetekor nem volt kiugróan magas, ám például Csehországgal vagy Horvátországgal összevetve a válság két éve alatt jelentős adósságnövekedést lehetett konstatálni. Az önkormányzati adósságállomány 2002 és 2011 között mintegy hatszorosára nőtt.⁶²

Ugyanakkor az állami eladósodottsághoz képest az önkormányzatok eladósodottsági szintje összességében csekélynek volt mondható. Emiatt állíthatja Horváth M. Tamás, hogy „a válsághelyzet téves, az intervenció elkerülhetlensége az átalakítás »bársonyosságát« volt hivatva szolgálni”.⁶³

Az is tény azonban, hogy az önkormányzatok gazdálkodási problémáinak rendezésével a rendszerváltás óta foglalkoztak a különböző kormányok. Az eredeti elképzelés egyfajta vállalkozó önkormányzati rendszert vizionált, amelynek keretei között a települések nagy szabadságot élvezve gazdasági szolgáltatásokkal egészíthetik ki az állami bevételeiket. A sokszor a tanácselnöki pozícióból vagy iskolaigazgatói székéből polgármesternek választottak, és az általuk felállított apparátus a legtöbb helyen nem rendelkezett vállalkozói ismeretekkel,

⁶² GYIRÁN Zoltán (2013): Az önkormányzati adósságrendezés kérdései. In HORVÁTH M. Tamás: *Jelenségek*. Budapest, Dialóg Campus. 109.

⁶³ HORVÁTH 2015, 213.

gyakorlattal, ami egyéb okok mellett előrevetítette, hogy lesznek financiaális válsághelyzetek. A szabályozást már 1995-ben szigorították,⁶⁴ és megalkottak egy adósságrendezésről szóló törvényt,⁶⁵ amely az érintett települések ellehetetlenülését kívánta megakadályozni. A törvény alapján 1996 és 2013 között több mint 60 esetben került sor adósságrendezési eljárásra, amely elsősorban kisebb településeket érintett. Az eljárások számának emelkedését 2008-tól a gazdasági válság kétségtelenül előmozdította.

Az adósságkonszolidációra 2012 és 2014 között négy ütemben került sor, és a megyei és települési önkormányzatoktól mintegy 1300 milliárd forint adósságot vett át az állam.⁶⁶

Az adósságkonszolidációnak azonban többek között az volt az ára,⁶⁷ hogy az önkormányzatok gazdasági önállóságát korlátozták. (Hogy csupán egyetlen példát említsünk, a forrásfinanszírozásról feladatfinanszírozásra történő áttéréssel az önkormányzatok gazdálkodási szabadsága radikálisan lecsökkent. A rendelkezésre álló anyagi források fölött már nem rendelkezhetnek az önkormányzatok tetszés szerint, mint korábban.)

A tényleges adósságkonszolidációt azonban megelőzte egy jelentős törvénykezési munka, amelynek legfontosabb állomásait érdemes röviden bemutatni.

Magából az Alaptörvényből első olvasatra nehezen vonhatók le „közigazgatási vagy önkormányzati rendszerváltásra” utaló következtetések, hiszen az alapok változatlanok maradtak. Annak alkotmányos rögzítése, hogy „Magyarország területe fővárosra, megyékre, városokra és községekre tagozódik. A fővárosban és a városokban kerületek alakíthatók”, nem sok változást jósol.

Az Alaptörvénynek vannak az önkormányzatok működésének korábban feltárt defektusaira látványos választ kínáló elemei, ám ezek inkább kapukat hagynak nyitva a későbbi törvényhozásnak. Ilyen például az önkormányzatok társuláshoz való jogának rögzítése mellett annak kimondása, hogy a törvény elrendelheti a kötelező feladat társulásban történő ellátását.⁶⁸

Vannak olyan megközelítések, amelyek az önkormányzati autonómia csorbitását⁶⁹ vélik az Alaptörvény szövegéből kiolvasni. Ugyanakkor hangsúlyozni érdemes, hogy

⁶⁴ 1995. évi CXXI. tv. a Magyar Köztársaság 1996. évi költségvetéséről.

⁶⁵ 1996. évi XXV. tv. a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásáról; illetve 95/1996. (VII. 4.) Korm. rendelet a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásáról szóló 1996. évi XXV. törvény végrehajtásának egyes kérdéseiről.

⁶⁶ ÉBER Sándor (2013): Viszi az állam az adósságot. *Világgazdaság*, 45. évf. 11227. sz. Elérhető: www.vg.hu/kozelet/viszi-az-allam-az-adossagot-415208/?fbclid=IwAR3XXgXWKWz2P2Uerlf3LxYQ9-wfUj2o4fIspfp-xUvbMZCmgTej3MdOF-N0 (A letöltés dátuma: 2019. 04. 11.)

⁶⁷ A megyei adósságállomány átvétele azzal a következménnyel is járt, hogy ezen önkormányzatok vagyona térítésmentesen állami tulajdonná vált.

⁶⁸ Alaptörvény 32. cikk (1) bek. k) pont és 34. cikk (2) bek.

⁶⁹ PÁLNÉ KOVÁCS Ilona (2016): Modellváltás a magyar önkormányzati rendszerben. In JAKAB András – GAJDUSCHEK György szerk.: *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet.; 588. BALÁZS István (2012): A helyi önkormányzati autonómia-felfogás változása az új törvényi szabályozásban. *Új Magyar Közigazgatás*, 5. évf. 10. sz. 37–41. Az apologetikusabb érvekhez lásd: PATYI András (2013): Gondolatok a magyar helyi önkormányzati rendszer általános szabályairól. In DELI Gergely – SZOBOSZLAI-KISS Katalin szerk.: *Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére*. Győr, Universitas – Győr Nonprofit Kft. 379–395.

az önkormányzati rendszer nem attól válik demokratikus bástyává, az állami hatalommal szembeni demokratikus ellenponttá, ha az alkotmányban az önkormányzatiságot alapjogként garantálják.

Maga a Helyi Önkormányzatok Európai Chartája⁷⁰ sem követel ilyet. A Charta második cikke úgy fogalmaz, hogy „a helyi önkormányzás elvét a belső jogalkotásban [...] és az Alkotmányban is el kell ismerni”, ami az Alaptörvény 31. cikkének első bekezdésével megvalósul.

Sokkal fontosabb az, hogy az egyes államok milyen intézményi struktúrát, milyen funkciókkal, az autonómiát milyen mértékig biztosítva alakítják ki az önkormányzatok működésének törvényi kereteit.⁷¹

Miután egy sarkalatos törvény a szimbolikus szinten túl érdemben nem sokban különbözik egy alkotmányos alapszövegtől, és az önkormányzati rendszert lényegében abban (vagy inkább azokban) határozta meg a magyar Országgyűlés, így az alkotmányos védelem gyengülésének konstatálása mellett is sokkal célravezetőbb az önkormányzatisághoz való jog érvényesülésének vizsgálatánál ez utóbbi jogforrásra helyezni a hangsúlyt.

Az önkormányzati rendszer átalakítását az Alaptörvény mellett több sarkalatos törvényben megjelenő új szabály is érinti. Fontos jogforrás többek között a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény, amely alapján meghatározott közszolgáltatások ellátása a továbbiakban kizárólagos állami feladatot jelent.

Az új rendszer alapjait kétségtelenül a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény fekteti le,⁷² amelynek lényegi eleme éppen az, amiről nem szól. A törvény ugyanis – a korábbi önkormányzati törvénnyel ellentétben – az ellátórendszer olyan szegmenseit veszi ki az önkormányzatok kezéből (meg sem említve azokat), amelyek korábban azok létét, működését szimbolizálták. Az alap- és középfokú oktatás, az egészségügyi szakellátó intézmények, a közművelődési intézmények tényleges működtetését az állam a továbbiakban nem bízta a települési vagy megyei önkormányzatokra, hanem állami keretek között, központi irányítás mellett végzi.

A központosító törekvések már a sarkalatos törvény, de még az Alaptörvény megalkotása előtt világossá váltak. A területi államigazgatás újrászervezése volt az új kormány első olyan intézkedéssorozata, amelyből a közigazgatási rendszerre és az önkormányzatokra váró centralizációra következtetni lehetett. A dekoncentrált megyei közigazgatási hivatalok többségét a kormányhivatalokba olvasztották, amire később a járási hivatali rendszer épülhetett.⁷³ Ez utóbbi, 2012 után bekövetkező változás komoly hatást gyakorolt az önkormányzatokra,

⁷⁰ Az 1985-ben kelt Chartát az 1997. évi XV. törvény iktatta be a magyar jogrendbe.

⁷¹ A korábbi Alkotmány megfogalmazása természetesen a szétaprózott önkormányzati rendszer határozott garanciájaként volt felfogható. „A község, a város, a főváros és kerületei, valamint a megye választópolgárainak közösségét megilleti a helyi önkormányzás joga. A helyi önkormányzás a választópolgárok közösségét érintő helyi közügyek önálló, demokratikus intézése, a helyi közhatalomnak a lakosság érdekében való gyakorlása”. (Alk. 42. §). Ennek a fordulatnak a kihagyása az Alaptörvényből nyilvánvalóan nem volt véletlen.

⁷² 2011. évi CLXXXIX. tv. Magyarország helyi önkormányzatairól.

⁷³ 2012. évi XCIII. tv. a járásek kialakításáról, valamint egyes ezzel összefüggő törvények módosításáról.

hiszen a járási hivatalok a jegyzőktől vontak el hatásköröket, ami az önkormányzati tisztviselői létszámot mintegy harmadával csökkentette.⁷⁴

A legkomolyabb csapást a helyi (és részben területi) önkormányzatokra kétségtelenül a fenti változás jelentette, hiszen a települések szempontjából igazán fontos intézmények és az intézményeket szimbolizáló szereplők sorsának meghatározása kikerült a hatáskörük-ből. A 19–20. századi regényekben rendszeresen felbukkanó, a kisebb települések életében főszerephez jutó tanító, iskolaigazgató vagy éppen orvos alkalmazása a továbbiakban nem önkormányzati, hanem állami ügy. Az egészségügyi vagy iskolai fejlesztésekkel korábban választásokat nyerő polgármesterek döbbenettel (némelyek talán megkönnyebbüléssel) értesültek arról, hogy a továbbiakban maximum az iskolaépület „őrei”, de nem az iskola vagy kórház mindennapi életének meghatározó szereplői lehetnek. Az iskolák vagy nagyobb településeken a kórházak igazgatóinak kinevezése addig az adott önkormányzat „ünnepe”, gyakran átpolitizált aktusát jelentette. A kinevezetteknek pedig az adott önkormányzati vezetői, áttételesen a lakossági elvárásoknak kellett megfelelniük. Amennyiben ezt a helyzetet kissé lecsupaszítva, a „zsákmányszerzés” szempontjából értékeljük, ahogy azt Csörgits Lajos tette tanulmányában, akkor ez a változás a zsákmányszerzés módját teljesen más hatalmi dimenzióba helyezte.⁷⁵

Ehhez képest szinte marginálisnak tűnhet minden más változás, amely a 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) hatálybalépésével bekövetkezett. Legyen szó a megyei önkormányzatok további gyengítéséről, „együgyűvé” válásáról, a jegyző jogállásának⁷⁶ és a törvényességi felügyeleti rendszer átalakulásáról vagy a finanszírozás már említett módosulásáról, a reform a települések és azok lakossága számára legkönnyebben felfogható eleme hosszú távon ez maradt. Az államosításokat megalapozó legfőbb érv (az oktatás és egészségügy feltételeiben megmutatkozó különbségek felszámolása) hiába tűnhetett sokak számára racionálisnak, a helyi befolyás elvesztése feletti fájdalmat nehezen enyhíthette. A félelem pedig, hogy egy távoli döntéshozó a település nyakára ültethet egy a lakosság körében ismeretlen

⁷⁴ A járási hivatalokhoz átkerült feladat- és hatáskörök listája: okmányirodai feladatok (lakcímnnyilvántartás, személyazonosító okmányok kiadása, útlevél-igazgatás, gépjármű-nyilvántartás, egyes gyám- és gyermekvédelmi ügyek, szociális igazgatási ügyek, például időskorúak járadéka, alanyi jogon járó ápolási díj); köznevelési feladatok; menedékjogi ügyek; egyéni vállalkozói tevékenység, engedélyezés; egyes kommunális típusú ügyek, például temetőengedélyezés; egyes állategészségügyi feladatok, például állatotthon engedélyezése, cirkuszi menaszéria; szabálysértési feladatok; a helyi védelmi bizottságok vezetése; egyes vízügyi hatáskörök; építésfelügyeleti, egyes építésügyi hatósági feladatok. Jegyzőnél maradt feladat- és hatáskörök listája: birtokvédelmi eljárás, hagyatéki eljárás, anyakönyvi igazgatás, adóigazgatás és helyi adók, egyes építésügyi igazgatási feladatok, kereskedelmi engedélyezés, parlagfű-mentesítési feladatok belterületen, iparigazgatás, helyi önkormányzati rendeletalkotáshoz kötött szociális ellátások, méltányossági ápolási díj, méltányossági közgyógyellátás (2015. március 1-jétől megszűnt a méltányossági ápolási díj és méltányossági közgyógyellátás, helyette települési támogatást vezettek be.), gyermekvédelmi támogatások, helyi állattartási szabályok végrehajtásának ellenőrzése.

⁷⁵ CSÖRGITS Lajos (2011): A politikai zsákmányelv érvényesülése az önkormányzatoknál. *Jog, Állam, Politika*, 3. évf. 2. sz. 129–145.

⁷⁶ Részletes elemzését Csörgits Lajos doktori disszertációjában végzi el. CSÖRGITS Lajos (2013): *A magyar helyi önkormányzati rendszer átalakítása – A demokrácia, a helyi közügyek és a helyi önkormányzás egyes kérdései*. Győr, Széchenyi István Egyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

vagy népszerűtlen intézményvezetőt, több esetben is viszonylag gyorsan beigazolódott.⁷⁷ A gyerekek szimpla oktatásánál gyakran bőven túlerjeszkedő iskolák⁷⁸ és más intézmények államosítása a járási hivatalokhoz átkerülő feladatkörökkel⁷⁹ együttesen valóban a Pálné Kovács Ilona által jelzett modellváltást eredményezték Magyarországon.⁸⁰ Amennyiben Pawel Swianiewicz tipológiájához nyúlunk vissza, akkor a radikális centralizáció alapján előrevetíthető, hogy egy újabb besorolás esetén az első helyett az ötödik csoportba kerülhetnének Azerbajdzsán és Örményország mellé, a funkcionális centralizáció és a továbbra is megmaradó erőteljes területi fragmentáltság miatt.

Az új modell a magyar önkormányzatok alkalmazkodó készsége és a centralizációs intézkedéssorozat lakosság számára is népszerűnek tűnő elemei (például kormányablak-rendszer) miatt különösebb megrázkódtatások nélkül stabilizálódni látszik.

Így a hirtelen jött és minden radikális átalakulást követő „sokk” elmúltával alkalom nyílhat arra, hogy kvantitatív és kvalitatív eszközökkel annak megismerésére tegyünk kísérletet, hogy az önkormányzati szféra és a lakosság miként viszonyul a fent jelzett átalakulásokhoz és általában a jelen formájában működő önkormányzati rendszerhez.

Kutatócsoportunknak négy empirikus kutatás keretében nyílt lehetősége arra, hogy az önkormányzati rendszerhez kapcsolódó ismereteket, attitűdöket, véleményeket felmérje. Ebből három (1., 2., 4.) vizsgálat a lakosság körében végzett közvélemény-kutatást jelentett.

1. Kérdőívet dolgoztunk ki a magyar önkormányzati rendszer elemzése céljából, amelybe a meghatározott kutatási célok vizsgálatához meghatározott kérdéseket rendeltünk. A korlátozott anyagi lehetőségek miatt és a reprezentativitás biztosítása érdekében az omnibuszos módszer mellett döntöttünk, amelyet a Szonda Ipsos közvélemény-kutató cég végzett el.

Az adatfelvétel szakmai tartalmát úgy határoztuk meg, hogy az alapsokaság az ország felnőtt lakossága, a minimális mintanagyság pedig ezer fő legyen. A minta a főbb szociológiai paraméterek (nem, életkor, iskolázottság) tekintetében reprezentálja az ország felnőtt lakosságát. A minta becsült hibahatárának megadása mellett azt is kértük, hogy a lekérdezés személyes (PAPI vagy CAPI) interjú formájában történjen.

2. A Szonda Ipsos által végzett országos kutatás mellett arra is lehetőségünk adódott, hogy egy évente végzett szegedi lakossági lekérdezéshez kapcsolódva képet kapjunk a szegediek önkormányzatokra vonatkozó véleményéről.

A szegedi lakosság lekérdezésére a lassan évtizedek óta folyó *Szeged Studies* című kutatás keretében került sor, amely a 18 évnél idősebb állandó szegedi lakóhellyel rendelkező állampolgárok nemre, életkorra, iskolai végzettségre

⁷⁷ Lásd például Csongrád megyében a sándorfalvi iskolaigazgatói kinevezés körüli vitákat 2014-ben. ARANY T. János (2014): Fideszes politikus lesz a sándorfalvi iskola igazgatója. *Délmagyar* (online), 2014. 07. 22. Elérhető: www.delmagyar.hu/szeged_hirek/fideszes_politikus_lesz_a_sandorfalvi_iskola_igazgatoja/2391108/ (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)

⁷⁸ *ÁROP-1.1.22-2012-2012-0001. Helyi közszolgáltatások versenyképességet szolgáló modernizálása* (2013). Budapest, MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete. (Projektvezető: Pálné Kovács Ilona) Elérhető: www.arop.rkk.hu (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)

⁷⁹ HORVÁTH M. Tamás – JÓZSA Zoltán (2016): Az államigazgatás helyi és területi szervei: koncentráció és koncentrációt. In JAKAB András – GAJDUSCHEK György szerk.: *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont. 572.

⁸⁰ PÁLNÉ KOVÁCS 2016.

és választókerületre reprezentatív ezerfős mintáján történt. A 2018-as lekérdezés során a kérdőív az önkormányzatok és a lakosság viszonyát vizsgáló kérdésekkel egészülhetett ki.

Vizsgáltuk, hogy a lakosság mennyiben gondolja önkormányzati feladatnak és felelősségi kérdésnek a közbiztonság, a tömegközlekedés, a környezetgondozás, az út- és csatornahálózat, a közvilágítás, az egészségügyi ellátás, a bölcsődei, óvodai ellátás, az általános és középiskolai oktatás, a munkahelyek létesítése, a szemétszállítás, a közüzemi szolgáltatások, a helyi közfoglalkoztatás és a pénzbeli szociális ellátás területeit.

3. 2018-ban lehetőség nyílt egy országos – minden jogászképzőhelyre kiterjedő – kérdőíves vizsgálatra is, amelyben az első és negyedéves joghallgatók véleményét is megkérdeztük néhány olyan kérdéssel, amelyek szerepeltek az önkormányzati és a szegedi felnőtt lakosság kérdései között is. A joghallgatói véleményekről a függelékben szereplő táblázatok alapján önmagában is képet kaphatunk, ám az adatoknak köszönhetően az önkormányzati dolgozókról szóló elemzésünknel néhány esetben „hármas” összehasonlításra is lehetőség nyílt.
4. 2018 tavaszán kérdőíves kutatást végeztünk a Csongrád Megyei Önkormányzatok dolgozóinak körében. Az önkormányzati dolgozókat megkérdeztük a munkájukkal, munkahelyükkel való elégedettség mellett a hivatal működési jellemzőiről, a hivatali döntések megszületésének módjáról, és arról is, hogyan látják a településük helyzetét, fejlődését, és hogyan vélekednek az utóbbi években változóban lévő önkormányzati-állami viszonyról.

Eredeti terveink szerint a megye települési önkormányzatainak lekérdezésére tettünk kísérletet. Megküldtük az önkormányzatoknak a kutatócsoport által kidolgozott kérdőívet, és a polgármesterek, jegyzők segítségét kértük ahhoz, hogy eljuttassák a dolgozóikhoz, és megkérjék őket a kitöltésükre. Sajnálatos módon – kevés kivételtől eltekintve – az interneten történő kitöltési arányok az egyes települési méretek vonatkozásában olyan mértékben szerényre sikeredtek, hogy a kutatócsoportnak el kellett gondolkodnia azon, a beszerzett adatok milyen általánosítható ismeretek kimutatására lesznek alkalmasak. A tapasztalat az volt, hogy személyes ismeretség és a polgármester vagy a jegyző személyes ráhatása nélkül szinte lehetetlen „rávenni” a dolgozókat arra, hogy egy relatíve hosszú kérdőívet kitöltsenek. A rendszerben látható volt, hogy bár igen sokan megkezdték a kérdőívek kitöltését, egy idő után „feladták”. Bár a kitöltés helyének beazonosíthatatlansága miatt (ami adatvédelmi szempontból volt fontos) pontos képünk nem lehetett arról, hogy mely településen milyenek voltak a kitöltési arányok, abban biztosak lehettünk, hogy a reprezentativitás megyei szinten nem lesz biztosítható. Felmerült annak a lehetősége is, hogy vizsgálatunkat csakis azokra a településekre koncentráljuk, amelyek a törvényben meghatározottak szerint – az abban foglalt kivételekkel – azokat a közszolgáltatásokat is biztosítják, amelyek saját területükön túl a megye egészére vagy nagy részére kiterjednek. Ezek a megyei jogú városok, amelyből Csongrád megyében a megyeszékhelyen (Szeged) túl még egy van (Hódmezővásárhely). A problémát a kutatási időszakban egy országos visszhangot kiváltó időközi polgármester-választás okozta, amely szinte ellehetetlenítette a lekérdezést, hiszen a város önkormányzati dolgozóit sokkal inkább az állásuk féltése, mintsem egy önkormányzati kutatás sikere foglalkoztatta. (Csupán egyetlen példát említve: a hirtelen személycserék miatt

a lekérdezésre felkérő második körös levelet már egy teljesen új vezetőségnek kellett volna címezni.) További módszertani problémát jelentett volna, hogy míg a szegedi önkormányzati válaszadók beazonosítása viszonylag könnyű volt, hiszen a kérdőívben a lakosság számára rákérdező kérdésnél a százezer fő fölötti választ egyedül a szegediek választhatták, addig a hússzezer és százezer fő fölötti opciót a hódmezővásárhelyi önkormányzati dolgozókon túl más város dolgozói is megadhatták.

Mindezek miatt végül kutatócsoportunk azt a döntést hozta, hogy Csongrád megye legnagyobb településére, a megyeszékhelyre fókuszál, miután a legnagyobb számú kitöltést nyilvánvalóan innen érkezett, amely a reprezentativitás követelményét Szeged vonatkozásában egészen biztosan kielégíti.

Így bár jogszociológiai kutatásunk kvantitatív és kvalitatív részében is foglalkoztunk a megye egészével, jelen kötetben az önkormányzati dolgozók körében végzett felmérést kénytelenek vagyunk szűkített formában közzétenni, hogy a legalapvetőbb szociológiai módszertani követelményeknek eleget tehesünk.

Így a kötetben egy több százezres megyei jogú város önkormányzata dolgozóinak kérdőíves vizsgálat alapján kimutatott véleményéről kaphatunk képet. Az így szerzett ismereteket kvalitatív vizsgálatokkal igyekeztünk alátámasztani. Az önkormányzati dolgozókkal és önkormányzati képviselőkkel készített interjúkból azokat tesszük a kötetben közzé, amelyek Szegeden készültek. Jóllehet számos, kisebb településeken készített interjú is rendelkezésünkre áll, ezek publikálására csak a későbbiekben kerítünk sort.

A kutatócsoport a kvantitatív és kvalitatív vizsgálatoknak köszönhetően óriási adathalmazra tett szert (az országos lakossági vizsgálatban több mint ezer fő, a szegedi önkormányzati dolgozók vizsgálatában 111 fő, a szegedi felnőtt lakosság vizsgálatában 1034 fő, az országos jogász hallgatói vizsgálatban pedig 1150 fő válaszolt a kérdéseinkre), amelyet feldolgozunk, és fokozatosan publikálunk. A kötetben arra nyílik lehetőség, hogy az alapvető adatok ismertetésén túl a kutatócsoportot leginkább foglalkoztató területek vonatkozásában vonjunk le a konzekvenciákat.

A kutatócsoport kutatási tervében, az empirikus vizsgálatokat megalapozandó, jogtörténeti kutatások lefolytatására is vállalkozott. Jóllehet a jogtörténeti kutatási eredmények önálló kötetben és folyóiratokban is megjelennek, úgy ítéltük meg, hogy a szocializmus időszakára korlátozódó történeti előzmények rövid bemutatására a kötet függelékében is helyet biztosítunk, hogy az empirikus adatokon túl a történeti kontextusról is képet kapjon az olvasó.

Vákát oldal

A lakosság és az önkormányzatok

Elméleti és módszertani felvetések

Kutatásunk során a települési önkormányzatok működésével kapcsolatos lakossági és munkavállalói attitűdök feltérképezésére tettünk kísérletet. Nem bocsátkozunk most hosszabb fejtegetésbe az attitűdök mibenlétéről, egyelőre elégedjünk meg annyival, hogy kijelentjük: attitűdön egyének, csoportok, társadalmi szereplők beállítódását, viszonyulását (szimbolikus közelségét/távolságát) értjük valamilyen attitűdtárgyhoz (személyhez, csoporthoz, jelenséghez stb.). Esetünkben ez az attitűdtárgy az önkormányzati szervezet, tehát az intézményes világhoz történő viszonyulás áll a középpontban. Az önkormányzati szervezetet egyfelől munkaszervezetnek tekintjük, és ebben az esetben az önkormányzatban dolgozók munkavállalói attitűdjeire (viszonyulásaira) vagyunk kíváncsiak. Másfelől pedig a települési működést és együttélést irányító-szervező organizációként, és ebben az esetben a lakossági attitűdök tanulmányozása áll a középpontban. Az alapvető kérdés az, hogy a szervezet tagjai (a munkavállalók) hogyan viszonyulnak a szervezeti célokhoz, értékekhez, normákhoz, illetve az állampolgárok (a választópolgárok) hogyan viszonyulnak a társadalmi együttélés „játékszabályaihoz”, a kormányzati működéshez, a politikai szereplőkhöz vagy pedig a legkülönbözőbb politikailag „szenzitív” témákhoz.⁸¹

A munkavállalói attitűdök ismerete elsősorban a szervezeti stabilitás, eredményesség és innováció szemszögéből jelentős, a lakossági attitűdöké pedig elsősorban legitimációs kérdés.⁸² Ez a kettős viszonyulási bázis⁸³ adja az önkormányzati szférával kapcsolatos attitűdkutatás sajátosságát. Nem egyszerűen „csak” arról van szó, hogy a vezetés kíváncsi a dolgozók elégedettségére (legyen az munkával, munkakörülményekkel, bérezéssel, megbecsültséggel, munkatársakkal, vezetéssel stb. kapcsolatos), a szervezethez való kötődésére,⁸⁴ a munkavállalók motiválhatóságára vagy a munkavállalói és a szervezeti célok közelségére. A vezetésnek egzisztenciális érdeke (lenne), hogy ismerje a lakossági elégedettségeket (a települési intézmények működésével, a településfejlesztési célokkal, a lakókörzet

⁸¹ Ezt jól példázza, hogy a politikai közvélemény-kutatások tematikai repertoárja nem merül ki csupán a választásokkal összefüggő kérdések vizsgálatában („pre-election”, „exit” és „post-election” pollok), hanem minden olyan témához való viszonyulásra is kíváncsiak (kíváncsivá teszi őket a megrendelő), amelyek politikai relevanciával bírhatnak (*non-election, policy-making, issue* stb. pollok).

⁸² „A törvényhozónak és mindenkinek, aki alkotmányt akar megszerkeszteni, nem az a legfőbb és egyedüli feladata, hogyan alkossa meg azt, hanem inkább az, miképp biztosítsa a fennmaradását.” ARISZTOTELÉSZ (1984) [Kr. e. 350]: *Politika*. Budapest, Gondolat. 265.

⁸³ A modell finomításával akár hármas (vagy többes) viszonyulási bázisról is beszélhetnénk, attól függően, hogy az önkormányzati szervezetet milyen viszonyrendszerben helyezük el.

⁸⁴ Hogy az mennyire csak kényszerített, mennyire tűnik haszonelvűnek (kalkulátorikusnak) és mennyiben tekinthető normatívnak, erre vonatkozóan lásd: ETZIONI, Amitai (1961): *A Comparative Analysis of Complex Organizations*. New York, The Free Press of Glencoe Inc.

életfeltételeivel stb. kapcsolatban), a lakosok szükségleteit, igényeit, preferenciáit, *horribile dictu* akár az értékrendjét is. Mindkét esetben ehhez tudja igazítani a döntéseit, ezzel tudja növelni az alárendeltek/kormányzottak lojalitását, és ez jelentheti az alapját a szervezeti működés sikerességének is.

Először a lakossági viszonyulásokat vizsgáljuk, talán azt is mondhatnánk, hogy elvégezzük a települési önkormányzatok (a helyi hatalom) legitimációs tesztjét. Ez a problematika áll a középpontban, de természetesen a kutatás spektruma ennél szélesebb körű volt. A (lakossági) viszonyulás alatt mindig valamilyen szimbolikus közelséget vagy távolságot (szimpátiát vagy antipátiát, vonzódást vagy taszítást, elfogadást vagy elutasítást, egyetértést vagy tagadást, befogadást vagy kizárást, azonosulást vagy elidegenedést stb.) értünk.⁸⁵

Az attitűdkutatások értéken való kezelése tekintetében tekintsünk most el attól az ismeretelméleti problémától, hogy vajon megismerhető-e valójában az ember, ám ne tekintsünk el néhány szintén ismeretelméleti és egyben kutatómódszertani „metaproblémától”. Ilyen mindenekelőtt az attitűdök megismerhetőségének a kérdése.

Alkalmazott ismeretszerzési eszközéből (a megkérdezéses módszerből) fakadóan az attitűdkutatás kettős metodológiai problémával találja magát szemben: egyfelől a megkérdezett nyelvi megfogalmazására támaszkodik (és ilyenkor számolnia kell a nyelvi kifejezés általános és a konkrét személyhez köthető korlátaival), másfelől figyelemmel kell lennie a megkérdezés társas jellegéből fakadó torzító tényezőkre.⁸⁶

Azért beszélhetünk csak valószínűségekről, mert már idejekorán beigazolódott, hogy nincs feltétlen egybeesés érzések és gondolatok, beszéd, továbbá cselekvés között. Egy dolog az, hogy mit éreznek vagy gondolnak az emberek, más dolog az, hogy erről mit mondanak, és megint más dolog, hogy ezzel összefüggésben hogyan cselekszenek. Ezekre a korlátokra hívta fel a figyelmet a híres LaPierre-kísérlet⁸⁷ (megfigyelés) is. A kísérlet természetesen nem „csupán” azt bizonyítja, hogy az emberek nem feltétlenül a magukról mondottakkal összhangban cselekszenek, hanem azt is, hogy a viszonyulások, ezek verbális megfogalmazása és az ezzel kapcsolatos cselekvés társadalmilag-kulturálisan kondicionált és befolyásolt. Mindenekelőtt szociális kontextus- és szituációfüggő, mint arra Erving Goffman is felhívta annak idején a figyelmet. „Aligha tudunk olyan szociális változót megnevezni, amelyik feltűnik a szintéren és mégsem gyakorol valamely csekély, de rendszeres hatást a beszédviselkedésre: a korosztály, a nem, a társadalmi osztály, a kasztokhoz tartozás, az az ország, ahonnan származtunk, a nemzedék, terület (lakóhely), iskolázottság, a kultúrára specifikus kognitív feltételezések, a kétnyelvűség és a többi mind megteszi a maga hatását. [...] Fordítsuk figyelmünket [...] a szociális helyzetek felé [...], amelynek minden pontján ki van téve az egyén annak, hogy az összes többiek, akik »jelen« vannak, [...] közvetlenül

⁸⁵ A társadalomtudományok plurális és „sokparadigmájú” jellege miatt csaknem minden társadalomtudományi fogalomnak nagyszámú – megközelítési módtól és nézőponttól függő – értelmezési lehetősége van. Ugyanez a helyzet az attitűd fogalmával is. Egy gyakorlati célú kézikönyv példajelleggel 16 „korszakalkotó” definíciót sorol föl a szerzők megjelölésével. FORGÁCS Attila (2009): Az attitűdök jelentősége az üzleti világban. In FORGÁCS Attila – KOVÁCS Zoltán – BODNÁR Éva – SASS Judit: *Alkalmazott pszichológia az üzleti életben*. Budapest, PPKE-BTK. 8.

⁸⁶ Vilfredo Pareto lényegében ezeket a nyelvi „láttatásokat” – amelyekkel a cselekvő a külvilág felé értelmesnek, logikusnak, értékekkel és normákkal igazolhatónak mutatja cselekvéseinek „háterszágát” – nevezte derivációknak (PARETO, Vilfredo [1935/1916]: *The Mind and Society: Treatise on General Sociology*. New York, Harcourt, Brace and Company).

⁸⁷ LAPIERRE, Richard T. (1934): Attitudes vs. Actions. *Social Forces*, Vol. 13, No. 2. 230–237.

megfigyelhetik [...] A beszéd szociálisan szervezett, mégpedig nemcsak aszerint, hogy ki, milyen nyelven és kihez beszél, hanem mint a kölcsönösen jóváhagyott, szertartásszerűen irányított szemtől szembeni cselekvés – azaz a szociális érintkezés kis rendszere.”⁸⁸ A kutató által tanulmányozott társas (szociális) helyzetek esetében a közeg elsősorban a jelen lévő mások alkotják, amikor a cselekvő mások valós vagy vélt elvárásaihoz igazodva formálja meg önfelmutatását. De ennek a közegnek a személyes alkotóelemek mellett egyéb strukturális jellemzői is vannak.

Ilyen mindenek mellett a klímafüggőség⁸⁹ is, értve ezalatt azt, hogy a cselekvő számára a szociális közeg mennyire könnyíti vagy nehezíti meg a reziduumaival összhangban álló megnyilvánulásokat. A cselekvő mind a munkaszervezet, mind pedig a mindennapi élet közegében felméri azt, hogy az adott közeg (véleményklíma) mennyire kedvez vagy nem kedvez adott „tárgyhoz” való értékelő viszonyulásának kinyilvánítására, és ezért vagy elzárkózik a kinyilvánítástól, vagy pedig hozzáigazítja azt a környezet elvárásaihoz. A szervezet vagy a társadalom klimatikus viszonyai erőteljesen befolyásolják, hogy egy ilyen preventív mérlegelésnek egyszerűen csak konformitási okai vannak, vagy a cselekvő ezzel egzisztenciális kockázatokat kíván elkerülni. A közvélemény-kutatás ezen mérlegelési dilemma kapcsán beszél látens közvéleményről, korlátozott nyilvánosságról, a pluralizmus ignoranciájáról (a véleményklíma téves becsléséről) és a válaszok őszinteségéről.

A látens közvélemény esetén a látencia jelentése a modális értelmezés⁹⁰ szerint a már kialakult (reziduális) vélemények rejtőzködő jellegére vonatkozik. Mind a társadalmak, mind pedig a szervezetek „élettörténetének” vannak olyan időszakai, amikor az uralkodó (ideológiai, politikai, vezetési) klíma kockázatokat rejt a nonkonform vélemények (attitűdök) nyilvános megjelenítése tekintetében. Ezt szociálpszichológiai síkon jeleníti meg a hallgatási spirál elmélete,⁹¹ amely az elszigetelődéstől (stigmatizációtól) való félelemnek tulajdonítja a reziduális vélemény hallgatás általi elrejtését, tehát az attitűd álcázását.

A korlátozott nyilvánosság fogalmával operáló szociológiai megközelítés makrotársadalmi szinten értelmezi a látenciát, amikor is a véleményálcázás motívuma „nem egyszerűen a tömegmagatartási formák törvényszerűségeiben, hanem a véleménynyilvánítás strukturális feltételeiben, társadalomszerkezeti sajátosságaiban gyökerezik”.⁹² Különösen így van ez olyan szisztémák (rezsimek) esetében, ahol a politikai befolyás eléri a munkaszervezetek világát is.⁹³ Ilyenkor „a látens közvélemény háttérében egy piramisszerű szociológiai szerkezet körvonalazódik, amelyben a hatalmi központ olyan mértékben integrálja a gazdaság alapvető egységeit, a különböző munkáltató szervezeteket, valamint a véleménynyilvánítás és az érdekérvényesítés intézményeit, amely a magánszféra szétzilálásához, az autonóm véleményformálás és véleménynyilvánítás egzisztenciális alapjainak megroppanásához vezet.

⁸⁸ GOFFMAN, Erving (1981): Az elhanyagolt szituáció. In GOFFMAN, Erving szerk.: *A hétköznapi élet szociálpszichológiája*. Budapest, Gondolat. 290–298.

⁸⁹ ANGELUSZ Róbert (2000): *A láthatóság görbe tükrei*. Budapest, Új Mandátum. 104–130., 185–233., 234–240.

⁹⁰ A látenciának többféle értelmezése is lehet. Erre vonatkozóan lásd: ANGELUSZ 2000, 109–110.; továbbá VALDEMAR, O. Key (2007): A vélemények latenciája. In ANGELUSZ Róbert – TARDOS Róbert – TERESTYÉNI Tamás szerk.: *Média, nyilvánosság, közvélemény*. Budapest, Gondolat. 649–673.

⁹¹ NOELLE-NEUMANN, Elisabeth (1980): *Die Schweigespirale*. München–Zürich, R. Piper Verlag.

⁹² ANGELUSZ 2000, 111.

⁹³ Angelusz (2000, 111.) megfogalmazásában látens közvéleményen „a közvélemény egy olyan megjelenési formáját értjük, amely a hatalom túlzott központi centralizációja, az intézményesült politikai pluralizmus hiánya, illetve a korlátozott nyilvánosság feltételei között válik dominánssá”.

Ilyen feltételek között a vélemények elrejtésének okai között nem annyira a pszichológiai előnykeresés finom törekvése, mint inkább az egzisztenciális függőség, illetve a keményebb társadalmi konzekvenciáktól való félelem érzése húzódik meg.”⁹⁴ A társadalomkutató Angelusz Róbert az *ancien regime* (a rendszerváltozás előtti államszocialista berendezkedés) időszakát értelmezte ilyen rendszerként, és jellemezte azt a korlátozott nyilvánosság fogalmával.⁹⁵ Az azonban magától értetődik, hogy minden ehhez hasonló szerkezetiséggel bíró modellben jelen lehet/van a hivatalostól eltérő vélemények felmutathatóságának „kvázi szabad”, „preferált” vagy éppen „kötelező” zónája, azaz szükségképpen felmerül a vélemények érvényességének kérdése.⁹⁶

A „klímfüggőség” mellett hasonlóan fontos az „időfüggőség” is, mert ahogyan az idő múlásával jelentős mértékben változhat bizonyos társadalmi szereplők és jelenségek megítélése, ugyanúgy a társadalmi klíma változásával változhat a rájuk vonatkozó beszédmodok társadalmi elfogadottsága is.⁹⁷ A „klimatikus viszonyok” alakulása miatt minden empirikus társadalomkutatás egyik lényeges metodológiai kérdését az időtényező figyelembevétele jelenti. A legtöbb adatfelvétel egy keresztmetszeti képet ad a tárgyat képező társadalmi jelenségekről, miközben tudjuk, hogy ezek a jelenségek folyamatjellegűek, idővel változhatnak. Tudjuk azt is, hogy bizonyos jelenségek – a változó körülmények miatt – egyaránt mutathatják „normál” vagy „lázás” állapotait. A kutatónak tehát világosan kell tudnia és kommunikálnia, hogy a kapott kép „normál” vagy „lázás” állapotról tanúskodik-e. Ez különösen akkor fontos, ha politikailag releváns (kényes) kérdésekről van szó,⁹⁸ mint

⁹⁴ ANGELUSZ 2000, 111–112.

⁹⁵ Az attitűdtárgynak a hatalom általi fontossága alapján négy („szabad”, „kvázi szabad”, „preferált” és „kötelező”) véleménynyilvánítási övezetet különböztetett meg, alapvetően a kinyilvánított vélemény (felmutatott attitűd) szankcionálási formája (amely a szankciók hiányától a rosszallás kifejezésén keresztül akár az egzisztenciális következménnyel járó adminisztratív szankciókig is terjedhet) és kockázata alapján.

⁹⁶ Őszinték-e a válaszok? A vélemények validitásának kérdései (ANGELUSZ 2000, 234–240.).

⁹⁷ Lásd a menekültekkel kapcsolatos távolságtartás alakulását, továbbá a velük kapcsolatos beszédmód változását a mai magyar társadalomban.

⁹⁸ Nem mindegy például, hogy a lakosságnak a közszolgáltatásban dolgozók sztrájkjogával kapcsolatos értékelő véleményét „normál” (sztrájkmentes) időszakban kérdezzük, vagy sztrájk idején, amikor is a megkérdezettek egy része meg van fosztva egy adott közszolgáltatástól. Jól példázza ezt a különbséget a vasutassztrájkot megelőzően és a sztrájk ideje (a karácsony előtti napokban) alatt 2007-ben végzett két országos véleménykutatás a vasutas dolgozók sztrájkjogának lakossági támogatottságával kapcsolatban. Normál helyzetben a lakosságnak valamivel több mint a fele, lázas állapotban viszont már csak határozott kisebbsége támogatta azt. De még pregnánsabban mutatja a klimatikus viszonyok változásának a nyilvános attitűdök változására gyakorolt hatását a menekültkérdés, ahol a 2015-ös menekülthullám és annak kormányzati interpretációja drámai változásokat hozott az attitűdszerkezetben. A TÁRKI 1992 óta minden évben méri a menekültek befogadásával kapcsolatos lakossági attitűdöket („befogadó”, „mérlegelő”, „elzárkózó”). Az elmúlt negyedszázadban mindhárom attitűd aránya hullámzóan alakult. A „befogadóké” 2015 előtt 3 és 14 százalék között mozgott (2008 és 2014 között rendre 10 százalék körül volt, úgy tűnt, hogy ez a „normál” arány), 2015-ben 6 százalékra, 2016-ban 1 százalékra esett vissza, majd 2017-ben 2 százalékra emelkedett. Ezzel párhuzamosan az „elzárkózóké” 2015 előtt 15 és 43 százalék között mozgott (2008 és 2014 között 32-től 39 százalékig alakult a „normálnak” tűnő arány), 2015-ben is még csak 41 százalékra emelkedett, aztán 2016-ban 56 százalékra ugrott föl, 2017-ben pedig tovább nőtt 60 százalékra. Az elzárkózók arányának ez a növekedése egyúttal a „mérlegelők” arányának csökkenését eredményezte (a 2015 előtti 49–73 százalékos arány 2015-ben még 53 százalékos volt, aztán 2016-ra 43 százalékra, majd 2017-re 38 százalékra esett vissza). Az attitűdszerkezetben bekövetkezett alapvető változásokat tükrözik egy helyi társadalomban (egy egyetemi nagyvárosban) végzett párhuzamos adatfelvételek is, amelyekre az ezredforduló óta került sor, 2015 előtt három alkalommal (2001-ben, 2007-ben és 2009-ben), majd 2015 óta minden évben. Itt a normál állapotot

ahogyan az sem hagyható figyelmen kívül, hogy egy szervezet munkavállalóit a rutinműködés állapotában, vagy a szervezet – kialakult helyzeteket, illetve érdekeket kedvező vagy kedvezőtlen módon megváltoztató, egzisztenciális következményekkel járó – átalakításának idején vagy közvetlenül azt követően kérdezzük meg.

A kérdőíves társadalomkutatásnak, de leginkább a politikai közvélemény-kutatásnak egyik centrális problémája, hogy a kapott eredményeket milyen mértékben tulajdoníthatják álcázó szándékú derivációknak. Különösen az úgynevezett szenzitív – a privát szféra határait feszegető – témák, kérdések (jövedelmi helyzet, a társadalmilag elfogadottól eltérő értékek és kulturális gyakorlatok, politikai preferenciák stb.) esetén kell számolni azzal, hogy a megkérdezettek nem válaszolással, nem tudom válaszokkal, kvázi válaszokkal, vagy (főként az iskolázottabbak) társadalmilag elvárt válaszok adásával fedik el „reziduumaikat”.

A lakosság szemszögéből nézve az önkormányzat sajátos komplexitású szervezet, amely a „normál” szervezethez képest bonyolultabb függvényként értelmezhető. Külső tényezőként „felülről” ott az állam a maga normatív és intézményes rendjével, ott van az országos és helyi politikai konstellációk erőtere; „alulról” pedig ott vannak a legitimációs bázist képviselő polgárok, mégpedig kettős helyzetben: *de iure* „urai” a helyi hatalomnak, *de facto* annak engedelmisséggel tartozó alárendeltjei.

Az önkormányzatok munkájának lakossági értékelésére vonatkozó kutatások – finoman szólva – meglehetősen ritkának számítanak. Ennek anyagi okok (a település méretétől függetlenül csak nagymintás reprezentatív kutatás jöhet szóba) mellett lehetnek helyi politikai-hatalmi okai is, hiszen két választás közti időszakban egy ilyen lakosság általi átfogó megméréstetés (és az esetleges elégedetlenség) legitimációs csatározások gyúanyagává válhat. Nem gyakori az sem, hogy a lakossági igényeket az önkormányzati döntéshozók tényeken alapuló döntés-előkészítés (evidence-based policy making) céljából mérjék fel, ez ugyanis azzal a „veszéllyel” járhat számukra, hogy morálisan kötelező igazodási kényszer állhat elő, ha a lakosság preferenciái eltérnek az övékétől.

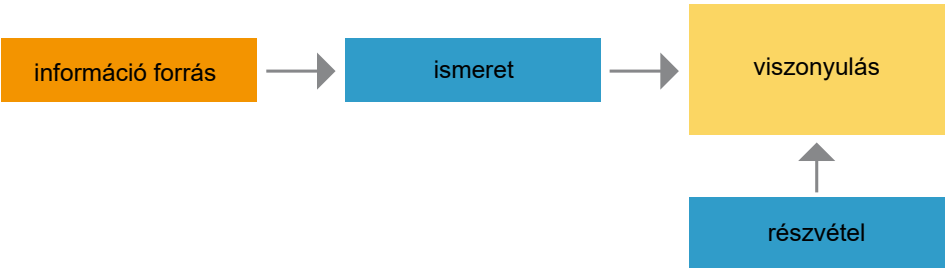
Kialakult kutatási gyakorlat híján az alábbi szempontrendszer mentén építettük fel a lakossági attitűdvizsgálatot.

az jelenti, hogy a helyi társadalom attitűdszerkezete az országoshoz képest sokkal kevésbé távolságtartó a menekültek befogadásával kapcsolatban. Ám a „lázás” állapot jelentősen átstrukturálta ezt a szerkezetet is. A „befogadó” attitűd 2015 előtt 8 és 11 százalék között mozgott, 2015-ben még nőtt is 14 százalékra (miközben országosan ennek kevesebb mint fele volt), 2016-ra 2 százalékra, 2017-re pedig 1 százalékra zuhant, tehát praktikusán eltűnt. Az „elzárkózóké” 2015 előtt 9 és 17 százalék között alakult, 2015-ben még csökkent is 8 százalékra (miközben országosan ennek már az ötszöröse volt), aztán 2016-ban 26 százalékra emelkedett, tehát megháromszorozódott (!), majd 2017-ben 19 százalékra mérséklődött. Ebben a helyi társadalomban mindvégig a „mérlegelő” attitűd dominálta az attitűdszerkezetet, és ezt a „lázás” állapot sem volt képes megváltoztatni. A 2015 előtt 73 és 84 százalék közötti arány 2015-ben 78 százalékot mutatott (miközben országosan csak 53 százalék volt), 2016-ban némileg csökkent 71 százalékra, aztán 2017-ben 80 százalékra emelkedett. Itt nem feladatunk a különbségek értelmezése, sokkal inkább a társadalmi klíma attitűdszerkezetre gyakorolt hatását kívántuk adatszerűen bizonyítani.

3. táblázat
A lakossági attitűdvizsgálat szempontrendszere

Rendezőelv	Viszonyulási területek	Konkrét viszonyulási tárgyak
Ismereti, tájékozottsági szempontok	Az önkormányzati szereplők	Polgármester, képviselő-testület, lakókörzeti képviselő, hivatal
	Szervezeti feladatok, kompetenciák	Mi az, ami önkormányzati feladat, és mi az, ami nem
	A működés ismerete	Döntési kompetenciák
Elvárási szempontok	Tájékoztatás, tájékozottság	Igény nincs/van
	Participáció	Igény nincs/van
	Településműködtetési elvárások	Saját preferenciák
Kapcsolati szempontok	Participáció	Fórumok igénybevétele
	Ügyfélkapcsolat az önkormánnyal	Konkrét ügyekben
Elégedettség, értékelési szempontok	Önkormányzati szereplők	Jó/rossz teljesítmény
	Településműködtetés	Eredményes/problematikus
	Települési életfeltételek	Kedvező/kedvezőtlen
Összegző viszonyulások		Pozitív/negatív viszonyulás, kötődés, legitimitási viszony

Forrás: szerkesztette Felek György

2. ábra
A séma grafikus ábrázolása

Forrás: szerkesztette Felek György

3. ábra
A viszonyulásról

Forrás: szerkesztette Feleký Gábor

Az elégedettség mint legitimitási attitűd

A képviseleti demokrácia alapvető jellemzője, hogy az állampolgárok – a társadalmi együttélés szervezésére és irányítására – jogilag rögzített eljárási szabályok keretei között egy adott időre megbízást és felhatalmazást adnak a közösség bizonyos tagjainak. Ez a felhatalmazás a döntés időpontjában a megelőlegezett bizalom kifejeződése, amely bizalom a feljogosított képviselők számára egyfelől „uralmi” alappá válik,⁹⁹ másfelől pedig legitimitást kölcsönöz részükre. Ugyanakkor szociológiai értelemben meg kell különböztetnünk egymástól a felhatalmazás megadásakor meglévő és a felhatalmazási/megbízási időszak alatti bizalmat (legitimitást). Ez tehát azt jelenti, hogy míg a jogi értelemben vett legitimitás a felhatalmazási időszak teljes egésze alatt fennáll, a tényleges legitimitás (bizalom, elégedettség, támogatottság) értelemszerűen változhat. Ez annak ellenére is bekövetkezhet, hogy az uralmon lévőknek mindvégig elemi érdekük fűződik a támogatottság megőrzéséhez. Különösen fontos, hogy a megbízási időszak végén is rendelkezzenek vele, hiszen ez ad esélyt számukra egy újabb uralmi ciklus elnyerésére. A bizalmi/támogatottsági viszonyok

⁹⁹ Lásd Max Weber által a racionális-legális uralomról írottakat. WEBER, Max (1967): *Gazdaság és társadalom*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 69–96. Lásd még továbbá Robert Michels fejtegetéseit az „oligarchia vastörvénye” jelenségéről. MICHELS, Robert (1968): *Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*. New York, The Free Press. Nem véletlen, hogy Seymour Martin Lipset az amerikai kiadáshoz írott előszavában rögtön azzal a Michels-idézettel kezd, hogy a szervezethez megteremt a választott dominanciáját a választók fölött, a megbízottét (mandátummal bírót) a megbízók (mandátumot adók) fölött, a képviselőket pedig a képviseltek fölött. LIPSET, Seymour Martin: *Introduction*. In MICHELS 1968. 15.

időbeni alakulásának fontosságát jelzi, hogy például a politikai közvélemény-kutatásban is léteznek *pre-election poll* és a *post-election poll* megnevezésű „műfajok” is.

Ezért (is) különös jelentőségű, ha az újabb megbízási időszak kezdetéhez (az új választásokhoz) közeledve vizsgáljuk a szociológiai értelemben vett tényleges legitimitás meglétét. Kutatásunkban ezt két dimenzióra bontva végeztük el: a legitimitást egyfelől a megbízottak (önkormányzati szereplők) munkájával való elégedettségként, másfelől pedig az irántuk megnyilvánuló bizalom eredőjeként próbáltuk mérni.

Ha az elégedettség felől közelítünk, akkor azt mondhatjuk, hogy az önkormányzati szereplők továbbra is élvezik megbízóik (a lakosság) támogatottságát. Különös jelentőségű ez a tény akkor, ha mindezt összevetjük azokkal az országos szereplőkkel, akiket közjogi méltóságoknak szokás nevezni.¹⁰⁰ Ha az alábbi táblázatot megvizsgáljuk, abból több fontos és határozott összefüggés rajzolódik ki:

- Elégedettség a *helyi szinttel*, ambivalencia az *országos szint* (a közjogi méltóságok) megítélésével kapcsolatban. Az eltérés magyarázatát talán abban kereshetjük, hogy az emberek által megélt tapasztalati valósággal egy közvetített (mediatizált és ennél fogva politikai-ideológiai *frame*ekbe helyezett) és megosztó valóság áll szemben, amely értelemszerűen vegyes tartalmú értékelésekhez vezet.¹⁰¹

A térbeli szintek lépcsőeffektusnak is nevezhető befolyásoló hatását ragyogóan mutatják a Szeged Studies kutatássorozatnak (amelyre 2000 és 2018 között minden évben sor került) a közbiztonságérzettel kapcsolatos mérési eredményei. Ebből minden évben kiderült, hogy az embereknek van egy sajátos térlátásuk. Rendre érvényesült az a tendencia (összefüggés), hogy a lakosság közvetlen lakóközterének közbiztonságával elégedett a leginkább, a városával már valamivel kevésbé, az országgal pedig a legkevésbé. Arról van szó, hogy az emberek kedvezőbben értékeli azt, amit jobban ismernek, annál, amiről kevésbé megbízhatóak az ismereteik. A magyarázat valószínűleg a médiahatásban rejlik: a személyes tapasztaláson többnyire kívül eső „zónáról” elsősorban a média nyomán szereznek ismereteket, és számukra minden – a saját lakóköztereten kívüli – közbiztonsággal összefüggő esemény, hír települési, illetve országos szinten értelmeződik. Ez önmagában azonban még nem növelné egy város közbiztonságával kapcsolatos elégedetlenséget, ehhez arra is szükség van, hogy a média súlyponti kérdésként (vezető hírként) kezelje a bűnözéssel, a veszélyérzettel kapcsolatos eseményeket, híreket. Helyi szinten ezt erősíti a lényegében monopolhelyzetben lévő helyi újságok, azok határozott és tudatos bulvárosodása. A médiahatás legerőteljesebben az országos helyzet megítélésével kapcsolatban érvényesül. A lakóközterület és a saját településsel kapcsolatos információk még származhatnak személyes tapasztalásból vagy

¹⁰⁰ Felvetődhet a kérdés, hogy a válaszolók mennyire lehetnek „képben” az országos szereplők (a közjogi méltóságok) munkájának megítélésével kapcsolatban. Érdekes módon a válaszhiányok mértéke sehol sem volt kiugróan magas. A polgármester esetében volt a legalacsonyabb (4 százalékos) válaszadási tartózkodás, míg a Kúria elnöke esetében a legmagasabb (14 százalékos).

¹⁰¹ Természetesen nincs kétség afelől, hogy a helyi hatalmi közeg is politikai-ideológiai tartalommal bír, különösen akkor, ha a választási ciklusok nyomán az úgynevezett *spoils system* a korábbiakhoz képest szokatlan mélységig hatol le a társadalmi intézményrendszer alsóbb szintjeire. Ugyanakkor az adott településen élők számára mégis az számít elsősorban, hogy ez az erő a helyi életviszonyok megoldandó problémáira, javítására keres megoldásokat. Ugyanezt kevésbé látja az országos szint tekintetében, sokkal inkább nagypolitikai tartalmúnak.

a személyes kapcsolatháló tagjaitól, az országra vonatkozó információk azonban már egyértelműen a médiától függenek. Hasonlónak gondoljuk a helyi ügyekkel és az országos ügyekkel foglalkozók eltérő megítélését is. A személyes tapasztalásból származó, illetve a személyes network révén szerzett ismeretekkel szemben a saját olvasatát felkínáló túlpolitizált média jelenik meg forrásként, és ez természetesen eltérő „dekódolásokat” eredményez.¹⁰²

- Több mint feltűnő, hogy rendre a *nagyvárosokban* (főváros, megyeszékhelyek) élők mutatkoznak a legelégedettebbeknek, az *egyéb (kis- és közepes) városokban* élők pedig a legelégedetlenebbeknek. Ugyanakkor nincs szó települési lejtőről, ugyanis a szimbolikus lejtő „felső” szintjén elhelyezkedő fővárosiak nem tartoznak a leginkább elégedettek közé, és nem az „alsó” szinten elhelyezkedő községi lakosok alkotják a legelégedetlenebb csoportot. Nincs igazán jó hipotézisünk arra vonatkozóan, hogy miért a kis- és középvárosi kategória mutatkozik rendre a legelégedetlenebbnek.
- Megfigyelhető az is, hogy a *települési szint* jobban differenciálja az értékelést, mint a szereplők közti különbségek. Ez másként fogalmazva azt jelenti, hogy elégedettség tekintetében egy adott települési szinten élők nem tesznek érdemi különbséget a helyi vagy az országos szereplők között. Tehát ha bármely települési kategóriában (ország, főváros, megyeszékhely város, egyéb város, község, Szeged elkülönítve) élők értékeléseit vizsgáljuk, azt látjuk, hogy közel hasonló mértékben elégedettek a különböző helyi szereplőkkel és a felsorolásban szereplő közjogi méltóságokkal. Ezt mutatják a 4. és 5. táblázatban szereplő úgynevezett oszlop-range-értékeket. Ha viszont azt nézzük, hogy adott helyi szereplők és adott közjogi méltóságok munkájával mennyire elégedettek a különböző települési szinteken élő lakosok, akkor már nagyobb értékelési különbségekkel találkozhatunk. Tehát a különböző települési szinteken élők egymástól eltérően értékelik ugyanazokat a szereplőket. Ezt fejezik ki a 4. és 5. táblázatban található úgynevezett sorrange-értékek.
- Kísérletet tettünk arra is, hogy megvizsgáljuk, vajon a települési szint mellett vannak-e olyan háttérváltozók, amelyek az elégedettséget befolyásolják. Konstruáltunk egy összegző elégedettségi mutatót,¹⁰³ majd ennek eredeti (numerikus) és kategorizált változatát összevetettük a főbb háttérváltozókkal (nem, életkor, iskolázottság, jövedelmi helyzet, megye, régió, participáció),¹⁰⁴ de egyik esetben sem találtunk érdemi (a települési szint hatásának erősségét megközelítő vagy éppen felülmúló) összefüggést ezen tényezőkkel. Még leginkább a *nem* gyakorolt hatást, mégpedig oly módon, hogy a szélsőségesen elégedetlenek kicsiny (4,3 százalékos) csoportjában a nők mintabeli arányukhoz (54,3 százalék) képest látványosan

¹⁰² A médiahatás problematikájára vonatkozóan lásd: BAJOMI-LÁZÁR Péter (2006): Manipulál-e a média? *Média-kutató*, 7. évf. 2. sz. Elérhető: https://epa.oszk.hu/03000/03056/cikk/2006_02_nyar/04_manipulal-e_a_media/index.html (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)

¹⁰³ A tíz értékelendő szereplőnek adott osztályzatot átlagoltuk.

¹⁰⁴ Ennek mérésére képviselő-testületi ülésen, lakossági fórumon, közmeghallgatáson, képviselői fogadóórán, illetve a legutóbbi önkormányzati választáson való részvétel alapján konstruáltunk egy szintetikus mutatót, amelyet aztán három kategóriára bontottunk: „passzív” (egyetlen részvételi formát sem vett igénybe: 67,5 százalék); „csak választó” (23,6 százalék); „valamennyire aktív” (legalább egy részvételi lehetőséggel élt: 8,9 százalék).

alulreprezentáltak (20,6 százalék), a szélsőségesen elégedettek szintén kicsiny (4,4 százalékos) csoportjában viszont valamelyest felülreprezentáltak (62,9 százalék).

- A következő lépésben egy *redukált* – csak az önkormányzati szereplőkkel kapcsolatos – *elégedettségi mutatót* hoztunk létre, és vizsgáltuk ennek összefüggéseit a legfontosabb háttérváltozókkal. Itt is azt tapasztalhattuk, hogy a saját települési önkormányzat szereplőivel való elégedettség egy olyan egyénileg strukturálódó értékelés, amelyet a kérdőívben szereplő kontextuális tényezők (legnagyobb megelégedésünkre még a participáció sem) nem magyarázzák. Egyetlen kivételt a *megyék* szerinti összehasonlítás jelentett. Itt egészen nagy különbségeket találtunk a megyék között. Ne feledkezzünk meg azonban arról, hogy egy ezerfős minta megyékre történő lebontása után az egy-egy megyére eső esetszám csak néhány tucat megkérdezettet jelent.¹⁰⁵ Mindenesetre igen feltűnő, hogy az ötfokú skálán mért 3,22-es országos átlagértékhez képest a felső (a nagyon elégedettek tartoznak ide) régióban¹⁰⁶ találhatjuk Komárom-Esztergom, Győr-Moson-Sopron és Bács-Kiskun megyéket; az alsó (az elégedetleneket tömörítő) régióban¹⁰⁷ pedig Csongrád, Borsos-Abaúj-Zemplén, Baranya és Tolna megyéket. Területi kérdésekben jártas szakértők bizonyára érdekesnek találják majd az alábbi rangsort (6. táblázat).
- Ugyancsak figyelemre méltó a *Szeged* esetében megfigyelhető sajátos kettősség: miközben kivétel nélkül elégedettek a helyi hatalom képviselőinek munkájával, addig minden közjogi méltóság munkájával elégedetlennek mutatkoznak. Az országos értékekhez viszonyítva szisztematikusan elégedetlenebbek a közjogi méltóságok és ugyancsak szisztematikusan elégedettebbek az önkormányzati szereplők munkájával kapcsolatban. Itt azonban már könnyebb magyarázatot találni a két szint értékelésében megmutatkozó szisztematikus eltérésre. Szeged azon települések közé tartozik, amely huzamosabb ideje szocialista polgármester irányítása alatt működik, és ennek okán helyi szinten többségi támogatottsága van neki és az őt támogató politikai oldalnak. Ez eredményezheti azt, hogy a közjogi méltóságok munkájának értékelésében Szeged nemhogy nem osztozik a nagyvárosiak (Budapest, megyeszékhelyek) pozitív hozzáállásában, hanem ez a város foglalja el a leginkább negatív (elégedetlenséget kifejező) álláspontot (4. ábra).¹⁰⁸

¹⁰⁵ Ennek ellenére az összefüggés szignifikáns (szignifikanciaszint 0,00), az Eta-érték (0,34) pedig érdemi összefüggésre utal.

¹⁰⁶ Az átlagérték +10 százalék zóna ($3,22 + 0,322 = 3,542$) felett.

¹⁰⁷ Az átlagérték –10 százalék zóna ($3,22 - 0,322 = 2,898$) alatt.

¹⁰⁸ Itt és másutt is fel kell hívunk a figyelmet arra, hogy egy közösség által képviselt magas vagy alacsony, támogató vagy kritikus, elégedettséget vagy elégedetlenséget, bizalmat vagy bizalomhiányt tükröző összegző érték semmiképpen sem jelenti azt, hogy az a közösség minden (vagy csaknem minden) tagjára jellemző volna. Sokkal inkább arról van szó, hogy a vélemények tekintetében a közösségek sohasem egységesek, hanem az összegző értékek mögött különböző tartalmú – eltérő viszonyulásokat kifejező – véleménycsoportok (a domborzati viszonyokhoz hasonlóan egymástól elkülönülő kisebb-nagyobb magasságú dombok/hegyek) húzódnak meg.

4. táblázat

Az önkormányzati szereplők munkájával való elégedettség átlag (1–5)

Helyi szint (önkormányzati szereplők)	Ország	Budapest	Megye- székhely	Város	Község	Sor- range*	Szeged
<i>A települési önkormányzat</i>	3,29	3,48	3,54	3,09	3,333329	0,45	3,44
<i>A polgármester</i>	3,27	3,52	3,37	3,06	3,27	0,46	3,47
<i>A jegyző</i>	3,25	3,36	3,45	3,11	3,23	0,34	3,36
<i>A képviselő-testület</i>	3,25	3,42	3,45	3,07	3,23	0,38	3,31
<i>A lakóközvet önkormány- zati képviselője</i>	3,16	3,38	3,37	2,90	3,23	0,48	3,34
<i>Oszloprange</i>	0,13	0,16	0,17	0,21	0,06		0,16

Megjegyzés: a piros szám az adott sorhoz tartozó legmagasabb, a kék pedig a legalacsonyabb értéket jelöli. A zöld cella pozitív (a semlegesnél kedvezőbb), a nem színezett cella semleges, a narancsszínű cella pedig a semlegesnél kedvezőtlenebb (elégedetlenségre utaló) szintet jelöl. A sorrange az adott sor legalacsonyabb és legmagasabb, míg az oszloprange az adott oszlop legalacsonyabb és legmagasabb értéke közti különbséget mutatja. Az elégedettséget az iskolai osztályzatra emlékeztető ötfokú skálával mértük (1 = teljes mértékben elégedetlen; 2 = inkább elégedetlen; 3 = is-is; 4 = inkább elégedett; 5 = teljes mértékben elégedett), ahol a 2,90 és a 3,10 közötti értékeket ambivalens zónának, az ez alatti értékeket elégedetlenségi („piros”) zónának, az e felettiek pedig elégedettségi („zöld”) zónának nevezzük. * A kiszámításnál nem vettük figyelembe Szeged értékeit.

Forrás: Országos lakossági adatfelvétel¹⁰⁹ 2018

5. táblázat

A közjogi méltóságok munkájával való elégedettség átlag (1–5)

Országos Szint (közjogi méltóságok)	Ország	Budapest	Megye- székhely	Város	Község	Sor- range	Szeged
<i>A köztársasági elnök</i>	3,13	3,27	3,25	3,00	3,12	0,27	2,91
<i>A Kúria (Legfelsőbb Bíróság) elnöke</i>	3,09	3,33	3,34	2,98	2,91	0,36	2,87
<i>Az Alkotmánybíróság elnöke</i>	3,07	3,25	3,24	2,96	2,98	0,29	2,82
<i>Az Országgyűlés elnöke</i>	3,03	3,28	3,25	2,87	2,93	0,41	2,68
<i>A kormányfő</i>	3,00	3,22	2,99	2,85	3,06	0,37	2,71
<i>Oszloprange</i>	0,13	0,11	0,35	0,15	0,21		0,23

Megjegyzés: a piros szám az adott sorhoz tartozó legmagasabb, a kék pedig a legalacsonyabb értéket jelöli. A zöld cella pozitív (a semlegesnél kedvezőbb), a nem színezett cella semleges, a narancsszínű cella pedig a semlegesnél kedvezőtlenebb (elégedetlenségre utaló) szintet jelöl. A sorrange az adott sor legalacsonyabb és legmagasabb, míg az oszloprange az adott oszlop legalacsonyabb és legmagasabb értéke közti különbséget mutatja. Az elégedettséget az iskolai osztályzatra emlékeztető ötfokú skálával mértük (1 = teljes mértékben elégedetlen; 2 = inkább elégedetlen; 3 = is-is; 4 = inkább elégedett; 5 = teljes mértékben elégedett), ahol a 2,90 és a 3,10 közötti értékeket ambivalens zónának, az ez alatti értékeket elégedetlenségi („piros”) zónának, az e felettiek pedig elégedettségi („zöld”) zónának nevezzük. * A kiszámításnál nem vettük figyelembe Szeged értékeit.

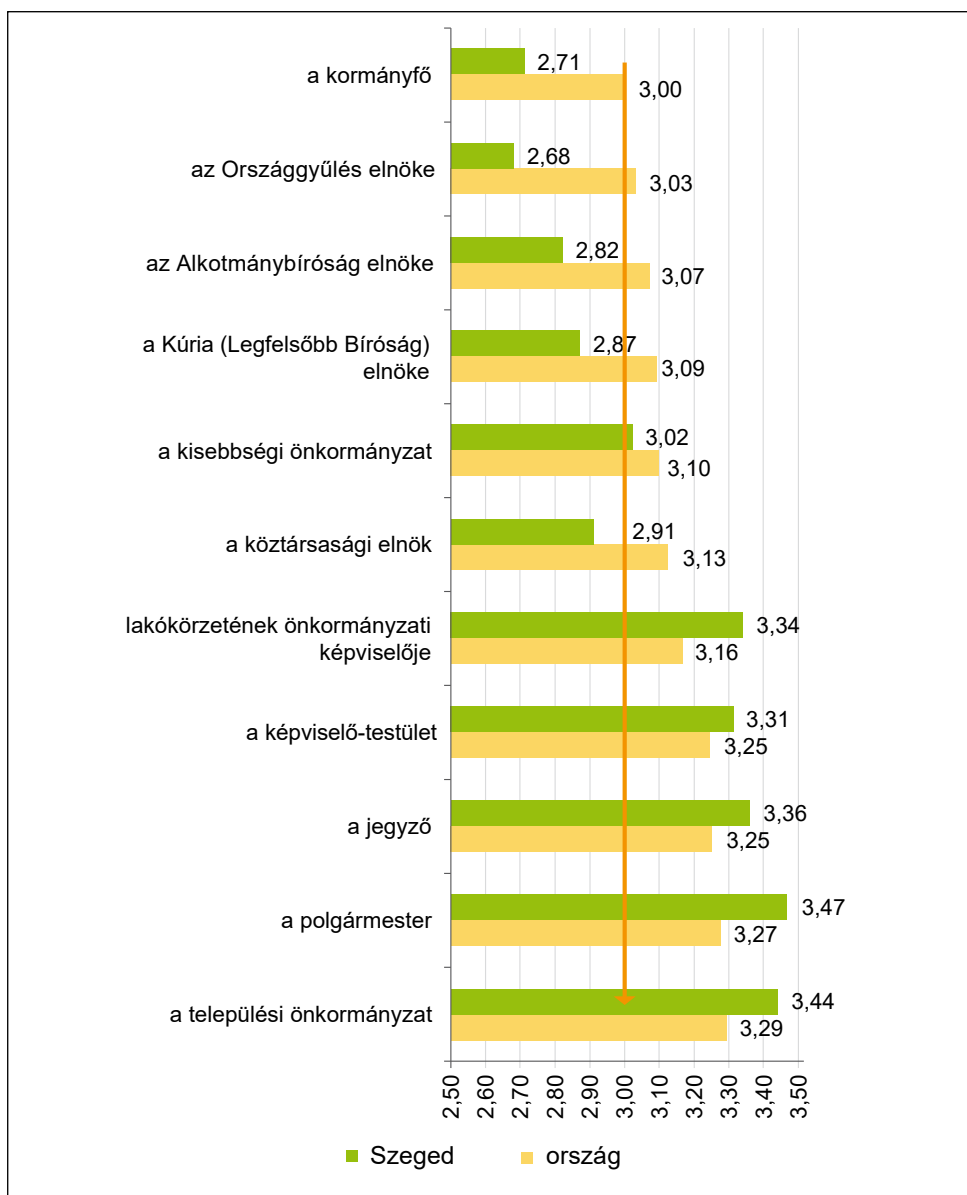
Forrás: OLA 2018

¹⁰⁹ A továbbiakban: OLA.

6. táblázat
Az önkormányzati szereplőkkel való elégedettség átlag (1–5)

Megye	Átlag (1–5)	Esetszám
<i>Komárom-Esztergom</i>	4,00	28
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	3,91	17
<i>Bács-Kiskun</i>	3,64	41
<i>Heves</i>	3,51	28
<i>Somogy</i>	3,44	16
<i>Fejér</i>	3,39	28
<i>Budapest</i>	3,38	144
<i>Nógrád</i>	3,36	24
<i>Veszprém</i>	3,34	34
<i>Jász-Nagykun-Szolnok</i>	3,34	37
Átlag	3,22	844
<i>Békés</i>	3,20	31
<i>Hajdú-Bihar</i>	3,13	54
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	3,08	44
<i>Pest</i>	3,08	109
<i>Vas</i>	3,06	23
<i>Zala</i>	3,01	58
<i>Csongrád</i>	2,89	34
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	2,86	38
<i>Baranya</i>	2,73	37
<i>Tolna</i>	2,66	20

Forrás: OLA 2018

4. ábra

Szeged és az ország közti különbségek a közfoglalkozások és a helyi önkormányzati szereplők megítélésében

Forrás: OLA 2018; Szegedi lakossági adatfelvétel¹¹⁰ 2018

¹¹⁰ A továbbiakban: SLA.

A bizalom mint legitimitási attitűd

Az elégedettség mikénti szintje mellett a bizalom mikénti szintje is legitimációs faktorként (mutatóként) értelmezhető a hatalmi-intézményi világhoz való viszonyulásban. Az empirikus társadalomtudományokban az utóbbi néhány évtizedben épült be a vizsgálandó dimenziók közé. Fontosságát már az is jelzi, hogy a(z) ESS-ben¹¹¹ a társadalmi klíma egyik standard monitorozási dimenziójává vált.

Esetünkben felmerülhet az a felvetés, hogy nincs-e lényeges átfedés az elégedettség és a bizalom között, tehát hogy nem eredményez-e tartalmi redundanciát a bizalommal kapcsolatos mérési eredmények bemutatása. A felvetés jogos lehet, hiszen rokon fogalmakról van szó, amit az is alátámaszt, hogy mérési tekintetben igen erős korrelációt tapasztalunk a két fogalom (jelenség) mérési adatai között.¹¹² Ez valóban megerősíti, hogy hasonló jelentéstartományról van szó. Mindazonáltal érdemi eltérésről is, mindenekelőtt idősíkon és a „mélység” tekintetében. Az elégedettség egy főként múltbeli tapasztalatok alapján szerveződő mai állapotot fejez ki, a bizalom pedig a mából a jövő felé irányuló viszonyulást jelent, amely rendszerint – de nem szükségképpen – elégedettségi bázisra támaszkodik. Ez tehát egy tartósabb viszonyulás, egyfajta közelségérzet kifejeződése.

Az intézményi bizalmat európai összefüggésben is vizsgáló hazai tanulmány¹¹³ szerzői értő módon emelik ki a témakör kutatásának elméleti és módszertani alapkérdéseit. Ugyanakkor már a bizalom fogalmának értelmezése tekintetében is vitatható¹¹⁴ álláspontot, Susan Rose-Ackerman megfogalmazását fogadják el. Ám véleményünk szerint a bizalom nem feltétlenül „az abban való hitet jelenti, hogy az emberek vagy az intézmények nagy valószínűséggel a társadalmilag elvárt módon fognak viselkedni”.¹¹⁵ A bizalom inkább azt jelenti, hogy megfogalmazója bízik a közte és az intézmény közti közelségérzet fennmaradásában és támogatási hajlandóságot („követni készséget”) nyilvánít ki. Itt olyan személyes viszonyról van szó, amely fennállhat éppen akkor is, ha egy intézmény nem a társadalmilag elvárt módon működik. A fő, hogy az intézmény az egyén (választó, megbízó, képviselt, alárendelt) által elvárt módon viselkedjen, működjön.

Szerzők rávilágítanak a bizalom kutatásának metodológiai problémáira, leginkább arra, hogy a különböző karakterű intézmények iránti bizalom adekvát módon mérhető-e egységes mérőeszközzel, továbbá, hogy egy formális skála segítségével adott „osztályzat” mögött eltérő (szituációfüggő) tartalmak húzódnak meg. Ez akár azt is jelentheti, hogy a bizalom mérése terén nagyobb létjogosultságot kellene biztosítani a kvalitatív módszerek-

¹¹¹ A European Social Survey 2001 óta kétfévente sorra kerülő adatfelvétele az európai társadalmak társadalmi klímájának monitorozására. Magyarország is résztvevője a kutatássorozatnak, a kutatás dokumentumai és adatbázisai online elérhetők a kutatók számára. Forrás: www.europeansocialsurvey.org/data/country_index.html (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)

¹¹² Az országos adatbázison a települési önkormányzatokkal kapcsolatos elégedettség és bizalom közötti Pearson-korreláció 0,62-es, a szegedi adatbázison pedig 0,45-ös értéket mutatott.

¹¹³ BODA Zsolt – MEDVE-BÁLINT Gergő (2012): Intézményi bizalom a régi és az új demokráciákban. *Politikatudományi Szemle*, 21. évf. 2. sz. 27–51.

¹¹⁴ A vitathatóság a normalitás jele a társadalomtudományokban. Lásd erre vonatkozóan Karl Popper híres falszifikációs tézisé. POPPER, Karl (1935): *Logik der Forschung*. Wien, Julius Springer Verlag.

¹¹⁵ BODA–MEDVE-BÁLINT 2012, 27.

nek, amelyek révén pontosabb képet kaphatunk az „osztályzat” kontextuális tartalmáról: az értékelő egyén értékrendjéről, az intézménnyel kapcsolatos ismereteiről, tapasztalatairól, értékelési kompetenciájáról, elvárásairól stb.

Mivel azonban nem egy tervezett kutatás mérőeszközeinek mikénti kialakításáról van szó, hanem a nemzetközi gyakorlatban alkalmazott mérőeszköz használatából származó mérési eredményeket¹¹⁶ mutatjuk be, ezért eltekintünk a metodológiai kérdések további taglalásától. Azzal a megjegyzéssel, hogy a kapott adatok értelmezésénél ismét utalunk arra, hogy a társadalomtudomány ma még – joggal feltételezhetően – a bizalom mérésének „tentatív” állapotában van.

7. táblázat

Nemzeti intézményekkel kapcsolatos bizalmi átlagok (0–10)

	Ország	Budapest	Megye- székhely	Város	Község	Sorrang	Szeged
<i>A hadseregben</i>	5,36	5,34	6,24	5,37	4,81	1,43	5,92
<i>Az önkormányzatokban</i>	5,30	5,52	6,14	5,07	4,94	1,20	5,45
<i>A rendőrségben</i>	5,25	5,42	6,04	5,32	4,58	1,46	5,68
<i>A bíróságokban</i>	5,10	5,28	5,93	5,08	4,52	1,41	5,31
<i>Az ügyészségben</i>	5,00	5,21	6,00	4,87	4,40	1,60	5,01
<i>A jogrendszerben</i>	4,71	4,99	5,41	4,62	4,24	1,17	4,50
<i>A Kormányban</i>	4,60	5,10	5,09	4,47	4,16	0,94	3,99
<i>Az Országgyűlésben</i>	4,52	4,82	5,23	4,39	4,06	1,17	4,21
<i>A politikai rendszerben</i>	4,39	4,92	4,79	4,28	3,95	0,97	3,75

Megjegyzés: a bizalom szintjét 0-tól 10-ig terjedő 11 fokú skálán mértük, ahol az 5-ös érték képezi a közép-értéket. Itt a 4,9 és az 5,1 közötti értékeket ambivalens zónának, az ez alatti értékeket elégedetlenségi („piros”) zónának, az e felettieket pedig elégedettségi („zöld”) zónának nevezzük.

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

¹¹⁶ Az intézményi bizalomra vonatkozó hazai kutatási eredményekkel kapcsolatosan lásd: BODA Zsolt szerk. (2015): *Bizalom és közpolitika*. Budapest, MTA TK PTI, Argumentum.; SZABÓ Andrea – ZÁVECH Gergő – RÓBERT Péter (2013): *Intézményi bizalom a magyar társadalomban: ESS Magyarország – Gyorsjelentés II*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont. 40.; HAJDÚ Gábor (2012): Bizalom, normakövetés és társadalmi részvétel Magyarországon a rendszerváltozás után. In KOVÁCH IMRE et al. szerk.: *Társadalmi integráció a rendszerváltozás utáni Magyarországon*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet, Argumentum. 45–62.; MEDVE-BÁLINT Gergő – BODA Zsolt (2014): Ki szegényebb, jobban bízik? Az anyagi helyzet, a gazdasági fejlettség és a jövedelmi egyenlőtlenségek hatása az intézményi bizalomra Kelet-Közép-Európában. *Socio.hu*, 4. sz. 56.; VIT Eszter (2018): Jóléti rezsimek és a bizalom kapcsolata. *Socio.hu*, 2. sz. 45.

1. Amint a 7. táblázatból egyértelműen megállapítható, a (települési) önkormányzatok országos szinten a bizalom tekintetében sem¹¹⁷ hordoznak legitimációs deficitet. *Viszonylag magas bizalmi indexszel* rendelkeznek, az úgynevezett ambivalens zóna feletti bizalmi (zöld) zónában helyezkednek el, és a kilenc intézményt tartalmazó rangsorban a második helyet foglalják el.
2. Az elégedettség mérésétől eltérően itt már felismerhető egyfajta *települési lejtő*: a legmagasabb értékelést a nagyvárosok (a főváros és a megyeszékhely városok) adják, ezt követi az egyéb városok ambivalenciát tükröző, végül pedig a községlakók enyhe bizalmatlanságát mutató értékelése. Ez a lejtőhatás (ha három települési szintet használunk az elemzésben) nemcsak az önkormányzatokra vonatkozóan, hanem minden más (a további nyolc) intézmény esetében érvényesül. Az viszont mindenképpen megjegyzendő, hogy az intézményekkel kapcsolatban szisztematikus bizalmatlanságot jelző községbeliek még leginkább a saját önkormányzataikban bíznak.
3. Egyelőre nincs működőképes hipotézisünk arra vonatkozóan, hogy ha az elégedettség és a bizalom egymást jórészt fedő fogalmak, akkor miért van az, hogy előbbi esetében rendre a közép- és kisvárosi szint, utóbbi esetében pedig rendre a községi szint mutatkozott a legkritikusabbnak. Van tehát egy kirajzolódó összefüggés: a *nagyvárosi* (fővárosi, megyeszékhely városi) lakosság alapvetően pozitívan értékeli a helyi és az országos hatalmi tényezőket (szereplőket), és ugyanígy viszonyul az intézményekhez is; ezzel szemben *ennél alacsonyabb települési szinten* (egyéb város, község) élők inkább negatívan (távolságtartóbban) értékelnek mindkét viszonylatban. Utóbbiak esetében az jelent határozott különbséget, hogy a szereplők megítélése esetében az egyéb város (kis- és középváros) lakói, az intézmények esetében viszont a községekben élők mutatkoztak a leginkább távolságtartónak (bizalmatlannak). Van tehát egy egyharmad/kétharmad megosztottság (az országos mintában 36 százalékot képvisel a főváros a megyeszékhely városokkal, 64 százalékot pedig az egyéb városok és községek).
4. Arra sincs meggyőző magyarázatunk, hogy míg *Szeged* az országos átlaghoz képest lényegesen elégedetlenebbnek mutatkozott a közjogi méltóságok megítélésében, addig a bizalom tekintetében miért mutatott az országoshoz hasonló mintázottságot. Azzal a különbséggel, hogy Szeged e tekintetben polarizáltabb bizalmi skálát mutatott fel: a bizalmatlanság országos szintjét rendre meghaladó bizalmatlanságot, a bizalom országos szintjét rendre meghaladó bizalmat nyilvánított ki ugyanazon intézmények esetében. Tehát Szegeden a bizalmi olló (a „range”) szélesebb. A bizalmatlansági és a bizalmi póluson országosan is és Szegeden is ugyanazon intézmények helyezkednek el (a politikai rendszer, illetve a haderő). A köztük lévő távolság a 11 fokú skálán országosan 0,97 (csaknem egy osztályzatnyi), Szegeden viszont 2,17 (tehát több mint két osztályzatnyi) (5. ábra).
5. Van-e a települési szinten kívül valamilyen más tényező, amely az intézményi bizalom mikénti szintjét befolyásolja? Az intézmények közül értelemszerűen a települési önkormányzattal kapcsolatos bizalmat vetettük vizsgálat alá. Első lépésben a bizalmi szint alapján az alábbi csoportokat képeztük (8. táblázat).

¹¹⁷ Az elégedettséghez hasonlóan.

A 6. ábra ("J" formájú eloszlás) jól mutatja, hogy a települési önkormányzatok a két választás közti időszakban – még közvetlenül a 2018-as országgyűlési választások előtt, közelítve a 2019-es önkormányzati választásokhoz – továbbra is birtokolják a legutóbbi önkormányzati választásokon kapott bizalmi tőkét.

Második lépésben a *numerikus bizalmi szintet* vetettük össze a háttérváltozókkal. A variancia-analízis segítségével vizsgáltuk meg, hogy a különböző *társadalmi háttérváltozók* befolyásolják-e a numerikus bizalmi szint alakulását. Többnyire nem szignifikáns és gyenge kapcsolati erősséget mértünk. Annyit érdekességgént azonban kiemelhetünk, hogy az átlagos bizalmi szintet¹¹⁸ (5,3) valamivel meghaladó értéket mutatnak föl a *nők* (5,42), a 18 és 29 év közötti legfiatalabb korcsoportba tartozók (5,52), az érettségizettek (5,52), a „valamennyire aktív” participációs csoportba tartozók (5,68). A bizalmatlansági (az 5,0 érték alatti) alatti zónát a *max. 8 általános végzettségűek* (4,90) képviselik.

6. A háttérváltozók közül ismét kiemelkedett – az elégedettségi szint elemzésekor is megmutatkozott – a *megye differenciáló szerepe*. A bizalmi szint tekintetében viszont még radikálisabb eltérések mutatkoztak a megyék között.¹¹⁹ Az átlagot érdemben meghaladó¹²⁰ zónában található hét megye, amelyek közül egészen kimagasló bizalmi indexet mutat föl Győr-Moson-Sopron (7,66) és Komárom-Esztergom (7,24) megye. Az érdemben az átlag alatti bizalmatlansági zónában¹²¹ hat megye helyezkedik el, ezek között különösen alacsony bizalmi szintet képvisel Baranya (3,99) és Fejér (3,98) megye (9. táblázat).

A *régiók* tekintetében értelemszerűen nincsenek ilyen jelentős eltérések, ott a legmagasabb bizalmi szintet a Dél-Alföld képviseli (5,71), a legalacsonyabbat pedig Dél-Dunántúl (4,58) és Észak-Alföld (4,96).

7. A harmadik lépésben a kialakított *bizalmi (vélemény-) csoportok* („nem bízik”, „is-is”, „bízik”) előfordulási aránya alapján vizsgáltuk az összefüggéseket. Arra kerestünk választ, hogy mely társadalmi kategóriákban fordul elő az átlagnál nagyobb arányban a bizalmatlanok (átlagosan 30 százalékos) és a bizalommal lévők (átlagosan 50 százalékos) aránya. Ez a kategoriális elemzés egyedül a régiók szintjén mutatott – nem túl erős – összefüggést: a *bizalmatlanok* aránya Dél-Dunántúl (36,8 százalék) és Észak-Alföld (38,2 százalék) esetében haladta meg valamelyest az átlagot; a *bizalommal bírók* aránya pedig Nyugat-Dunántúl (62,5 százalék) esetében mutatkozott a legmagasabbnak.

Összességében tehát azt látjuk, hogy inkább a területi differenciák határozzák meg a bizalmi szint különbségeit, a társadalmi háttér kevésbé játszik szerepet.

8. Nem közvetlen feladatunk a *bizalmi struktúra* elemzése, több mint feltűnő azonban az *igazságszolgáltatási intézmények* relatív pozíciója ebben a rangsorban. Az emberek jobban bíznak a rendvédelmi (fegyveres) testületekben és az önkormányzatokban, mint az igazságszolgáltatás intézményeiben (bírság, ügyészség és maga

¹¹⁸ 11 fokú, 0-tól 10-ig terjedő skálán mérve, ahol az 5-ös érték jelenti a középpontot.

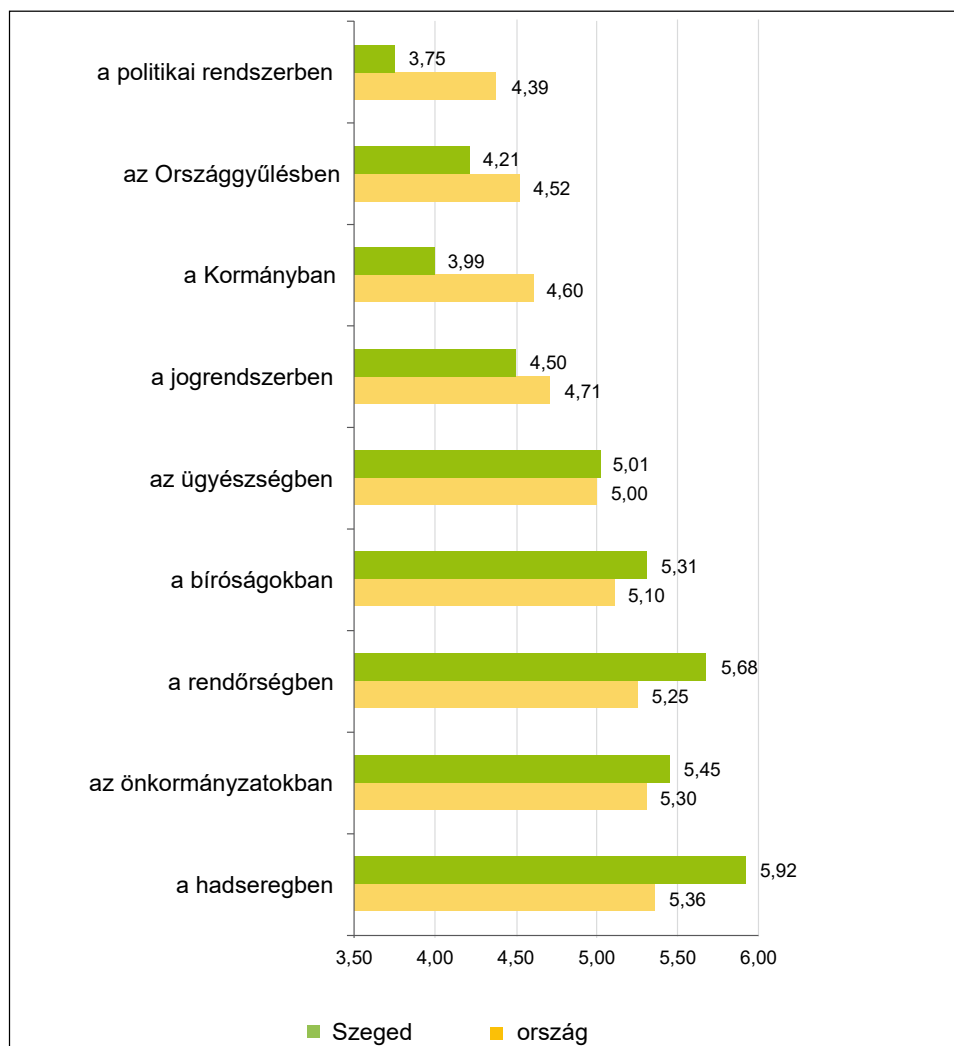
¹¹⁹ Ismét fel kell hívnunk a figyelmet, hogy a megyénkénti átlagok értelmezésekor nem tekinthetünk el az alacsony esetszámok problémájától. Mindazonáltal szignifikáns összefüggésről van szó (szignifikanciaszint 0,00), az Eta-érték 0,328.

¹²⁰ Az átlagérték +10 százalék zóna ($5,30 + 0,53 = 5,83$) felett.

¹²¹ Az átlagérték –10 százalék zóna ($5,30 - 0,53 = 4,77$) alatt.

a jogrendszer). A politika világával kapcsolatos lakossági távolságtartást – ami egyébként nem számít újdonságnak, éppen ezért nem is meglepő – jól mutatja, hogy a bizalmi rangsorban a kormány, az országgyűlés és a politikai rendszer áll az utolsó három helyen, egységesen a bizalmatlansági zónában helyezkedve el.

9. Ha az úgynevezett sorrange-értékeket megvizsgáljuk (lásd 7. táblázat), akkor az látszik, hogy a legkisebb eltérés a *Kormány* és a *politikai rendszer* (összességében bizalmatlanságot jelző) megítélésében mutatkozik, a legnagyobb eltérést pedig az ügyészséggel kapcsolatos (összességében is ambivalens) bizalom terén látjuk.

5. ábra

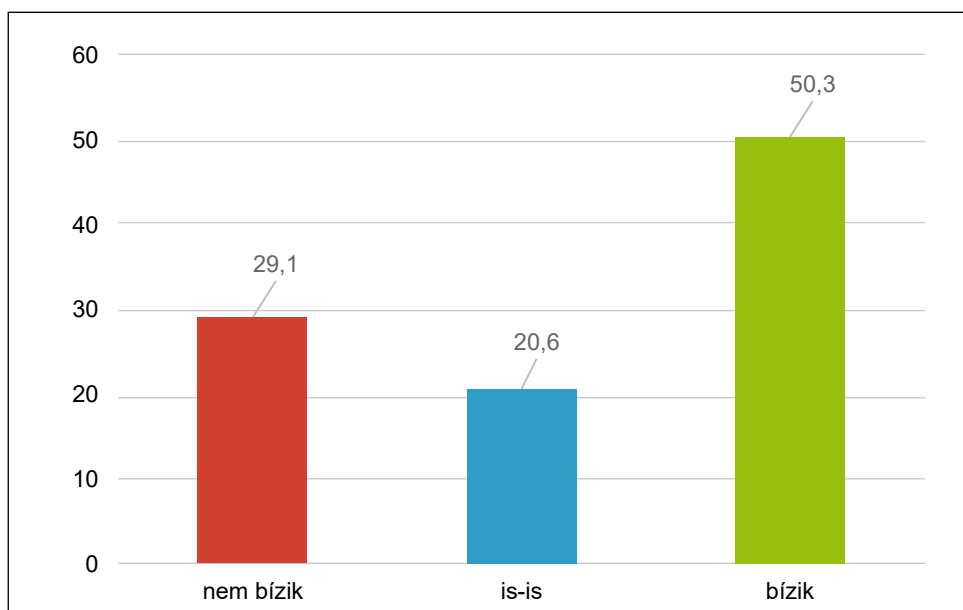
Szeged és az ország közti különbségek az intézmények iránti bizalom tekintetében

Forrás: OLA 2018; SLA 2018.

8. táblázat
Nemzeti intézményekkel kapcsolatos bizalmi csoportok aránya (%)

	Esetszám	Érvényes százalék
<i>Egyáltalán nem bízik</i>	73	7,7
<i>Inkább nem bízik</i>	201	21,4
<i>Is-is</i>	193	20,6
<i>Inkább bízik</i>	427	45,5
<i>Teljes mértékben bízik</i>	45	4,8
Összesen	939	100,0
Összevonva		
<i>Nem bízik</i>	274	29,1
<i>Is-is</i>	193	20,6
<i>Bízik</i>	472	50,3

Forrás: OLA 2018

6. ábra
Nemzeti intézményekkel kapcsolatos bizalmi csoportok aránya (%)

Forrás: OLA 2018

9. táblázat
Nemzeti intézményekkel kapcsolatos bizalmi csoportok aránya (%)

Megye	Átlag (0–10)	Esetszám
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	7,66	16
<i>Komárom-Esztergom</i>	7,24	36
<i>Bács-Kiskun</i>	6,77	52
<i>Vas</i>	6,35	21
<i>Somogy</i>	6,17	22
<i>Heves</i>	5,98	34
<i>Jász-Nagykun-Szolnok</i>	5,62	37
<i>Budapest</i>	5,52	169
<i>Pest</i>	5,45	114
Átlag	5,30	971
<i>Veszprém</i>	5,26	35
<i>Nógrád</i>	5,20	28
<i>Hajdú-Bihar</i>	5,17	61
<i>Csongrád</i>	5,14	41
<i>Békés</i>	4,88	38
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	4,54	55
<i>Zala</i>	4,51	58
<i>Tolna</i>	4,19	24
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	4,18	47
<i>Baranya</i>	3,99	45
<i>Fejér</i>	3,98	38

Forrás: OLA 2018

A lakossági participáció

Míg az önkormányzatokkal kapcsolatos elégedettség, illetve az irányukba megfogalmazódó bizalom elsősorban legitimációs kérdés, a lakossági participáció állhat a legközelebb az önkormányzat fogalmához. Meg kell mondanom, hogy a magyar kifejezés („ön-kormányzat”) nem pontos, talán még félrevezető is.¹²²

Az állam és a lakosság közti viszony sokféleképpen alakulhat, leginkább attól függően, hogy milyen gazdasági, illetve civil társadalmi autonómiák állnak (tudnak ellenállni) az állam centralizációs, befolyásnövelő törekvéseivel szemben. Az államszocialista rendszerek például már kialakulásuk kezdeti szakaszában lényegében felszámolták – az amúgy sem túl

¹²² Lásd részletesebben jelen kötet *Önkormányzat és demokrácia* című fejezetében.

erős – civil társadalmat, hiszen politikai ellenerő képződésének lehetőségét látták bennük. Aztán az ezeket a rendszereket felszámoló rendszerváltozások valójában inkább értelmiségi csoportok, sem pedig a civil társadalmi aktivitás eredményeként zajlottak le. Majd pedig ezt követően sem zajlott le semmiféle participatív forradalom.¹²³ Óvatosan kell kezelnünk a történelmi determinációk szerepét, de mintha megerősítődni látszanának Szűcs Jenő tézisei¹²⁴ Európa középső és keleti régióival kapcsolatban. Magyarország esete különösen jól mutatja ezt a sajátos helyzetet, egy olyan társadalmi közeget képviselve, ahol az állam hagyományosan domináns (ráadásul az utóbbi közel egy évtizedben a korábbiakhoz képest szokatlan mélységben próbálja befolyása alá vonni a társadalmat), miközben a civil társadalom hagyományosan gyenge volt és maradt.

Ebből kiindulva válik érdekessé, hogy napjainkban (országosan reprezentatív mintán¹²⁵ mérve) hol helyezkednek el a lakosok a polgár–hatalom viszonyban; hol helyezkednek el a kívülálló „underclasstól” a participatív „arisztokráciáig” terjedő skálán.

A lakossági participációt azzal mértük, hogy az emberek az elmúlt években egyáltalán vettek-e részt lakossági fórumon, képviselői fogadóórán, képviselő-testületi ülésen, közmeghallgatáson, illetve a legutóbbi önkormányzati választáson.

10. táblázat

Participációs aktivitás különböző formái települési szintenként (%)

	Ország	Budapest	Megye-székhely	Város	Község	Szeged
<i>Képviselő-testületi ülés</i>	3,0	0,6	8,9	1,7	2,4	3,5
<i>Lakossági fórum</i>	7,5	2,8	11,7	7,8	7,3	12,7
<i>Közmeghallgatás</i>	3,3	0,6	7,3	3,2	2,8	3,6
<i>Képviselői fogadóóra</i>	3,1	0,6	7,9	4,0	0,7	7,3
<i>A legutóbbi önkormányzati választás</i>	30,3*	24,7	25,3	30,5	38,1	64,0**

Megjegyzés: * A tényleges adat ezzel szemben hivatalosan 44,3 százalékos részvételi arányt mutat.

** Szegeden ezzel szemben 46,7 százalékos volt a valós részvételi aktivitás.

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Ha a részvételi formákat *választásközi* és *választási* aktivitások szerint csoportosítjuk, abból erőteljesen kirajzolódik két összefüggés: 1. választásközi aktivitások tekintetében a főváros kimagaslik passzivitásával; 2. választási aktivitási metszetben pedig igazolódik

¹²³ DRYZEK, John S. (2000): *Deliberative Democracy and Beyond: Liberals, Critics, Contestations*. New York, Oxford University Press. A magyarországi fejlemények kapcsán lásd: JÁVOR Benedek – BEKE Zsolt Frigyes (2013): Résztvevők és apatikusak. Adalékok a társadalmi részvétel helyzetéhez Magyarországon. *Politika-tudományi Szemle*, 22. évf. 4. sz. 59–89.

¹²⁴ Szűcs Jenő (1983): *Vázlat Európa három történelmi régiójáról*. Budapest, Magvető.

¹²⁵ A Jávor–Beke szerzőpáros egyetemi hallgatók nem reprezentatív mintáját elemezve keresett összefüggéseket (JÁVOR–BEKE 2013, 59–89).

az a már ismert összefüggés, hogy önkormányzati választásokon a kistélepülési részvételi arány¹²⁶ meghaladja a városokét. Ennek oka lehet éppen a demokráciahiány is,¹²⁷ de a részvételi motivációt illetően az ilyen strukturális magyarázatok tesztelésére pusztán a részvételi adatok területi összefüggésben történő vizsgálata nem elégséges. Szükség lenne a részvételi motivációnak elsősorban kvalitatív technikán (például mélyinterjú) történő és/vagy reprezentatív mintán alapuló kérdőíves vizsgálatára. Egy ilyen vizsgálódás pontosabban tisztázhatná, hogy a részvételt illetően milyen „szelektív ösztönzők”¹²⁸ tárthatók fel a háttérben.

Szeged adatai meglehetősen sajátos módon viszonyulnak a más területi dimenziókban mértekhez képest. Van, amiben lényegében az országos átlagnak felelnek meg (képviselő-testületi ülésen, illetve közmeghallgatáson történő részvétel), van, amiben a megyeszékhely városok átlagát képviselik (lakossági fórumon, illetve képviselői fogadóórán való megjelenés), van, amiben pedig extrém eltérést mutatnak minden más területi szinttől (a legutóbbi önkormányzati választáson való részvétel).¹²⁹

1. Az országos mintán kísérletet tettünk egy olyan összegző participációs változó megalkotására, amely jól rekonstruálható empirikus jelentésű (tartalmú).¹³⁰ Ezt az öt participációs forma mikénti igénybevételének együttes vizsgálata alapján

¹²⁶ BÓDI Ferenc – BÓDI Mátyás (2011): Hol vannak a választók? *Politikatudományi Szemle*, 20. évf. 1. sz. 51–74. „A magas aktivitású területek tehát egységes tömbökként jelennek meg az ország földrajzi periferiáin. Abaúj és Zemplén északi része, valamint Dél-Baranya, az Ormánsággal összefüggően mutatja, hol találhatók ezek a települések. Szintén kimagasló aktivitással jellemezhető hazánk legkeletibb kiszögellése, a már említett Szatmári-síkság. Kevésbé összefüggően, de említést érdemelnek a nyugati országrész kislavainak magas részvételi sziégei”. (BÓDI–BÓDI 2011, 58)

¹²⁷ A magyarázatot illetően szerzők leginkább a demokráciadeficit hipotézisével élnek: „A falvak, különösen a kis lélekszámú falvak nagyobb választási aktivitása nem a közügyekben való nagyobb társadalmi részvételről árulkodik, hanem egyszerűen a falusi szegénység terméke; vidéken egyszerűen azért mennek el többen szavazni, mert nem akarnak »szegyenkezni« a polgármester előtt. A magas választási részvétel nem a kampány eredménye, s nem is a nagyobb választási verseny következménye, hanem egyszerűen igazodás a helyi hatalom elvárásához. A falvakat különösen ott, ahol a járadékos réteg aránya az adózókét 40 százalékban eléri és meghaladja, nagy eséllyel erős helyi oligarchiák irányítják, mivel a helyi hatalomnak nincs alternatívája és kontrollja. Nincs alternatívája, mert többek között nincs helyi intelligencia (csak az elmúlt öt évben több mint félezer iskola szűnt meg és több száz óvoda, s ezzel együtt a tanítók ezrei szakadtak ki a helyi társadalmak szövetéből [Bódi–Fekete, 2008], de értelmiség-kivonás részének tekinthető a körzeti és háziorvosok közügyekből való adminisztratív kizárása, eltiltása), amely a helyi hatalom alternatíváit megláttatná, vagy megszervezné. Nincs helyi társadalmi kontroll, mert nincs, aki ezt helyben életben tartaná, s nincs a helyi önkormányzatoknak középszintű [megyei–járás] feljebbvalója sem, amelyhez lenne apelláta, így legalább közjogilag korlátozhatná a helyi oligarchiákat. A demokrácia olyan mértékű deficitjét tapasztalhatjuk, amely korábbi korok függelmi és alárendelt viszonyaira emlékeztetnek, a demokráciadeficittel, a történelmi idők antidemokratikus hagyományait élesztik, illetve tartják fenn. A történelem itt különösen az elszegényedett vidéki Magyarországon nem zárult le”. (BÓDI–BÓDI 2011, 68–69)

¹²⁸ OLSON, Mancur (1965): *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups*. Cambridge, Harvard University Press.

¹²⁹ A magasabb arányú részvétel annak ellenére igaz, hogy azt a szegediek „retrospektív” (finoman szólva némileg szelektív) emlékezete felnagyítja. (Szegeden 46,7 százalékos volt a valós részvételi aktivitás).

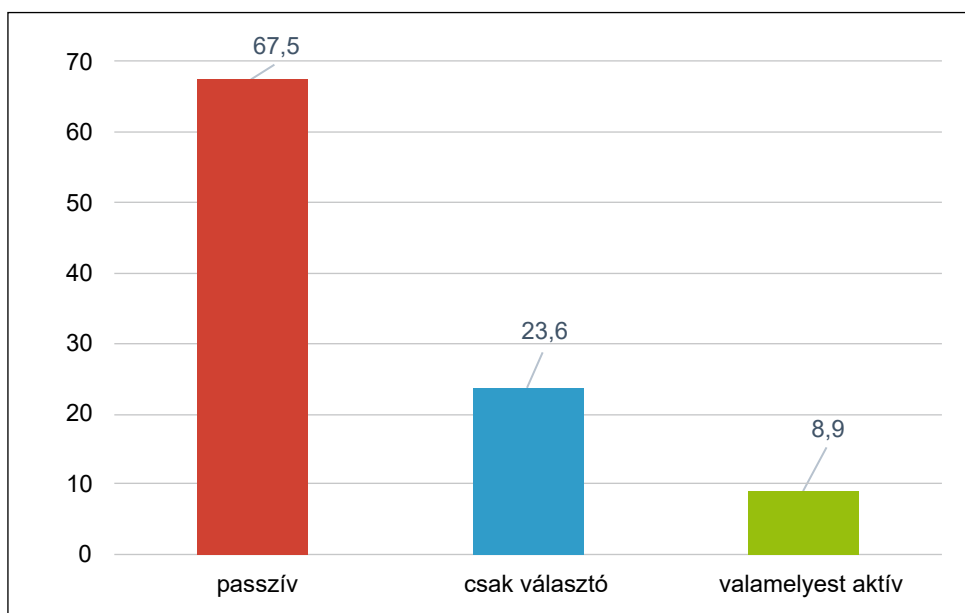
¹³⁰ Empirikus társadalomkutatói ismeretek birtokában – és azok alkalmazójaként – természetesen elismerjük a többváltozós elemzések bármely korrekt használatát, de előnyben részesítjük azokat a megoldásokat, amelyek eredményeként a kutatók konstruálási (aggregálási) erőfeszítései nyomán „jól értelmezhető”, kvalitatív ismérvek alapján elkülönülő csoportokat tudunk létrehozni, pontosabban megtalálni.

végeztük el.¹³¹ Az elemzés eredményeként egy háromkategóriás változót tudtunk kialakítani. Ez világosan és egyértelműen mutatja a lakosság helyi hatalomhoz való viszonyulását, pontosabban a helyi hatalom működésére vonatkozó „rálátási igényt”. A lakosság kétharmadának még annyi késztetése sincs, hogy részt vegyen a választásokon (nem él a másik négy lehetőséggel sem); egynegyedének kimerül a participációs szándéka a választáson történő megjelenésben, mindössze a maradék közel egytized (8,9 százalék) jellemezhető valamiféle egyéb aktivitással.

11. táblázat
Participációs típusok országos szinten

	Esetszám	Érvényes százalék
<i>Passzív</i>	668	67,5
<i>Csak választó</i>	234	23,6
<i>Valamelyest aktív</i>	88	8,9

Forrás: OLA 2018

7. ábra
Participációs típusok országos szinten

Forrás: OLA 2018

¹³¹ A klaszterelemzés eredményének problematikus (körülmenyes) olvashatósága miatt egy egyszerűbb (de több munkával járó) módszert alkalmaztunk: létrehoztuk az ötféle aktivitás együttes előfordulásának mátrixát (varianciáit), és ez alapján láttunk elkülöníthetőnek három „tisztá” csoportot.

A *Participációs típusok országos szinten* című táblázat és a hozzá tartozó 7. ábra mindent elmond a lakosság (a civil társadalom) helyi hatalomhoz való viszonyulásáról. Nem is annyira az igen-igen mérsékelt aktivitás az, ami elgondolkodtató, sokkal inkább a passzív „aggregátum” kétharmados aránya, amelyhez tartozók még a választáson történő részvétel ötvenkénti terhet sem kívánják magukra venni. Ez egyfajta fatalista, „lesz, ahogy lesz” alapállás, amely mögött éppúgy meghúzódhat egy „közügyi underclass” helyzet (kívülállóság, érdektelenség), mint ahogyan lehet akár racionális döntési stratégia eredménye is.¹³²

Ezeket az arányokat kemény társadalmi tényekként kell kezelnünk, és elmarasztaló értékítélet helyett a motivációs háttér megismerésére kell törekednünk. Valószínűsíthető, hogy a multifaktoriális magyarázat „fő komponenseit” olyan strukturális tényezők alkotják, mint például a polgár és a hatalom viszonyának történelmileg rögzült mintái, a lakosság alattvalói/paternalista beállítódásainak dominanciája,¹³³ a civil társadalom gyengesége stb. Mindez azonban empirikus bizonyításra szorul (már amennyire lehetséges magas absztrakciós szintű fogalmak operacionalizálása). A bizonyítás során attitűdök feltérképezését kell(ene) elvégeznünk, itt azonban számítani kell arra, hogy a megismerhetőség problémájába ütközünk, és Vilfredo Pareto cselekvéseméletének fogalmait használva a reziduumok (érzésekben és ösztönökben megnyilvánuló pszichés állapotok) helyett csak a derivációkat (az irracionális reziduumokat logikusnak, racionálisnak láttató nyelvi konstrukciók) mérjük.¹³⁴

Mindezt az elmúlt évtizedek folyamataira alkalmazva hipotetikusán megfogalmazhatjuk, hogy a rendszerváltozást követően egy bizonyos ideig úgy látszott, változóban vannak a polgár és a hatalom viszonyának mélystruktúrái (a privát szféra tiszteletben tartásáért és a paternalista juttatásokért cserében a polgár elfogadja a hatalomnak való alárendeltséget, megelégszik a részvétel formális lehetőségeivel, lemond a kritikai igényéről stb. Utóbb kiderült, hogy az ennek megváltozottságával kapcsolatos mérési eredmények valójában „csak” derivációkat tükröztek: az emberek hozzáigazították ugyan beszédüket egy újabb értékrend követelményeihez, ám mélystruktúráik érdemben nem változtak, sőt az átmenet problémáinak megjelenései újra előhívták és a derivációk szintjén is megjelenítették ezeket a cselekvési mélystruktúrákat. Nincs szó az értékrend strukturális változásairól, alapvető mentalitásbeli változásokról¹³⁵ és főleg „részvételi forradalomról”.

¹³² A racionális döntéseméletben ilyen magatartási motivációt fejez ki például az úgynevezett potyautas-stratégia (lásd: OLSON 1965), vagy ehhez hasonló döntési motivációról szól az úgynevezett „ésszerűen tudatlan” választó esete is. A „rational ignorance” fogalmára nézve lásd: DOWNS, Anthony (1957): *An Economic Theory of Democracy*. New York, Harper,; illetve TÓKA Gábor (2001): A szavazói magatartás kutatása. *Politikatudományi Szemle*, 10 évf. 3. sz. 115.

¹³³ A 19. században Tocqueville meglehetősen pontosan írta le ezt a fajta modern paternalista attitűdöt. TOCQUEVILLE, Alexis (1993) [1835 és 1840]: *Az amerikai demokrácia*. I. könyv, V. fejezet. Budapest, Európa Könyvkiadó. 974–976.

¹³⁴ Pareto szerint a cselekvésemélet ily módon valójában motivációelmélet. Felfogása szerint a cselekvések motivációkészletét az érzésekben és ösztönökben megnyilvánuló pszichikus állapotok dominálják, és valójában mindig ezek (a pszichikumban mélyen ülő, nagyfokú állandóságot mutató és a cselekvőben gyakran nem tudatosuló) a reziduumok alkotják a cselekvések valódi mozgatóit. Azonban arra is felhívja a figyelmet, hogy a nagyfokú állandóságot mutató reziduumok, ha lassan is, de változhatnak. (PARETO 1935)

¹³⁵ Az egyik szerző (Felek György) részvételével 2014-ben lezajlott kutatás a versenyszféra munkavállalóinak országos mintáján mutatta ki, hogy a munkavállalóknak csak alig több mint fele (54 százaléka) tartja elfogadhatónak, hogy a dolgozók érdekeik védelme céljából – végső esetben – sztrájkhoz is folyamodhassanak. Ezt az arányt igen jól kontrasztolja, hogy a munkavállalói sztrájk elfogadhatósága még a munkaadók körében is magasabb (57 százaléka) ennél. Nagy valószínűséggel az lehet a magyarázat, hogy amíg a munkavállalók

Egy nemzetközi kutatás¹³⁶ Magyarország állampolgári aktivitását a 2002-es állapotok alapján a „nagyon alacsony” összegző kategóriába sorolta. Tizenkilenc európai ország közül Magyarországot a „civil társadalmi részvétel” indexen a 18., a „közösségi életben való részvétel” indexen a 15., a „politikai életben való részvétel” indexen a 18., az „értékrend” index alapján pedig a 18. helyre rangsorolták. A négy indexet együttesen figyelembe vevő „kompozit” indikátor (amely a négy dimenzió közül a „civil társadalmi részvétel” dimenzióval mutatta a legerősebb korrelációt) összegzően a 19. helyre sorolta hazánkat.¹³⁷

Ugyanez a szakmai műhely 2008-ban publikált tanulmányában¹³⁸ összevetette a felnőttekre és a gyerekekre vonatkozó összesített aktív állampolgárság indikátort. Ennek alapján „hazánk az egyetlen ország, ahol a fiatalok és az idősebbek is hasonlóan alacsony mértékű aktivitást mutatnak. Az állampolgári aktivitás alacsony szintje tehát úgy tűnik, hazánkban életkortól független.”¹³⁹

Participáció és területi jellemzők

A participációs típusokat megvizsgáltuk területi metszetben (települési szint és régió szerint). A különböző települési kategóriákkal való összevetés alapján három említésre méltó összefüggést tudunk kiemelni: *települési lejtő* a passzívak aránya terén mutatkozik (az ő arányuk Budapesten a legmagasabb, és a lejtő végén a községek esetében a legalacsonyabb); *Budapest* nemcsak a passzívak legmagasabb arányával tűnik ki, hanem azzal is, hogy itt

a sztrájkra mint kockázati tényezőre gondolnak, addig a munkáltatók – mivel biztonságban érzik magukat, és nem érzékelnek sztrájkfenyegetettséget – nem tényleges veszélyként, hanem a jog által is elismert „elméleti” lehetőségként számolnak vele. Magában egy sztrájkban egyébként a munkavállalók 57 százaléka semmiképpen sem venne részt, egyharmaduk (32 százalék) csak öt közvetlenül érintő ügyben, úgynevezett szolidaritási sztrájkra pedig csak 11 százalékuk mutatkozik hajlandónak. Tehát a válaszolók csaknem fele a sztrájkot még végső esetben sem tartja elfogadhatónak a munkavállalói érdekek védelme céljából, több mint felük pedig semmiképpen (még végső esetben sem) nem venne részt sztrájkban. Különösen figyelemreméltó, hogy milyen alacsony a szolidaritási sztrájkban való részvételre vonatkozó affinitás. DABIS Erzsébet et al. (2015): *Elemző tanulmány – az új Munka Törvénykönyvének hatásvizsgálata*. Szeged, Szegedi Tudományegyetem.

¹³⁶ Az Európai Bizottság keretében működő Közös Kutatóközpont (JRC) rendszeresen monitorozza az „aktív állampolgárság” alakulását az uniós országokban. Bryony Hoskins és munkatársai négy dimenzió mentén, összesen 63 indikátor felhasználásával komplex mérőeszközt (egy úgynevezett kompozit-indikátort) dolgoztak ki ennek mérésére, mégpedig három részvételi dimenzió (a politikai életben, a civil társadalomban, illetve a közösségi életben), továbbá az értékrend dimenzió alapján. 2006-ban a 2002-es ESS-adatfelvétel alapján vázolták fel az európai helyzetképet. HOSKINS, Bryoni et al. (2006): *Measuring Active Citizenship in Europe*. (CRELL Research Paper 4.) Ipsra, Institute for the Protection and Security of the Citizen. Elérhető: https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc-coin-measuring-active-citizenship-2006_en.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 02. 26.)

¹³⁷ A felmérésben szereplő 19 ország rangsora az alábbiak szerint alakult: Norvégia, Svédország, Dánia, Ausztria, Írország, Belgium, Hollandia, Luxemburg, Németország, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Szlovénia, Spanyolország, Portugália, Olaszország, Lengyelország, Görögország, Magyarország.

¹³⁸ HOSKINS Bryoni et al. (2008): *Measuring Civic Competence in Europe*. Amsterdam, International Association for the Evaluation of Educational Achievement. Elérhető: www.iea.nl/sites/default/files/jrc/IRC2008_Hoskins_Villalba_et.al.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 02. 26.)

¹³⁹ GÁTI Annamária (2010): *Alattvalók vagy polgárok lesznek?* (Kutatási összefoglaló) Budapest, TÁRKI. 20. Elérhető: www.tarki-tudok.hu/file/alattvalok_vagy_polgarok_lesznek_kutatasi_osszefoglalo_2010.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 02. 26.)

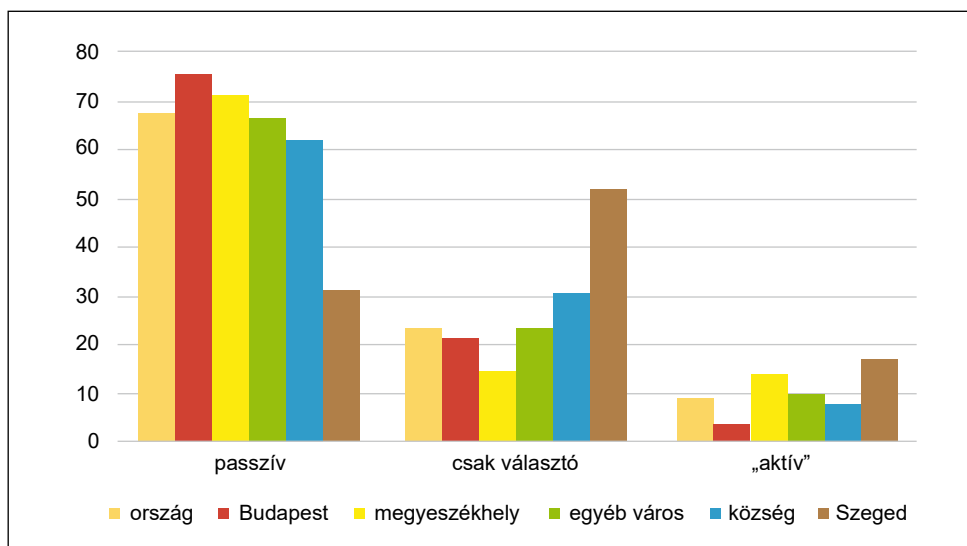
a legalacsonyabb az aktívak aránya; végül pedig *Szegednek* az országosétól teljesen eltérő mintázottságára hívnánk fel a figyelmet (a passzívok aránya csak fele, az aktívok aránya pedig kétszerese az országos átlagnak).¹⁴⁰

Alátámasztani látszik az alábbi táblázat azt a – hivatalos részvételi adatok által bizonyított – ismert összefüggést, hogy a kistélepülések választási aktivitása az önkormányzati választásokon meghaladja a nagyobb településeket.¹⁴¹

12. táblázat
Participációs aktivitás (%) és települési szint

	Ország	Budapest	Megyeszékhely	Egyéb város	Község	Szeged
<i>Passzív</i>	67,5	75,3	71,3	66,5	61,6	31,0
<i>Csak választó</i>	23,5	21,3	14,6	23,4	30,4	51,9
<i>„Aktív”</i>	9,0	3,4	14,0	10,1	8,0	17,1

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

8. ábra
Participációs aktivitás és települési szint

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

¹⁴⁰ Itt azonban ismét emlékeztetnünk kell arra, hogy a szegediek visszamenőleg magasabb arányúnak láttatták a választási aktivitásukat a ténylegesnél, és ez hatással van a participációs típusok arányaira.

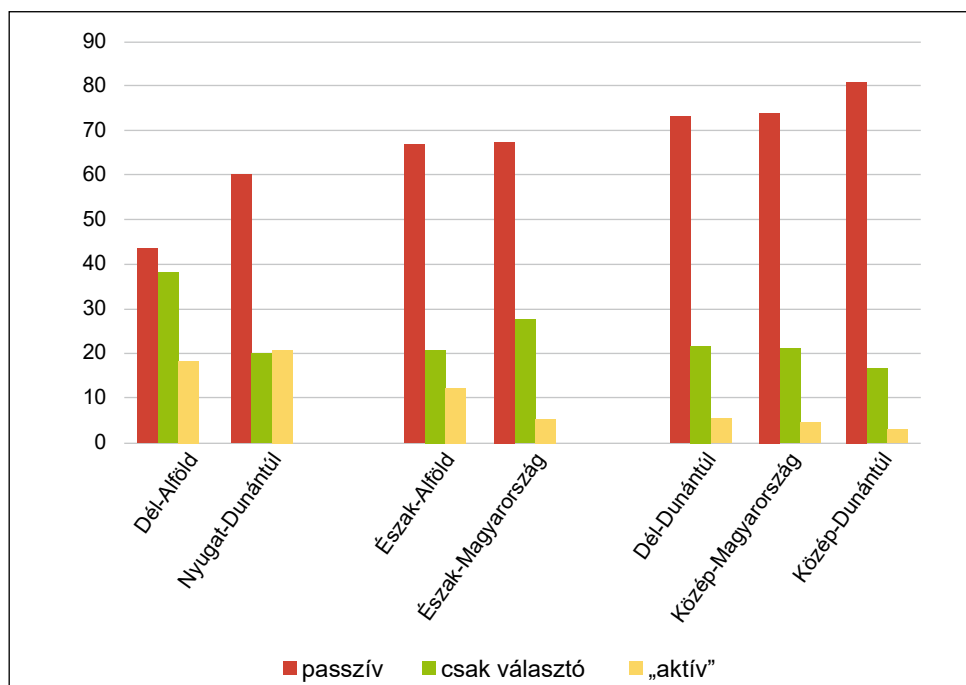
¹⁴¹ Mint már korábban említettük, Bódi Ferenc és Bódi Mátyás ezt a „demokráciahiány” hipotézisükkel magyarázzák, a magasabb részvételi arányt pedig kiszolgáltatottnak és külső kényszereknek tudják be (BÓDI–BÓDI 2011.).

A régió volt a másik területi változó, és itt is találtunk kapcsolatot. A részvételi aktivitást illetően a hét régiót három csoportra lehet osztani: az átlag feletti aktivitású dél-alföldi és a nyugat-dunántúli régióra; az átlag alatti aktivitású dél-dunántúli, közép-magyarországi és közép-dunántúli régióra és a két csoport között elhelyezkedő észak-alföldi és észak-magyarországi régióra.

13. táblázat
Participációs aktivitás (5) és régió

	Passzív	Csak választó	„Aktív”
<i>Dél-Alföld</i>	43,5	38,2	18,3
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	60,2	19,4	20,4
<i>Észak-Alföld</i>	66,9	20,9	12,2
<i>Észak-Magyarország</i>	67,2	27,7	5,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	73,1	21,5	5,4
<i>Közép-Magyarország</i>	74,1	21,4	4,4
<i>Közép-Dunántúl</i>	80,7	16,5	2,8

Forrás: OLA 2018

9. ábra
Participációs aktivitás és régió

Forrás: OLA 2018

A területi összefüggések vizsgálata klasszikus példája az ökológiai elemzésnek, amely ugyanakkor minden esetben felveti az ökológiai tévkövetkeztetés kockázatát, vagyis hogy egyéni szintű adatok mintázatát makroszintű adatok felől próbáljuk értelmezni, magyarázni. Kérdőíves vizsgálatokról lévén szó megkísérelhettük a participációs aktivitást befolyásoló egyéni szintű összefüggések keresését is.

Participáció és társadalmi jellemzők

Nem befolyásolja a részvételi aktivitást a *nem*, és az életkornak is „csak” annyiban van szerepe, hogy a legfiatalabb (18–29 éves) korcsoport mutatkozik a legkevésbé aktívnak. Öt korcsoport közül körükben a legmagasabb (75 százalék) a passzívak és legalacsonyabb (3,9 százalék) az aktívak aránya. Ugyanakkor a többi korcsoport adatai azt mutatják, hogy nincs lineáris összefüggés a kor és az aktivitás között.

A korcsoportokhoz hasonló (de fordított) összefüggés van az *iskolai végzettséggel*. Itt a legmagasabb iskolai végzettségűek (a diplomások) mutatnak átlag feletti aktivitást: körükben az átlagosnál (67,4 százalék) valamivel alacsonyabb (57,4 százalék) a passzívak aránya, míg az aktívaké az átlagnak (9,0 százalék) közel kétszerese (16,5 százalék). Ugyanakkor itt sincs lineáris összefüggés, tehát a többi iskolai végzettségi kategóriában a részvételi aktivitás „hullámzik”.

Szinte ugyanez a mintázottság érvényesül a *társadalmi státusz* tekintetében: az úgynevezett ESOMAR „A” (a legmagasabb) kategóriába tartozók¹⁴² körében a passzivitás valamivel az átlag alatti (53,2 százalék), az aktivitás viszont az átlagnak (8,9 százalék) csaknem a négyszerese (32,3 százalék).¹⁴³

Összességében annyit talán megfogalmazhatunk, hogy a részvételi aktivitás csupán úgy függ össze a társadalmi háttérrel, hogy a legiskolázottabb, legmagasabb státuszú csoportokban átlag feletti, ugyanakkor a társadalmi lépcsőn lefelé haladva nem mutat folyamatos csökkenést, hanem csoportonként változva „hullámzik”.

Participáció és elégedettség, participáció és bizalom

Feltételezhető volt a kutatók részéről, hogy a részvételi aktivitás mikéntisége mutat majd valamilyen összefüggést az önkormányzati szereplők, illetve az önkormányzat egészének munkájával kapcsolatos elégedettséggel és ugyanígy az önkormányzatokkal kapcsolatos

¹⁴² Ez a mutató a háztartás főkeresőjének társadalmi státuszát jelöli. Az ESOMAR „A” kategóriához tartoznak a magasan képzett topmenedzserek és értelmiségiek, felső- és középvezetők viszonylag sok beosztottal, magasan képzett önálló értelmiségiek. „BC1”: kevésbé képzett menedzserek vagy menedzserek kevesebb beosztottal, magasan képzett alsó és középszintű vezetők vagy magasan képzett beosztott értelmiségiek és munkafelügyelők, „túlképzett” szakmunkások, kisvállalkozás-tulajdonosok. „C2”: jobban képzett fizikai szakmunkások és nem fizikai alkalmazottak, jobban képzett munkafelügyelők, mérsékeltén jól képzett nem fizikai munkások és kisvállalkozás-tulajdonosok. „D”: szakmunkások és szakképzetlen munkások és alacsonyán képzett nem fizikai munkások, „menedzserek”, kisvállalkozás-tulajdonosok. „E”: kevésbé képzett szakmunkások, alacsonyán képzett nem irodai nem fizikai munkafelügyelők, szakképzetlen fizikai munkások, kisvállalkozás-tulajdonosok, mezőgazdasági termelők.

¹⁴³ Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az ő mintabeli arányuk igen alacsony volt (n = 62).

bizalommal is. E mögött az a feltételezés húzódott meg, hogy logikusan részvételi aktivításra serkenthet az önkormányzati munkával kapcsolatos elégedetlenség, de éppen így akár az elégedettség is; ugyancsak motiválhatja a részvétel mikéntiségét a bizalom és a bizalmatlanság is. Tehát mind az elégedettség, mind pedig a bizalom viszonylatában pólushatást feltételeztünk. Azt ugyanis nem gondoltuk, hogy a lakos „csak úgy” megy el választani vagy vesz részt intézményes fórumokon. A választáson megerősíteni vagy megváltoztatni kívánja a status quót, a fórumokon ismerethiányára és/vagy problémáira kielégítő vagy elégtelen válaszokat kap, stb.

Logikusnak tűnő hipotézisünket nem sikerült alátámasztani. Némileg dramatizálva azt mondhatnánk, hogy látványosan kudarcot vallott, a részvételt illetően szinte semmilyen összefüggés nincs az elégedettség vagy a bizalom adott szintjével.¹⁴⁴ Amint láttuk, a társadalmi háttér sem gyakorol egyértelmű (függvényszerű) hatást a részvételre. A kis-településekkel kapcsolatosan működőképesnek tűnhet az a magyarázat, hogy – egzisztenciakockázattal is összefüggő – közvetlenebb külső pressziók („szelektív ösztönzők”) növelik a szavazásokon részt vevők arányát, más (városi) települési szinteken ez már kevésbé valószínűsíthető.

Feltevésünk szerint az alacsony részvételi aktivitás mögött egyszerűen mentalitásbeli okok húzódnak meg. Akiknél munkál valamilyen határozott érték- (politikai-ideológiai) vagy érdekvezérelt szempont vagy egyszerűen csak a politikai kultúra részeként kialakított szokás, ott ezek növelik a részvételi aktivitás valószínűségét. Ahol nincs ilyen – ez a lakosság nagyobbik része –, ott a részvétel vagy értelmetlen dolognak tűnik, vagy pedig „költség” (teher), mégpedig olyan költség, amelynek számukra nincs mérhető hozadéka.

¹⁴⁴ Hasonló következtetésre jutottak hazai kutatók is a részvételnek az intézményi bizalommal való kapcsolatát elemezve. Ők úgy találták, hogy a társadalmi részvételnek általában nincs szignifikáns összefüggése az intézményekbe vetett bizalommal, bár a civil szervezetekben való aktivitás az elvégzett varianciaanalízis alapján hozzájárul az állami szervezetekkel kapcsolatos bizalom megerősítéséhez. Az, hogy valaki jobban bízik az állami/politikai intézményekben, pozitívan befolyásolja a civil szervezetek munkájában való részvételt, minél többféle módon vesz részt valaki a civil munkában, annál magasabb értéket mutat átlagban a politikai intézményrendszerrel kapcsolatos bizalmat mutató indexen. Ez egybevág Kmetty Zoltán és Tóth Gergely adataival. (KMETTY Zoltán – TÓTH Gergely [2011]: A politikai részvétel három szintje. In TARDOS Róbert – ENYEDI Zsolt – SZABÓ Andrea szerk.: *Részvétel, képviselet, politikai változás*. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány – Corvinus. 75–115). Ezek szerint az erőteljesebb civil bevonódás pozitívan hat a képviseleti demokrácia legfontosabb aktusára, a választásokon való részvételi szándékra. A vizsgált csoport által adott válaszok alapján úgy tűnik tehát, hogy a részvételi folyamatok iránti nyitottságot nem az állami intézményekbe vetett bizalom alacsony szintje, az azok helyetti alternatíva keresése teremti meg; épp ellenkezőleg, a bizalom általánosan magasabb szintje segíti a közösségi részvétel kitüntetett terepének számító civil szervezetek munkájába való bekapcsolódást. Az összefüggés azonban nem teljesen lineáris. (JÁVOR-BEKE 2012, 65–66.)

Vákát oldal

Tájékozódási források

Intézmények vagy intézményi szereplők működésének/munkájának megítélése szempontjából döntő jelentősége van annak, hogy az értékelést nyújtó mennyire tájékozott az adott kérdésben. A véleménykutatásokat gyakran éri az a vád, hogy olyan kérdésekben kéri az emberek véleményét, amelyekben azok nem tájékozottak, nem kompetensek, és gyakran csak a kérdezősi szituáció által kikényszerített „kvázi” válaszokat adnak. Az úgynevezett deliberatív közvélemény-kutatások úgy próbálkoznak meg „valós” vélemények mérésével, hogy ezt megelőzően megkísérlik az adott kérdésben tájékozottá tenni a megkérdezettet. Azonban a szokványos véleménykutatás keretében is alkalmazható néhány olyan megoldás, amely segítheti, hogy csak valós (megalapozott, tájékozottságon alapuló) vélemények mérésére kerüljön sor.¹⁴⁵

A tájékozottsággal kapcsolatos tisztánlátást nagyban segítette, hogy megkíséreltük feltérképezni az önkormányzatok működésével, az önkormányzati szereplők munkájával kapcsolatos tájékozódási forrásokat. Az összefoglaló táblázat szinte minden területi met-szetben tanulságos összefüggésekre mutat rá.

Az országos adatokból kiindulva világosan látszik, hogy a tájékozódás elsősorban a médiából történik (a hagyományos formák mellett beleértve a digitális médiát is). A keresztábra-elemzés alapján a lakosság háromnegyedének (73,9 százalék) önkormányzattal kapcsolatos ismeretei ebből a forrásból származnak. Emellett a lakosság közel felénél az ismerősektől (tehát a személyes érintkezésből, networkből) származó információk (46,9 százalék) játszanak érdemi szerepet. Megemlíthető még a tájékozódásnak az a módja is, amelyet nem valamilyen megismerési szándék vezérel, hanem valamely ügy intézése kényszerít ki (13,3 százalék).

Minden egyéb forrásnak csak minimális szerepe van a tájékozódás tekintetében. Mindazonáltal a táblázati adatok *látens tartalommal* is bírnak, ugyanis közvetett módon ugyan, de alátámasztják a részvételi aktivitással – annak alacsony szintjével – kapcsolatos eddigi ismereteinket, sőt azt szélesebb keretben (politikai szervezeti, civil szervezeti részvétel) is értelmezhetővé teszik. Ismét hangsúlyozzuk, hogy közvetett adatokról van szó, de egészen feltűnő, hogy összességében mindössze százszázalékosra tehető az önkormányzati fórumokon való részvételen, politikai vagy civil szervezethez tartozás alapján történő tájékozódás. Feltételezvé azt, hogy a politikai, illetve civil szervezetek munkája nem feltétlenül önkormányzati irányultságú, megkockáztathatjuk azt a következtetést, hogy a munkájukban való tényleges részvételi arány (ennek közvetlen mérésére a kérdőív nem tért ki) legfeljebb pár százszázalékosra tehető.

¹⁴⁵ Ilyen megoldás például a „filter” kérdés, ami azt jelenti, hogy egy szűrőkérdés alapján eldönthetjük, a megkérdezett ismeri-e a kérdés tárgyát, tájékozott-e azzal kapcsolatban. Nemleges válasz esetén jön az „ugratás”, tehát az értékelésre kérő kérdést nem tesszük fel (átugorjuk). Ugyancsak a valós vélemények megismerésére való törekvést segíti, ha biztosítjuk a megkérdezettnek a „nem tudom” válaszlehetőséget.

Az eltérő települési szintek között jelentős különbségekre figyelhetünk fel, főként arra, hogy az *urbánus* szinteket a médiából történő tájékozódás, a *falusi* szintet pedig az interperszonális (ismerősök révén történő) tájékozódás dominálja. Más karakteres eltérés nincs, semmiféle lejtőhatás nem érvényesül.

A tájékozódási struktúra tekintetében Szeged néhány sajátosságot mutat. Egyfelől még a fővárosnál és a megyeszékhely városoknál is „mediatizáltabb” (különösen az internet nagyobb szerepe eredményezi a 92 százalékos arányt). Valamilyen nehezen magyarázható oknál fogva igen markáns eltérést mutat az önkormányzati ügyintézés alapján történő tájékozódás tekintetében. Logikusan nem feltételezhetjük, hogy egy ilyen mértékű eltérés (az országos átlag kétszerese) mögött az állna, hogy a szegedi lakosok önkormányzati ügyintézési gyakorisága kétszerese lenne az országosnak. Valószínűbbnek tűnik (bár közvetlen mérési adatokkal ez sem támasztható alá) egy másik markáns eltérés: a szegediek önmagában véve néhány százalékos arányban ugyan, de így is az országos arányok többszörösét mutatva tájékozódnak részvételi (önkormányzati fórum, politikai, illetve civil szervezet) aktivitásra utaló forrásokból.

14. táblázat

Honnan tájékozódik az önkormányzat működéséről?

	Ország	Budapest	Megye- székhely	Egyéb város	Község	Szeged
<i>Helyi újság, rádió, tv.</i>	60,4	70,2	58,1	67,9	46,6	77,2
<i>Internet</i>	34,3	36,5	45,3	38,7	21,0	56,5
<i>Ismerősök</i>	46,9	36,3	39,7	44,7	60,5	39,2
<i>Személyes ügyintézési tapasztalat</i>	13,3	13,8	17,4	11,1	13,1	27,3
<i>Részvételi fórumon szerzett személyes tapasztalat</i>	1,0	1,1	1,7	1,1	0,3	5,6
<i>Valamely politikai szervezet tájékoztatása</i>	1,2	1,7	2,2	1,1	0,3	7,2
<i>Valamely civil szervezet tájékoztatása</i>	0,5	0,0	0,6	0,6	0,7	3,8
<i>A megkérdezett valamely tisztségéből fakadóan</i>	1,7	1,7	1,1	1,1	0,7	3,9
<i>A megkérdezett maga is önkormányzati szereplő/dolgozó (volt)</i>	2,1	0,6	1,1	4,3	1,0	1,9
<i>Egyéb</i>	5,2	1,1	2,2	8,9	5,2	11,2

Megjegyzés: az oszlopokban szereplő adatok nem adhatók össze (összegük tehát nem 100,0), ugyanis az emberek egyszerre több forrásból is tájékozódhatnak.

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Jogismereti kérdések az önkormányzati kulcsszereplők (polgármester, képviselő, jegyző) hivatalba kerülésének módjáról

Az önkormányzatok működésének ismerete szempontjából alapvető jelentőségűnek tűnik tisztában lenni azzal, hogy a legfontosabb szereplők (polgármester, képviselők, jegyzők) hogyan nyerik el megbízatásukat. Itt egy újabb kutatói hipotézis (várakozás) cáfolódott meg. Az igen alacsony szintű részvételi adatokból arra következtettünk, hogy a lakosság kevésbé tájékozott a *hivatalba kerülés* mechanizmusát illetően, még akkor is, ha ezekben az eljárásokban választóként maga is részt vesz (részt vehet).

Meglepetésünkre a lakosság igen jól tájékozott ezekben a kérdésekben, mindhárom szereplő esetében öt megkérdezett közül legalább négy (84,6–94,2 százalék) helyesen válaszolt. Ez talán nem mondható meglepőnek a polgármester és az önkormányzati képviselő vonatkozásában, annál meglepőbb viszont a jegyző hivatalba kerülése tekintetében mutatott (85 százalékos) tájékozottság. Ugyancsak magasfokúnak (87,6–90,7 százalékos) mondható a tájékozottság azon a téren is, hogy ezeket a szereplőket *ki vagy mi választja, illetve nevezi ki*.

A települési összefüggések *nagyváros* (Budapest, megyeszékhely városok) versus *kistelepülés* (egyéb városok, községek) törésvonalat mutatnak. Utóbbi mindhárom szereplő tekintetében átlag feletti, előbbi pedig rendre átlag alatti tájékozottságról tett tanúbizonyosságot. Ezen a téren még az igen magas iskolázottsági mutatóval (a diplomások aránya 35,9 százalék) rendelkező szegediek sem bizonyultak tájékozottabbnak a kistelepülési lakosoknál (a községekben 9,0 százalék, az egyéb városokban pedig 14,9 százalék). Ezek az adatok arra utalnak, hogy itt nem absztrakt jogismeretről van szó, amely értelemszerűen szélesebb körű az iskolázottabbak körében, hanem elsősorban a választási részvételhez köthető kérdésről, így az önkormányzati választásokon mutatott viszonylag magas részvételi ráta magyarázza a kistelepülések lakóinak jól informáltságát.

A települési szint mellett regionális összefüggés is kirajzolódott: a közép-magyarországi régió mutatkozott a legkevésbé tájékozottnak a polgármester és az önkormányzati képviselő tekintetében (az országos minta 5,9 százalékos átlagához képest kétszeres arányban – 11,1 százalék – gondolják azt, hogy a polgármestert kinevezik, és az országos minta 12,6 százalékos arányához képest csaknem kétszeres arányban – 22,5 százalék – vélekednek úgy, hogy az önkormányzati képviselőket is kinevezik); a nyugat-dunántúli régió pedig a jegyző tekintetében mutatkozott kiemelkedően tájékozatlannak (az országos minta 84,6 százalékos arányához képest csak 64,3 százalékban tudják azt, hogy a jegyzőt kinevezik).

Valóban csak a települési-területi kategóriák magyarázzák az önkormányzati szereplők hivatalba kerülésének lakossági ismeretét, vagy ez a fajta tájékozottság egyéni tényezőktől is függ? Természetesen ismét hangsúlyozzuk, hogy nincs nagy eltérés a települési-területi kategóriák között, de mindhárom metszetben megfigyelhető egy választóvonal a két összevont települési kategória között. Mint ahogyan a hét régió közül csak az egyik „lóg ki”

a többi közül. Úgy tűnik, hogy a települési-területi dimenzió kívül nincs más érdemleges befolyásoló háttértényező. A *nem*, az *életkor*, az *iskolázottság*, a *társadalmi státusz* – de várakozásunkkal ellentétben a részvételi aktivitást jelző *participációs változó* sem – nem okozott érdemleges eltérést az ismereti szintben. A leginkább meglepő, hogy egy ismereti kérdésről van szó, amely mégsem mutat összefüggést az iskolázottsággal. De az is elgondolkodtató, hogy a participációnak is csak mérsékelt hatása van erre az ismereti kérdésre.

Talán úgy összegezhetnénk, hogy az önkormányzati választásokkal kapcsolatos médiahatás és a tényleges részvétel együttesen „közismereti” kérdéssé tették, hogy a lakosság az önkormányzati választásokon polgármestert és önkormányzati képviselőt választ. Az viszont továbbra is működőképes magyarázatra vár („rejtély”), hogy a lakosság miért mutat tájékozottságot a jegyző hivatalba kerülésének kérdésében.

15. táblázat

A polgármestert választják vagy kinevezik?

	Ország	Budapest	Megye- székhely	Egyéb város	Község	Szeged
<i>Választják</i>	94,2	85,2	94,4	96,2	97,5	97,0
• a lakosság választja	90,7	79,2	86,2	91,1	99,3	88,3
• a képviselő-testület választja	8,0	16,8	12,6	7,6	0,7	5,1
• az Országgyűlés választja	1,1	3,4	0,6	1,2	0,0	0,2
• a Kormány választja	0,2	0,7	0,6	0,0	0,0	0,2
<i>Kinevezik</i>	5,8	14,8	5,6	3,8	2,5	3,0
<i>Nem tudja</i>	2,0					0,8
<i>Nem válaszolt</i>	0,7					0,6

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

16. táblázat

Az önkormányzati képviselőket választják vagy kinevezik?

	Ország	Budapest	Megye- székhely	Egyéb város	Község	Szeged
<i>Választják</i>	87,5	79,7	86,9	90,6	89,0	87,8
• a lakosság választja	79,2	86,4	85,5	89,3	93,2	73,6
• a képviselő-testület választja	9,5	8,6	13,8	10,7	5,5	8,7
• az Országgyűlés választja	0,7	2,9	0,7	0,0	0,4	0,8
• a Kormány választja	0,6	2,1	0,0	0,0	0,8	0,5
<i>Kinevezik</i>	12,5	20,3	13,1	9,4	11,0	12,2
<i>Nem tudja</i>	2,8					2,2
<i>Nem válaszolt</i>	0,7					0,4

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

17. táblázat
A jegyzőt választják vagy kinevezik?

	Ország	Budapest	Megye- székhely	Egyéb város	Község	Szeged
<i>Kinevezik</i>	84,6	80,5	79,4	85,8	89,3	91,3
• a polgármester nevezi ki	87,6	85,1	82,4	93,0	85,4	62,5
• a miniszterelnök nevezi ki	3,2	3,7	2,9	2,6	4,2	1,7
• a belügyminiszter nevezi ki	2,6	2,2	3,7	3,0	1,9	2,7
• a köztársasági elnök nevezi ki	1,4	0,7	5,1	0,0	0,9	0,6
• más nevezi ki	5,2	8,2	5,9	1,5	7,5	5,2
<i>Választják</i>	15,4	19,5	20,6	14,2	10,7	8,7
<i>Nem tudja</i>	5,0					10,5
<i>Nem válaszolt</i>	1,0					0,3

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Vákát oldal

Tájékozottsági kérdések a polgármester és az önkormányzati képviselő ismertségéről

A lakosság „megbízói” státusza szempontjából alapvető kérdésnek tekinthető, hogy vajon ismerik-e megbízottjaikat, azokat a személyeket, akiket ők ruháznak fel mandátummal az önkormányzati választásokon. Adataink szerint hatalmas különbség mutatkozik a két vizsgált megbízott, a polgármester és az önkormányzati képviselő tekintetében: míg a polgármester ismertségi szintje közel kilencven (87,2) százalékos, addig az önkormányzati képviselőé mindössze ötven (50,2) százalékos. Természetesen magyarázható a különbség azzal, hogy a polgármester kulcsszereplője a választásnak, és éppen ezért – már a választás előtt, de még inkább a választás után – sokkal nagyobb médiafelületen jelenik meg, mint egy „egyszerű” lakóköri képviselő. Ennek ellenére mégis magyarázatra vár, hogy a választópolgárok fele a választás aktusát követő időszakban már nem emlékszik arra, hogy kire adta a szavazatát. Tehát tízből kilencen tudják, hogy ki a polgármesterük, de tízből ötven nem tudják, hogy ki a lakóköri önkormányzati képviselőjük.

18. táblázat

Tudja-e, ki a polgármester?

	Ország	Budapest	Megye- székhely	Egyéb város	Község	Szeged
<i>Nem tudja</i>	12,8	7,3	11,9	14,5	14,9	4,6
<i>Igen, tudja</i>	87,2	92,7	88,1	85,5	85,1	95,4
Ebből: ismeri a támogató politikai oldalt is	79,7	88,5	90,4	83,2	62,0	91,5

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

19. táblázat

Tudja-e, ki az önkormányzati képviselője?

	Ország	Budapest	Megye- székhely	Egyéb város	Község	Szeged
<i>Nem tudja</i>	49,8	54,1	45,5	48,4	51,6	49,0
<i>Igen, tudja</i>	50,2	45,9	54,5	51,6	48,4	51,0
Ebből: ismeri a támogató politikai oldalt is	82,8	83,1	88,7	91,0	66,7	85,8

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Adataink azt mutatják, hogy a polgármester és az önkormányzati képviselő ismerete erősen individualisztikus kérdés, hiszen nincs érdemi eltérés a települési szintek között, nem érvényesül települési lejtő, de egyéb (például regionális) különbségek sem rajzolódtak ki.

A polgármester ismertsége terén annyit emelhetünk ki, hogy az átlagos 87 százalékos szint feletti értéket mutat fel Budapest (92,7 százalék), Szeged (95,4 százalék), a nyugat-dunántúli (92,0 százalék) és a dél-alföldi (91,5 százalék) régió. Ugyanakkor nem találtunk olyan markáns társadalmi háttértényezőt, amely ezt a magas átlagértéket jelentősen megnövelte volna. Két olyan csoportot kell kiemelnünk, amelynek tagjai körében a polgármester ismertségi rátája meghaladta a kilencven százalékot (a diplomások körében 92,6 százalék, a csak választói részvételi aktivitást mutatók körében pedig 91,0 százalék).

A lakókörzeti önkormányzati képviselő ismertsége tekintetében nincs nagyváros/kistelepülés törésvonal, nincs települési lejtő, a települési szintek közti különbségek nem számottevőek. Vannak viszont érdemleges regionális különbségek: a legalacsonyabb (36,6 százalék) ismertségi rátát a dél-dunántúli régió, a legmagasabbat (59,2 százalék) a dél-alföldi régió képviseli.¹⁴⁶

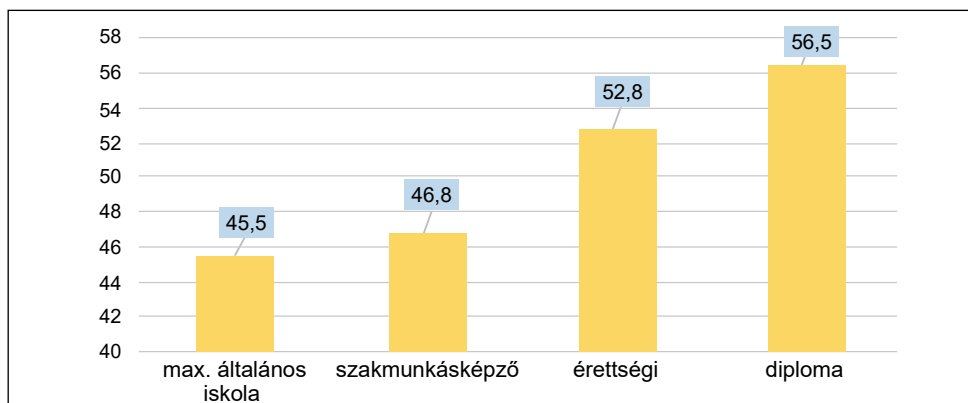
Ami viszont a társadalmi háttértényezőket illeti: enyhe függvényszerű korreláció mutatkozik az *iskolai végzettséggel* (a magasabb iskolázottságuk felé haladva valamelyest nő a képviselő ismertsége).

20. táblázat

A képviselő ismertsége (%) iskolai végzettség szerint

<i>Max. általános iskola</i>	45,5
<i>Szakmunkásképző</i>	46,8
<i>Érettségi</i>	52,8
<i>Diploma</i>	56,5

Forrás: OLA 2018

10. ábra

A képviselő ismertsége iskolai végzettség szerint

Forrás: OLA 2018

¹⁴⁶ Van különbség a megyék között is, ám itt abba a módszertani problémába ütközünk, hogy az 1000 fős országos mintában egy-egy megye néhány tucat fővel képviseli magát, és egy ilyen méretű alcsoporton belüli százalékszámítás módszertanilag megkérdőjelezhető.

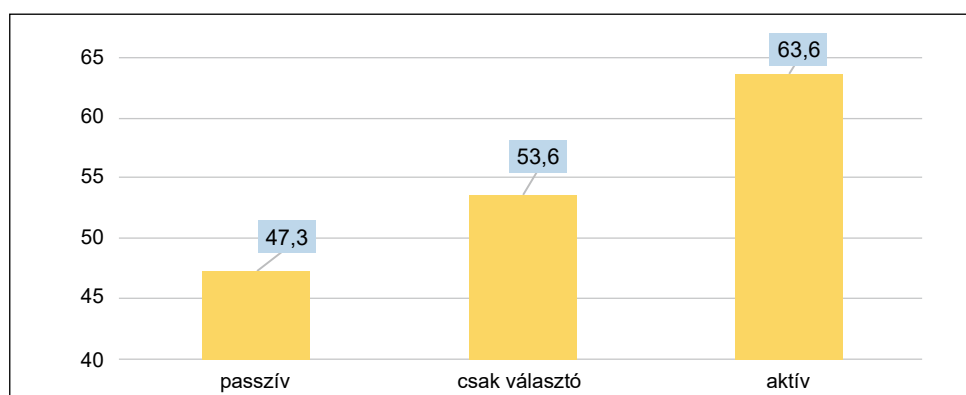
Ennél egyértelműbb hatást gyakorol a *participációs aktivitás*: a *passzívak* körében átlag (50,2 százalék) alatti (47,3 százalék) a képviselő ismertsége, a *csak választóké* (53,6 százalék) már meghaladja az átlagot, az *aktívaké* pedig (akik közé azok tartoznak, akik részt vettek valamilyen lakossági fórumon, képviselői fogadóórán stb.) szerényen bár, de „megugrik” az ismertségi ráta 63,6 százalékra.

21. táblázat

A képviselő ismertsége (%) participációs aktivitás szerint

<i>Passzív</i>	47,3
<i>Csak választó</i>	53,6
<i>„Aktív”</i>	63,6

Forrás: OLA 2018

11. ábra

A képviselő ismertsége participációs aktivitás szerint

Forrás: OLA 2018

Mielőtt azonban túlértékelnénk akár a magasabb iskolázottság, akár a participációs aktivitás szerepét, vegyük szemügyre önmagában a képviselő ismertségi rátáját, amely tehát az átlagos ötven százalékos szintet leginkább meghaladó csoportban sem éri el a kétharmados szintet. Némileg dramatizálva azt mondhatnánk, hogy ez egy szomorú jelenség; objektivitásunkat megtartva úgy fogalmazhatnánk, hogy az önkormányzatiság működésének egyik alapproblémájára világít rá. A képviselő lenne az a szereplő, aki a legközvetlenebb kapcsolatot jelenti a település lakója és az önkormányzati szervezet között; őt szinte jobban kellene ismerniük az embereknek, mint a polgármestert; neki állandó interaktív kapcsolatban kellene állnia a lakossággal, folyamatosan monitorozva a körzetében élők problémáit és elvárásait.

Úgy tűnik, hogy a településrész lakója és a településrész önkormányzati képviselője közti feltételezett idealisztikus viszony (kapcsolat) nem működik: a lakos nem keresi a képviselőjét, a képviselő pedig nem jeleníti meg magát (a tevékenységét) a háztartások szintjén. Pedig a politikusok becsületességével kapcsolatos mondást parafrázálva: nem elég jó

önkormányzati képviselőnek lenni, annak is kell látszani. Természetesen az is lehetséges, hogy a képviselő nem végez érdemi lakossági munkát. Gyakran előfordul, hogy ez a lakossági munka akciózásokban (nevezzük „fogadóóra és virágosztás”-effektusnak) merül ki, sokszor viszont a komoly munkáról nem szereznek tudomást az emberek, stb. Morális elmarasztalás helyett azt állapítjuk meg, hogy a képviselők valószínűleg nem tartják szükségesnek, nem látják értelmét, ha látják is, nincsenek meg hozzá a feltételek (források, segítők), hogy folyamatos interaktív viszonyban legyenek a választóikkal, hogy folyamatosan monitorozzák a lakossági igényeket és folyamatosan informálják a lakosokat, hogy jelen legyenek a „háztartások szintjén”, hogy lehetőség szerint eljussanak csaknem az összes választójukhoz, hogy rendszeresen láttassák magukat.¹⁴⁷

¹⁴⁷ Lehetséges, hogy ezt a lakosok többsége nem is várja el tőlük. Az azonban nem ütközne semmilyen lakossági „ellenállásba”, ha időről időre sor kerülne lakossági adatfelvételekre, igényfelmérésekre, amelyben a lakosok elmondhatnák, hogy milyen lakókörzeti problémáik vannak, hogyan látják a különböző településfejlesztési kérdéseket, mit várnak el a képviselőjüktől, illetve a település vezetésétől. Egy ilyen felmérési-feltérképezési gyakorlatnak természetesen anyagi költségei és szakmai kompetenciaigényei vannak, de biztos alapokra tudja helyezni a képviselői munkát, és „karbantartja” a képviselő kapcsolatát a lakossággal. Ismerünk példát arra, hogy egy vidéki nagyváros önkormányzati képviselője forrást szerzett ahhoz, hogy egy adott problémakör kapcsán megismerje a lakókörzetében élők véleményét. Mint ahogyan arról is van tudomásunk, hogy ugyanezen település vezetése nem tart igényt a településen csaknem két évtizede minden évben sorra kerülő nagymintás reprezentatív lakossági adatfelvétel (nem túlzás, hogy egy ilyen gyakorlat az egész világon ritkaságnak számít) eredményeinek megismerésére, hasznosítására.

Jogismereti kérdések a törvény és az önkormányzati rendelet jogalkotójával kapcsolatban

A bevezetőben mindenképpen tisztáznunk kell, hogy nem szisztematikus (alkotmányjogi, büntetőjogi, polgári jogi avagy egyéb jogterületet érintő) jogismereti kutatást¹⁴⁸ kívántunk végezni akkor, amikor arra kérdeztünk rá, hogy a polgármester, az önkormányzati képviselő és a jegyző hogyan léphet hivatalba; továbbá amikor most arra kérdeztünk rá, hogy törvény, illetve önkormányzati rendelet esetén ki a jogalkotó. Ezek a kérdések az önkormányzatok működésével szorosan összefüggő mozzanatokra vonatkoznak, lényegében államjogi (alkotmányjogi) ismeretekre fókuszálnak, amely tudásanyaggal kapcsolatban egyébként a kutatók a közelmúltban azt állapították meg, hogy lakossági ismertségének szintje „rendkívüli mértékben megnőtt”.¹⁴⁹ Továbbá azt a következtetést is levonták, hogy a jogismereti szint összefügg a társadalmi státusszal, mégpedig elsősorban annak „fő komponensével”, az iskolai végzettséggel. Ugyanakkor úgy találták, hogy a településtípus hatása „eltűnik”. Így három hipotézis tesztelésére is kísérletet tehetünk: egyfelől arra, hogy a mi országos mintánk szerint ebben a két kérdésben valóban magas szintű-e a jogismeret, aztán pedig abban, hogy a jogismeret valóban a társadalmi státusszal (az iskolai végzettséggel) áll-e függvényeszerű kapcsolatban, és hogy tényleg eltűnik-e a települési szint magyarázóereje.

Ha szemrevételezzük a két kérdésben az alaptáblázati (ország, főváros, megyeszékhely város, egyéb város, község, Szeged) adatokat, akkor a jogismereti szint a törvény esetében közel négyötödös (78,8 százalék), az önkormányzati rendelet esetében pedig közel kétharmados (63,8 százalék). Tehát ötből négy ember tudja, hogy ki hozhat törvényt, háromból ketten pedig tudja, ki hozhat önkormányzati rendeletet. Megfelelő összehasonlító adat hiányában csak szubjektív kutatói véleményt fogalmazhatunk meg: az adatok alapján ez a jogismereti szint semmiképpen sem aggályos, relatíve magasnak mondható, hiszen az egyértelmű többség mutatkozik tájékozottnak.

A települési szint magyarázóerejének eltűnésével kapcsolatos hipotézis viszont esetünkben nem igazolódik. Az ugyan igaz, hogy nincs lineáris összefüggést eredményező települési lejtőhatás, de természetesen nemcsak lineáris összefüggések lehetnek települési kategóriák és jogismereti szint között. Amint alább látható, egy „fordított U” minta mutatkozik mindkét

¹⁴⁸ Erre egyébként van közelmúltbeli példa, mégpedig az MTA TK JTI munkatársainak *A magyar lakosság jogtudata – elméleti és empirikus elemzés* című OTKA kutatása (OTKA 105552 sz. projekt [2012–2015]). A problémakörrel kapcsolatos közlemények közül lásd: H. SZILÁGYI István (2017): A jogtudat-kutatások elméleti kérdései. *Iustum Aequum Salutare*, 13. évf. 1. sz. 15–36.; GAJDUSCHEK György (2016): Jogtudat és értékvilág – mint a magyar jogrendszer környezete. In JAKAB András – GAJDUSCHEK György szerk.: *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, MTA TK JTI.; GAJDUSCHEK György – FEKETE Balázs (2015a): A magyar lakosság jogismerete az elmúlt fél évszázadban és ma – összehasonlító elemzés Kulcsár Kálmán 1965-ös empirikus kutatása alapján. *Pro Futuro – A jövő nemzedékek joga*, 5. évf. 1. sz. 11–28.; GAJDUSCHEK György – FEKETE Balázs (2015b): A jogismeretet befolyásoló társadalmi tényezők elemzése. *Pro Futuro – A jövő nemzedékek joga*, 5. évf. 2. sz. 71–95.

¹⁴⁹ GAJDUSCHEK–FEKETE 2015a, 27.

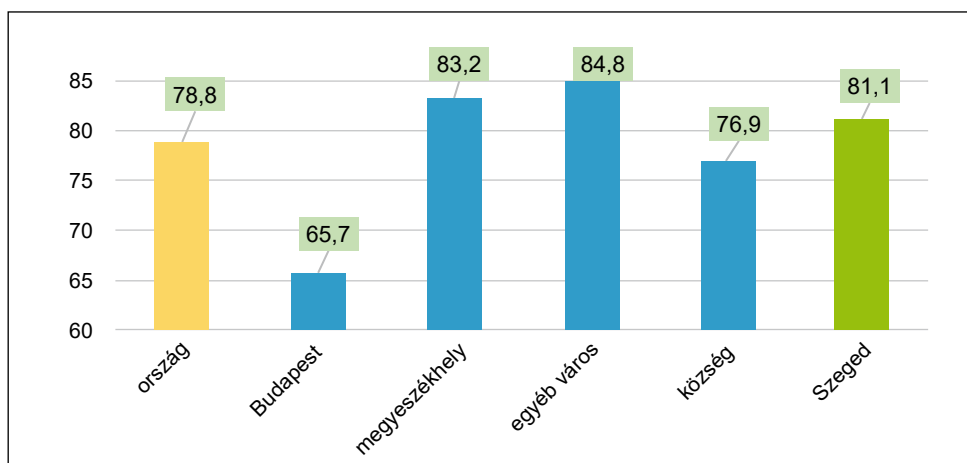
kérdésben. Ez azt jelenti, hogy a két pólus (Budapest és a községek, meglepő módon leginkább Budapest) produkálja a legalacsonyabb (átlag alatti) ismereti szintet, míg az általuk közrefogott urbánus zóna mutatja a legmagasabb (átlag feletti) értéket.¹⁵⁰

22. táblázat
Ki hozhat törvényt Magyarországon?

	Ország	Budapest	Megyeszékhely	Egyéb város	Község	Szeged
<i>Országgyűlés*</i>	78,8	65,7	83,2	84,8	76,9	81,1
<i>Köztársasági elnök</i>	13,9	17,1	18,4	11,7	12,0	10,2
<i>Kormány</i>	18,6	27,1	20,1	13,5	18,6	25,9
<i>Miniszterelnök</i>	10,0	13,3	11,7	9,1	7,9	10,0
<i>Valamely miniszter</i>	2,9	2,7	4,5	4,3	0,7	3,0
<i>Alkotmánybíróság</i>	12,1	26,0	11,2	8,9	7,6	15,6
<i>Kúria</i>	3,6	8,8	4,5	2,0	1,7	4,3
<i>Önkormányzat</i>	1,8	2,7	1,7	1,4	1,7	5,3

Megjegyzés: * a zöld szín a helyes választ jelzi.

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

12. ábra
Azok aránya, akik szerint az országgyűlés hozhat törvényt

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

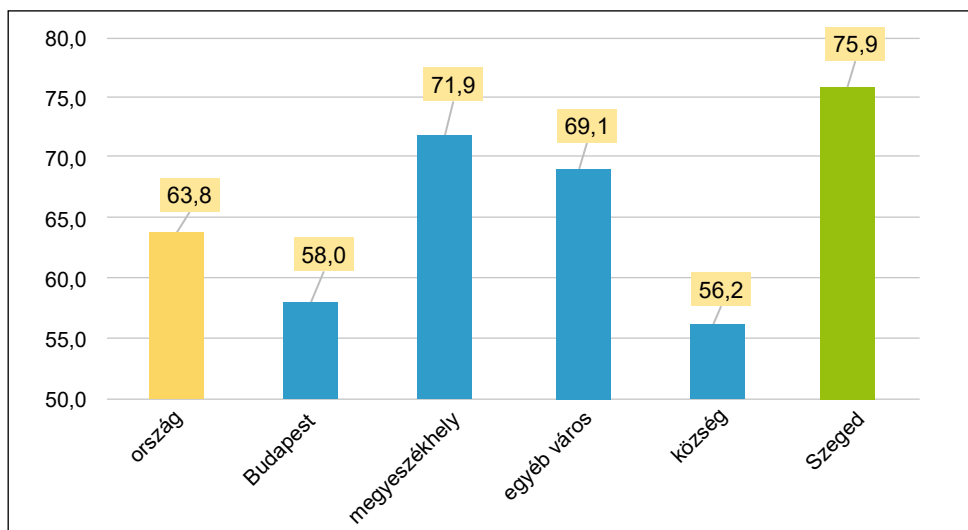
¹⁵⁰ Az természetesen lehetséges, hogy egy másfajta települési „szintezés” (például kategóriák összevonása) esetén nem rajzolódna ki valamilyen karakteres mintázottság.

23. táblázat
Ki hozhat (alkothat) önkormányzati rendeletet?

	Ország	Budapest	Megyeszékhely	Egyéb város	Község	Szeged
<i>Polgármester</i>	32,7	40,3	21,8	35,4	31,3	32,0
<i>Képviselő-testület</i>	63,8	58,0	71,9	69,1	56,2	75,9
<i>Jegyző</i>	9,9	9,9	9,5	8,9	11,4	9,6
<i>Országgyűlés</i>	8,7	9,4	10,1	7,4	8,9	9,9
<i>Kormány</i>	3,5	4,4	5,0	1,4	4,5	6,5
<i>Alkotmánybíróság</i>	3,3	9,4	2,2	1,4	2,4	2,7
<i>Miniszterelnök</i>	1,9	4,4	1,7	0,9	1,7	1,7
<i>Köztársasági elnök</i>	1,4	3,8	2,2	0,0	1,0	1,0
<i>Valamely miniszter</i>	0,5	0,6	1,7	0,0	0,3	0,9
<i>Kúria</i>	0,7	2,2	1,1	0,3	0,0	1,0

Megjegyzés: * a zöld szín a helyes választ jelzi.

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

13. ábra

Azok aránya, akik szerint a képviselő-testület alkothat önkormányzati rendeletet

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Erre a „fordított U” jelenségre nincs jó és egységesen érvényes magyarázatunk. Lehetséges, hogy Budapest esetében a participáció alacsony szintjével, a községekben viszont az alacsonyabb iskolázottsággal magyarázhatjuk az átlag alatti jogismereti szintet.

Az egyébként figyelemreméltó, hogy a magas iskolázottsági szinttel rendelkező Szeged mindkét kérdésben a legtájékozottabbnak bizonyult: öt megkérdezett közül négyen

(81,1 százalék) tudták a helyes választ az első kérdésre, a második esetében pedig négyből hárman (75,8 százalék) válaszoltak helyesen. Vizsgáljuk meg akkor, hogy mennyire erősen érvényesül az iskolázottsági hatás országos szinten.

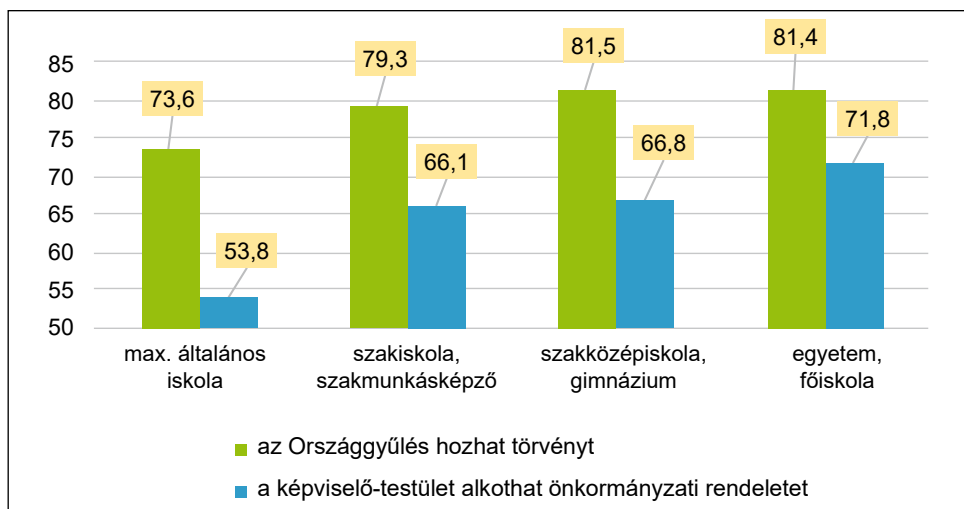
Azt mondhatjuk, hogy van ugyan összefüggés, de a lineáris hatás viszonylag gyenge. Megfigyelhető valamiféle törésvonal a legalacsonyabb iskolai végzettségűek és összességében a többiek között, de aztán az iskolai végzettségi lépcsőkön felfelé haladva csak „növeget” a jogismereti szint (ráadásul a törvényalkotó tekintetében a diplomások jogismereti szintje nem is haladja meg az érettségizettekéét), de sehol sem ugrásszerűen.¹⁵¹

24. táblázat

A jogalkotó ismerete (%) iskolai végzettség szerint

	Az Országgyűlés hozhat törvényt	A képviselő-testület alkothat önkormányzati rendeletet
<i>Max. általános iskola</i>	73,6	53,8
Átlag	78,7	63,8
<i>Szakiskola, szakmunkásképző</i>	79,3	66,1
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	81,5	66,8
<i>Főiskola, egyetem</i>	81,4	71,8

Forrás: OLA 2018

14. ábra

A jogalkotó ismerete iskolai végzettség szerint

Forrás: OLA 2018

¹⁵¹ A törvényalkotó tekintetében az összefüggés nem szignifikáns (0,08-as szint), a rendeletalkotó esetében szignifikáns ugyan (0,00-s szint), de a Cramer's V értéke nem túl magas (0,14).

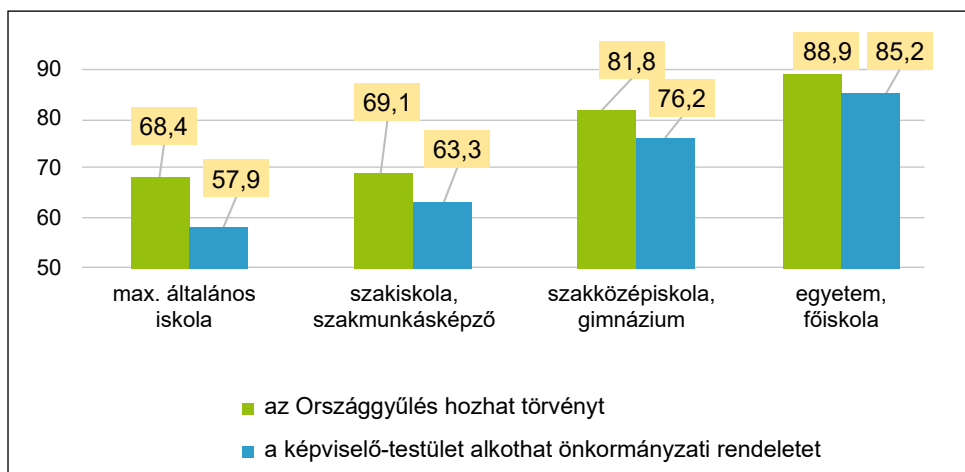
Szegedet külön vizsgálva az iskolai végzettség hatása valamivel erősebben differenciálja a jogismereti szintet.¹⁵² Egy pont kivételével (a törvényalkotó ismerete a két alsó végzettségi kategóriában egymással megegyező szintet mutat) jobban érvényesül az iskolai végzettségi szinteknek betudható lépcsőzetesség, mint az országos szinten.

25. táblázat

A jogalkotó ismerete (%) iskolai végzettség szerint Szegeden

	Az Országgyűlés hozhat törvényt	A képviselő-testület alkothat önkormányzati rendeletet
<i>Max. általános iskola</i>	68,4	57,9
<i>Szakiskola, szakmunkásképző</i>	69,1	63,3
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	81,8	76,2
<i>Főiskola, egyetem</i>	88,9	85,2
Átlag	81,1	75,8

Forrás: SLA 2018

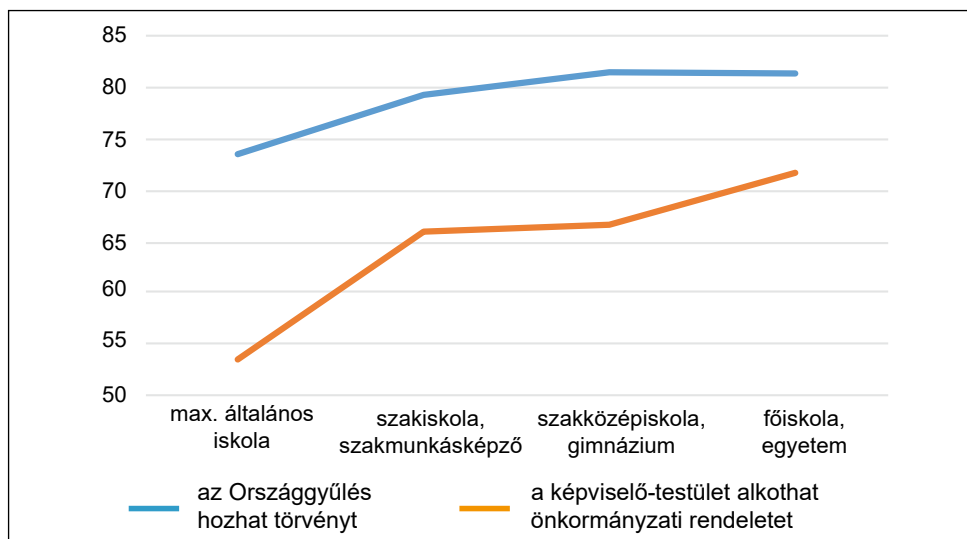
15. ábra

A jogalkotó ismerete iskolai végzettség szerint Szegeden

Forrás: SLA 2018

Az országos és a szegedi mintázottságbeli különbséget mutatja az alábbi két vonalábra, amely egyébként arra is rávilágít, hogy a két kérdésben való tájékozottság tekintetében országosan lényegesen nagyobb különbség mutatkozott, mint Szegeden.

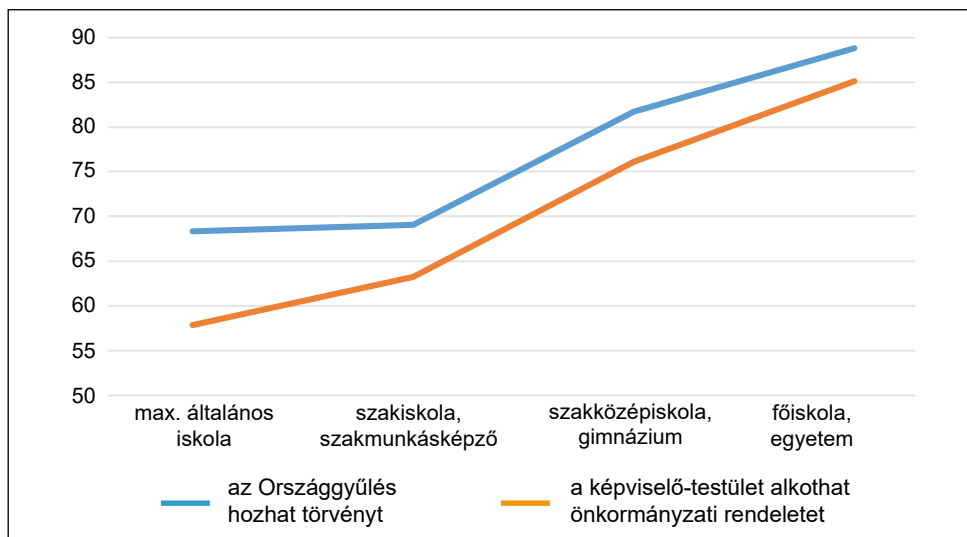
¹⁵² Mindkét esetben szignifikáns a kapcsolat (0,00-s szinten), a Cramer's V az első kérdésben 0,197, a második kérdésben pedig 0,213.

16. ábra

A törvény, illetve az önkormányzati rendelet jogalkotójának ismerete (%) országos szinten iskolázottsági szintek szerint

Forrás: SLA 2018

17. ábra

A törvény, illetve az önkormányzati rendelet jogalkotójának ismerete (%) Szegeden iskolázottsági szintek szerint

Forrás: SLA 2018

Az egyéb háttértényezők tekintetében mi is hasonló következtetésre jutottunk, mint az idézett kutatók: a *nemnek*, az életkornak nincs érdemleges hatása a jogismeretre. Ugyanakkor mi nem tapasztaltuk a *társadalmistátusz-mutató*¹⁵³ szignifikáns hatását sem. Az „ismereti olló” az önkormányzati rendeletalkotó ismerete kapcsán *regionális* viszonylatban nyílt viszonylag szélesre: a legalacsonyabb értékeket a nyugat-dunántúli (55,4 százalék) és a közép-magyarországi (57,7 százalék) régió, a legmagasabbakat pedig a közép-dunántúli (70,6 százalék) és a dél-alföldi (72,5 százalék) régió mutatta.

Összegezve tehát megállapíthatjuk, hogy a két jogismereti kérdésben:

- a települési szintnek mégis van jelentősége;
- az ismereti szint összességében viszonylag magasnak mondható;
- az iskolai végzettség hatása viszont legfeljebb közepes erősségű.

¹⁵³ Az ESOMAR-kategorizálás alapján képezve.

Vákát oldal

Újabb jogismereti kérdés: ki dönt a település éves költségvetésének kérdésében?

Erről a kérdésről a lakosság teljesen hasonló mintázottságban („szerkezetben”) gondolkodik: az emberek körülbelül fele helyesen tudja, hogy a *képviselő-testületé* a döntési jog, körülbelül egyharmaduk a *polgármesternek* tulajdonítja, közel egytizedük pedig a *polgármesteri hivatalhoz* társítja ezt a jogosítványt.

Itt most „technikaibb” jellegű jogi kérdésről van szó, és nem véletlen, hogy ebben a kérdésben már csak a lakosság felének vannak helytálló ismeretei. Éppen ezért a lakosság jogismeretét ebben a kérdésben nem minősítenénk sem kedvezőnek, sem kedvezőtlennek.

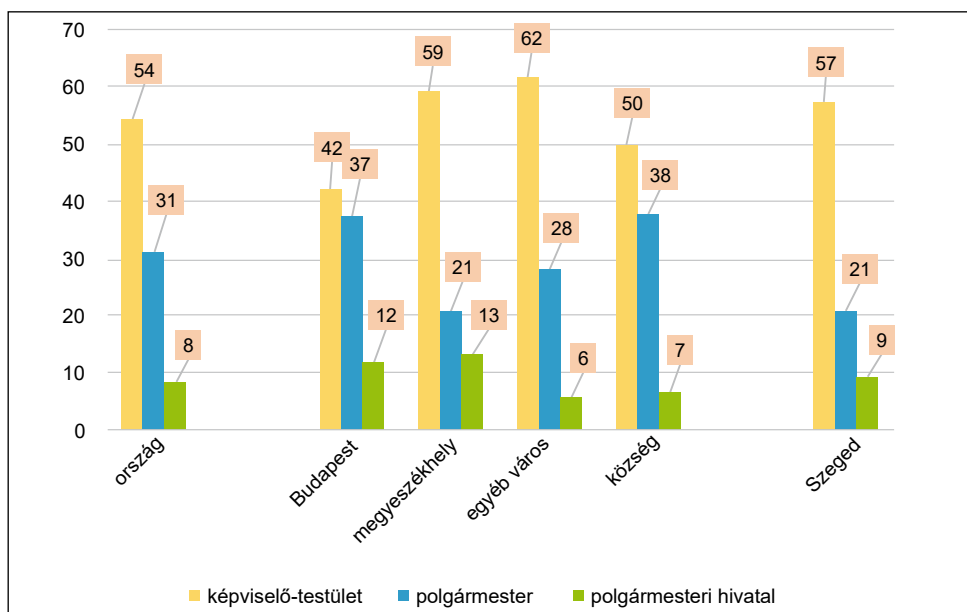
A mintázottság (a szerkezet) egészében hasonló, de a települési szintek differenciáló hatása ebben a kérdésben is érvényesül, mégpedig a helyes válasz (a képviselő-testület) esetében „fordított U” eloszlást, a polgármester döntési jogosultságát feltételezők körében pedig szabályos „U” eloszlást mutat (a polgármesteri hivatal esetében hasonlóak az arányok).

26. táblázat

Ki dönt a település éves költségvetésének kérdésében (%)?

	Ország	Budapest	Megye- székhely	Egyéb város	Község	Szeged
<i>Képviselő-testület</i>	54,3	42,0	59,2	61,6	49,8	57,3
<i>Polgármester</i>	31,1	37,3	20,7	28,0	37,7	20,8
<i>Polgármesteri hivatal</i>	8,4	11,8	13,2	5,7	6,6	9,3
<i>Jegyző</i>	3,3	3,6	5,2	2,1	3,3	1,1
<i>A település lakossága</i>	1,7	0,0	0,0	2,7	2,6	3,1
<i>Kormány</i>	0,4	1,2	1,1	0,0	0,0	3,5
<i>Nemzetgazdasági miniszter</i>	0,3	1,2	0,6	0,0	0,0	1,4
<i>Belügyminiszter</i>	0,2	1,2	0,0	0,0	0,0	1,0
<i>Országgyűlés</i>	0,3	1,8	0,0	0,0	0,0	1,6

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

18. ábra

Ki dönt a település éves költségvetésének kérdésében (%)?

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Érdekes módon ebben a jogismereti kérdésben a sok tekintetben „éltanuló” *Szeged* ismereti szintje csak némileg haladja meg az átlagot.

Van-e olyan háttértényező, amely jobban differenciálja a válaszmegoszlásokat, mint a települési szint? Tehát van-e olyan csoport, amelyhez tartozók ismerete meghaladná a 62 százalékos (egyéb városi, azaz kis- és középvárosi), illetve alulmúlná a 42 százalékos (budapesti) tudásszintet? Tehát hol nyílik az ismereti olló 20 százalékosnál nagyobbra?

Az *iskolai végzettség* ilyen tényezőnek bizonyul: a diplomások ismereti szintje (63,6 százalék) valamivel 62 százalék felett van, a maximum nyolc általános végzettségűeké pedig (38,5 százalék) valamivel 42 százalék alatt (de a kapcsolat nem lineáris, nem függvényszerű).

A participációs csoportok körében is jelentős különbségek figyelhetők meg: a „csak választók” 75,3 százaléka rendelkezik helytálló ismerettel, míg a „passzívoknak” csak a 44,8 százaléka.

Regionális tekintetben nyílik legnagyobbra az olló: a dél-alföldi régió ismeretszintje 79 (!) százalékos, szemben a nyugat-dunántúliak 37,8 százalékos arányával.

Képviselő-testület versus polgármester

Vajon mit gondolnak az emberek arról, hogy a költségvetés kérdésében a formális jogi előírás (amely a képviselő-testület kezébe adja a döntést) érvényesül-e, vagy valamilyen más erő (leginkább a települést vezető polgármester) szándéka, akarata. Ez a kérdés valójában arról szól, hogy az emberek mennyire látják erősnek, befolyásosnak a polgármesterüket.

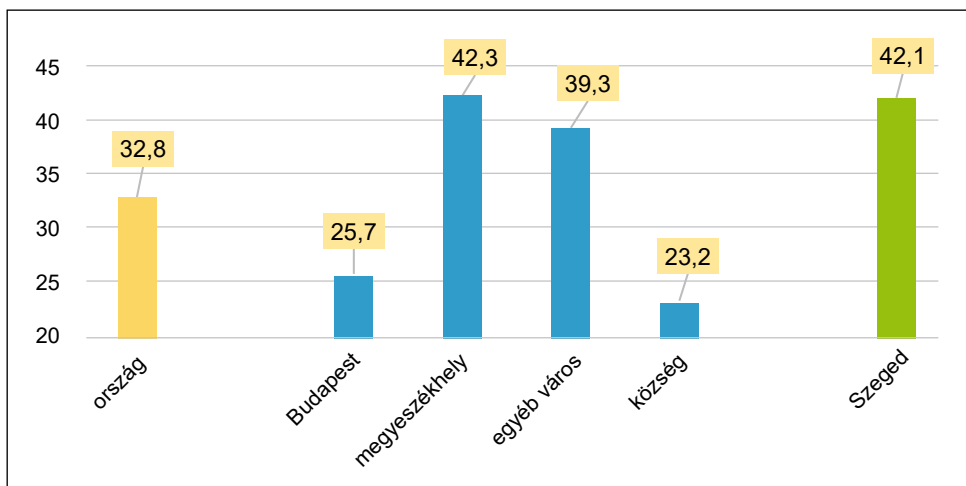
Összességében azt látjuk, hogy a lakosságnak az a fele (54 százaléka), amely tudja, hogy a képviselő-testületnek van döntési jogosítványa, csak 60 százalékos arányban gondolja azt, hogy ez ténylegesen is így történik. Tehát 40 százalékban valamely más tényezőnek tekintenek akaratérvényesítő erőt, mégpedig elsősorban (a 40-ből 29 százaléknyan) a polgármestert tekintik ilyennek. Érdekes adat, hogy összesen egyharmadot (32,8 százalékot) tesz ki az a csoport, amely szerint ténylegesen a döntési jogosultsággal rendelkező szereplő dönt a költségvetés tekintetében. Ugyanez az érték Budapest esetében 25,7 százalék; megyeszékhely városoknál 42,3 százalék; egyéb városnál 39,3 százalék; községnél 23,2 százalék. Ismét csak egy „fordított U” eloszlással találkozunk: a települési lejtő tetején és alján gondolják leginkább az emberek, hogy a polgármester olyan „erős kutya”, aki dominálja a képviselő-testületet, képes érvényesíteni a szándékát, az akaratát. Szegeden ez az érték (42,1 százalék) megfelel a két középső kategória (megyeszékhely város, egyéb város) értékének.

27. táblázat

Azok százalékos aránya, akik szerint az éves költségvetés kérdésében a képviselő-testületé a döntési jogosultság, és ténylegesen is a testület dönt

Ország	Budapest	Megyeszékhely	Egyéb város	Község	Szeged
32,8	25,7	42,3	39,3	23,2	42,1

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

19. ábra

Azok százalékos aránya, akik szerint az éves költségvetés kérdésében a képviselő-testületé a döntési jogosultság, és ténylegesen is a testület dönt

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

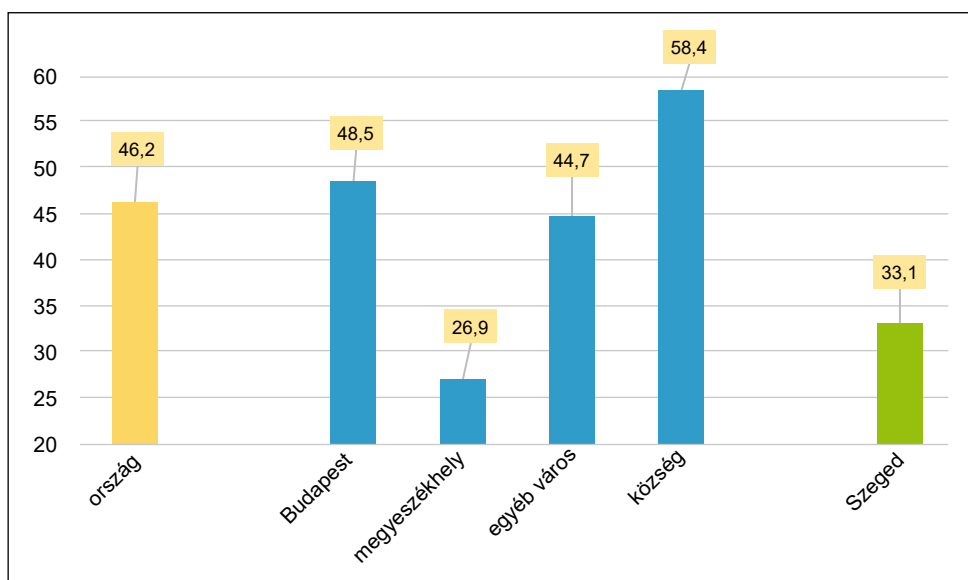
Ha a polgármester erejét egy másik metszetben kívánjuk érzékeltetni, akkor bemutatjuk azok arányát, akik szerint (függetlenül attól, hogy kié a jogosultság) az éves költségvetés kérdésében valójában a polgármester dönt.

28. táblázat

Azok százalékos aránya, akik szerint a polgármester dönt, függetlenül attól, hogy kié a döntési jogosultság

Ország	Budapest	Megyeszékhely	Egyéb város	Község	Szeged
46,2	48,5	26,9	44,7	58,4	33,1

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

20. ábra

Azok aránya, akik szerint a polgármester dönt, függetlenül attól, hogy kié a döntési jogosultság

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Láthatjuk, hogy összességében csaknem minden második válaszoló (46,2 százalék) így látja a valós helyzetet, de települési szintenként jelentős eltérések is tapasztalhatók: legkevésbé a megyeszékhely városokban élők (26,9 százalék), leginkább pedig a községekben élők (58,4 százalék) vélekednek így. Ezek az adatok mutatják talán legjobban a polgármestereknek tulajdonított erőt. A maximum, illetve a minimum érték logikusan magyarázható azzal, hogy a községbeliek átlag alatti arányban, a megyeszékhelyeken élők pedig átlag feletti arányban tudták helyesen, hogy ebben a kérdésben a döntési jogosultság a képviselő-testületet illeti.

Figyelemreméltó, hogy Szeged esetében mélyen az átlag alatti erősségűnek láttatják – ebben a kérdésben – a lakosok polgármesterüket, de itt ezt az alacsony arányt az magyarázza,

hogy a szegediek (egyébként hasonlóan a megyeszékhely városok lakóihoz) átlag feletti arányban vannak tisztában azzal, hogy a döntési jogosultságot a képviselő-testület birtokolja.

A polgármester mint „erős kutya”

A polgármester „erejét” egy harmadik vetületben úgy vizsgáltuk, hogy hol és hányan vélekednek úgy az emberek, miszerint ugyan nem a polgármesteré hivatalosan a döntési jogosultság, ám ennek ellenére valójában mégis az ő szava dönt. Természetesen nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy itt a polgármester erejét nem általánosan vizsgáljuk, hanem csak egy fontos szakpolitikai területen.

29. táblázat

Azok százalékos aránya, akik szerint a polgármester dönt, függetlenül attól, hogy nem az övé a döntési jogosultság

Ország	Budapest	Megyeszékhely	Egyéb város	Község	Szeged
44,9	40,7	51,1	43,9	46,2	33,7

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Települési szintek szerinti metszetben vizsgálva az „erős kutya” jelenséget meglepőnek – a kutatói várakozással ellentétesnek – tűnik, hogy nem a községek mutatják a legmagasabb értéket. Persze nincs nagy különbség a kategóriák között, az „olló” nem nyílik különösebben nagyra.

Itt most az is figyelemreméltó, hogy az országos átlaghoz (55,1 százalék) képest a szegediek érdemileg magasabb arányban (66,3 százalék) tartják „jogkövetőnek” a polgármesterüket.

Vákát oldal

Lakossági álláspontok önkormányzatiságról, az állam és az önkormányzat közti viszony (feladatmegosztás) kérdésében

Önkormányzat és demokrácia

Az önkormányzatiság egy alapvető demokratikus eszme, akár létrehozandó/megvalósítandó követelményként, akár valós társadalomtörténeti jelenséggént. A magyar kifejezés („ön-kormányzat”) nem pontos, talán még félrevezető is lehet. Sokkal pontosabb az angol kifejezés: local government, helyi kormányzás. „Ön-kormányzás” legfeljebb egyéni vagy családi szinten létezik, de intézményi vagy települési szinten ilyenről már nem beszélhetünk. Talán az ókori görög poliszok némelyike (Athén),¹⁵⁴ vagy a Tocqueville által leírt korai amerikai (Új-Anglia) társadalom „községe” (township)¹⁵⁵ volt ilyen, ahol a hatalom alulról fölfelé épült, és amelyre nézve Tocqueville egyenesen úgy fogalmazott, hogy az „Isten keze nyomán kel életre”.¹⁵⁶ Európa a maga hierarchikus, központosításra törekvő modelljeivel és gyakorlataival nem ezt a mintázottságot mutatta sem a 19. századot megelőzően, sem pedig utána.¹⁵⁷ Európában nemhogy nem Istentől, de nem is a néptől, hanem az államtól kel életre. Az állam szabályozza a települési kormányzat mozgásterét, nem pedig a település „népe” dönti el, hogy milyen feladatokat hajlandó a település ügyintézőire, a megyére vagy az államra bízni. Nincs (és nem is lehetséges) közvetlen demokrácia, szükségképpen képvisleti rendszer van, vagyis szó sincs „ön-kormányzatról”. Ahogyan azt Robert Michels

¹⁵⁴ A városállami demokráciával kapcsolatban Arisztotelész korrekt, de távolságtartó észrevételeket fogalmazott meg. Egyfelől leszögezi, hogy a polgár fogalmához *ab ovo* hozzátartozik a közös ügyekben való részvételi lehetőség (135–136.), másfelől viszont a polgárok (a nép) részvételét és jogosultságait illetően néhol szkeptikusan fogalmaz. (ARISZTOTELÉSZ 1984, 182–183.)

¹⁵⁵ Mintaként Massachusetts államot írja le. TOCQUEVILLE (1993) [1835 és 1840], I. könyv, V. fejezet.

¹⁵⁶ „A községi társadalom minden nép körében fennáll, bármilyenek is a szokásai és a törvényei; a királyságot és a köztársaságot az ember hozza létre és alkotja meg; a község viszont úgy tűnik, közvetlenül Isten keze nyomán kel életre. A község attól fogva létezik, hogy emberek vannak, viszont a községi szabadság ritka és kényes dolog. [...] A községi függetlenség létrehozása ahelyett, hogy egyre könnyebbé válnék a nemzetek felvilágosodásának előrehaladtával, mind nehezebb lesz. A nagymértékben civilizált társadalom csak nehezen tűri el a községi szabadságra irányuló törekvéseket.” (TOCQUEVILLE 1993, 95–96.)

¹⁵⁷ Természetesen nincs szó arról, hogy az állami szerepvállalás szempontjából Európa egységes volna. Erre (a „London–Moszkva relációra”) szemléletesen mutatott rá Alexander Gerschenkron művében, miszerint Londontól Moszkva felé haladva figyelhető meg az autonómiák csökkenésének és vele párhuzamosan az állami szerepvállalás erősödésének a tendenciái. GERSCHENKRON, Alexander (1984): *A gazdasági elmaradottság történelmi távlatból*. Budapest, Gondolat Könyvkiadó.

a 20. század elején leírta, a nép nem uralkodik, nem kormányoz, legfeljebb csak in-abstracto.¹⁵⁸ A helyi kormányzás lehetősége Európában vívmány, a központi hatalomtól „kikényszerített adomány”, ilyen értelemben valóban demokratikus jelenség.

Fontos dolog annak tisztázása, hogy mindezt a lakosság is így látja-e, különösen olyan társadalmi-történeti közegben, amelyben nem beszélhetünk sem erős civil társadalomról, sem pedig ennek megteremtésére irányuló erős lakossági szándékról.

Megnyugtatónak tűnik, hogy a magyar lakosság a fentiek ellenére összességében mégis inkább a helyi demokráciát erősítő lehetőségnek látja a települési önkormányzatiságot. A kapott válaszok nem normál, hanem „jobbra dőlő” eloszlást mutatnak. Bár sokan vannak (44,2 százalék) azok, akik ebben a kérdésben ambivalens álláspontot képviselnek, de a „szkeptikusok” arányához (16,7 százalék) képest több mint kétszeres arányban (39,1 százalék) vannak az „optimisták”.

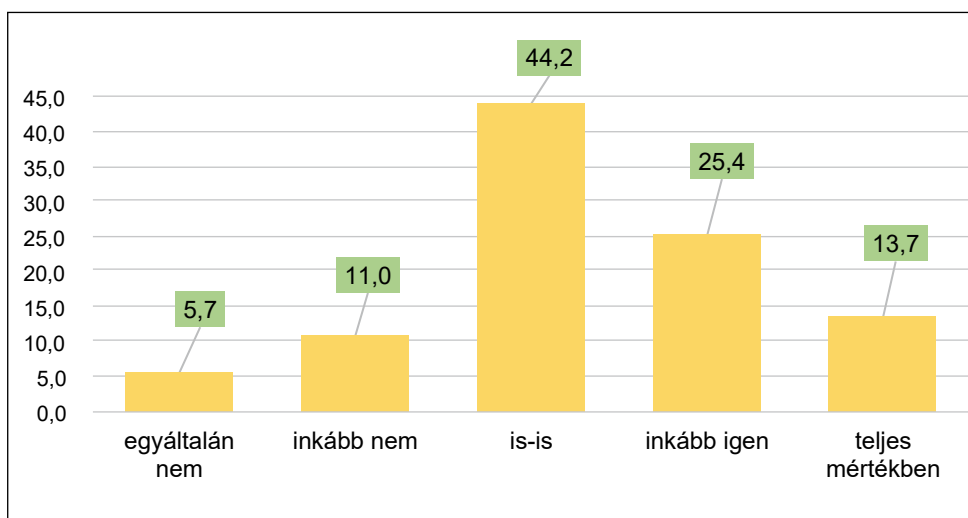
30. táblázat

„A helyi önkormányzatok fontos szerepet játszanak a helyi demokrácia kiteljesítésében.”
Mennyire ért egyet ön ezzel az állítással?

	Érvényes százalék
<i>Egyáltalán nem</i>	5,7
<i>Inkább nem</i>	11,0
<i>Szkeptikusok</i>	16,7
<i>Is-is</i>	44,2
<i>Inkább igen</i>	25,4
<i>Teljes mértékben</i>	13,7
<i>Optimisták</i>	39,1
Átlag (1–5)	3,3

Forrás: OLA 2018

¹⁵⁸ „A szervezettség előrehaladtával a demokrácia hanyatlásnak indul.” „A demokráciában a hivatásos vezető megjelenése a demokrácia végét jelzi.” „Minden vezetési rendszer összeegyeztethetetlen a demokrácia legfontosabb posztulátumaival.” „A nép soha nem fog uralkodni, kivéve in-abstracto módon.” (MICHELS, Robert [2001]: *Political Parties*. Kitchener, Batoche Books. 26., 28., 240. és 241.) Michels idézi (2001, 244.) az utópikus szocialista Victor Considerant gondolatát is, miszerint a szocializmus nem a ranglétra alján elhelyezkedők uralmát jelenti, hanem a társadalomnak az állampolgárok egy csoportja általi megszervezését. (CONSIDERANT, Victor Prosper [1847]: *Manifests de la Démocratie au XIX Siècle*. Paris, Librairie Phalanstérienne. 53.). Az anarchisták ezt előre tudták, majd például Trockij a szovjet vagy például Milova Mion Gyilasz a jugoszláv társadalmi gyakorlatban látta, hogy nincs szó a nép általi „ön-igazgatásról”, „ön-kormányzásról”.

21. ábra

„A helyi önkormányzatok fontos szerepet játszanak a helyi demokrácia kiteljesítésében.”
Mennyire ért egyet ön ezzel az állítással (%)?

Forrás: OLA 2018

Kétféleképpen is kereshetjük, hogy milyen háttértényezők befolyásolják a lakossági beállítódásokat ebben a kérdésben. Megvizsgálhatjuk az átlagérték (öt fokú skálán mérve országos szinten 3,3) alakulását a különböző lakossági csoportokban, de kereshetjük a három véleménycsoport („szkeptikus”, „ambivalens” és „optimista”) százalékos arányában megfigyelhető érdemi eltéréseket is.

Ami az átlagértékek különbözőségeit illeti: elsősorban a jelentős területi különbségekre kell felhívni a figyelmet. Ilyen komoly differenciáltságot mutatnak mindenekelőtt a megyék,¹⁵⁹ itt az átlag $(3,30) \pm 10$ százalékos zónáján kívüli értékek érdemelnek figyelmet. A magas egyetértési („optimista”) zónában négy, az alacsony egyetértési („szkeptikus”) zónában viszont már hét megye található. Az első esetben egy csaknem összefüggő „északi övezetről” beszélhetünk, a szkepticizmus kérdésében viszont teljesen vegyes a kép, nagyfokú a területi szórás.

¹⁵⁹ A megyékkel kapcsolatban ismét azt a módszertani szempontot kell tudatosítanunk, hogy az 1000 fős minta esetében a megyékre jutó alminták nagysága mindössze néhány tucat főt jelent, ezért mellőznünk kell a százalékos arányokra történő hivatkozásokat. Ugyanakkor módszertanilag kevésbé aggályos az átlagszámítás használata és az arra történő hivatkozás.

31. táblázat

„A helyi önkormányzatok fontos szerepet játszanak a helyi demokrácia kiteljesítésében.”
Mennyire ért egyet ön ezzel az állítással – megyék szerint

Megye	Átlag (1–5)	N
<i>Fejér</i>	3,95	35
<i>Nógrád</i>	3,93	28
<i>Heves</i>	3,93	34
<i>Komárom-Esztergom</i>	3,69	35
<i>Bács-Kiskun</i>	3,56	50
<i>Somogy</i>	3,53	23
<i>Pest</i>	3,51	110
<i>Budapest</i>	3,50	169
<i>Csongrád</i>	3,42	39
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	3,40	47
Mind	3,30	937
<i>Veszprém</i>	3,12	35
<i>Hajdú-Bihar</i>	3,07	55
<i>Baranya</i>	3,02	43
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	2,96	50
<i>Békés</i>	2,89	38
<i>Tolna</i>	2,81	20
<i>Jász-Nagykun-Szolnok</i>	2,75	37
<i>Zala</i>	2,68	46
<i>Vas</i>	2,57	25
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	2,31	17
		Range: 1,64

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

A leginkább meglepő az, hogy a várt homogenitás helyett karakteres differenciáltság mutatkozik *regionális szinten* is.

32. táblázat

„A helyi önkormányzatok fontos szerepet játszanak a helyi demokrácia kiteljesítésében.”
Mennyire ért egyet ön ezzel az állítással – régiók szerint*

Régió	Átlag (1–5)	N
<i>Közép-Dunántúl</i>	3,59	104
<i>Közép-Magyarország</i>	3,51	280
<i>Észak-Magyarország</i>	3,50	112
<i>Dél-Alföld</i>	3,32	127
Mind	3,30	937

Régió	Átlag (1–5)	N
Dél-Dunántúl	3,11	86
Észak-Alföld	3,10	139
Nyugat-Dunántúl	2,57	88
		Range: 1,02

Megjegyzés: szignifikanciaszint: 0,00; Eta = 0,286

Forrás: OLA 2018

A települési kategóriák tekintetében kirajzolódó eloszlás azt jelenti, hogy a legnagyobb településen élőknek az attitűdskálán való elhelyezkedése a közsébeliekhez áll a legközelebb, és egységesen elkülönülnek a köztük elhelyezkedő urbánus zónától.

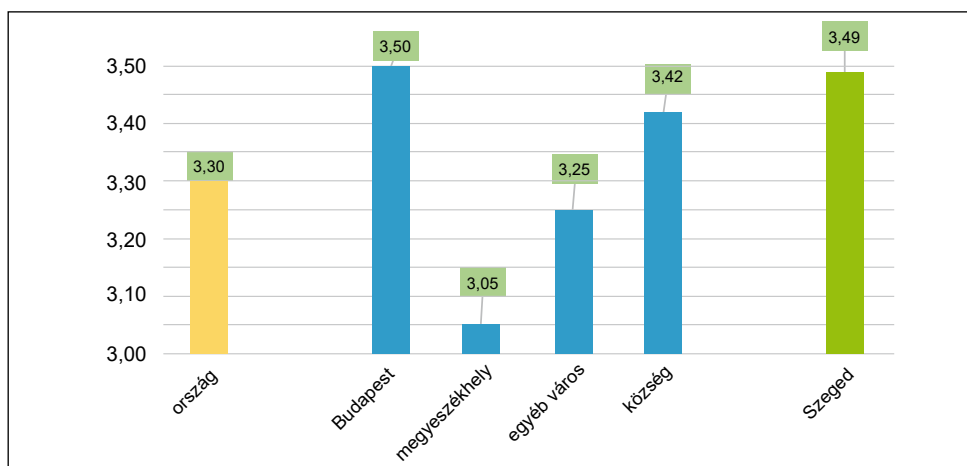
33. táblázat

„A helyi önkormányzatok fontos szerepet játszanak a helyi demokrácia kiteljesítésében.” Mennyire ért egyet ön ezzel az állítással (%) – településtípus szerint*

Település típus	Átlag (1–5)	N
Budapest	3,50	169
Község	3,42	262
Ország	3,30	937
Város	3,25	332
Megyeszékhely	3,05	174
Szeged	3,49	1012
		Range: 0,45

Megjegyzés: szignifikanciaszint: 0,00; Eta = 0,152

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

22. ábra

„A helyi önkormányzatok fontos szerepet játszanak a helyi demokrácia kiteljesítésében.”
Mennyire ért egyet ön ezzel az állítással (%) – településtípus szerint

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

A területi hatásokat a *véleménycsoportok százalékos megoszlásában* (szerkezetében) megfigyelhető igen nagy különbségekkel is megvilágíthatjuk. Az esetszámok miatt most a megyéket figyelmen kívül hagytuk, csak a régiók és a települési szintek között keresünk jelentős eltéréseket a véleménycsoportok százalékos arányában.

A régiók közti jelentős eltérések ebben az összevetésben is kirajzolódnak. Több mint feltűnő a nyugat-dunántúli régió (Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megye) „különutas” véleménystruktúrája radikálisan magas – az átlagot (16,7 százalék) közel 30 százalékkal (46,1 százalék) meghaladó – arányú szkepticizmusával és ennek megfelelően radikálisan alacsony – az átlagnál (39,1 százalék) csaknem 30 százalékkal alacsonyabb (11,2 százalék) – optimizmusával.

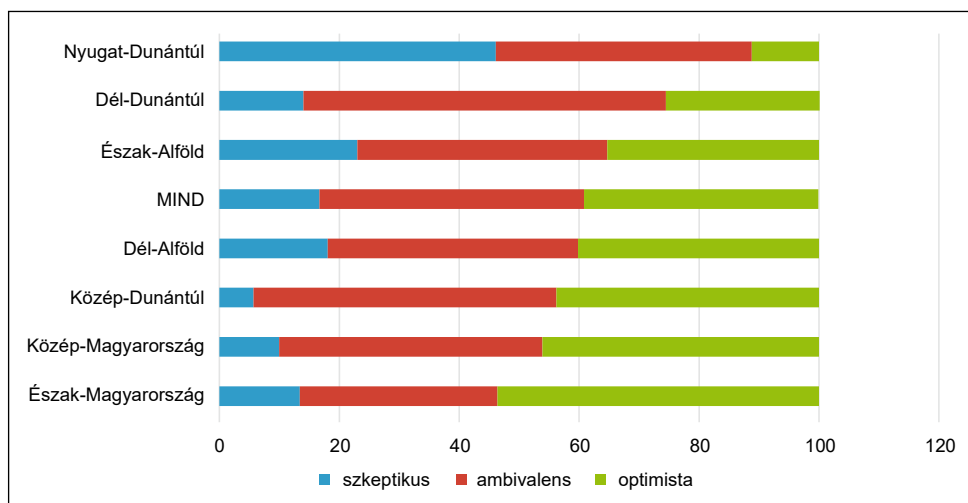
34. táblázat

Az egyetértési (viszonyulási) csoportok százalékos aránya – régiók szerint

Régió	Szkeptikus	Ambivalens	Optimista
Észak-Magyarország	13,4	33,0	53,6
Közép-Magyarország	10,0	43,9	46,1
Közép-Dunántúl	5,7	50,5	43,8
Dél-Alföld	18,1	41,7	40,2
Mind	16,7	44,1	39,1
Észak-Alföld	23,0	41,7	35,3
Dél-Dunántúl	14,0	60,5	25,6
Nyugat-Dunántúl	46,1	42,7	11,2

Megjegyzés: a legalacsonyabb értékeket szürkével, a legmagasabb értékeket kékkel jelöltük.

Forrás: OLA 2018

23. ábra

Az egyetértési (viszonyulási) csoportok aránya – régiók szerint

Forrás: OLA 2018

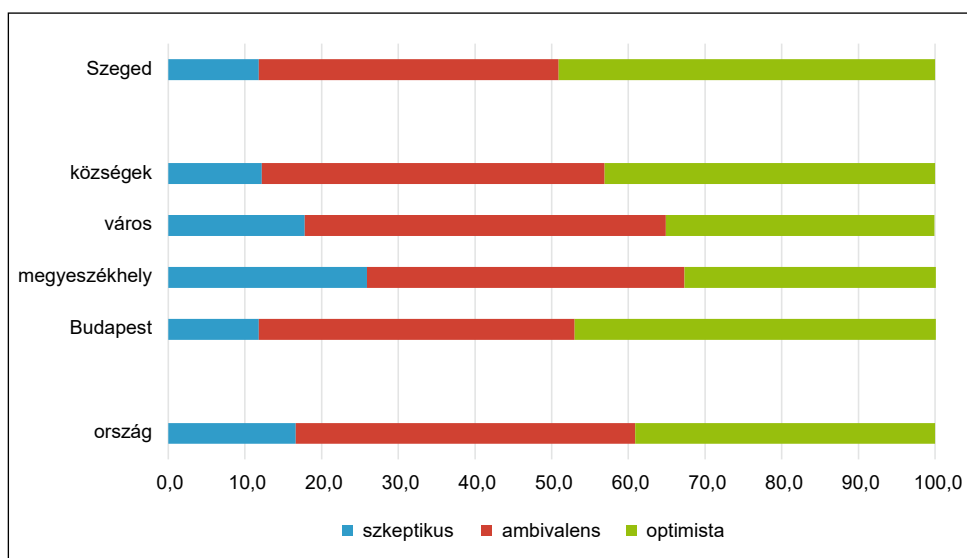
A *települési kategóriák* tekintetében kirajzolódó „U” eloszlás nemcsak az átlagértékek (attitűdök erőssége) terén, hanem a véleménystruktúrában (csoportosított attitűdök százalékos megoszlása) is megmutatkozik, ami (a „fordított „U” eloszláshoz hasonlóan) azt jelenti, hogy a legnagyobb településen élők vélemény szerkezete a községbeliekhez áll a legközelebb, és egységesen elkülönülnek a köztük elhelyezkedő urbánus zónától.

35. táblázat

Az egyetértési (viszonyulási) csoportok százalékos aránya – településtípus szerint

Települési szint	Szkeptikus	Ambivalens	Optimista
Ország	16,6	44,3	39,1
Budapest	11,8	41,2	47,1
Megyeszékhely városok	25,9	41,4	32,8
Egyéb városok	17,8	47,1	35,0
Községek	12,2	44,7	43,1
Szeged	11,8	39,1	49,1

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

24. ábra

Az egyetértési (viszonyulási) csoportok aránya – településtípus szerint

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Országos adatbázisunkon nem sikerült kimutatnunk a személyes háttértényezők szerepét ebben a kérdésben. Egyedül az iskolai végzettség tekintetében mutatkozott egy érdekes-ség: a *diplomás* optimistábban (3,50) vélekednek a másik három végzettségi szinthez

(maximum 8 általános; szakiskola, szakmunkásképző; szakközépiskola, gimnázium) képest, miközben azok teljesen hasonló (3,25–3,27 közötti) értéket mutatnak. Egyébiránt pedig a nem, az életkor, a társadalmi státusz és a participációs aktivitás sem mutatott összefüggést az „önkormányzatiság és a helyi demokrácia” témakörben kirajzolódó attitűdökkel.

Kínálkozna egy olyan végkövetkeztetés, hogy ebben a kérdésben döntően – nem társadalmi – individualisztikus tényezők alakítják ki az álláspontot, ennek azonban ellentmondani látszanak a jelentős differenciáltságot tükröző területi különbségek.

Állam versus települési önkormányzat, avagy ki legyen a köznevelési intézmények gazdája?

Ez a kérdés az állam és a települési önkormányzat kompetenciális viszonyára kíván rákérdezni, arra kíváncsi, hogy a települések lakói számára melyik megoldás tűnik szerencsésebbnek. Természetesen nemcsak arról van szó, hogy az általánosság szintjén fogalmazzanak az emberek, hanem konkrét ügyek (feladatok) kapcsán kértük a lakosok véleményét. Először is azokban a kérdésekben, amelyekben a közelmúltban „szerkezetváltás” történt, és az állam korábban az önkormányzatokat megillető jogköröket vont magához (vett el az önkormányzatoktól). Az egyik ilyen terület a köznevelési intézmények működtetése volt.¹⁶⁰

Azt kérdeztük az emberektől, hogy szerintük a köznevelési intézmények (óvoda, általános iskola, középiskola) fenntartása és működtetése inkább az állam, inkább az önkormányzatok vagy inkább az egyházak, alapítványok feladata. Ez a kérdés a települések lakóinak véleménye értelmében nem ad támpontot sem a kikényszerített változások támogatóinak, sem pedig az ellenzőinek. A megkérdezettek teljesen hasonló arányban gondolják a köznevelési intézmények fenntartását és működtetését állami, illetve önkormányzati feladatnak, és csak kevesen (egy-két százalékuk) gondolják azt, hogy ezen a téren az egyháznak és az alapítványoknak fenntartói, működtetői feladatuk lenne.

Az országos szinten megfigyelhető egyensúlyi arányok *települési szintenként* sem változnak lényegesen. A *budapestiek* és a *községi lakosok* teljes véleményazonosságon vannak, a *megyeszékhelyek lakói* az átlagnál (48,4 százalék) kissé nagyobb (58,4 százalék) arányban favorizálnák inkább az államot, az *egyéb városok lakói* viszont az átlagnál (49,8 százalék) valamivel nagyobb (55,3 százalék) arányban inkább az önkormányzatokat látnák szívesen „gazdaként”.

Némileg meglepő módon Szeged lakói semmiben sem különböznek az országos átlagtól. Kutatói várakozásunk az volt, hogy a szocialista városvezetésnek több ciklus óta bizalmat szavazó város részéről erősebb kritikai szembenállás fog kialakulni a közelmúltbeli önkormányzati jogkörelvonás kérdésében.

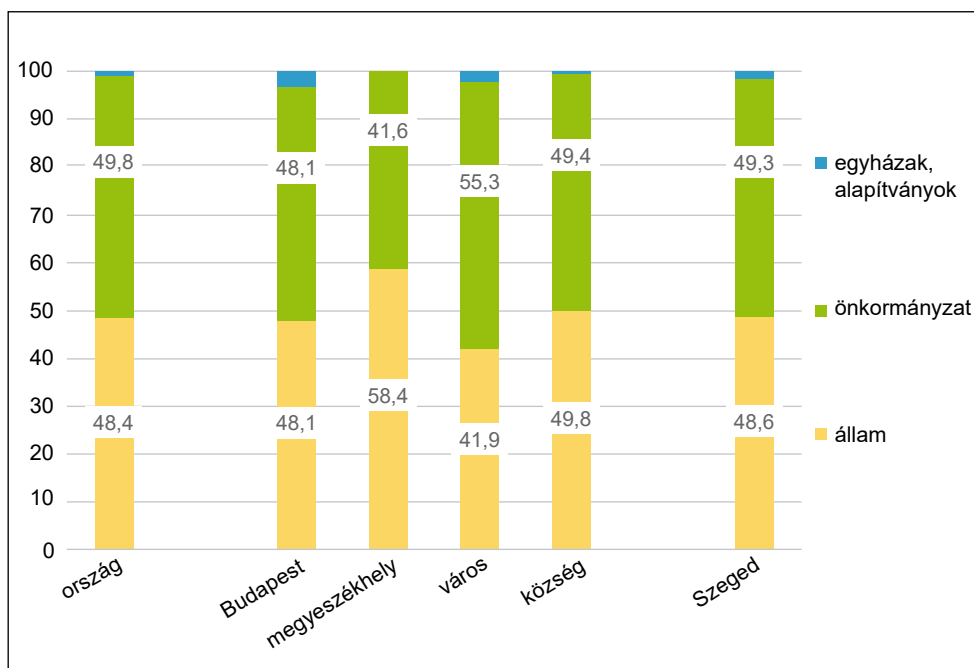
¹⁶⁰ A problematikára vonatkozóan lásd SZÜDI János: *Az önkormányzati vagy az állami használatba vétele*. Elérhető: <http://drszudi.hu/irasok/az-onkormanyzati-vagyon-allami-hasznalatba-vetele.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)

Lásd továbbá: SÁSKA Géza (2013): Centralizáció, decentralizáció, demokrácia. *Educatio*, 22. évf. 1. sz. 3–22., valamint FORRAY R. Katalin – KOZMA Tamás (2013): Menekülés az iskolától. *Educatio*, 22. évf. 1. sz. 33.

36. táblázat
Ki legyen a köznevelési intézmények gazdája (%)?

	Állam	Önkormányzat	Egyházak, alapítványok
<i>Ország</i>	48,4	49,8	1,8
<i>Budapest</i>	48,1	48,1	3,7
<i>Megyeszékhely</i>	58,4	41,6	0,0
<i>Város</i>	41,9	55,3	2,7
<i>Község</i>	49,8	49,4	0,8
<i>Szeged</i>	48,6	49,3	2,1

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

25. ábra
Ki legyen a köznevelési intézmények gazdája (%)?

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Regionális összevetésben azt tapasztaltuk, hogy hat régió viszonylagos hasonlóságától ismét a nyugat-dunántúli régió áll a legmesszebb: itt az átlaghoz (48 százalék) képest jóval nagyobb (71,1 százalékos) arányban favorizálják az államot köznevelési intézmények fenntartójaként, működtetőjeként. *A contrario* ez az önkormányzati szerepvállalás legalacsonyabb (49,8 százalék helyett mindössze 28,9 százalék) szintű támogatottságát is jelenti.

Háttérváltozók létrehoznak-e lényeges eltéréseket, azaz megbontják-e az átlagos egyen-súlyi állapotot? Sem a nem, sem az életkor, sem az iskolázottság, sem a társadalmi státusz, sem pedig a participációs aktivitás nem gyakorol differenciáló hatást.

Összességében úgy tűnik, hogy ezt az ügyet az emberek országos szinten is inkább prag-matikus, nem pedig értékalapon szemlélik, nem politikai-ideológiai kérdésként értelmezik.

Hogyan alakult a helyi közszolgáltatások színvonala az utóbbi években?

Itt ismét arra voltunk kíváncsiak, mit érzékelnek a lakosok az elmúlt évek államosítási gya-korlatából. Ezt nem direkt módon történő rákérdezéssel, hanem közvetett módon vizsgál-tuk.¹⁶¹ Azt kérdeztük, hogy tapasztalataik szerint az utóbbi években a helyi közszolgáltatások (iskolák, orvosi ellátás, közlekedés, energiaellátás) színvonala hogyan alakult.

Összességében egy *enyhén kritikus* értékelés rajzolódott ki a válaszokból. A legtöbben (közel 60 százalék) nem érzékelnek változást, de a normál görbe ebben a kérdésben inkább „balra dől”, azaz a romlást érzékelők valamivel többen vannak, mint azok, akik szerint ja-vulás történt a helyi közszolgáltatások (iskolák, orvosi ellátás, közlekedés, energiaellátás) színvonalában.

Mivel itt egy szimmetrikus skálával mértük a véleményeket, ezért lehetőség nyílt arra, hogy kétféle mérési szinten is vizsgálódhassunk. Megtehetjük, hogy a romlást, illetve a ja-vulást érzékelők százalékos arányát követjük, de magasabb (numerikus) mérési szintet is alkalmazhatunk.¹⁶²

Az utóbbi szinten vizsgálódva jelentős megyénkénti különbségeket¹⁶³ vehettünk észre. Míg „javulásérzékelésben” Tolna, Bács-Kiskun és Győr-Moson-Sopron megyék haladják meg jelentősen az átlagot, addig „romlásérzékelésben” Komárom-Esztergom, Borsod-Abaúj-Zemplén és Csongrád megye haladják meg lényegesen az átlagot.

37. táblázat

Hogyan alakult a helyi közszolgáltatások színvonala az utóbbi években (%)?

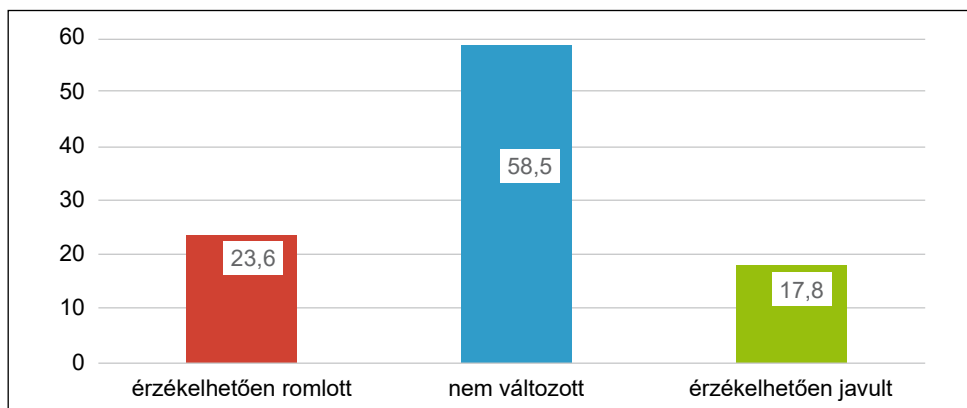
<i>Érzékelhetően romlott</i>	23,6
<i>Nem változott</i>	58,5
<i>Érzékelhetően javult</i>	17,8

Forrás: OLA 2018

¹⁶¹ Szerző néhány éve részt vett egy olyan országos mintán alapuló kutatásban, amely a munka törvénykönyve változásainak a munka világára gyakorolt hatását kívánta feltérképezni. Ennek során ugyanezt a közvetett technikát alkalmaztuk: egyszerűen arra voltunk kíváncsiak, hogy a munkavállalók mit érzéltek, törtétek-e változások, jobb vagy rosszabb lett-e a helyzet az utóbbi években. Ennél a kérdésnél nem kívántuk befolyásol-ni a megkérdezetteket annak a tudatosításával, hogy itt most a munka törvénykönyv változásainak hatására vagyunk kíváncsiak. Mint ahogyan ebben a kutatásban sem akartunk befolyásolni azzal, hogy itt egy állam versus önkormányzat problematikáról van szó.

¹⁶² A változó értékeit átkódoltuk: a romlást érzékelők válaszait mínusz 1-nek, a változást nem észlelőkéét 0-nak, a javulásról beszámolókéét pedig plusz 1-nek tekintettük. Így kritikus jelentése van annak, ha egy csoport átlaga mínuszos értéket mutat, s elégedettségre utaló jelentéssel bír, ha a csoportátlag a pozitív értéktartományba esik.

¹⁶³ Természetesen ismételten felhívjuk a figyelmet a megyék alacsony esetszámaira.

26. ábra

Hogyan alakult a helyi közszolgáltatások színvonala az utóbbi években (%)?

Forrás: OLA 2018

38. táblázat

Hogyan alakult a helyi közszolgáltatások színvonala az utóbbi években

Megye	Átlag	N
Tolna	0,48	22
Bács-Kiskun	0,38	51
Győr-Moson-Sopron	0,31	17
Fejér	0,22	35
Vas	0,11	25
Somogy	0,07	22
Baranya	0,05	40
Jász-Nagykun-Szolnok	0,03	37
Zala	0,03	37
Nógrád	0,02	28
Békés	0,02	35
Budapest	-0,04	165
Mind	-0,06	924
Pest	-0,15	110
Heves	-0,19	34
Szabolcs-Szatmár-Bereg	-0,20	47
Veszprém	-0,26	34
Hajdú-Bihar	-0,28	56
Komárom-Esztergom	-0,30	36
Borsod-Abaúj-Zemplén	-0,34	52
Csongrád	-0,37	40
Range: 0,85		

Forrás: OLA 2018

Ehhez képest *regionális vetületben* csak Észak-Magyarország romlási rátája tér el jelentősen az átlagtól. Ez egyébként a százalékos megoszlás nyelvén kifejezve azt jelenti, hogy itt a legalacsonyabb a javulást érzékelők aránya (mindössze 6,1 százalék), kétharmados (67,0 százalék) a változatlanságot tapasztalóké, és csak valamivel az átlag feletti (27,0 százalékos) a romlási ráta.

39. táblázat

Hogyan alakult a helyi közszolgáltatások színvonala az utóbbi években

Régió	Átlag	N
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,17	84
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,11	80
<i>Dél-Alföld</i>	0,04	126
Mind	-0,06	924
<i>Közép-Magyarország</i>	-0,08	275
<i>Közép-Dunántúl</i>	-0,12	104
<i>Észak-Alföld</i>	-0,17	140
<i>Észak-Magyarország</i>	-0,21	115

Forrás: OLA 2018

Települési szintenként pedig alig mutatható ki eltérés (csak annyit jegyzünk meg, hogy a községi lakosok látják a legkritikusabban a folyamatot, de ez mindössze azt jelenti, hogy az átlagnál valamivel magasabb a „romlási rátájuk”). Ugyanez mondható el a társadalmi háttérváltozókról (a *diplomások*, illetve a valamilyen *participációs aktivitást* mutatók romlási rátája valamivel az átlag felett van).

40. táblázat

Hogyan alakult a helyi közszolgáltatások színvonala az utóbbi években

Településtípus	Átlag	N
<i>Megyeszékhely</i>	0,02	176
<i>Budapest</i>	-0,04	165
Mind	-0,06	924
<i>Város</i>	-0,06	326
<i>Község</i>	-0,12	256
<i>Szeged</i>	-0,18	1006

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

A háttérváltozókkal filterezve a romlási és a javulási arányokat (százalékos értékeket), alig találunk kiemelkedő értékeket. A 23,9 százalékos átlagos *romlási aránynál* érdemben magasabb értéket mutatnak a diplomások (27,8 százalék), a részvételi aktivitásukat illetően csak választók (29,2 százalék) és az aktívak (30,5 százalék), továbbá az észak-alföldi (29,3 százalék), az észak-magyarországi (27,0 százalék) és a közép-dunántúli (27,9 százalék) régiókban. A 17,8 százalékos átlagos *javulási aránynál* érdemben magasabb értéket mutattak fel az 50–59 évesek (25,0 százalék), a dél-dunántúli (30,6 százalék) és a dél-alföldi (29,9 százalék) régiókban élők.

Szeged esetében a romlást érzékelők aránya lényegesen magasabb az országosnál (36 százalék), de néhány lakossági csoportban 40 százalék körüli értéket mutatnak a legalacsonyabb (maximum általános iskola) és a legmagasabb (főiskola, egyetem) iskolai végzettségűek (41,1, illetve 39,0 százalék) és a részvételi aktivitást felmutatók (41,2 százalék).

Az állam szerepének megítélése a helyi közszolgáltatások tekintetében

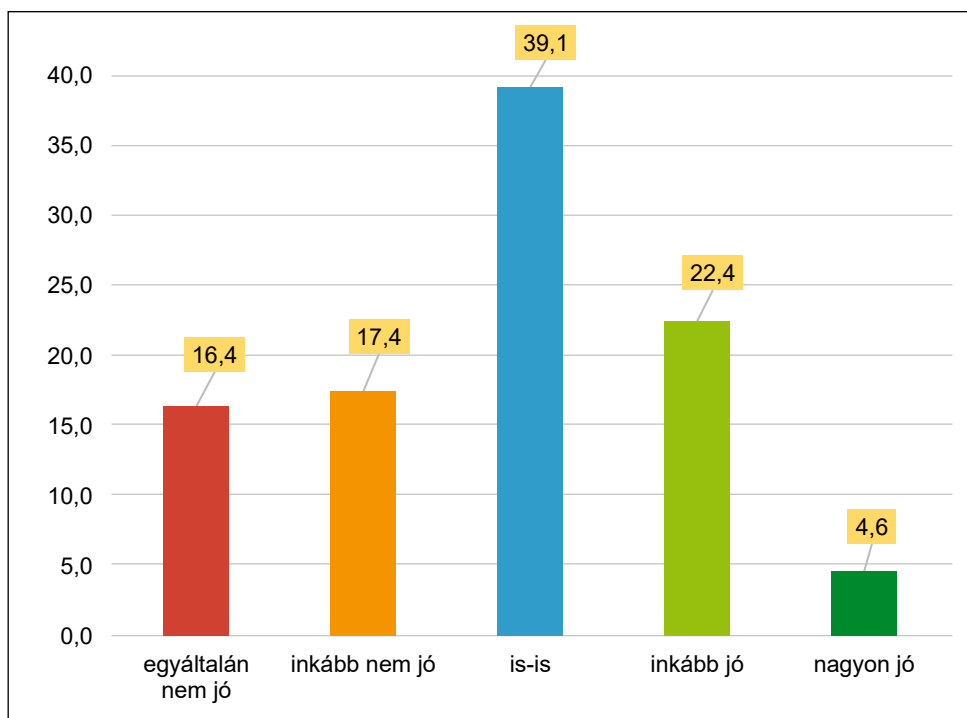
A közvetett kérdést követően egy direkt kérdést tettünk fel. A növekvő állami szerepvállalás értékelésére kértük az embereket: jónak tartják-e, ha az állam egyre nagyobb részt vesz át az önkormányzatoktól a helyi közszolgáltatások (iskolák, orvosi ellátás, közlekedés, energiaellátás) biztosításában.

Összességében igen kiegyensúlyozott véleménystruktúra alakult ki, a normál eloszlástól csak annyiban tér el, hogy enyhén balra dől, tehát a helyeslőknél valamivel – de nem számottevően – többen vannak az ellenzők. Mivel a legnagyobb arányú (39,1 százalékos) véleménycsoportot az ambivalensek alkotják, ezért határozottan állíthatjuk, hogy a magyar lakosságban nincs sem erős többségi támogatottsága, sem pedig erős többségi elutasítottsága annak, hogy az állam egyre nagyobb részt vesz át az önkormányzatoktól a helyi közszolgáltatások biztosításában. Persze úgy is fogalmazhatunk, hogy az emberek erősen megosztottak e folyamat értékelésében.

41. táblázat

Mennyire jó az állam növekvő szerepvállalása a közszolgáltatások területén (%)?

<i>Egyáltalán nem jó</i>	16,4
<i>Inkább nem jó</i>	17,4
<i>Is-is</i>	39,1
<i>Inkább jó</i>	22,4
<i>Nagyon jó</i>	4,6
Átlag (1–5) = 2,81	

27. ábra

Mennyire jó az állam növekvő szerepvállalása a közszolgáltatások területén (%)?

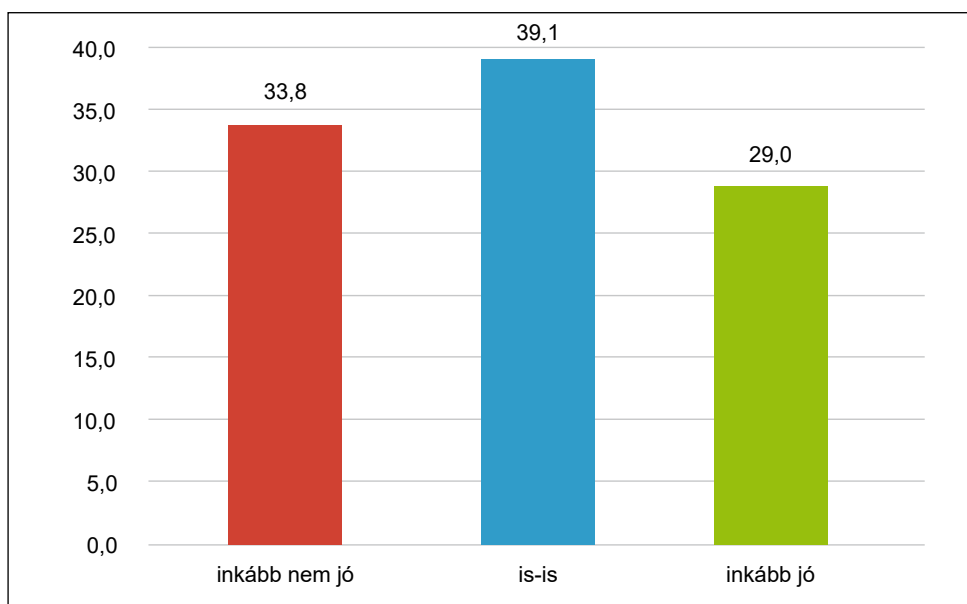
Forrás: OLA 2018

42. táblázat

Mennyire jó az állam növekvő szerepvállalása a közszolgáltatások területén (%) – összevont választ kategóriák

<i>Inkább nem jó</i>	33,8
<i>Is-is</i>	39,1
<i>Inkább jó</i>	29,0

Forrás: OLA 2018

28. ábra

*Mennyire jó az állam növekvő szerepvállalása a közszolgáltatások területén – összevont
válaszkategóriák*

Forrás: OLA 2018

Mivel itt nem egy „szabályozástechnikai”, hanem egy absztraktabb kérdésről van szó, ezért feltételeztük, hogy bizonyos társadalmi háttérváltozók befolyásolni fogják az álláspontokat. Az intervallumszintű mérés lehetővé teszi, hogy mind numerikus (átlagszámítás ötfokú skálán), mind pedig kategorizált (százalékos arányok) változatban megvizsgálhassuk az összefüggéseket.

Az országos szintű átlag – ötfokú skálán mérve – 2,81, tehát valamelyest a *kritikai* tartományba esik. Ennél érdemben kritikusabb (kisebb) értékekkel elsősorban területi met-szetben találkozhatunk, mindenekelőtt a *megyék* vonatkozásában.¹⁶⁴ Érdemi eltérést hordo-zónak tekintjük az átlagértéknél több mint 10 százalékkal alacsonyabb zónában található csoportokat, ilyenek Győr-Moson-Sopron (2,40), Vas (2,08), Heves (1,96) és Nógrád (1,55) megyék. A folyamatot helyeslők aránya a fővárosban (3,14), Zala (3,22) és Tolna (3,34) me-gyékben a legmagasabb. A range ötfokú skálán mért értéke (1,79) jelentősnek mondható, de ennek értelmes magyarázatához területi szakember szaktudására lenne szükség.

¹⁶⁴ Ismét felhívjuk a figyelmet a megyénkénti alacsony esetszámra, amely illuzórikussá teszi a százalékszámítást, de ezzel a figyelmeztetéssel megengedi az átlagszámítást.

43. táblázat

Mennyire (1–5) jó az állam növekvő szerepvállalása a közszolgáltatások területén – megyék szerint

Megye	Átlag	N
<i>Tolna</i>	3,34	21
<i>Zala</i>	3,22	48
<i>Budapest</i>	3,14	167
<i>Somogy</i>	3,08	22
<i>Fejér</i>	3,04	36
<i>Baranya</i>	2,95	43
<i>Békés</i>	2,91	34
<i>Pest</i>	2,89	111
<i>Csongrád</i>	2,85	41
Mind	2,81	937
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	2,78	51
<i>Bács-Kiskun</i>	2,78	52
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	2,78	47
<i>Hajdú-Bihar</i>	2,70	56
<i>Jász-Nagykun-Szolnok</i>	2,66	37
<i>Komárom-Esztergom</i>	2,63	36
<i>Veszprém</i>	2,59	33
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	2,40	17
<i>Vas</i>	2,08	24
<i>Heves</i>	1,96	33
<i>Nógrád</i>	1,55	28
Range: 1,79		

Forrás: OLA 2018

Regionális szinten természetesen nem szórnak ilyen mértékben az átlagok (a range értéke is csak 0,84), de több mint feltűnő, hogy az észak-magyarországi régió ezen az aggregált szinten milyen lényegesen különbözik a többi hat régiótól: itt szemlélik a legkritikusabban az állami szerepvállalás növekedését a helyi közszolgáltatások terén.

44. táblázat

Mennyire (1–5) jó az állam növekvő szerepvállalása a közszolgáltatások területén – régiók szerint

Régió	Átlag	N
<i>Dél-Dunántúl</i>	3,07	86
<i>Közép-Magyarország</i>	3,04	278
<i>Dél-Alföld</i>	2,84	127
Mind	2,81	937

Régió	Átlag	N
Nyugat-Dunántúl	2,76	89
Közép-Dunántúl	2,76	104
Észak-Alföld	2,72	140
Észak-Magyarország	2,23	112
Range: 0,84		

Forrás: OLA 2018

Települési szintek tekintetében még kisebb az átlagok szórása, az azonban igen érdekes, hogy egyedül a *fővárosiak* (valószínűsíthetően leginkább a tömegközlekedés ügye miatt) értékeli pozitívan (3,14) az állam szerepvállalását, minden más települési kategóriában összességében inkább negatív a folyamat megítélése. Ebben a tekintetben egyébként Szeged bizonyult a legkritikusabbnak, és ebben látjuk megnyilvánulni azt a tényt, hogy a lakosság több ciklus óta szocialista városvezetést favorizál.

45. táblázat

Mennyire (1–5) jó az állam növekvő szerepvállalása a közszolgáltatások területén – településtípusok szerint

Települési szint	Átlag	N
Budapest	3,14	167
Város	2,82	325
Mind	2,81	937
Község	2,69	267
Megyeszékhely	2,68	178
Range: 0,46		
Szeged	2,59	1018

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Mivel feltételeztük, hogy ebben a kérdésben értékrendbeli, politikai-ideológiai hovatartozástól is függő válaszok születhetnek, ezért azt vártuk, hogy jelentkezni fog valamely társadalmi háttértényező (például az iskolázottság vagy a társadalmi státusz) hatása. Finoman szólva ez nem igazolódott. Alig mutatkozott különbség (a range értéke egyetlen háttértényező esetében sem érte el a 0,3-as szintet), és mivel azt tapasztaltuk, hogy a kérdőívben szereplő szempontok közül csak a területi tényezők hatása volt kimutatható, ezért azt valószínűsítjük, hogy ebben a kérdésben nagyobb magyarázóerővel bírnak a válaszolók értékrendbeli, politikai-ideológiai jellemzői, ilyen kérdések azonban a mi kérdőívünkben nem szerepeltek.

Az átlagértékek mellett természetesen meg lehet vizsgálni a kritikusok (átlag 33,8 százalék) és a támogatók (átlag 29,0 százalék) százalékos arányait is, mégpedig abból a szempontból, hogy hol vannak érdemi eltérések.

A kritikusak aránya érdemben haladta meg az átlagot a *maximum 8 általános végzettségűek* (39,1 százalék), a *diplomások* (38,8 százalék), a *megyeszékhelyeken* (41,0 százalék) és a *községekben* (39,2 százalék) élők, a *nyugat-dunántúli* (43,3 százalék) és az *észak-alföldi* (42,1 százalék) régió lakosai, a *participáció tekintetében aktívak* (49,4 százalék) esetében.

A támogatók aránya egyedül a *budapestiek* (36,5 százalék) körében haladta meg érdemben az átlagot.

A polgármester kormánypártiságának szerepe a település fejlődésében¹⁶⁵

Kezeljük szociológiai ténykérdésként, hogy a redisztributív hatalomhoz való mikénti viszony természetesen befolyásolja a forrásokhoz való mikénti hozzájutást, függetlenül attól, hogy a forráselosztásnak és a forrásokhoz való hozzájutásnak milyen normatív rendje van.¹⁶⁶ Mivel ez az összefüggés nem pusztán informális csatornákból szivárgó ismeretekként áll össze valamilyen többé-kevésbé koherens képpé a lakosság érdeklődő köreiben,¹⁶⁷ hanem a mediatisált nyilvánosságban is jelen van, ezért különösen izgalmas feladat az ezzel kapcsolatos lakossági image-ek megismerése.

Kérdésünk úgy hangzott, hogy véleménye szerint *befolyásolja-e egy település fejlődését az, hogy a polgármestere a kormánypárthoz tartozik?* A kapott kép meglehetősen egyértelmű: minden öt megkérdezett közül négyen úgy gondolják, hogy van befolyásoló szerepe a polgármester politikai hovatartozásának. Ezek szerint tehát a település vezetése nem pusztán helyi ügyek koordinálása, nem pusztán szakpolitikai kérdések kezelése, hanem egyúttal a politikai kontextus menedzselése is. A polgármesterség így olyan helyi politikai intézménynek tekinthető, amelynek mikénti működése „nagypolitikai” erőter függvénye is.

46. táblázat

Befolyásolja-e egy település fejlődését az, hogy a polgármestere a kormánypárthoz tartozik?

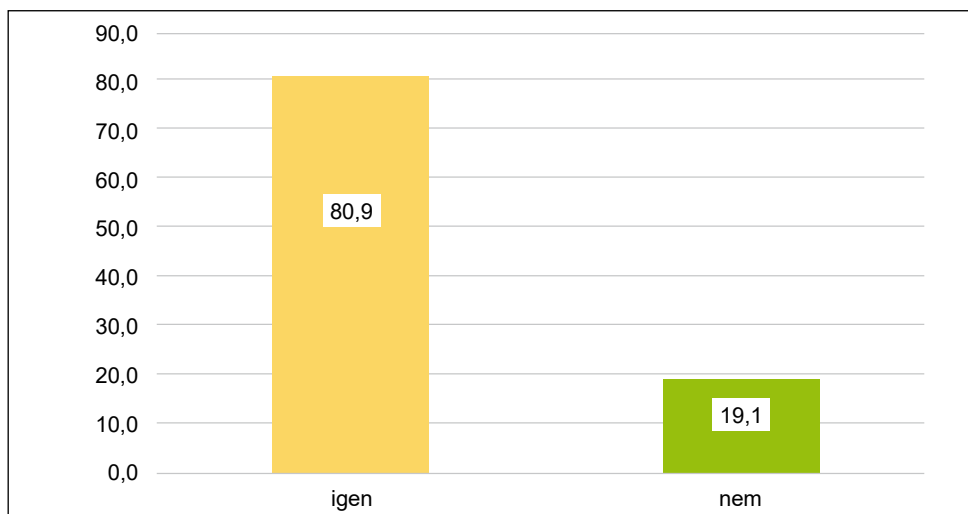
	Érvényes százalék
<i>Igen, befolyásolja</i>	80,9
<i>Nem befolyásolja</i>	19,1

Forrás: OLA 2018

¹⁶⁵ TAMÁS Veronika (2014): *Politikai élet a helyi önkormányzatokban. A helyi politika szereplői, mozgásterük és kapcsolataik a helyi politikai rendszerben*. Budapest, MTA TK PTI.

¹⁶⁶ A közelmúlt hazai választási kampányaiban nyíltan is megfogalmazódott, hogy a települések lakói vegyék ezt figyelembe a szavazataik leadásakor. Különös jelentősége van a kormánypártiságnak olyan rendszerekben, amelyekben a végrehajtó hatalom erősen perszonalifikálódott. Egy vidéki nagyváros kormánypárti politikusa fogalmazta meg a közelmúltban a helyi médiában, hogy a város személyesen a miniszterelnöktől „kapta” az újabb forrásait, és ezért a városvezetés hálával tartozik neki.

¹⁶⁷ A közvélemény-kutatás nyelvén fogalmazva a „figyelő közönségben”. Lásd: ALMOND, Gabriel A. (1950): *The American People and Foreign Policy*. New York, Harcourt, Brace and Company.

29. ábra

Befolyásolja-e egy település fejlődését az, hogy a polgármestere a kormánypárthoz tartozik (%)?

Forrás: OLA 2018

Az igazán izgalmas kérdés az, hogy vajon minden szemszögből nézve így látszódik-e a dolog, avagy vannak-e érdemi különbségek a politikai befolyásoltság lakossági érzékelésében.

Úgy találtuk, hogy ebben a kérdésben is főként területi különbségek mutatkoznak, és kevésbé függ a megítélés a válaszolók személyes paramétereitől. Regionális metszetben vizsgálva a kérdést, két régió lakossága tűnik ki azzal, hogy a 81 százalékos átlagot érdemben meghaladó arányban érzékelik a politika befolyásoló szerepét. A két régió közül az egyik Dél-Dunántúl (93,3 százalék), a másik pedig Észak-Magyarország (95,7 százalék). Ilyenkor a társadalomkutatónak azonnal „beugrik”, hogy egyfelől ezekben a régiókban a lakosság számottevő része aprófalvas településeken lakik, másfelől ezeknek a településeknek az országos arányához képest a roma népesség felülreprezentált.

47. táblázat

Befolyásolja-e egy település fejlődését az, hogy a polgármestere a kormánypárthoz tartozik – régiók szerint

Régió	Érvényes százalék
Észak-Magyarország	95,7
Dél-Dunántúl	93,3
Nyugat-Dunántúl	81,1
Mind	81,0
Észak-Alföld	78,4
Közép-Magyarország	77,8
Dél-Alföld	75,4
Közép-Dunántúl	73,1

Forrás: OLA 2018

Megyei adatokkal is rendelkezünk ugyan, tehát meg tudjuk nézni, hogy az e két régió megyéiben lakók válaszai hogyan alakultak. Ám itt ismét a százalékszámítás alkalmazhatóságának módszertani korlátaiba ütközünk a megyékre jutó alacsony esetszám miatt. Ennek figyelembevételével kell kezelni az alábbi – 90 százalékos értéket meghaladó – megyei adatokat.

48. táblázat

Befolyásolja-e egy település fejlődését az, hogy a polgármestere a kormánypárthoz tartozik – néhány magas arányú megye szerint

Régió	Százalék	Esetszám az alminta elemszámához viszonyítva
<i>Észak-Magyarország</i>		
Heves	100,0	34/34
Borsod-Abaúj-Zemplén	94,4	51/54
Nógrád	92,6	25/27
<i>Dél-Dunántúl</i>		
Somogy	100,0	23/23
Tolna	91,3	21/23
Baranya	90,9	40/44
<i>Egyéb megyék magas értékkel</i>		
Szabolcs-Szatmár-Bereg	95,7	44/46
Csongrád	90,2	37/41

Forrás: OLA 2018

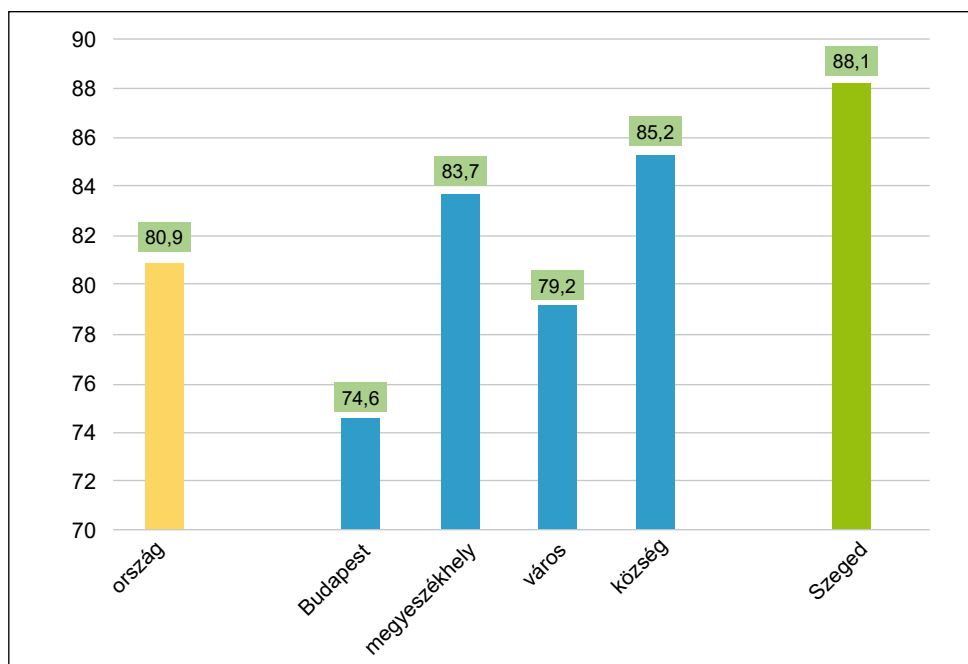
Ugyanakkor nem állíthatjuk, hogy ez a magas – politikai befolyásoltságra utaló – érték kistelepülési jellemző lenne, hiszen a települési szintek szerinti megoszlásban már a községek – bár a legmagasabb értéket képviselik –, de ebben szinte alig különböznek a megyeszékhelyek értékétől.

49. táblázat

Befolyásolja-e egy település fejlődését az, hogy a polgármestere a kormánypárthoz tartozik – településtípusok szerint

Települési szint	Érvényes százalék
<i>Ország</i>	80,9
<i>Budapest</i>	74,6
<i>Megyeszékhely</i>	83,7
<i>Város</i>	79,2
<i>Község</i>	85,2
<i>Szeged</i>	88,1

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

30. ábra

Befolyásolja-e egy település fejlődését az, hogy a polgármestere a kormánypárthoz tartozik (%) – településtípusok szerint

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

Az egyéni háttérjellemzők szerint vizsgálva a politikai befolyásoltság megítélését azt találtuk, hogy mindössze két lakossági csoportban van 90 százalékot közelítő érték: egyfelől a *legmagasabb társadalmi státuszúak*¹⁶⁸ körében (88,1 százalék), másfelől pedig a „csak választó” participációs aktivitást felmutatók (88,4 százalék) között. Sehol sincs függvény-szerű hatás, és érdekes módon még az iskolai végzettség sem mutat összefüggést ezekkel a vélekedésekkel.

Az állam és az önkormányzat közti elvárt feladatmegosztás településműködtetési kérdésekben¹⁶⁹

Először is azt kell megállapítanunk, hogy az emberek minden olyan lakossági szolgáltatást, amely összefügg a települési életükkel, kisebb vagy nagyobb mértékben ugyan, de kivétel nélkül önkormányzati feladatnak (is) tartanak. Tizennégy ilyen szolgáltatás (életterület)

¹⁶⁸ Az úgynevezett ESOMAR „A” kategória.

¹⁶⁹ PÁLNÉ KOVÁCS Ilona (2014): Az önkormányzati rendszer és a területi közigazgatás átalakulása 2010–2013. *MTA Law Working Papers*, 2. sz.; PÁLNÉ KOVÁCS 2016, 583–599.

kapcsán kérdeztük meg a véleményüket. Arra voltunk kíváncsiak, hogy ezek biztosítását mennyire tartják önkormányzati feladatnak (nem, részben, egészben).

Az országos adatok azt mutatják, hogy a tizennégy szolgáltatásterület között egy sincs olyan, amelyet a többség ne tartott volna még részben sem önkormányzati feladatnak. Az emberek tehát úgy gondolják, hogy a települési életfeltételeik alakítása elsősorban önkormányzati feladat. Ebből a szemszögből nézve természetesen nem minden szolgáltatás tekintetében várják el azonos mértékben a helyi hatalom paternalizmusát: leginkább a helyi közfoglalkoztatás, legkevésbé pedig a közüzemi szolgáltatások terén, de a többég még ez utóbbit is (részben vagy egészben) önkormányzati feladatnak véli.

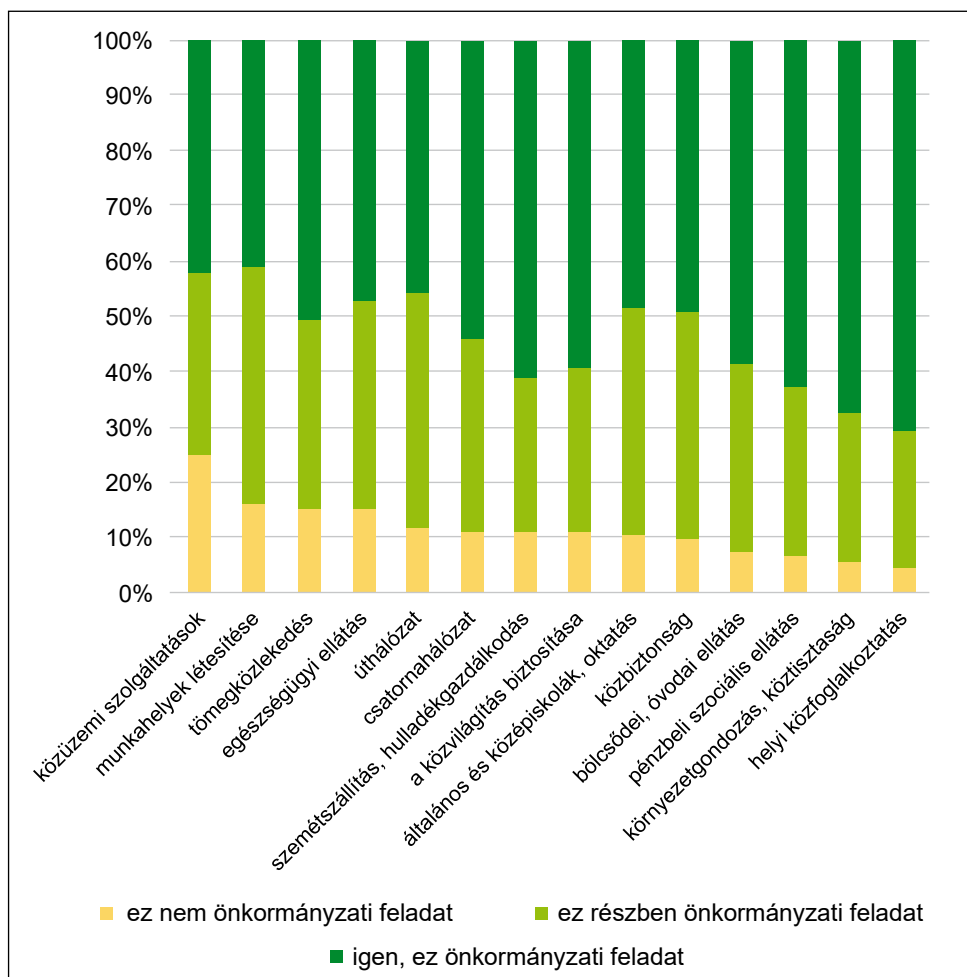
50. táblázat

Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása (%)?

	1 Ez nem önkormányzati feladat	2 Ez részben önkormányzati feladat	3 Ez önkormány- zati feladat	2+3 Ez részben vagy egészben önkormányzati feladat
<i>Közüemi szolgáltatások</i>	25,1	32,8	42,1	74,9
<i>Munkahelyek létesítése</i>	16,1	42,7	41,2	83,9
<i>Tömegközlekedés</i>	15,2	34,3	50,5	84,8
<i>Egészségügyi ellátás</i>	14,9	37,8	47,3	85,1
<i>Úthálózat</i>	11,8	42,6	45,6	88,2
<i>Csatornahálózat</i>	11,2	34,9	53,9	88,8
<i>Szemétszállítás, hulladék- gazdálkodás</i>	11,0	27,8	61,2	89,0
<i>A közvilágítás biztosítása</i>	11,0	29,5	59,5	89,0
<i>Általános és középiskolák, oktatás</i>	10,6	40,9	48,5	89,4
<i>Közbiztonság</i>	9,8	40,8	49,4	90,2
<i>Bölcsődei, óvodai ellátás</i>	7,4	34,1	58,4	92,6
<i>Pénzübeli szociális ellátás</i>	6,6	30,6	62,8	93,4
<i>Környezetgondozás, köztisztaság</i>	5,7	26,8	67,5	94,3
<i>Helyi közfoglalkoztatás</i>	4,3	24,9	70,8	95,7

Megjegyzés: szürke színű számok az adott válaszkategóriát a legnagyobb arányban választókat jelöli.

Forrás: OLA 2018

31. ábra

Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása (%)?

Forrás: OLA 2018

A válaszok alapján egy 0-tól 1-ig terjedő skálát¹⁷⁰ hoztunk létre, ahol a nagyobb érték arra utal, hogy inkább önkormányzati feladatról van szó, a kisebb pedig arra, hogy kevésbé tartják önkormányzati feladatnak. Egyetlen szolgáltatás sem kapott 0,5-nél kisebb átlagot, az összes szolgáltatás megítélése a 0,59 és a 0,83 közötti tartományba esett.

¹⁷⁰ 0 = „ez nem önkormányzati feladat”; 0,5 = „ez részben önkormányzati feladat”; 1 = „ez önkormányzati feladat”.

51. táblázat

Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása

	Mind (indexértékek)
<i>Helyi közfoglalkoztatás</i>	0,83
<i>Környezetgondozás, köztisztaság</i>	0,81
<i>Pénzbeli szociális ellátás</i>	0,78
<i>Bölcsődei, óvodai ellátás</i>	0,76
<i>Szemétszállítás, hulladékgazdálkodás</i>	0,75
<i>A közvilágítás biztosítása</i>	0,74
<i>Csatornahálózat</i>	0,71
<i>Közbiztonság</i>	0,70
<i>Általános és középiskolák, oktatás</i>	0,69
<i>Tömegközlekedés</i>	0,68
<i>Úthálózat</i>	0,67
<i>Egészségügyi ellátás</i>	0,66
<i>Munkahelyek létesítése</i>	0,63
<i>Közüzemi szolgáltatások</i>	0,59

Forrás: OLA 2018

Ezt követően varianciaelemzés segítségével vizsgáltuk meg a skálaértéket befolyásoló tényezőket. Numerikus mérési szinten meglehetősen érdekes területi mintázottságok rajzolódtak ki mind a települési szintek, mind a régiók, mind pedig a megyék vonatkozásában.

A települési szintek szerinti mintázottság legfontosabb jellemzője a *budapestiek* (zöld szín) látványos elkülönülése a másik három kategóriától (megyeszékhely, város, község), mégpedig azzal, hogy minden szolgáltatás tekintetében ők mutatják fel a legkisebb értékeket, tehát ők azok, akik leginkább állam/önkormányzat feladatmegosztásban gondolkodnak. A mintázottság másik fontos jellemzője, hogy a legmagasabb értékeket (piros szín) „felváltva” (szolgáltatásokként váltakozva) két kategória (*megyeszékhelyek, községek*) lakói adják, tehát ők leginkább az önkormányzatokat jelölik meg „feladatgazdaként”. A *város* kategóriába tartozók értékei minden esetben e két kategória „alatt” helyezkednek el. *Szeged* nem különül el szisztematikusan (valamely irányban) a megyeszékhely-város-község triáosztól. Öt esetben a maximum értéknél is magasabb, négy esetben pedig a triász minimum értékénél alacsonyabb szinten helyezkedik el (négy esetben pedig valamilyen köztes értéket képvisel).

52. táblázat

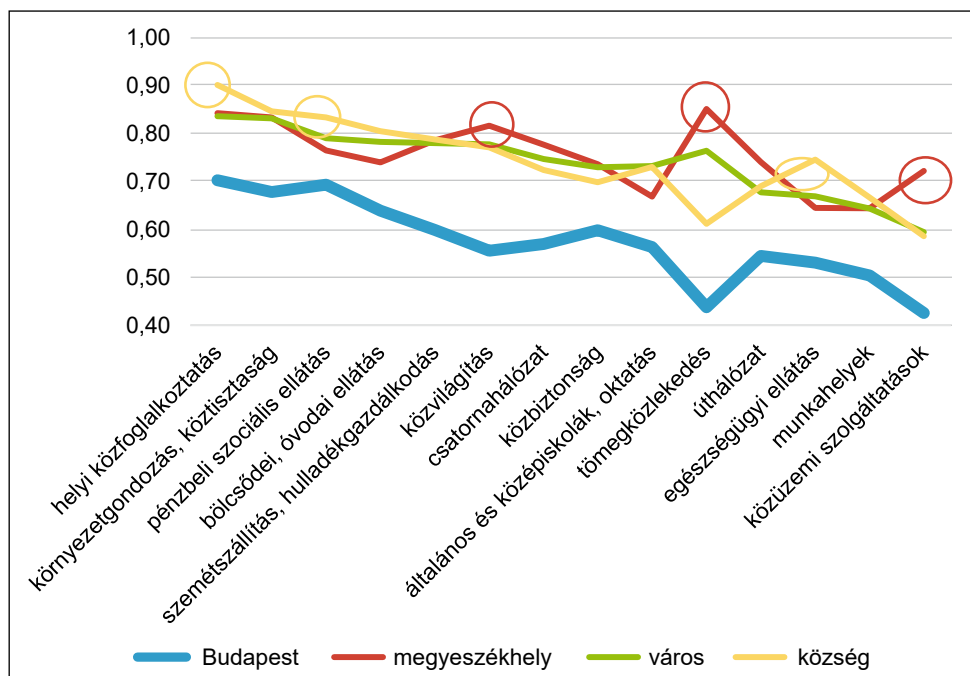
Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása – indexértékek településtípus szerint

	Budapest	Megyeszékhely	Város	Község	Min. – max. különbség	Szeged
<i>Helyi közfoglalkoztatás</i>	0,70	0,84	0,84	0,90	0,20	0,87
<i>Környezetgondozás, köztisztaság</i>	0,68	0,83	0,83	0,85	0,17	0,89
<i>Pénzbeli szociális ellátás</i>	0,69	0,77	0,79	0,83	0,14	0,72

	Budapest	Megye- székhely	Város	Község	Min. – max. különbség	Szeged
Bölcsődei, óvodai ellátás	0,64	0,74	0,78	0,81	0,17	0,78
Szemétszállítás, hulladék- gazdálkodás	0,60	0,79	0,78	0,79	0,19	0,83
A közvilágítás biztosítása	0,56	0,82	0,78	0,77	0,26	0,85
Csatornahálózat	0,57	0,78	0,75	0,72	0,21	0,78
Közbiztonság	0,60	0,74	0,73	0,70	0,14	0,72
Általános és középiskolák, oktatás	0,56	0,67	0,73	0,73	0,17	0,65
Tömegközlekedés	0,44	0,85	0,76	0,61	0,41	0,88
Úthálózat	0,54	0,74	0,68	0,69	0,20	0,71
Egészségügyi ellátás	0,53	0,64	0,67	0,75	0,11	0,57
Munkahelyek létesítése	0,50	0,64	0,64	0,67	0,17	0,6
Közütemi szolgáltatások	0,43	0,72	0,59	0,59	0,29	0,63

Megjegyzés: zöld szám = minimum érték; piros szám = maximum érték.

Forrás: OLA 2018; SLA 2018

32. ábra

Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása – indexértékek településtípus szerint

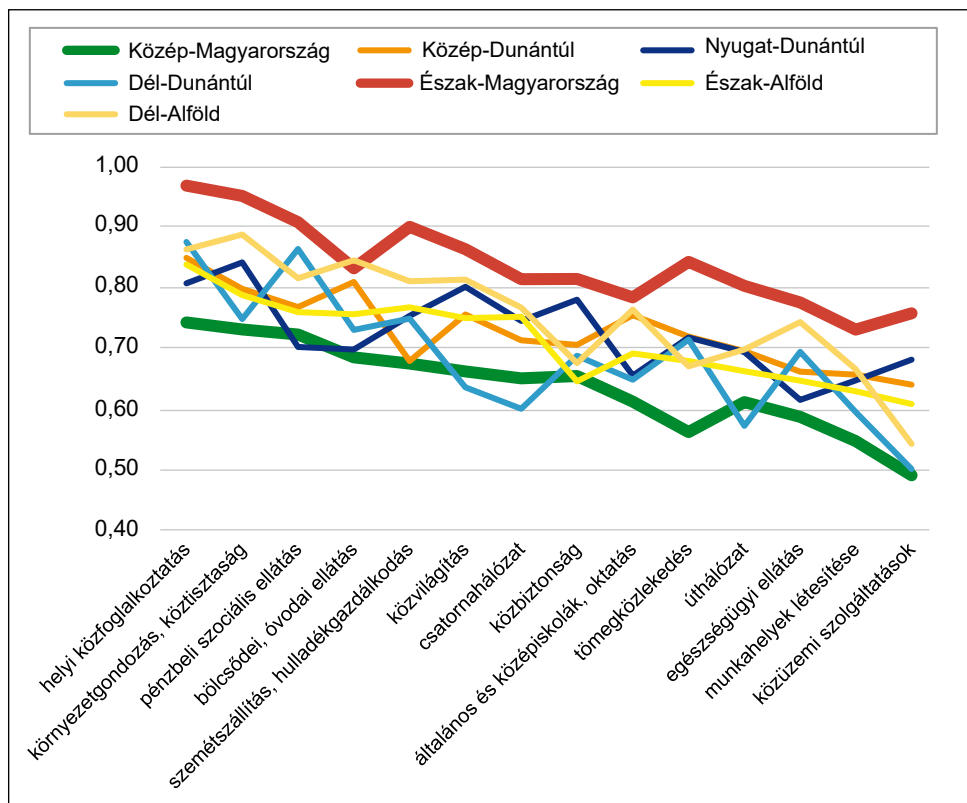
Forrás: OLA 2018

Regionális metszetben két tendenciózus régiót emelhetünk ki: Észak-Magyarország szisztematikusan a legmagasabb (piros színnel) értékeket mutatja fel, azaz minden szolgáltatás tekintetében „önkormányzat-centrikus” állásponton van, míg a másik póluson *Közép-Magyarország* régió 14-ből 9 esetben produkálja a legalacsonyabb (zöld színnel) értéket, öt esetben pedig minimumközeli értékeket mutat föl (mivel ebben a régióban található a főváros is, ezért nem meglepő ez a jellegzetesség).

53. táblázat

Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása – indexértékek régiók szerint

	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Min. – max.
<i>Helyi közfoglalkoztatás</i>	0,74	0,85	0,81	0,88	0,97	0,84	0,86	0,23
<i>Környezetgondozás, köztisztaság</i>	0,73	0,80	0,84	0,75	0,95	0,79	0,89	0,22
<i>Pénzbeli szociális ellátás</i>	0,72	0,77	0,70	0,87	0,91	0,76	0,82	0,22
<i>Bölcsődei, óvodai ellátás</i>	0,69	0,81	0,70	0,73	0,83	0,76	0,85	0,16
<i>Szemétszállítás, hulladékgazdálkodás</i>	0,68	0,68	0,75	0,75	0,90	0,77	0,81	0,22
<i>Közvilágítás</i>	0,66	0,76	0,80	0,64	0,86	0,75	0,81	0,20
<i>Csatornahálózat</i>	0,65	0,71	0,75	0,60	0,82	0,75	0,77	0,17
<i>Közbiztonság</i>	0,66	0,71	0,78	0,69	0,82	0,65	0,68	0,17
<i>Általános és középiskolák, oktatás</i>	0,61	0,76	0,66	0,65	0,79	0,69	0,76	0,18
<i>Tömegközlekedés</i>	0,56	0,72	0,72	0,72	0,84	0,68	0,67	0,28
<i>Úthálózat</i>	0,61	0,70	0,69	0,57	0,80	0,66	0,70	0,23
<i>Egészségügyi ellátás</i>	0,59	0,66	0,62	0,70	0,78	0,65	0,74	0,15
<i>Munkahelyek létesítése</i>	0,55	0,66	0,65	0,60	0,73	0,63	0,67	0,18
<i>Közütemi szolgáltatások</i>	0,49	0,64	0,68	0,50	0,76	0,61	0,54	0,27

33. ábra

Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása – indexértékek régiók szerint

Forrás: OLA 2018

Az alábbi táblázatban piros színnel jelöltük a maximum értéket képviselő megyét (megyéket), rózsaszínnel pedig a maximum közeli értékek felmutatóit. Sötétzölddel jelöltük a minimum érték képviselőjét, világoszölddel pedig az ahhoz közeliakat. Fehér mezőben maradtak a két pólusmező közötti megyék.

A megyék közti eltérések legmarkánsabb jelenségét *Nógrád* megye képviseli, mégpedig azzal, hogy kimagaslik („kipiroslik”) extrém önkormányzat-centrikusságával. Van néhány megye (Heves, Békés), amelyek köztes értékek mellett csak néhány maximumközeli értéket produkálnak. Mellettük van több „zöld” megye (mindenekelőtt *Jász-Nagykun-Szolnok* és *Komárom-Esztergom*, aztán *Győr-Moson-Sopron*, *Baranya*), amelyek lakói inkább állam/önkormányzat feladatmegosztásban gondolkodnak. A Budapest nélküli *Pest megye* az egyetlen, amely minden szolgáltatás tekintetében a köztes zónában helyezkedik el (minimumközeli és maximumközeli értékek nélkül).

Egyébiránt a megyék közti legnagyobb eltérések a munkahelyek létesítése (0,59), a közütemi szolgáltatások (0,57), a közvilágítás (0,56) és a tömegközlekedés (0,55) terén mutatkoztak.

54. táblázat
Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása – indexértékek megyék szerint

	Baranya	Bács	Békés	Borsod	Csongrád	Fejér	Győr	Hajdú	Heves	Komárom	Nógrád	Pest	Somogy	Szabolcs	Szolnok	Tolna	Vas	Veszprém	Zala	Mind	Min. – max.
Közbiztonság	0,64	0,65	0,70	0,69	0,68	0,77	0,73	0,69	0,87	0,61	1,00	0,75	0,73	0,65	0,58	0,74	0,70	0,73	0,83	0,70	0,42
Tömegközlekedés	0,63	0,60	0,59	0,68	0,83	0,70	0,66	0,72	0,99	0,63	0,99	0,77	0,81	0,63	0,69	0,80	0,81	0,83	0,69	0,68	0,55
Környezetgondozás, közisztítás	0,73	0,82	0,98	0,93	0,89	0,96	0,72	0,79	0,96	0,77	1,00	0,82	0,80	0,87	0,68	0,74	0,83	0,67	0,88	0,81	0,33
Úthálózat	0,56	0,73	0,67	0,68	0,68	0,75	0,63	0,70	0,90	0,64	0,94	0,72	0,64	0,70	0,56	0,53	0,90	0,70	0,62	0,67	0,41
Csatornahálózat	0,58	0,76	0,78	0,69	0,77	0,78	0,51	0,85	0,87	0,68	0,99	0,79	0,70	0,73	0,64	0,55	0,87	0,68	0,76	0,71	0,44
Közvilágítás	0,63	0,76	0,83	0,82	0,86	0,89	0,67	0,87	0,83	0,76	1,00	0,84	0,85	0,67	0,67	0,44	0,85	0,61	0,82	0,74	0,56
Egészségügyi ellátás	0,72	0,68	0,91	0,61	0,67	0,80	0,72	0,80	0,91	0,55	0,94	0,68	0,78	0,60	0,48	0,57	0,50	0,62	0,64	0,66	0,46
Bölcsődei, óvodai ellátás	0,75	0,78	0,95	0,72	0,84	0,85	0,70	0,83	0,88	0,71	0,99	0,77	0,74	0,80	0,59	0,70	0,57	0,87	0,76	0,76	0,42
Általános és középiskolák működése, oktatás	0,63	0,75	0,83	0,63	0,72	0,77	0,66	0,73	0,87	0,63	0,99	0,70	0,68	0,71	0,61	0,65	0,58	0,86	0,69	0,69	0,43
Munkahelyek létesítése	0,73	0,69	0,63	0,54	0,67	0,69	0,67	0,64	0,86	0,54	0,96	0,62	0,56	0,68	0,54	0,37	0,57	0,74	0,68	0,63	0,59
Szemétszállítás, hulladékgazdálkodás	0,72	0,81	0,77	0,88	0,85	0,72	0,71	0,83	0,86	0,60	1,00	0,80	0,79	0,81	0,62	0,76	0,86	0,71	0,72	0,75	0,40
Köztisztviselői szolgáltatások	0,58	0,54	0,50	0,55	0,59	0,63	0,67	0,70	0,92	0,56	0,96	0,60	0,45	0,58	0,51	0,39	0,77	0,73	0,65	0,59	0,57
Helyi közfoglalkoztatás	0,86	0,75	0,97	0,97	0,91	0,91	0,71	0,87	0,95	0,79	0,99	0,81	0,78	0,92	0,68	1,00	0,84	0,84	0,82	0,83	0,32
Pénzügyi szociális ellátás	0,86	0,74	0,84	0,89	0,89	0,86	0,62	0,74	0,87	0,64	0,99	0,77	0,76	0,86	0,66	0,99	0,64	0,81	0,76	0,78	0,37

Forrás: OLA

Az önkormányzat és az állam közti feladatmegosztás település-működtetési kérdésekben olyan problématerületet alkot, amellyel kapcsolatban a lakossági válaszokat nem csupán területi változók (települési szint, régió, megye) magyarázzák, hanem szerepet játszanak benne társadalmi háttérváltozók (iskolázottság, társadalmi státusz) is.

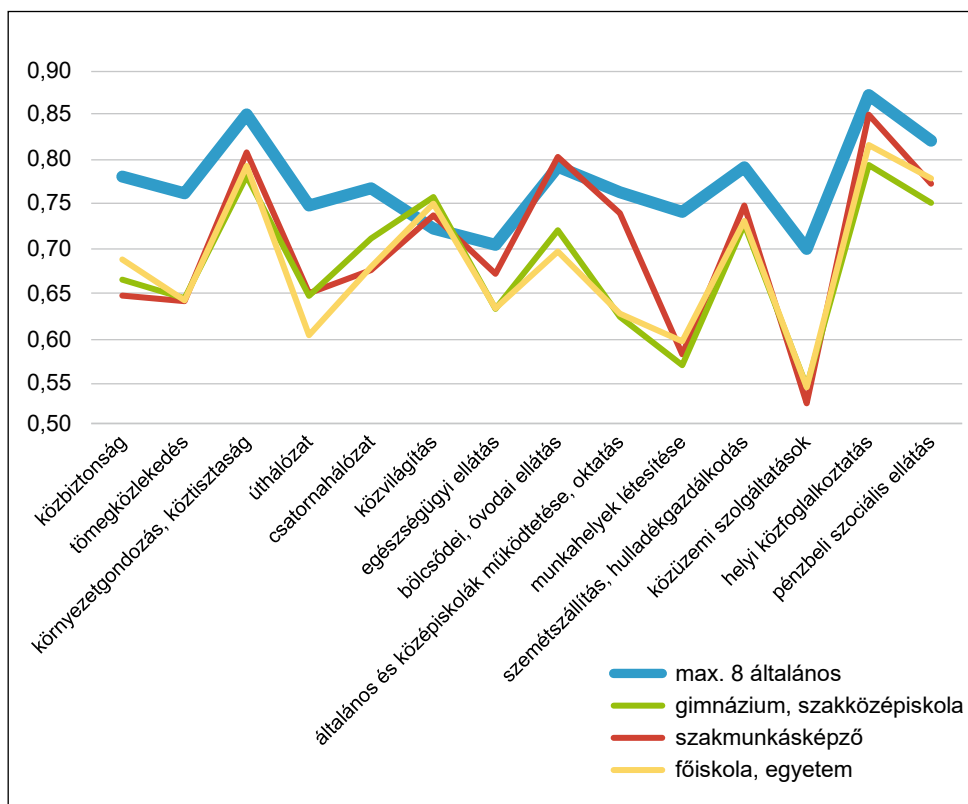
Ami az iskolázottságot illeti: ennek az összefüggésnek két sajátosságát kell kiemelnünk. Az egyik az, hogy a 14 szolgáltatás tekintetében rendre *együtt mozog* (egymáshoz közeli értékeket ad) a négy végzettségi kategória. A másik viszont az, hogy lényegében minden kérdésben a *legalacsonyabb iskolai végzettségűek* képviselik leginkább az önkormányzat-centrikus álláspontot (kivételek a közvilágítás kérdése, ahol minimum értéket mutatnak fel).

55. táblázat

Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása – indexértékek iskolázottság szerint

	Max. 8 általános	Szaktanulmány- képző	Gimnázium, szakközépiskola	Főiskola, egyetem
Közbiztonság	0,78	0,65	0,67	0,69
Tömegközlekedés	0,76	0,64	0,65	0,64
Környezetgondozás, köztisztaság	0,85	0,81	0,78	0,79
Úthálózat	0,75	0,65	0,65	0,60
Csatornahálózat	0,77	0,68	0,71	0,68
Közvilágítás	0,72	0,74	0,76	0,75
Egészségügyi ellátás	0,70	0,67	0,63	0,63
Bölcsődei, óvodai ellátás	0,79	0,80	0,72	0,70
Általános és középiskolák működtetése, oktatás	0,76	0,74	0,62	0,63
Munkahelyek létesítése	0,74	0,58	0,57	0,60
Szemétszállítás, hulladékgyűjtés	0,79	0,75	0,73	0,73
Közütemi szolgáltatások	0,70	0,53	0,55	0,55
Helyi közfoglalkoztatás	0,87	0,85	0,79	0,82
Pénzügyi szociális ellátás	0,82	0,77	0,75	0,78

Forrás: OLA 2018

34. ábra

Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása – indexértékek iskolázottság szerint

Forrás: OLA 2018

A társadalmi státusz esetében az iskolai végzettséghez hasonló a mintázat:¹⁷¹ alapvetően itt is megfigyelhető az eltérő státuszok együttmozgása az értékelésben, ám az is kirajzolódik, hogy rendre a legalacsonyabb státuszúak (ESOMAR „E” kategória) fogalmazzák meg leginkább az önkormányzat-centrikusságot (szintén a közvilágítás a kivétel, ám itt nem a legmagasabb „A” státuszúak, hanem a középső „B” és „C” kategóriába soroltak vannak leginkább ilyen állásponton), a magasabb státuszúak inkább feladatmegosztásban gondolkodnak.

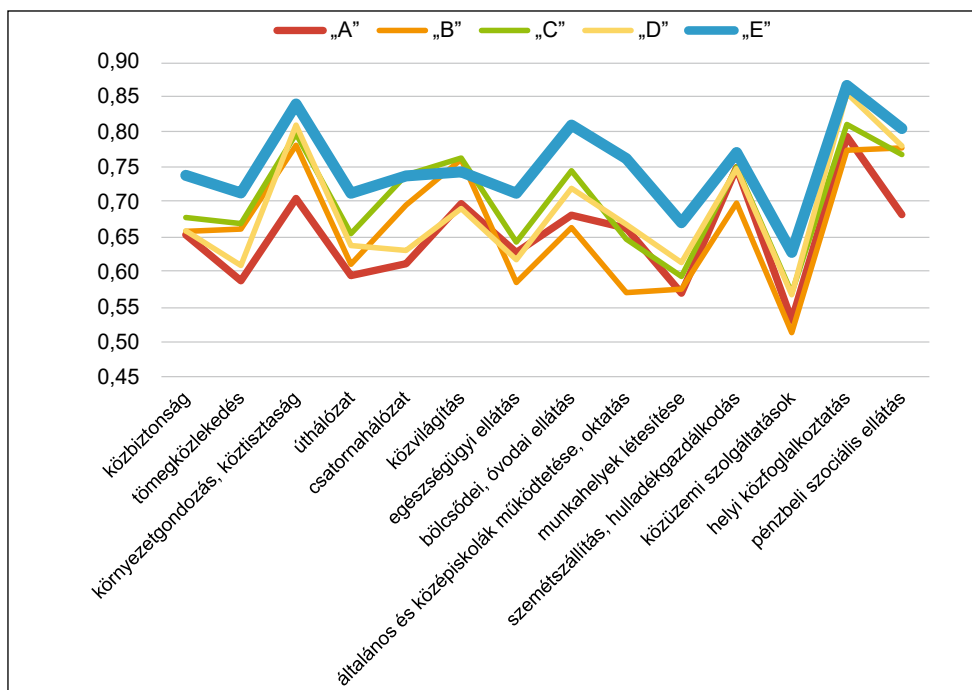
¹⁷¹ A hasonló mintázat azonban valamelyest várható is, hiszen iskolai végzettség és társadalmi státusz nem egymástól független változókat jelent, ugyanis a társadalmi státusz az iskolai végzettség az egyik fő komponense.

56. táblázat

Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása – indexértékek társadalmi státusz szerint

	„A”	„B”	„C”	„D”	„E”
Közbiztonság	0,65	0,66	0,68	0,66	0,74
Tömegközlekedés	0,59	0,66	0,67	0,61	0,71
Környezetgondozás, köztisztaság	0,70	0,78	0,80	0,81	0,84
Úthálózat	0,59	0,61	0,65	0,64	0,71
Csatornahálózat	0,61	0,70	0,74	0,63	0,74
Közvilágítás	0,70	0,76	0,76	0,69	0,74
Egészségügyi ellátás	0,63	0,59	0,64	0,62	0,71
Bölcsődei, óvodai ellátás	0,68	0,66	0,74	0,72	0,81
Általános és középiskolák működtetése, oktatás	0,66	0,57	0,65	0,67	0,76
Munkahelyek létesítése	0,57	0,58	0,59	0,61	0,67
Szemétszállítás, hulladékgazdálkodás	0,75	0,70	0,75	0,75	0,77
Közütemi szolgáltatások	0,53	0,51	0,57	0,57	0,63
Helyi közfoglalkoztatás	0,79	0,77	0,81	0,85	0,87
Pénzbeli szociális ellátás	0,68	0,78	0,77	0,78	0,80

Forrás: OLA 2018

35. ábra

Önkormányzati feladat-e a lakossági szolgáltatások biztosítása – indexértékek társadalmi státusz szerint

Forrás: OLA 2018

Vákát oldal

Összegzés helyett

A lakosságnak a települési önkormányzatokhoz való viszonyulását feltérképezendő tudatosan törekedtünk „deliberalizált” megközelítésre. Ez azt jelenti, hogy mielőtt értékelésre kértük volna a megkérdezetteket, tisztázni kívántuk a „kompetenciális háttérüket”. Egyfelől arra voltunk kíváncsiak, honnan szerzik az információikat (média, network, személyes tapasztalás), másfelől pedig arra, hogy milyen participációs aktivitás jellemzi őket, azaz igénybe vették-e már az önkormányzati munka megismerését lehetővé tevő intézményes formák (mindenekelőtt a választás, a képviselői fogadóóra, a közmeghallgatás, a lakossági fórum, a képviselő-testületi ülés) valamelyikét. Úgy véltük, hogy e két fontos háttérváltozó magyarázóerővel bírhat a lakosság önkormányzatokkal kapcsolatos tájékozottságának (a jogismeret mellett a feladatkör, működési mód, önkormányzati szereplők ismerete), elégedettségének, bizalmának és az utóbbi időszakban lezajló változásokkal kapcsolatos vélekedéseinek értelmezésében. Az alábbi két sematikus ábra a kutatásnak ily módon való felépítettségét mutatja be.

A kérdés az, hogy csak önmagukban értelmezhető adatok születtek-e – és akkor valószínűleg csak a társadalomkutatói szkepticizmus által „faktológiának”, „nemzeti könyvelésnek” stb. nevezett műfaj követelményeinek tettünk eleget –, vagy adataink mutatnak-e valamilyen irányba, megemelve a kutatási eredmények absztrakciós szintjét. Úgy érezzük, hogy több tekintetben is sikerült elméleti keretekben is értelmezhető, határozott társadalmi összefüggéseket mutató és további magyarázatokra váró ismeretekhez jutni.

Mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy a magyar lakosságnak az önkormányzatokkal kapcsolatos tájékozottsági szintje relatíve magasnak mondható. Ismereteik elsődleges forrása a média (a helyi újság, rádió, tv, illetve az internet), valamint a személyes kapcsolati háló (az ismerősök köre). Jelentős arányban (80–90 százalék) vannak tisztában a legfontosabb önkormányzati szereplők (polgármester, képviselő, jegyző) hivatalba kerülésének módjával; tudják azt, hogy ki a jogalkotó a törvény (közel 80 százalék), illetve az önkormányzati rendelet (közel kétharmad) esetében; ismerik a polgármestert (több mint 80 százalék), sőt még az őt támogató politikai oldalt is (kétharmad). Van azonban a tájékozottságnak egy „mélypontja”, ez pedig az, hogy csak igen kevés (valamivel 50 százalék alatti arányban) ismerik a saját lakóközrétük önkormányzati képviselőjét.

A lakosság participációs aktivitása kifejezetten alacsony szintűnek mondható. A legutóbbi önkormányzati választáson a lakosságnak még a fele sem vett részt, és csak töredékrészüket (néhány százalékuk) élt az önkormányzat feladatainak és működésének megismerését segítő intézményes lehetőségek (képviseleti fogadóóra, közmeghallgatás, lakossági fórum, képviselő-testületi ülés) valamelyikével.

Nincs legitimációs deficit: az önkormányzatok a következő választások küszöbén is rendelkeznek azzal a többségi lakossági támogatottsággal, amely a munkájukkal kapcsolatos elégedettség, illetve a felőlük kinyilvánított bizalom mérsékelten pozitív szintjében jut kifejezésre.

Az állam és az önkormányzatok közti feladatmegosztásban bekövetkezett változásokkal (az állami szerepvállalás növekedésével) kapcsolatos lakossági vélekedés enyhén kritikus, csak némileg vannak többen az ellenzők a támogatóknál. A települési életviszonyokhoz kötődő szolgáltatások (feladatok) gazdájaként az emberek döntő többsége (75–95 százalékban) részben vagy egészben önkormányzatokat jelöli meg, elsősorban tőle várja ezek biztosítását.

A tájékozottság, a participáció, a legitimációs faktorok és a véleménycsoportok átlagos szintje, aránya mögötti differenciálódást (inhomogenitást) elsősorban a területi változók (települési szint, régió, megye) okozzák, a társadalmi háttérváltozók csak bizonyos esetekben idéznek elő érdemi szóródást a véleményekben. Ez alapján azt a hipotézist fogalmazhatjuk meg, hogy a lakosságnak az önkormányzatokhoz való viszonyulását elsősorban strukturális (területi) tényezők alakítják, kevésbé játszanak szerepet az emberek társadalmi jellemzői. Ebből viszont következik egy újabb tesztelésre váró hipotézis: a települési önkormányzatok működése (vagy csak ennek lakossági érzékelése?) területi mintázottságot mutat.

A lakosság társadalmi jellemzői közül leginkább a generációs magyarázóerő hiányára hívjuk fel a figyelmet. Meglepőnek tűnhet, hogy a helyi hatalomhoz való viszonyban nemhogy generációs törésvonal, de még halvány repedések sincsenek a fiatalok és az idősebbek között. Ez azonban nem új jelenség. A versenyszféra munkavállalói között végzett 2014-es országos vizsgálat nyomán ugyanezt a következtetést vontuk le: látványosan hiányzik az ifjúsági aktivitási/kritikai potenciál. Ezt erősítik meg a legújabb ifjúságkutatási eredmények is.¹⁷²

Összességében pedig azt fogalmazhatnánk meg, hogy a lakosság „tisztas távolságból” szemléli az önkormányzati szervezet működését, és nincs benne számottevő késztetés a „közelebbre kerüléshez”.

Úgy tűnik, ebben az újabb harminc év sem hozott érdemi változást.¹⁷³

¹⁷² Lásd: OROSS Dániel – MONOSTORI Kristóf (2018): Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan! – ifjúságügy és civil világ. In NAGY Ádám szerk.: *Margón kívül. Magyar ifjúságkutatás 2016*. Budapest, Excenter Kutatóközpont. 350–371.

¹⁷³ Lásd: BÓHM Antal (1987): A helyi hatalom és a lakossági részvétel esélyei. *Tér és Társadalom*, 1. évf. 1. sz. 27–28.

A szegedi önkormányzat dolgozóinak véleménye

Bevezetés

Kutatásunk során a települési önkormányzatok működésével kapcsolatos lakossági attitűdök mellett a munkavállalói attitűdök feltérképezésére is kísérletet tettünk. Az alapvető kérdés az, hogy a szervezet tagjai (a munkavállalók) hogyan viszonyulnak a szervezeti célokhoz, értékekhez, normákhoz.

A munkavállalói attitűdök ismerete elsősorban a szervezeti stabilitás, eredményesség és innováció szemszögéből jelentős. Nem egyszerűen „csak” arról van szó, hogy a vezetésnek ismernie kell a dolgozók elégedettségét (legyen az munkával, munkakörülményekkel, bérezéssel, megbecsültséggel, munkatársakkal, vezetéssel stb. kapcsolatos), a szervezethez való kötődését, motiválhatóságát, egyéni céljaiknak a szervezeti célokhoz való közelségét/távolságát. Ehhez tudja igazítani a döntéseit, ezzel tudja növelni az alárendeltek/kormányzottak követni készségét, és ez jelentheti a szervezeti működés sikerességének az alapját is.

Nemcsak a lakossági, hanem a munkavállalói attitűdök tanulmányozása is felveti a kontextuális tényezők befolyásoló szerepét: szociális és szervezeti kontextus (szituáció)-függőség, klíma- és időfüggőség. Az önkormányzati szervezet a maga szigorúan hierarchikus rendjével és politikai kondicionáltságával (politikai ciklushatásoknak való kitettségével) erőteljesen befolyásolja a munkaszervezet tagjainak nyilvános megszólalásait. Joggal feltételezhetjük, hogy az önkormányzati dolgozók véleménynyilvánítás előtt – már csak egzisztenciális okok miatt is – gondosan mérlegelik ezeket a kontextuális tényezőket, számolnak a lehetséges kockázatokkal, és mikénti megnyilvánulásuk (illetve a véleménynyilvánítástól való tartózkodásuk) racionális döntésnek tekinthető.¹⁷⁴ Esetükben a lakossághoz képest még nehezebb eldönteni, hogy válaszaik „reziduumnak” tekinthetők-e, vagy csak álcázó szándékú „derivációknak”.¹⁷⁵

Természetesen az sem hagyható figyelmen kívül, hogy egy szervezet munkavállalóit a rutinműködés állapotában vagy a szervezet – kialakult helyzeteket, illetve érdekeket kedvező vagy kedvezőtlen módon megváltoztató, egzisztenciális következményekkel járó – átalakításának idején vagy közvetlenül azt követően kérdezzük meg.

Ahogy azt fentebb hangsúlyoztuk, a munkavállalói attitűdök ismeretére elsősorban a szervezet stabilitása, eredményessége és innovációs potenciálja miatt lehet/van szükség. A szervezetek – az igazgatási szervezetek különösen – főként az első kettőre törekszenek,

¹⁷⁴ HIRSCHMAN, Albert O. (1970): *Exit, Voice, and Loyalty*. Harvard University Press.

¹⁷⁵ PARETO 1935.

de elemi érdekük, hogy adott helyzetben képesek legyenek a megváltozott környezethez igazodó, illetve a környezet által kikényszerített alkalmazkodó változásokra.¹⁷⁶

Éppen ezért a munkavállalói attitűdkutatás operacionalizált szempontrendszerét ez a három főkomponens (stabilitás, eredményesség, innováció) dominálja és szervezi. A vezetésnek ismeretekkel kell(ene) rendelkeznie az általa képviselt szervezet (célok, értékek, normák, érdekek, működésmódok) és a munkavállalók közti közelség/távolság, elégedettség/elégedetlenség, elfogadás/elutasítás, azonosulás/elidegenedés stb. viszonylatok mikéntiségét illetően. Ezekre támaszkodva azzal is tisztában kell(ene) lennie, hogy ezen ismeretek birtokában milyen módon képes távolságokat és elégedetlenségeket csökkenteni, elfogadást és azonosulást elősegíteni. Azaz képes-e olyan szervezetet működtetni, amelyet a rendszer-integráció mellett egyidejűleg a szociális integráció is jellemez, ahol a munkavállalókat semmi sem készíti arra, hogy csoportosan éljenek személyiségüknek a munkafeladatokról történő „kivonásának” (*psychological withdrawal*)¹⁷⁷ opciójával. Amitai Etzioni ismert tipológiájának¹⁷⁸ fogalmait használva el kell(ene) érniük, hogy a szervezet számára kívánatos magatartás kikényszerítés helyett normatív alapon jöjjön létre.

Az alábbi táblázat a munkavállalói adatfelvétel mérőeszközének (kérdőívének) sematizált szempontrendszerét tartalmazza. Ezek a szempontok egyébként igen gyakran szerepelnek empirikus munkaszervezeti kutatások kérdőíveiben. Az önkormányzati szféra munkavállalói körében azonban kiemelt jelentősége van az értékelési, minősítési rendszerhez, az előrejutási lehetőségekhez, a hierarchikus viszonyokhoz, az ügyfélkapcsolathoz és a szervezeti kultúrához való munkavállalói viszonyulásoknak.

¹⁷⁶ SHIN, JISEON et al. (2015): Maintaining Employees' Commitment to Organizational Change: the Role of Leaders' Informational Justice and Transformational Leadership. *The Journal of Applied Behavioral Science*, Vol. 51, No. 4. 501–528.

¹⁷⁷ FITZGERALD, Alexander James (2016): *Mitigating the Effects of Withdrawal Behavior on Organizations*. SLITER, Michael – SLITER, Katherine – JEX, Steve (2012): The employee as a punching bag: The effect of multiple sources of incivility on employee withdrawal behavior and sales performance. *Journal of Organizational Behavior*, Vol. 33, No. 1. 121–139. A fehérgalléros munkavállalók körében mutatja be ezt az alapbeállítódást BLACKBURN, Robert Martin – PRANDY, Kenneth – STEWART, Alexander (1982): *White-Collar Work*. London, MacMillan.

¹⁷⁸ Etzioni abból indul ki, hogy az alkalmazkodás/engedelmesség minden olyan társadalmi szerveződés (szervezet) univerzális jellemzője, amelyben alá- és fölérendeltségi viszony van jelen. Az alárendelt szereplők orientációja a szervezetet reprezentáló fölérendelt felé lehet pozitív (elköteleződő) vagy negatív (elidegenedő), és mindez a szervezeti részvétel/kötődés mutatója. Etzioni a hatalom három típusát különbözteti meg. Az alkalmazott eszközök alapján kényszerítő (*coercive*), haszonelvű (*renumerative*) és normatív (*normative*) hatalomról beszél. A kényszerítő hatalmat úgy értelmezi, mint amely a rendelkezésre álló eszközei révén képes egzisztenciális erejű megvonásokra és korlátozásokra az alárendelt létviszonyai tekintetében. Munkaszervezeti, illetve települési viszonylatban ez egy érvényes normatív rend kikényszeríthetőségét jelenti. A haszonelvű hatalom anyagi erőforrások feletti rendelkezési lehetőségéből fakadó lekötő juttatások (bérek, jutalmak, adományok, szolgáltatások) révén érvényesül. Ez az alárendelt részéről értelemszerűen kalkulatív (érdekalapú) szervezeti kötődést eredményez, és addig áll fenn, amíg ez számára jövedelmezőnek minősül. Ezzel szemben a normatív hatalom morális természetű (érték alapú) szervezeti kötődés elérésére törekszik, mégpedig a szimbolikus jutalmazás (rang, előrejutás, presztízs stb.), illetve az identitásképzés eszközei révén. Természetesen a szervezet számára ez utóbbi az előnyösebb, az tehát, ha az alárendelt (munkavállalók, lakosok) értékalapon (is) kötődnek. Ideálisnak mondható, ha a vezetés képes megteremteni mindkét alapú kötődés feltételeit. Ha ez megvalósul, magasfokú részvételi/kötődési (*higher participant*) minőséget (a szervezet iránti elkötelezettséget) hozhat létre, szemben az alacsonyfokú részvételi/kötődési („lower participant”) minőséggel. (ETZIONI 1961, 3–21.)

57. táblázat

Az önkormányzati dolgozók attitűdvizsgálatának szempontrendszere

Rendezőelv	Viszonyulási területek	Konkrét viszonyulási tárgyak
<i>Munkavégzés</i>	A munka tartalma	értelmessége, érdekessége, változatosága, munkavégzési autonómia, innovatív tartalom
	Munkafeltételek	fizikai környezet, felszereltség, ellátottság
	Munkarend	munkaidőbeosztás, szabadság
	Munkaszervezés	feladatmegosztás, terheltség,
<i>Teljesítmény</i>	Ösztönzési, juttatási rendszer	anyagi megbecsültség; erkölcsi megbecsültség, elismertség
	Értékelési, minősítési rendszer	
	Előrejutási lehetőségek	
<i>Hierarchia</i>	Vezetés	vezetői képesség, szakértelem, hatékonyság/eredményesség; elfogadottság, stílus, emberi viszonylatok
	Beosztottak	szakértelem, teljesítmény, szociokulturális közeg
<i>Társas közeg</i>	Munkatársak	szakértelem, teljesítmény, szociokulturális közeg, emberi viszonylatok
	Ügyfelek	
	Légkör	
<i>Kontextualitás</i>	Szervezeti kultúra, értékek	azonosulás
	Állásbiztonság	
	Érdekvédelem, érdekvédelem	egyéni; kollektív/intézményes
<i>Összegző viszonyulás, kötődés</i>	A munka egésze	távolság/közelség
	A munkaszervezet egésze	kötődési minőség
<i>Személyes értékrend, Orientációk, elvárások</i>		

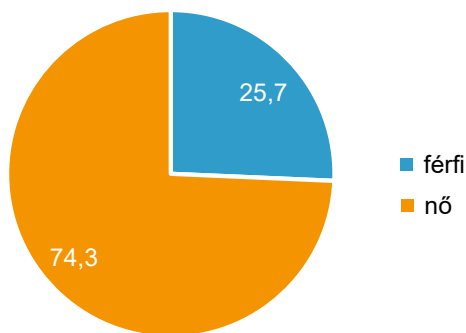
Forrás: szerkesztette Felek Gábor

A szegedi önkormányzat dolgozóinak demográfiai jellemzői

Nemek szerinti összetétel

Nemek szerint erős női felülreprezentáltság tapasztalható a szegedi önkormányzat dolgozói között. A felnőtt lakosságban tapasztalható 47–53 százalékos férfi–nő arány az önkormányzat dolgozói körében körülbelül 25–75 százalékos aránnyá módosul, ami a lakosság körében tapasztalható 6 százalékos női többlet képest az önkormányzati dolgozónál 50 százalékos női többletet jelent. A szegedi önkormányzatnál tehát „elnőiesedett” pályáról beszélhetünk, ami ilyen mértékű – bármely nem, akár férfi, akár női irányban tapasztalható – eltolódás

esetén negatívan befolyásolhatja a szervezet működését. Azt nem állítjuk, hogy ez a jelenség általánosan jellemző az önkormányzati dolgozók nemi összetételére, arra azonban felhívjuk a figyelmet, hogy az új munkaerő alkalmazásakor – amennyiben van rá lehetőség – érdemes a nemek szerinti egyensúly megtartására törekedni.

36. ábra

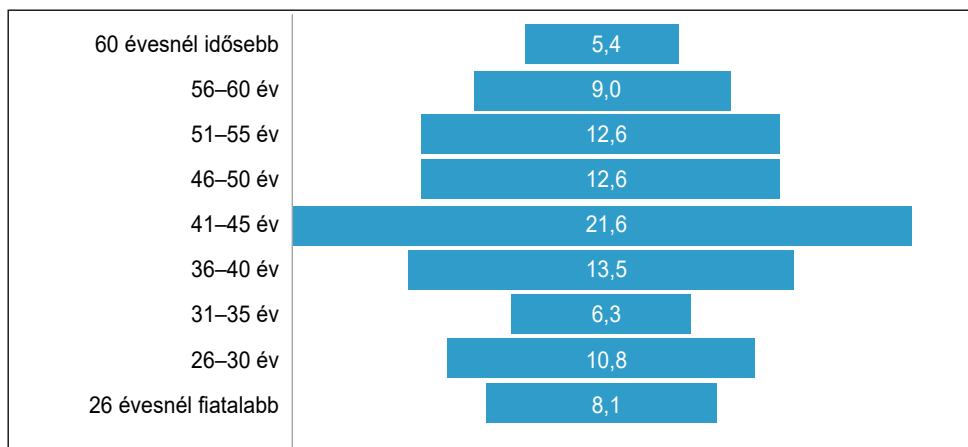
A szegedi önkormányzat dolgozóinak nemek szerinti összetétele

Forrás: Szegedi önkormányzati adatfelvétel¹⁷⁹ 2018

Életkor szerinti összetétel

Minden munkahelyen, de az önkormányzatoknál különösen fontos, hogy a munkavállalók életkori összetétele tükrözze a települési korösszetételt, de legalábbis ne billenjen el egyik korosztály irányába sem, ne következzen be túlzott „előregedés”, és ne forduljon elő az sem, hogy az önkormányzatnál a tapasztalatlan fiatal munkaerő kerüljön többségbe. A tapasztalatok szerint egyszerre kell tehát jelen lennie a munkavállalók között a gyakorlatnak, tapasztalatnak, a helyi körülmények ismeretének és az új ismeretekkel rendelkező, a modern eszközöket használni tudó – bár tapasztalattal még nem vagy csak korlátozott mértékben rendelkező – innovatív korosztálynak is. A korösszetétel – különösen a nagyobb önkormányzatoknál – azért is fontos, hogy a kieső munkatársak – nyugdíjazás, gyermekvállalás stb. – pótlása vagy a megüresedő vezetői pozíciók betöltése zökkenőmentes lehessen. Legyenek olyan munkatársak, akik megfelelő tudással rendelkeznek, és át tudják venni a feladatokat, amelynek köszönhetően az önkormányzat működésében egyfajta folytonosság biztosítható. A szegedi önkormányzatnál dolgozók életkori összetétele aránylag „egészségesnek” mondható. A „derékhad”, a középkorú, tapasztalattal már rendelkező 41–45 éves korosztály képviselteti magát a legnagyobb arányban (21,6 százalék), és a náluk idősebbek és fiatalabbak is kiegyensúlyozott arányban vannak jelen a munkavállalók között.

¹⁷⁹ A továbbiakban: SÖA.

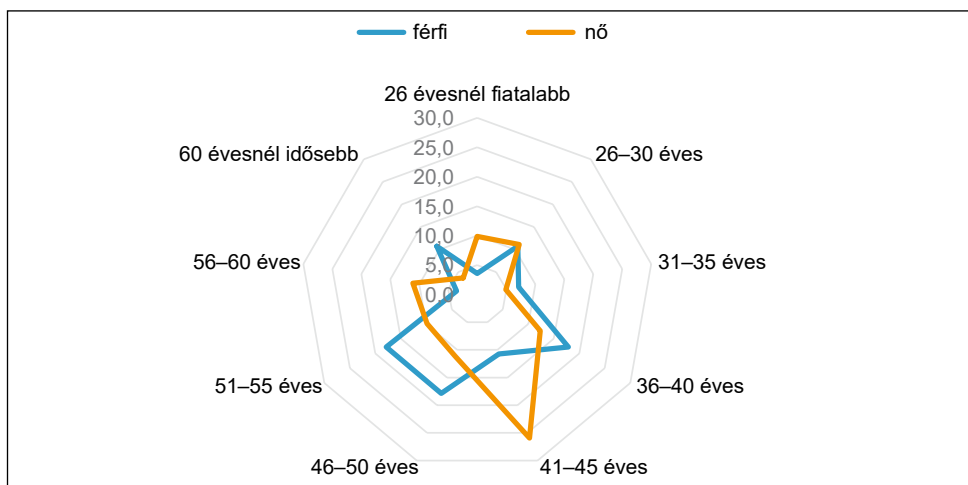

37. ábra

A szegedi önkormányzat dolgozóinak korösszetétele

Forrás: SÖA 2018

Nemek szerinti bontásban a nőknél az 56–60 éves és a 26 évesnél fiatalabb korcsoportban kisebb, míg a 41–45 éves korcsoportban lényegesen nagyobb a nők aránya. Ennek egyértelműen meg kell jelennie a korcsoportos bontásban is, mivel – ahogy fentebb láttuk – a szegedi önkormányzatnál dolgozók majdnem háromnegyed része nő. Am ahogyan az alábbi ábra mutatja, ez a női felülreprezentáltság nem egyenletesen – minden korosztályban –, hanem elsősorban a már említett „derékhad” korosztályában összpontosul. A férfiak a 46–55 éves korcsoportban vannak jelen nagyobb arányban a nőknél.

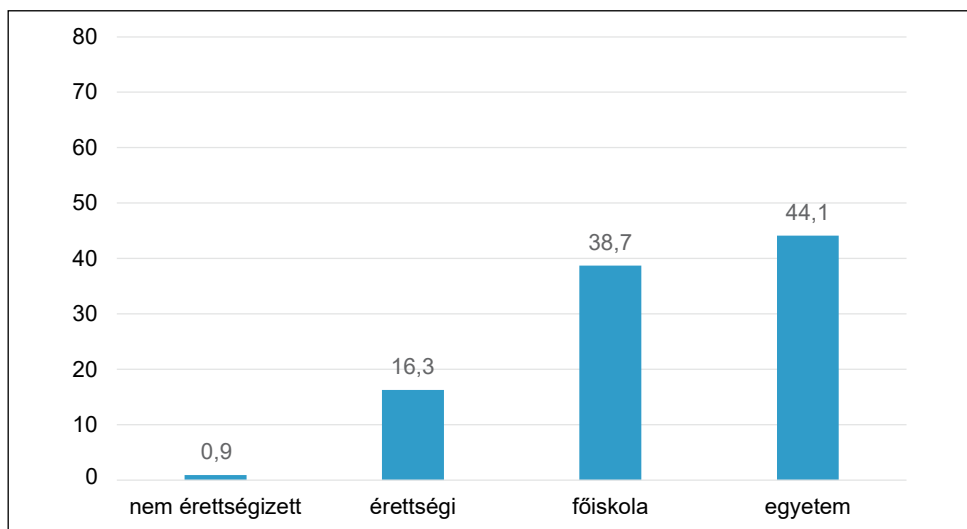
38. ábra

A szegedi önkormányzat dolgozóinak korösszetétele nemek szerint

Forrás: SÖA 2018

Iskolai végzettség szerinti összetétel

Az iskolai végzettség szerinti összetételt egyértelműen meghatározza az adott szervezet tevékenységi területe. Míg egy termelőüzemben természetes, hogy a szakmunkás végzettségűek vannak túlsúlyban, egy kutatóintézetben vagy egy egyetemen a diplomával rendelkezők. Így természetes az is, hogy az önkormányzatoknál a legalább érettségizettek, de inkább a diplomával rendelkezők vannak többségben a munkavállalók között. Ez a szegedi önkormányzatnál is így van. A munkavállalók 82,8 százaléka diplomás, és 16,3 százalékuk érettségivel rendelkezik. Az érettségivel nem rendelkezők aránya nem éri el az 1 százalékot.

39. ábra

A szegedi önkormányzat dolgozóinak iskolai végzettség szerinti összetétele

Forrás: SÖA 2018

Milyen szakterületen szereztek a legmagasabb iskolai végzettségüket az önkormányzati dolgozók

Az önkormányzati dolgozók között Szegeden a jogi, államigazgatási, rendvédelmi területen szakképzettséget szerezettek vannak meghatározó túlsúlyban. A dolgozók majdnem harmadrésze, 31,8 százaléka ilyen irányú képzettséggel rendelkezik. Tekintettel arra, hogy ezeknek a dolgozóknak a nagy része jogi végzettségű, érdemes megemlíteni, hogy a 2018-ban végzett országos „joghallgatói vizsgálat” eredményei szerint a jogász szakterületek – bíró, ügyész, ügyvéd, vállalati jogtanácsos, közigazgatási, államigazgatási jogász és közjegyző – között a közigazgatási, államigazgatási jogász presztízsét tartották a hallgatók a legalacsonyabbnak, és az elhelyezkedési szándékaik szerint sem túlzottan vonzó ez a terület. A joghallgatóknak csupán 6,7 százaléka szeretne közigazgatási jogász-

ként elhelyezkedni a diploma megszerzése után. Ez az eredmény felhívja a figyelmünket arra, hogy a megfelelő minőségű és mennyiségű utánpótlás biztosítása is szükségessé teszi, hogy a közigazgatási munka a társadalmi elismertség és az anyagi megbecsülés tekintetében is javuljon. Jóllehet a szegedi önkormányzati dolgozók véleménye szerint az utóbbi években javulás tapasztalható a bérezés és a bérpótlékok területén is, ám ez mindenekelőtt annak köszönhető, hogy a szegedi önkormányzat saját hatáskörben 30 százalékos béremelést hajtott végre 2017-ben. Az önkormányzati dolgozóknak körülbelül a fele arra a kérdésre, hogy *Megítélése szerint az Ön környezetében van-e valamilyen presztízse (rangja) annak, hogy Ön az önkormányzatnál dolgozik?* nemmel válaszolt, ami szintén azt mutatja, hogy maguk az önkormányzati dolgozók sem tartják különösebben magas presztízssűnek az önkormányzati munkahelyet.

58. táblázat

Milyen szakterületen szereztek a legmagasabb iskolai végzettségüket az önkormányzati dolgozók (%)

Legmagasabb iskolai végzettségek területei	%
<i>Jogi, államigazgatási, rendvédelmi</i>	31,8
<i>Ipari, műszaki, közlekedési</i>	17,3
<i>Gazdasági, pénzügyi</i>	10,9
<i>Természettudományi, informatikai</i>	10,9
<i>Pedagógiai, humán</i>	10,9
<i>Egészségügyi, szociális</i>	7,3
<i>Egyéb területen</i>	4,5
<i>Társadalomtudományi</i>	3,6
<i>Mezőgazdasági, vízügyi</i>	1,8
<i>Kereskedelmi, szolgáltatási</i>	0,9
Összesen:	100

Forrás: SÖA 2018

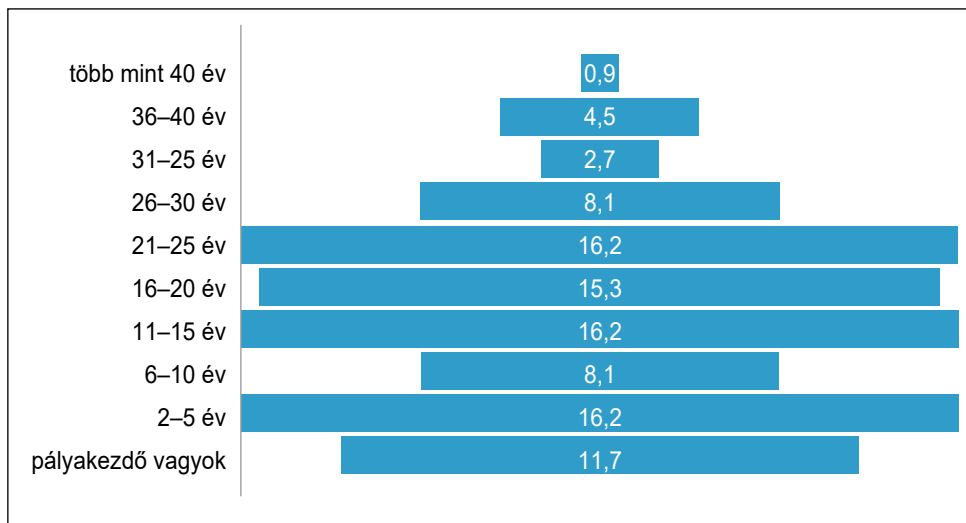
A második legnépesebb végzettségi csoport az ipari, műszaki, közlekedési végzettségűeké – az arányuk 17,3 százalék –, a gazdasági, pénzügyi, természettudományi, informatikai és a pedagógiai, humán területeken végzettséget szerettek aránya egyaránt 11 százalék körül van, a többi területen képesítéssel rendelkezők pedig 10 százalék alatti arányt képviselnek.

Munkatapasztalat, közszolgálati viszony

Eddig összesen hány évet töltött közszolgálati (tanácsai) jogviszonyban?

A közszolgálati jogviszonyban eltöltött idő szerint a 11–25 éves tapasztalattal rendelkezők vannak a legtöbben, a munkavállalók majdnem fele (47,7 százalék) ebbe a kategóriába tartozik. 25 évnél hosszabb közszolgálati jogviszonnyal 16,3 százalék, maximum

tízévvessel a dolgozók 36 százaléka rendelkezik. A „közzszolgálati korfa” is egy olyan jellemzője a szervezetnek, amely a szegedi példán jól mutatja, hogy egyszerre kell jelen lennie a tapasztaltaknak és a tapasztalattal még kevésbé rendelkezőknek, mert ez biztosítja az önkormányzat folyamatos dolgozói utánpótlását, a következő vezetői generáció nevelését. Ez adhat reményt arra, hogy a bevett gyakorlat mellett új elemek is megjelenjenek az önkormányzat működésében.

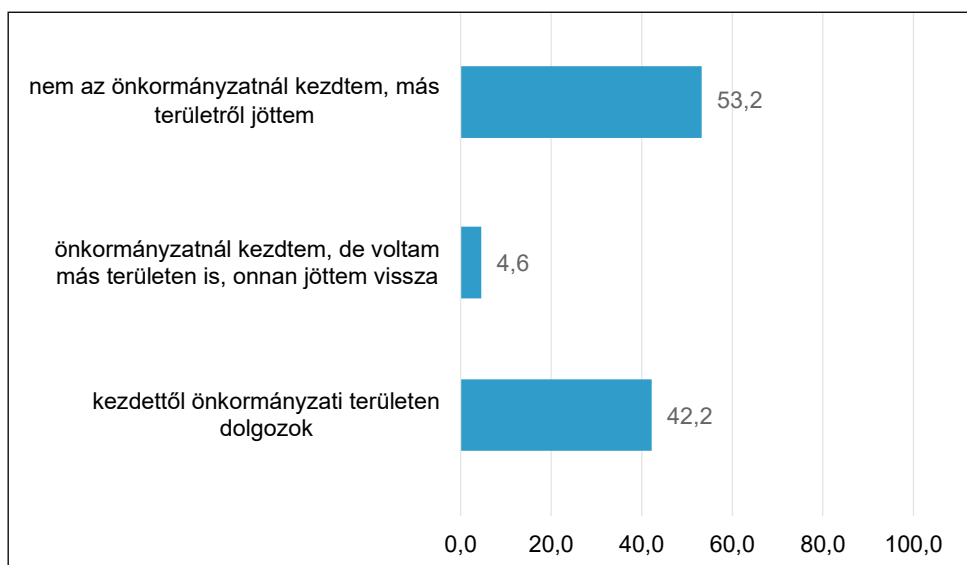
40. ábra

Eddig összesen hány évet töltött közzszolgálati (tanácsi) jogviszonyban?

Forrás: SÖA 2018

Hogyan alakult időben a közzszolgálati jogviszonya?

A szegedi önkormányzati dolgozók kicsit több mint 40 százaléka a kezdetektől, munkába lépése óta az önkormányzatnál dolgozik. 4,6 százalékuk az önkormányzatnál kezdett, de dolgozott más helyen is, majd azt követően tért vissza az önkormányzathoz. A legtöbb dolgozó (53,2 százalék) azonban más munkahelyen szerzett tapasztalat után került az önkormányzati rendszerbe. Ez a jellemző – hogy vannak jelentős számban olyanok, akik más munkahelyen, más területen is szereztek tapasztalatokat, ismereteket – arra adhat esélyt, hogy a kezdetektől az önkormányzatnál dolgozók tapasztalatait, ismereteit, módszereit kiegészítve olyan elem, szemléletmód is megjelenjen az önkormányzati működésben, amely korábban nem volt jellemző, ezzel segítve az önkormányzati működés folyamatos megújítását. A fenti jellemző természetesen csak a lehetőséget kínálja ennek. A korábbi tapasztalatok mennyiségétől, minőségétől is függhet, hogy ennek pozitív hozadéka legyen, de ha nincsenek más munkaterületen tapasztalattal, ismeretekkel rendelkező munkatársak, akkor még az esélye is elvész ennek a lehetőségnek.

41. ábra

Hogyan alakult időben a közszolgálati jogviszonya?

Forrás: SÖA 2018

A munkával kapcsolatos dolgozói elvárások és a dolgozói elégedettség

A munkával, munkahellyel kapcsolatos elvárások

A legfontosabb elvárás a munkahellyel kapcsolatban az állás biztonsága, ezt a szegedi önkormányzat dolgozóinak 77,5 százaléka nagyon fontosnak, további 17,1 százaléka fontosnak tartotta, vagyis alig van olyan dolgozó, aki számára ez a kérdés nem fontos. Olyan pedig egyáltalán nincs, aki azt válaszolta a kérdésre, hogy számára egyáltalán nem fontos az önkormányzati állásának a biztonsága. Ha a munkahely biztonsága Szegeden – ahol megyeszékhelyi nagyváros révén lényegesen több munkalehetőség van, mint a kisebb városokban, községekben – ennyire fontos az önkormányzati dolgozók számára, akkor joggal feltételezhetjük, hogy a munkalehetőségek szempontjából rosszabb helyzetben lévő települések önkormányzatainak dolgozói számára is legalább annyira vagy még fontosabb ez a kérdés, mint a szegedieknek. A legfontosabb területeknek az állás biztonsága mellett a munkahelyi légkört, a jó fizetést, a munkateljesítmény elismerését, a kellemes munkahelyi környezetet és a munka tárgyilagos értékelését tartották a dolgozók. Ezeknél a magas átlag mellett a válaszolók döntő többsége – 90 százalék feletti arányban – tartotta fontosnak ezeket a területeket.

Arról, hogy a felsoroltak között lenne olyan terület, amelyet nem tartottak fontosnak az önkormányzati dolgozók, nem beszélhetünk, mert minden kérdésnél többségben vannak a „fontos” válaszok. Így csak abban van különbség, hogy mely területeket tartották

fontosabbnak. A fontossági sorrendben következő blokk négy egészhez közeli átlagokkal az érdekes munka, az önállóság a munkavégzésben, a lelkileg nem megterhelő (stresszes) munka, a változatos munka, hogy hatékony dolgozói érdekvédelem legyen a munkahelyen, és hogy legyenek jó előrejutási lehetőségek.

59. táblázat

A munkával, munkahellyel kapcsolatos elvárások

Mennyire fontos önnek, hogy	Elvárások (ötffokú skálaátlag)
<i>Az állása biztos legyen?</i>	4,70
<i>Jó legyen a munkahelyi légkör?</i>	4,67
<i>A munkája jól fizetett legyen?</i>	4,60
<i>A munkáját, teljesítményét elismerjék?</i>	4,51
<i>Kellemes környezetben dolgozhasson?</i>	4,45
<i>A munkáját, teljesítményét tárgyilagosan értékeljék?</i>	4,35
<i>A munkája érdekes legyen?</i>	4,19
<i>Önállósága legyen a munkavégzésben?</i>	4,08
<i>A munkája lelkileg ne legyen megterhelő (stresszes)?</i>	4,02
<i>A munkája változatos legyen?</i>	3,91
<i>A munkahelyén legyen aktív, hatékony dolgozói érdekvédelem?</i>	3,78
<i>A munkahelyén jó lehetőségek legyenek az előre jutásra?</i>	3,70
<i>Őn alakíthassa a munkarendjét?</i>	3,50
<i>A munkája fizikailag ne legyen megterhelő?</i>	3,45
<i>A munkájában új és szokatlan feladatokkal találkozson?</i>	3,38

Forrás: SÖA 2018

A legkevésbé fontosnak a munkarend önálló alakítását, a munka fizikailag nem megterhelő voltát és a szokatlan új feladatokkal való találkozást tartották. Az összes felsorolt terület közül legkevésbé ez utóbbi fontos – ötffokú skálán mérve 3,38-os átlaggal –, ami azt mutatja, hogy az önkormányzati dolgozók inkább kedvelik a megszokott, általuk már ismert (a munka változatossága is a kevésbé fontos szempontok közé tartozik), mint a kihívást jelentő, szokatlan feladatokat. Nullhipotézisünk az volt, hogy a fiatalabbak fogják fontosabbnak tartani az ilyen szokatlan feladatokkal való találkozást, de ez a feltételezésünk nem igazolódott. Éppen fordítva, az idősebbek tartották fontosabbnak. Ez talán azzal magyarázható, hogy a pályán eltöltött idő alatt egyre rutinosabbá válnak a feladatok, és az unalmassá váló feladatokat egy-egy komolyabb kihívás megtörheti.

Egy gyakorlottabb ember számára már kevésbé jelent szakmai kihívást egy-egy szokványos ügy vagy eset megoldása, ami egyfajta motivációvesztést eredményezhet. A munkával való elégedettség egyik fontos komponense, hogy rendszeresen szellemi kihívások elé állítsák a személyt, biztosítva számára a megoldásból fakadó sikerélményt. A jól begyakorlott feladatok rutinszerű megoldása már nem jelent valódi próbatételt, így a siker sem jelent valódi örömet. A másik fontos elem, hogy a kihívást jelentő feladat nemcsak izgalmat és sikerélményt, de fejlődési lehetőséget is biztosít, ami szintén erős motivációs forrás, és igen preferált munkaérték.

Az önkormányzati dolgozókkal készített interjúk alátámasztják a kvantitatív kutatási eredményeket. Az interjúalanyok fontos szempontnak tekintették a munkatársak „megtartása” szempontjából azt, hogy a kollégáiknak mennyire képesek izgalmas, kreatív feladatokat adni. Amennyiben ez sikerül, akkor egy-egy esetben az alulfizetettségből fakadó frusztráció is részben ellensúlyozható ezzel.

A munkával, munkahellyel kapcsolatos elégedettség

A munkával, munkahellyel való elégedettség tekintetében a személyes – a közvetlen főnökkel és a munkatársakkal kialakított – kapcsolatokkal, valamint a munkarenddel, a munkaidő beosztásával elégedettek leginkább a szegedi önkormányzat dolgozói. Ezen a három területen 80 százalék feletti az elégedettségi arány. A munkahelyi légkörrel, összességében a munkahellyel, a munkával és a munka tartalmával, érdekességével való elégedettség is jónak mondható. Ötfokú skálán mérve négy egész körüli átlagot értek el ezek a területek.

60. táblázat

A munkával, munkahellyel kapcsolatos elégedettség

Mennyire elégedett ön	Elégedettség (ötfokú skálaátlag)
<i>Az ön és közvetlen főnöke közti viszonyral?</i>	4,31
<i>Az ön és közvetlen munkatársai közti viszonyral?</i>	4,29
<i>A munkarenddel, a munkaidő-beosztással?</i>	4,14
<i>A munkahelyi légkörrel?</i>	4,04
<i>Összességében a munkahelyével?</i>	4,00
<i>Összességében a munkájával?</i>	4,00
<i>A munkájának tartalmával, érdekességével?</i>	4,00
<i>A munkahelyi környezettel, amelyben dolgozik?</i>	3,84
<i>A hivatal vezetésének a munkavállalókhoz való hozzáállásával?</i>	3,70
<i>A munkája anyagi megbecsültségével (bér, pótlék stb.)?</i>	3,60
<i>Az előrejutási, kinevezési gyakorlattal?</i>	3,44
<i>A munkája erkölcsi megbecsültségével?</i>	3,42
<i>A munkahelyi béren kívüli juttatásokkal?</i>	3,42
<i>A teljesítményértékelési gyakorlattal?</i>	3,31
<i>A munkahelyi érdekvédelmi szervek (például szakszervezet) erőfeszítéseivel?</i>	3,16

Forrás: SÖA 2018

A munkahelyi környezettel, a hivatal vezetésének a munkavállalókhoz való hozzáállásával és a munka anyagi megbecsültségével (bér, pótlék stb.) való elégedettség közepesnek mondható, átlagai 3,6 és 4 közé esnek. Ezen a három területen a dolgozók 60–70 százaléka tekinthető elégedettnek, de a teljesen elégedettek aránya itt már csak 20–25 százalék. A legkevésbé elégedettek a szegedi önkormányzat dolgozói az önkormányzatnál alkalmazott előrejutási, kinevezési gyakorlattal, az erkölcsi megbecsültséggel, a munkahelyi béren kívüli juttatásokkal, a teljesítményértékelési gyakorlattal és a munkahelyi érdekvédelmi

szervek (például szakszervezet) erőfeszítéseivel. Ezeken a területeken az elégedettek aránya tovább csökken. Összességében a válaszolók 40–50 százaléka tekinthető elégedettnek, a teljes mértékben elégedettek aránya pedig kevesebb mint 10 százalék.

A munkával, munkahellyel kapcsolatos elvárások és elégedettség

A munkával, munkahellyel kapcsolatos elvárások – „Mennyire fontos” – és a munkával, munkahellyel kapcsolatos elégedettség – „Mennyire elégedett” – kérdésblokkból azokat a kérdéseket gyűjtöttük össze, amelyek mind a két blokkban szerepeltek. Tettük ezt azért a céllal, hogy megvizsgáljuk a fontosság és az elégedettség közötti különbséget. Minél nagyobb a fontosság és az elégedettség közötti különbség, annál inkább elmondható, hogy az adott területen hiányosságot észlelnek a dolgozók. Jóval kevésbé elégedettek a területtel, mint amennyire fontosnak tartják. A szegedi önkormányzat esetében a dolgozói teljesítmények tárgyilagos értékelése és a munka anyagi megbecsültsége az a két terület, ahol a legnagyobb a különbség – egy skálaérték –, ami ebben a két esetben azt jelenti, hogy mindkét területet fontosnak tartják, de a területekkel való elégedettség lényegesen alulmarad a fontossággal szemben.

Kisebb, de azért lényeges különbség van a munkahelyi légkör, a munkahelyen lévő aktív, hatékony dolgozói érdekvédelem és a kellemes munkahelyi környezet tekintetében. A munkahelyi légkör és a munkahelyi környezet esetében magas a fontosság értéke és ehhez képest alacsonyabb az elégedettség. Az érdekképviselő azonban kevésbé fontos, és még ehhez képest is jóval alacsonyabb az elégedettség az érdekvédelemmel kapcsolatban. Összességében ezzel a területtel elégedettek legkevésbé a dolgozók.

61. táblázat

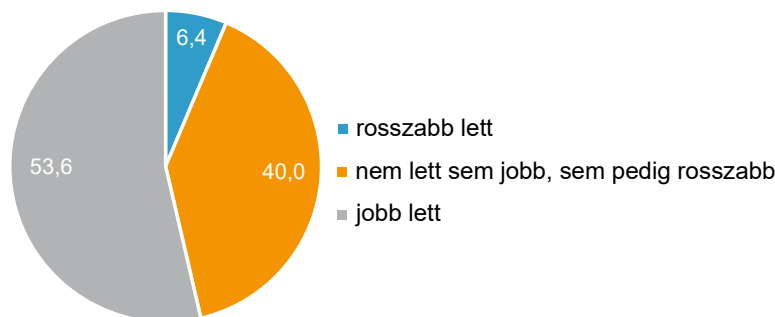
A munkával, munkahellyel kapcsolatos elvárások és elégedettség

Mennyire fontos önnek, hogy	Fontosság (öt fokú skála átlag)	Elégedettség (öt fokú skála átlag)	Különbség
<i>A munkáját, teljesítményét tárgyilagosan értékeljék?</i>	4,35	3,31	1,05
<i>A munkája jól fizetett legyen?</i>	4,60	3,60	1,00
<i>Jó legyen a munkahelyi légkör?</i>	4,67	4,04	0,63
<i>A munkahelyén legyen aktív, hatékony dolgozói érdekvédelem?</i>	3,78	3,16	0,63
<i>Kellemes környezetben dolgozhasson?</i>	4,45	3,84	0,61
<i>A munkahelyén jó lehetőségek legyenek az előrelépésre?</i>	3,70	3,44	0,26
<i>A munkája érdekes legyen?</i>	4,19	4,00	0,19

Legkisebbre az előrejutási lehetőségeknek, valamint a munka érdekességének fontossága és a velük való elégedettség között nyílt az „olló”. Az első esetben a nem túlzottan fontos területen való elégedettség és a második – a közepesen fontos területen – való elégedettség is kicsivel alacsonyabb a fontosságnál.

Az önkormányzati dolgozók helyzetének változása

Összeségében a szegedi önkormányzat dolgozói pozitívan értékelik helyzetük változását, mindössze 6,4 százalékuk érzelmei romlást, körülbelül 40 százalékuk úgy látja, hogy nincs változás a helyzetükben és a többség, 53,6 százalék úgy vélekedik, hogy jobb lett a dolgozók helyzete az utóbbi egy-két évben.

42. ábra

Hogyan látja, az utóbbi egy-két évben a dolgozók helyzete összességében jobb vagy rosszabb lett a munkahelyén?

Forrás: SÖA 2018

Ha azt vizsgáljuk, hogy ezt – az összességében javuló tendenciát – elsősorban mely területeken érzik, vagyis mely területek azok, amelyeken lényeges változást érzékelnek a szegedi önkormányzat dolgozói, területenként meg kell vizsgálnunk a változás irányát. Azt kérdeztük a válaszolóktól, hogy a felsorolt területeken rosszabb lett, nem változott vagy jobb lett a helyzetük az elmúlt egy-két évben. A következő táblázat eredményeinek értelmezését segítő megadjuk a válaszok kódolásának mikéntjét, ami világossá teszi az átlagok értelmezését. A romló tendencia –1, a stagnáló 0, a javuló pedig +1 pontot jelentett a kódolásnál. Így a negatív átlag romló, a nulla közeli stagnáló, a pozitív pedig – különösen a +1-hez közel eső – javuló helyzetet mutat.

A felsorolt területek között egyetlen területen sem született negatív átlag. Összességében – még a legalacsonyabb átlagok esetében is – legfeljebb változatlan helyzetről számoltak be az önkormányzati dolgozók. Két terület emelkedik ki, amelyeken határozott javulást érzékelnek. Mindkettő az anyagi megbecsültséggel kapcsolatos. Az egyik a bér, a másik pedig a pótlékok területe. E két terület közül is magasan kiemelkedik a bérek pozitív irányú

változása. A 0,87-es átlag mögött az húzódik meg, hogy a válaszolók 89 százaléka úgy látja, hogy javult a bére az elmúlt egy-két évben. A pótlékok esetében lényegesen alacsonyabb az emelkedésről beszámoló aránya (41,3 százalék), itt a legtöbben (47,7 százalék) stagnálásról számolt be, és a válaszolóknak mindössze 11 százaléka jelezte pótlékának csökkenését, ami valószínűleg az egyéni beosztás változásával van összefüggésben.

62. táblázat

Munkahelyi körülmények változása a szegedi önkormányzatnál

Az elmúlt években hogyan alakult önöknél	Átlag
<i>A bérezés?</i>	0,87
<i>A pótlékok?</i>	0,3
<i>A munkavégzés feltételei?</i>	0,18
<i>A vezetésnek a dolgozókhoz való viszonya (hozzáállása)?</i>	0,14
<i>A munkahelyi légkör?</i>	0,1
<i>A kiegészítő/szociális juttatások?</i>	0,06
<i>A szabadságok kiadása?</i>	0,06
<i>A munkarend, munkaidő-beosztás szabályozása?</i>	0,06
<i>A munkavállalók érdekeinek érvényesülése?</i>	0,06
<i>A munkaközi szünetek kiadása?</i>	0,05
<i>A teljesítményértékelési gyakorlat?</i>	0,03
<i>Az előrehajrási, kinevezési gyakorlat?</i>	0,02

Forrás: SÖA 2018

A munkavégzés feltételei, a vezetésnek a dolgozókhoz való viszonya (hozzáállása) és a munkahelyi légkör tekintetében a dolgozók körülbelül negyedrésze tapasztalt javulást. A döntő többség (60–70 százalék) változatlanságról számolt be, és ezeken a területeken is alacsony a romló helyzetet érzékelők aránya. A többi területen legtöbben (80–90 százalék) változatlanságot tapasztalnak, és csak néhány százalékuk lát romló, illetve javuló tendenciát.

Hivatali előrehajrási és a dolgozói teljesítményértékelési gyakorlat az önkormányzatnál

Fentebb láttuk, hogy a munkatranszmisszió elismerését (4,51) és a munkatranszmisszió tárgyilagosa értékelését (4,35) is fontosnak tartották a válaszolók, miközben az előrehajrási, kinevezési gyakorlattal (3,44) és a teljesítményértékelési gyakorlattal (3,31) nem voltak túlzottan elégedettek. A munkahellyel kapcsolatos elvárások és elégedettség közötti távolság (a munkatranszmisszió tárgyilagosa értékelése esetében 1,05, az előrehajrási lehetőségek esetén pedig 0,26 – valamint az e területen tapasztalható változatlanság –, a dolgozók körülbelül 90 százaléka nem lát változást ezen a területen) is azt mutatja, hogy ez a két terület tekinthető a legproblematisabbnak az önkormányzati dolgozók számára.

A hivatali előrejutásban, a kinevezésekben a szorgalmat, az igyekezetet, a szakmai teljesítményt, a szakmai tudást, a felkészültséget tették a válaszolók az első három helyre, ami azt mutatja, hogy jelen van az „érdemalapú, meritokratikus szempont” is a kinevezések során. De szinte ugyanannyira jelen van a munkahelyhez való lojalitás és a hivatalon belüli személyes kapcsolatok szerepe is, ami adott esetben képes felülmúlni a meritokratikus szempontokat. Ezenkívül a döntéshozók szubjektivitása, a dolgozók hivatalon kívüli kapcsolatai, illetve a politikai szempontok is szerepet játszanak, így a hivatali előrejutás, kinevezés aránylag kedvezőtlen értékelését valószínűleg ezeknek a szempontoknak a néhány alkalommal előforduló előtérbe kerülése okozza.

Az önkormányzati dolgozókkal készített interjúk a fenti eredményeket részben megerősítették. Az interjúalanyok alapvetően a meritokratikus rendszer létezéséről számoltak be, míg a nepotizmusnak, a kapcsolati tőke működésének a kinevezéseknél vagy az előrejutásnál rendkívül kivételes jelleget tulajdonítottak. Ami a vizsgálat kvalitatív részének objektivitását némileg megkérdőjelezheti, az leginkább a vezető feladatokat ellátó interjúalanyok túlréprezentáltsága miatt merülhet fel, ami az interjúk megszervezésének körülményeire vezethető vissza. A vezető beosztásúak viszonyulása a lojalitás szükségességének kérdéséhez nyilvánvalóan különbözik a beosztott munkatársak hozzáállásától. Ugyanakkor az interjúk során elhangzott vélemények közül érdemes éppen egy vezető beosztású önkormányzati dolgozó véleményét idézni, amely a lojalitás pozitív és negatív értelme közötti különbségre is rávilágít vezetői szemszögből nézve:

„Nem a politikai szempont az elsődleges, legalábbis én így érzékelem. A lojalitásnak van egy egészséges és egy beteg változata. Az minden szervezetnél elvárható, hogy az ott dolgozó munkatársak a szervezettel szemben lojálisak legyenek. Azt nem tudom elképzelni, hogy olyan munkahelyen dolgozom, ahol utálom az egész vezetést, idegesít az egész szervezeti rendszer, a jogi szabályozottság, és az egészben egy küszködés az élet, és nem érzem jól magam. Nyilván vannak ilyen helyzetek az önkormányzati rendszerben, de én nem szeretnék ilyen esetben maradni. Persze vannak kényszerhelyzetek, és akkor érthető, ha valaki mégis marad.”

63. táblázat

A hivatali előrejutást befolyásoló tényezők a szegedi önkormányzatnál

A hivatali előrejutásban, kinevezésekben mennyire érvényesül	Átlag
<i>A szorgalom, az igyekezet?</i>	3,65
<i>A szakmai teljesítmény?</i>	3,63
<i>A szakmai tudás, a felkészültség?</i>	3,63
<i>A munkahelyhez való hűség, lojalitás?</i>	3,56
<i>A hivatalon belüli személyes kapcsolatok?</i>	3,52
<i>A kérdésben döntők szubjektivitása?</i>	3,13
<i>A hivatalon kívüli kapcsolatok?</i>	3,07
<i>A politikai szempontok?</i>	2,96
<i>Egyéb?</i>	2,07

A hivatali előrejutás, kinevezés mellett a másik problematikus terület a munkateljesítmény értékelése. Bár a válaszolók 94,6 százaléka rendszeres teljesítményértékelésről számolt be – tehát létezik a gyakorlatban –, a vele való elégedettség a leggyengébbek közé tartozik.

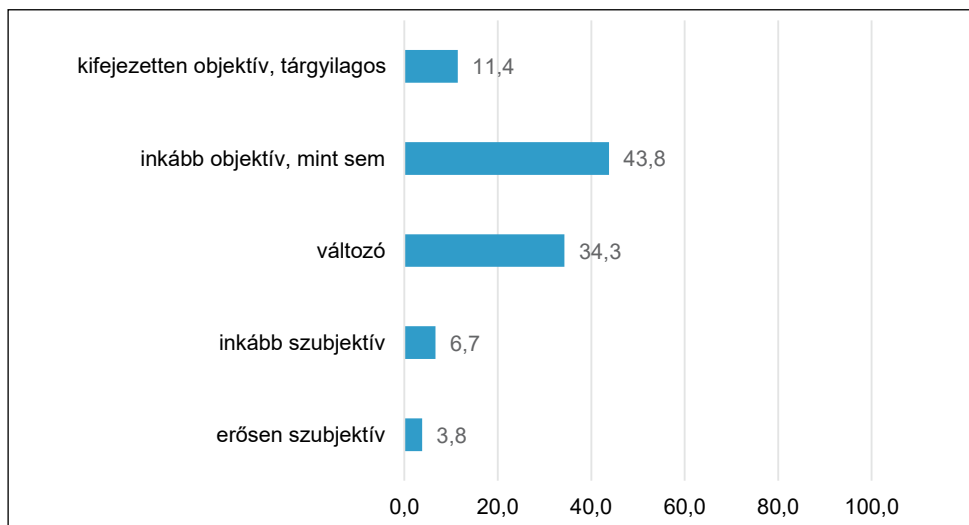

43. ábra

Van-e az önök munkahelyén rendszeres teljesítményértékelési gyakorlat?

Forrás: SÖA 2018

A dolgozók 11,4 százaléka látja a teljesítményértékelési gyakorlatot kifejezetten tárgyilagosságnak, objektívnek, és azokkal együtt is, akik inkább objektívnek látják, csak a dolgozóknak alig több mint a fele gondolja úgy, hogy a munkateljesítmények értékelése tényszerű adatokon alapul, szubjektivitás nélkül történik.

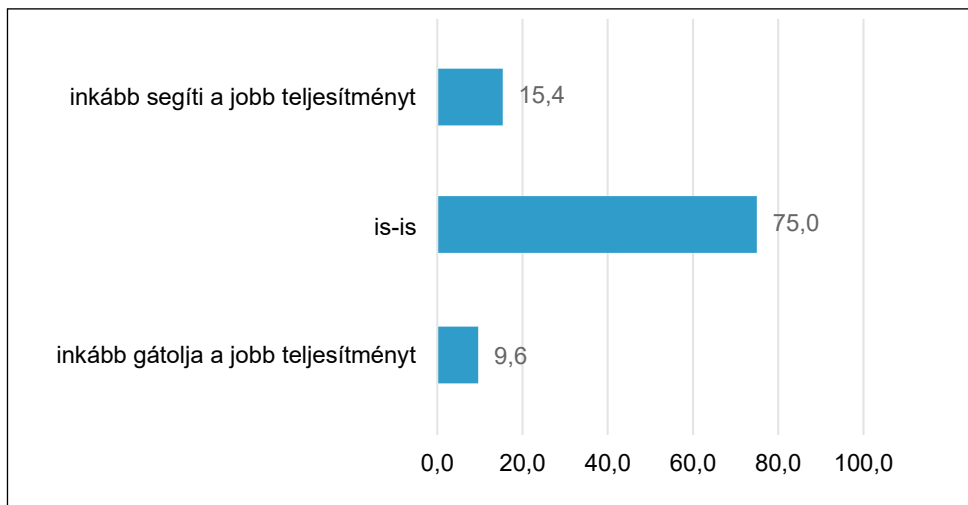
44. ábra

Hogyan ítéli meg az önöknél érvényesülő teljesítményértékelési gyakorlatot?

Forrás: SÖA 2018

A dolgozók körülbelül egyharmada úgy látja, hogy alkalma válogatja a teljesítményértékelés objektivitását (van, amikor tárgyyszerű, és van, amikor nem), míg a kisebbség (10,5 százalék) szerint az esetek többségében inkább szubjektívnek tekinthető a teljesítményértékelés.

A teljesítményértékelésnek – több más fontos funkciója mellett – az egyik legfontosabb feladata, hogy az értékelés hozzájáruljon a munkavállalók fejlődéséhez, a jobb teljesítmény eléréséhez, azaz egyfajta fejlesztő funkciót is ellásson. Ebből a szempontból látják a szegedi önkormányzat dolgozói problematikusnak a teljesítményértékelési rendszert. A dolgozók háromnegyed része úgy látja, hogy esetleges az értékelés eredménye. Van, amikor segíti és van, amikor nem segíti a jobb teljesítmény elérését. A teljesítményértékelési rendszert a válaszolók 15,4 százaléka látja olyannak, amely segíti a dolgozókat a jobb teljesítmény elérésében, 9,6 százalékuk pedig úgy látja, hogy inkább gátolja a jobb teljesítmény elérését az értékelés.

45. ábra

Véleménye szerint az ön munkahelyén a teljesítményértékelési gyakorlatnak milyen mértékű ösztönző hatása van az ott dolgozók munkájára?

Forrás: SÖA 2018

A teljesítményértékelési rendszerről – hasonlóan a kérdőívre válaszolókhöz – az interjúalanyok szinte egyöntetűen negatív véleményt fejtettek ki. Ebben a tekintetben vezetők és beosztottak között szinte teljes egyetértés mutatkozott. Az interjúalanyok sem az értékelés objektivitását kérdőjelezik meg, hanem leginkább annak túlságosan formális jellegét hangsúlyozzák, kiemelve az ösztönző szerep korlátozottságát, amelynek legfőbb oka szerintük az anyagi motiváció lehetőségének hiányára vezethető vissza.

Az önkormányzati hivatal működésének jellemzői

Az önkormányzat működését leginkább a jogszabályoknak, az eljárási rendnek való maradéktalan megfelelés és a szakszerűség jellemzi az önkormányzati dolgozók szerint. Ezen kívül (bár kisebb mértékben) jellemző a működésre a politikamentesség, a polgármester és a képviselők befolyása, a nagypolitikai hatások érvényesülése, illetve a belső (hivatalon belüli) és a külső csoportok érdekeinek érvényesülése.

64. táblázat

Az önkormányzati hivatal működésének jellemzése

Az önkormányzati hivatalának működését mennyire jellemzi	Ötfokú skálaátlag
<i>A jogi előírásoknak való maradéktalan megfelelés?</i>	4,48
<i>Az eljárási rendnek (SZMSZ-nek) való maradéktalan megfelelés?</i>	4,40
<i>A szakszerűség?</i>	4,25
<i>A politikamentesség?</i>	3,43
<i>Hivatalon kívüli önkormányzati szereplők (polgármester, képviselők) érdekeinek érvényesülése?</i>	3,20
<i>A „nagypolitikai” hatások érvényesülése?</i>	3,08
<i>A hivatalon belüli csoportérdekek érvényesülése?</i>	2,95
<i>Külső települési szereplők érdekeinek érvényesülése?</i>	2,82
<i>Egyéb?</i>	2,01

Forrás: SÖA 2018

Az önkormányzat döntéseit – hasonlóképpen a működéshez – leginkább a jogszabályoknak, az eljárási rendnek való maradéktalan megfelelés és a szakszerűség jellemzi az önkormányzati dolgozók szerint. Ezen kívül – bár kisebb mértékben és kisebb mértékű átrendeződésekkel – jellemző a döntésekre a politikamentesség, a polgármester és a képviselők befolyása, a nagypolitikai hatások érvényesülése, illetve a belső – hivatalon belüli – és a külső csoportok érdekeinek érvényesülése is. Érdeemes észrevenni, hogy a külső települési szereplők (bár az átlagok szerint nem, de a sorrend szerint igen) nagyobb befolyással bírnak az önkormányzat döntéseire, mint a működésére, míg a működésre gyakorolt befolyás esetében az utolsó, a döntésekre való befolyásuk szerint (két helyet előre lépve) a hatodik helyre kerültek.

65. táblázat

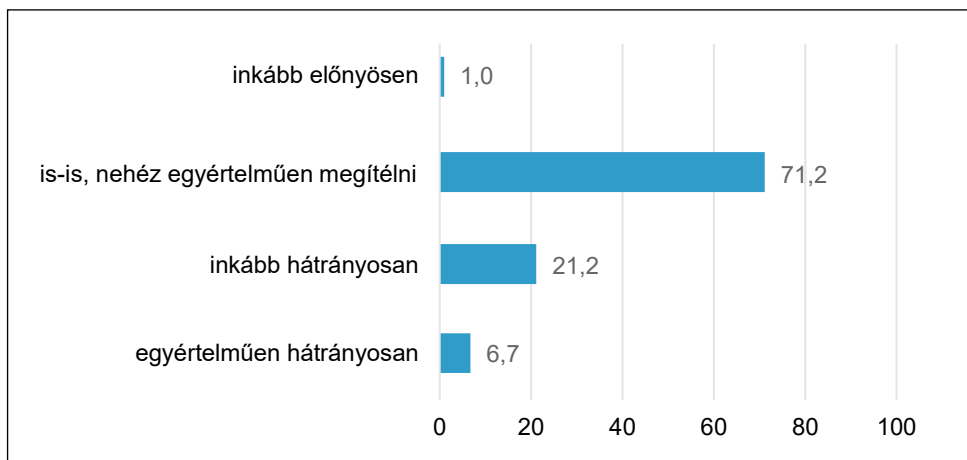
Az önkormányzati hivatal döntéseinek jellemzése

Az önkormányzati hivatalának döntéseit mennyire jellemzi	Ötfokú skálaátlag
<i>A jogi előírásoknak való maradéktalan megfelelés?</i>	4,50
<i>Az eljárási rendnek (SZMSZ-nek) való maradéktalan megfelelés?</i>	4,47
<i>A szakszerűség?</i>	4,41
<i>A politikamentesség?</i>	3,67

Az önkormányzati hivatalának döntéseit mennyire jellemzi	Ötfokú skálaátlag
Hivatalon kívüli önkormányzati szereplők (polgármester, képviselők) érdekeinek érvényesülése?	2,77
Külső települési szereplők érdekeinek érvényesülése?	2,63
A „nagypolitikai” hatások érvényesülése?	2,63
A hivatalon belüli csoportérdekek érvényesülése?	2,62
Egyéb?	1,92

Forrás: SÖA 2018

A hivatali szakemberek egy részének a járási hivatalokhoz, illetve a megyei kormányhivatalokhoz történő áthelyezésével kapcsolatban a döntő többség (71,2 százalék) nem tud állást foglalni. Nem tudja megítélni, hogy az áthelyezéseknek milyen hatása lesz a döntéselőkészítési munkára. Azok között, akik véleménnyel rendelkeznek az ügyben, döntő többségben vannak azok, akik hátrányosnak látják az intézkedést (21,2 százalékuk kisebb, 6,7 százalékuk nagyobb mértékben).

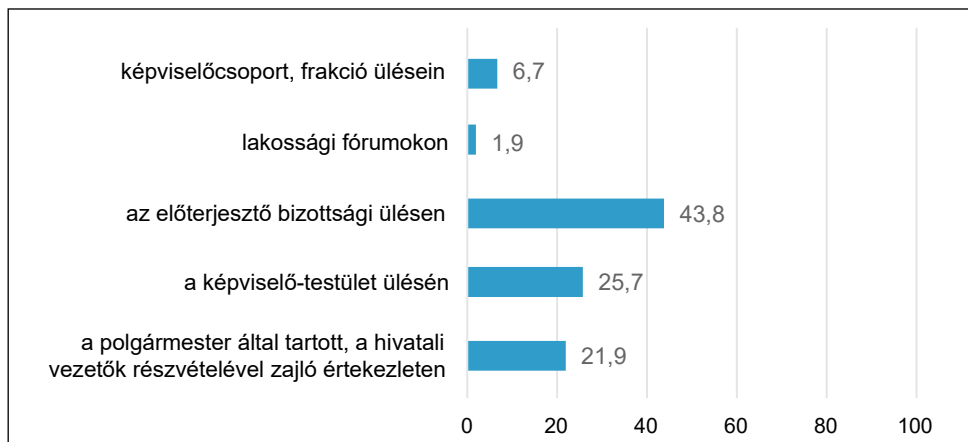

46. ábra

Megítélése szerint a hivatali döntés-előkészítés szakmai színvonalát hogyan érintette a hivatali szakemberek egy részének áthelyezése a járási hivatalokhoz, illetve a megyei kormányhivatalokhoz?

Forrás: SÖA 2018

A hivatali előterjesztésekkel kapcsolatos érdemi viták terepének legtöbbször a bizottsági üléseket tartják (43,8 százalék), de többen a képviselő-testületi ülést (25,7 százalék) és a polgármester által tartott vezetői értekezletet (21,9 százalék) gondolják az előterjesztésekkel kapcsolatos érdemi viták helyszínének.

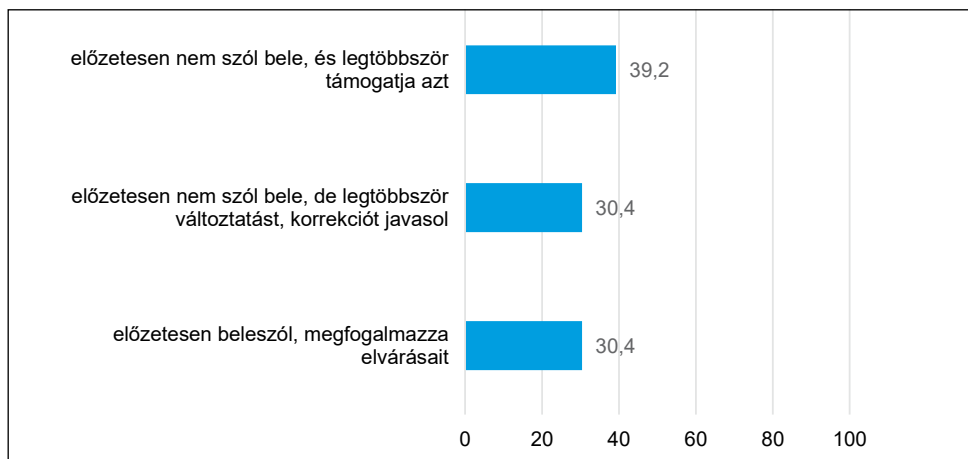

47. ábra

A hivatali előterjesztésekkel kapcsolatos érdemi viták az ön tudomása szerint hol zajlanak?

Forrás: SÖA 2018

A hivatal általi szakmai előterjesztések polgármester általi befolyását az önkormányzati dolgozók majdnem 40 százaléka nem érzékeli. Úgy gondolják, hogy a polgármester előzetesen, az előkészítő munka során sem szól bele abba, hogy milyen előterjesztés kerül a képviselő-testület elé. A többség (60,8 százalék) viszont úgy látja, hogy a polgármester vagy olyan módon, hogy – bár az előkészítés során nem szól bele – később módosítást, korrekciót kér, vagy olyan módon, hogy már az előkészítés fázisában befolyásolja, valójában irányítja a folyamatokat.

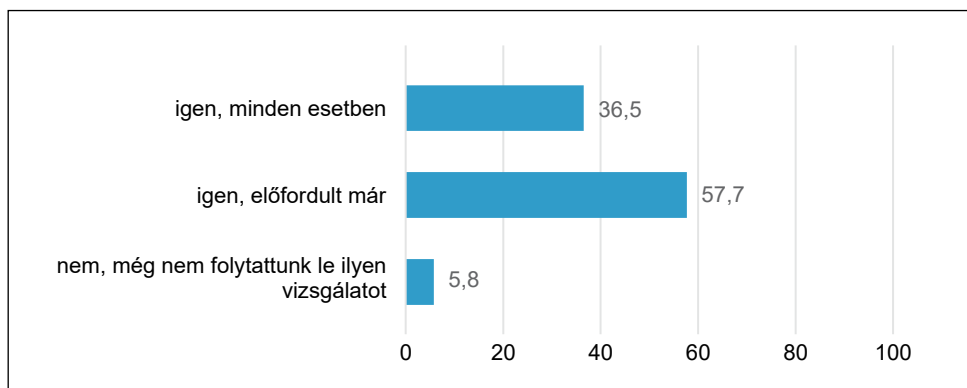

48. ábra

Mit tapasztal, a polgármester leggyakrabban hogyan viszonyul a hivatal képviselő-testületi ülésekre történő szakmai előterjesztéseihez?

Forrás: SÖA 2018

A rendelettervezet előkészítése során elvégzett előzetes hatásvizsgálatról a válaszolók kicsit több mint harmada állítja, hogy minden esetben megtörténik. A többség úgy látja, hogy ez alkalmanként fordul elő, valószínűleg a nagyobb horderejű döntések esetében. A válaszolók kisebb része (5,8 százalék) úgy tudja, hogy még nem folytattak le ilyen vizsgálatot.

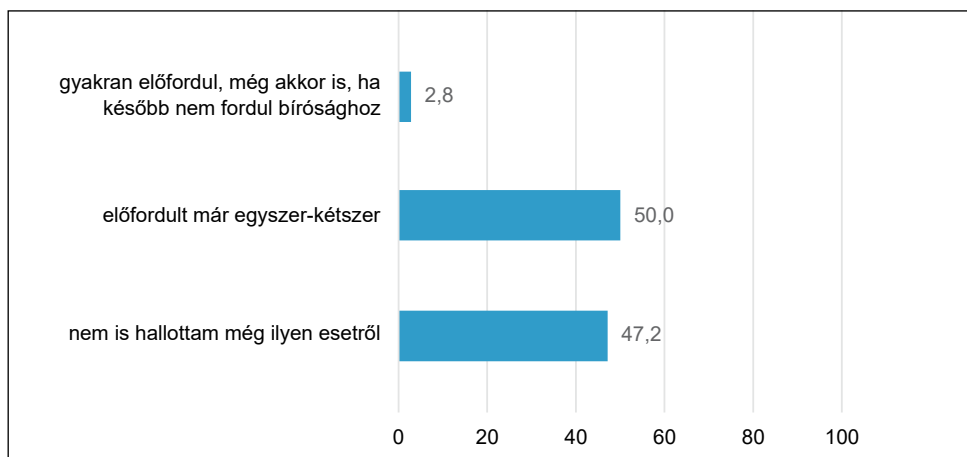

49. ábra

Mit tapasztal, önöknél a rendelettervezet előkészítése során lefolytatnak előzetes hatásvizsgálatot?

Forrás: SÖA 2018

Fentebb a hivatal működésével és a hivatali döntésekkel kapcsolatban láttuk, hogy a működést, illetve a döntéseket legerősebben a jogszabályok és az SZMSZ betartása jellemzi. Ezt visszaigazolja az, hogy a kormányhivatal legfeljebb egy-két esetben használ felügyeleti eszközöket az önkormányzat működésével, döntéseivel kapcsolatban.

50. ábra

Milyen gyakran él a megyei kormányhivatal törvényességi felügyeleti eszközök alkalmazásával az önkormányzatának működésével, döntéseivel kapcsolatban?

Forrás: SÖA 2018

A képviselő-testület döntéseit, hasonlóan az önkormányzat működéséhez és döntéseihez, leginkább a jogszabályoknak való megfelelés jellemzi. A szakszerűség, a bizottsági és hivatali előterjesztéseknek való megfelelés után következik csak – a polgármesteri akarat érvényesüléséhez hasonlóan – a lakosság érdekeinek figyelembevétele. A képviselő-testületen belüli érdekviszonyok is hatással vannak a képviselő-testület döntéseire. Ugyanakkor a külső települési szereplők érdekei nem gyakorolnak alapvető hatást a képviselő-testületi döntésekre.

66. táblázat

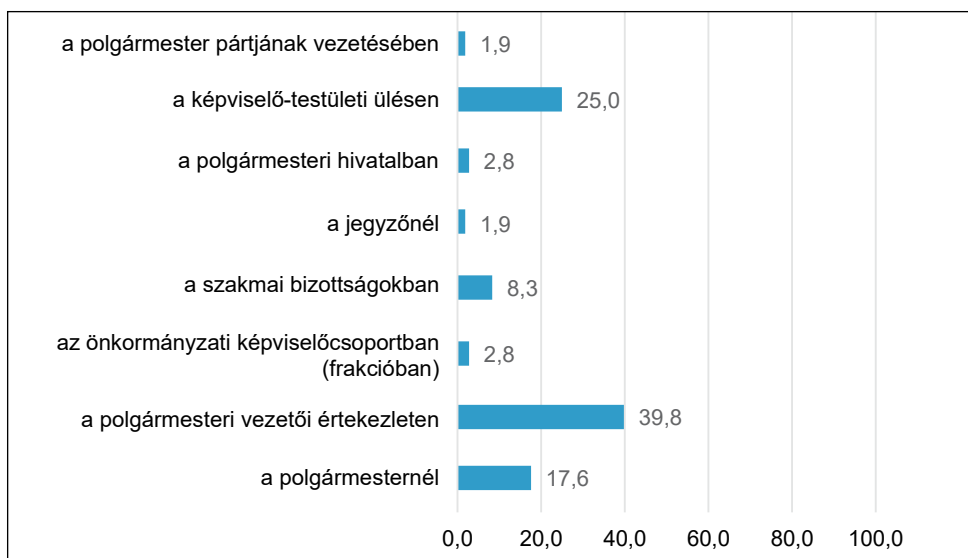
A képviselő-testület döntéseinek jellemzői

A képviselő-testület döntéseit mennyire jellemzi	Ötfokú skálaátlag
<i>A jogi előírásoknak való maradéktalan megfelelés?</i>	4,36
<i>Az eljárási szabályoknak való maradéktalan megfelelés?</i>	4,31
<i>A szakszerűség?</i>	4,06
<i>A hivatali előterjesztéseknek való megfelelés?</i>	4,03
<i>A bizottsági előterjesztéseknek való megfelelés?</i>	4,03
<i>A lakossági érdekeknek való megfelelés?</i>	3,88
<i>A polgármesteri akarat érvényesülése?</i>	3,76
<i>A képviselő-testületen belüli érdekviszonyok?</i>	3,48
<i>Külső települési szereplők érdekeinek érvényesülése?</i>	2,97
<i>A politikamentesség?</i>	2,78
<i>Egyéb?</i>	1,99

Forrás: SÖA 2018

Legkevésbé a „politikamentesség” jellemzi a képviselő-testületi döntéseket. Ez demokratikus keretek között természetes, hiszen a képviselő-testületbe bejutott pártok a politikai rendszer részei, és a képviselőkön keresztül egy ekkora városban a pártpolitikát is szükség-szerűen megjelenítik.

Ahogy fentebb láttuk, a dolgozói vélemények szerint a polgármester Szegeden a hivatal működésére és a hivatali döntésekre nem gyakorol különösebb befolyást. Arra, hogy ilyen befolyást az önkormányzati munkatársak nem érzékelnek, magyarázat lehet az, hogy egy ekkora önkormányzatnál a befolyás nem közvetlenül a polgármestertől érzékelhető. Egy kisebb méretű települési önkormányzatnál a polgármesternek valószínűleg meghatározóbb szerepe van a napi működés biztosításában, a helyi döntések előkészítésében és a végrehajtás ellenőrzésében. Szegeden a polgármester meghatározó szerepe a legfontosabb „stratégiai” döntésekben érhető tetten az önkormányzati dolgozók szerint. A válaszolók 59,3 százaléka a polgármesterhez köti ezeket a „legfontosabb” döntéseket, vagy úgy, hogy közvetlenül a polgármester dönt (17,6 százalék), vagy úgy, hogy a polgármesteri vezetői értekezleten születik meg a döntés (39,8 százalék), vagy úgy, hogy a polgármester pártja dönt a legfontosabb kérdésekben (1,9 százalék). Az önkormányzati dolgozók negyed része úgy látja, hogy a legfontosabb döntések a testületi ülésen dőlnek el.

51. ábra

Ön szerint az önkormányzatnál hol születnek meg a legfontosabb döntések?

Forrás: SÖA 2018

A költségvetés kérdésében – ami az egyik legfontosabb kérdés – szintén kulcsszereplőnek látják a polgármestert a hivatali dolgozók. 33,4 százalékuk a polgármestert vagy valamelyik alpolgármestert látja kulcsszereplőnek a város költségvetésének meghatározásában, közel ugyanolyan arányban, mint a képviselő-testületet (34,3 százalék).

67. táblázat

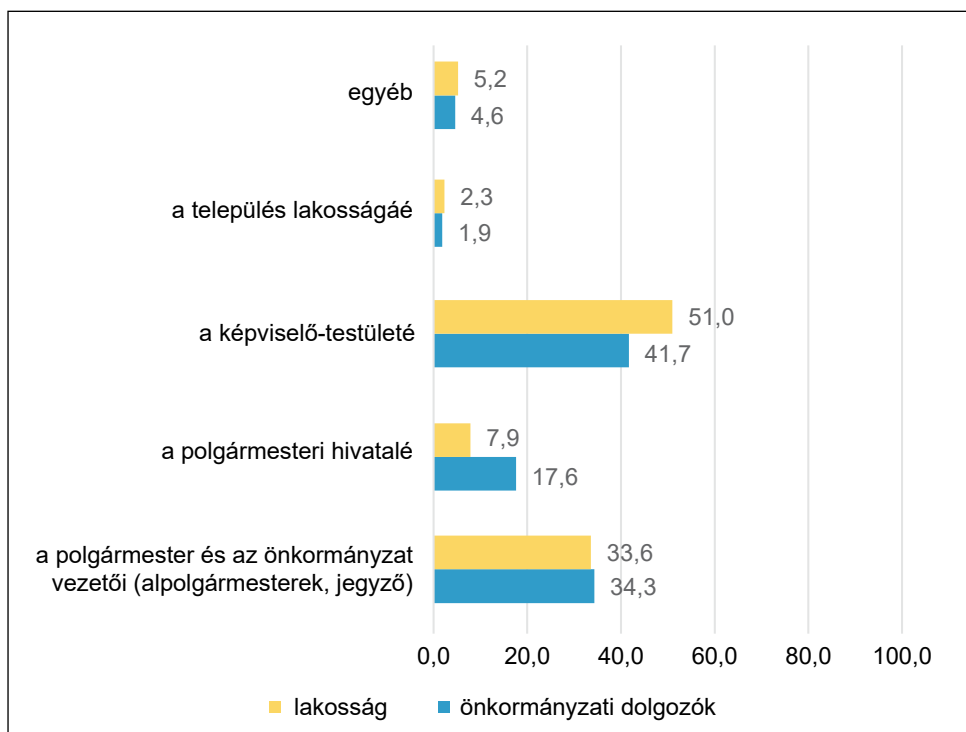
A költségvetés kérdésében kié a döntő szó?

A költségvetés kérdésében a döntő szó	Önkormányzati dolgozók
A polgármesteré	27,8
Valamely alpolgármesteré	5,6
A jegyzőé	0,9
A polgármesteri hivatalé	3,7
A képviselő-testület valamely frakciójáé	7,4
A képviselő-testületé	34,3
Az előkészítő bizottságé	3,7
A hivatal szakmai részlegéé	10,2
A település lakosságáé	1,9
A településen belüli valamely politikai tényezőé, szerveződésé	0,9
A településen kívüli politikai tényezőké	0,9
Egyéb	2,8

Forrás: SÖA 2018

Ha a fenti táblázatban felsorolt szereplőket csoportosítjuk a „polgármester és az önkormányzat vezetői” (alpolgármesterek, jegyző), a „polgármesteri hivatal”, a „képviselő-testület” a „település lakossága” és az „egyéb” kategóriákba, még világosabb képet kapunk arról, hogy kinek mekkora ráhatása van a város költségvetésére az önkormányzati dolgozók szerint. Ebben a tekintetben összehasonlítást is végezhetünk a szegedi lakosság véleményével, miután tőlük is megkérdeztük, hogy kit látnak a költségvetés kialakításában meghatározó szereplőnek.

A lakosság és az önkormányzati dolgozók hasonló arányban látják meghatározó szereplőnek a polgármestert, illetve a város egyéb vezetőit. Mindkét csoportban a válaszolók harmadrésze tartja őket a költségvetésre legnagyobb befolyással bírónak. A képviselő-testületet a lakosság körülbelül fele, a polgármesteri hivatalt 7,9 százaléka tarja meghatározónak. Az önkormányzati dolgozók itt is fontosabbnak értékelik a hivatal szerepét, mint a lakosság, és körülbelül 10 százalékkal nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a hivatalnak a költségvetés kialakításában, mint a lakosság. Ugyanakkor körülbelül 10 százalékkal kevesebben gondolják, hogy a képviselő-testületé a döntő szó a költségvetés kérdésében. A lakosságot, mint a költségvetésre meghatározó tényezőt, szinte senki nem vetette fel. Többen említették a településen belüli valamely politikai tényezőt, szerveződést, illetve a településen kívüli politikai tényezőket.

52. ábra

A költségvetés kérdésében kié a döntő szó?

Forrás: SÖA 2018

Továbbképzések az önkormányzatnál

Az önkormányzatok által szervezett továbbképzéseken való részvételi aktivitás jónak mondható. A 68. táblázat adatai alapján az látszik, hogy a kérdezettek 75 százaléka legutóbb 2017-ben vett részt ilyen jellegű képzésen.

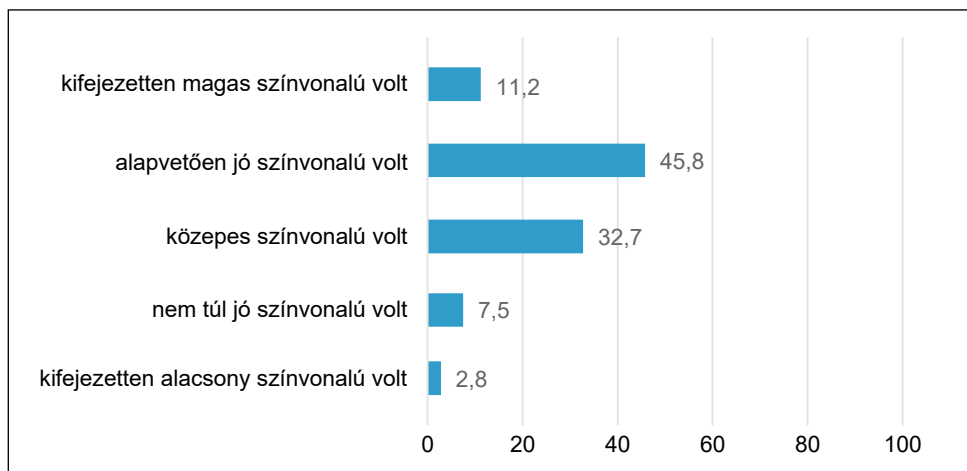
68. táblázat

Legutóbb mikor vett részt önkormányzati munkájához kapcsolódó továbbképzésen?

Év	Százalék
2017-ben	75,0
2016-ban	7,4
2015-ben	3,7
2014-ben	1,9
régebben	12,0

Forrás: SÖA 2018

A kérdezettek több mint fele a képzések színvonalát jónak ítélte. Ez arra utal, hogy a többség úgy vélte, hiteles információt kaptak, megfelelő előadói stílusban és valószínűleg jó szervezettségben. 32,7 százalék értékelte közepesnek, és alig 10 százalék gondolja, hogy gyenge vagy alacsony színvonalú képzésen vett részt.

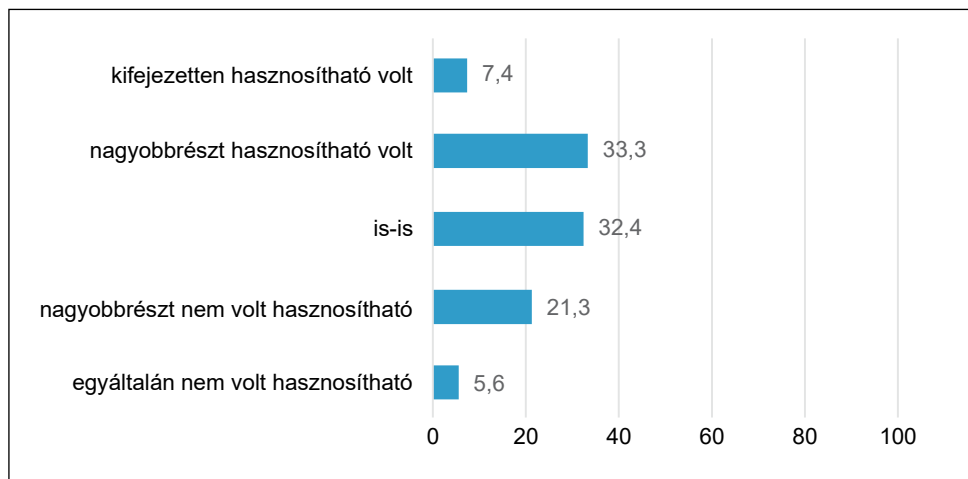

53. ábra

Milyennek ítéli meg a továbbképzés szakmai színvonalát?

Forrás: SÖA 2018

A következő kérdés a képzések tartalmának hasznosíthatóságára vonatkozott. Ahogy az 54. ábrán látható, ezen a területen már látszik, hogy a résztvevők körülbelül 40 százaléka szerint kifejezetten vagy nagyjából hasznosítható volt, tehát ők alapvetően elégedettek voltak a tartalommal ebből a szempontból is.

54. ábra

Mennyire volt hasznosítható ez a továbbképzés az ön önkormányzati munkájában?

Forrás: SÖA 2018

Azonban 32 százalék már csak részben (is-is) volt elégedett. Közel 26 százalék pedig a nagyjából nem vagy egyáltalán nem hasznosítható választ jelölte.

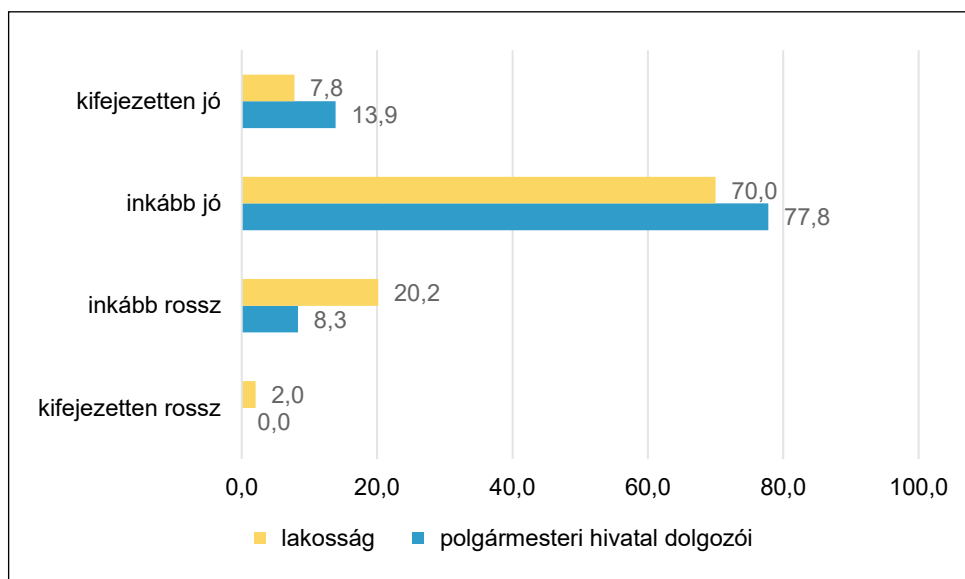
A képzésekről tehát azt mondhatjuk a vizsgálat alapján, hogy a dolgozók többsége részt vesz rajtuk, minőségileg viszonylag jónak is tartja. Ugyanakkor a vélemények szerint nagyobb hangsúlyt kellene arra fektetni, hogy a képzések tartalma közvetlenül is kapcsolódjon a gyakorlathoz, hasznosítható ismereteket, készségeket nyújtson. A jó színvonalú, de kevésbé hasznosítható továbbképzések nem növelik sem a munka hatékonyságát, sem a munkahelyi elégedettséget, de az idővesztés miatt akár frusztrációt is okozhatnak, és csökkenthetik a részvételi aktivitást (amennyiben önkéntes képzésekről van szó). Ez azért is lényeges kérdés, mert a hatékony továbbképzések munkahelyi erőforrásként jelentkeznek, amelyek csökkentik a túlterheltség és a kiegész veszélyét is.

A kvantitatív vizsgálat eredményeit a kvalitatív vizsgálati eredmények részben alátámasztják. Az interjúalanyok azonban szinte egyöntetűen a képzési rendszer gyengeségeit hangsúlyozták, amelyhez képest a dolgozói kérdőívek alapján megszülető eredmények sokkal pozitívabbnak tűnnek. Az interjúalanyok rendre azt hangsúlyozták, hogy a továbbképzési rendszer túl általános ismeretek átadására koncentrál, amelyhez képest egy specializált képzési rendszer hatékonyabb lenne. Kiemelték azt is, hogy a továbbképzésben való részvételt elsősorban a pontszámok gyűjtése, nem pedig a valós érdeklődés motiválja.

Településfejlesztés, a település helyzetének értékelése

A település helyzetének értékelését több szempontból is vizsgáltuk. Egyrészt megkérdeztük az önkormányzati dolgozóktól, másrészt egyes kérdések szerepeltek a lakossági felmérésben is. Ezáltal összevethető, hogy az önkormányzati és a lakossági dolgozók hogyan vélekednek a település fejlődéséről, az utóbbi években bekövetkezett változásokról.

Az első kérdés a fejlődés irányának értékelésre vonatkozott. Az 55. ábrán jól látható, hogy összességében mindkét csoport jónak vagy inkább jónak látja a fejlődés irányát. De az is egyértelmű, hogy a polgármesteri hivatal dolgozói nagyobb arányban választották a kifejezetten jó és inkább jó válasz lehetőségeket. Ez érthető, hiszen lényegesen több információval rendelkeznek a városfejlesztés kérdéseiről, és valószínűleg jobban is figyelnek a bekövetkezett változásokra vagy tervezett fejlesztésekre.

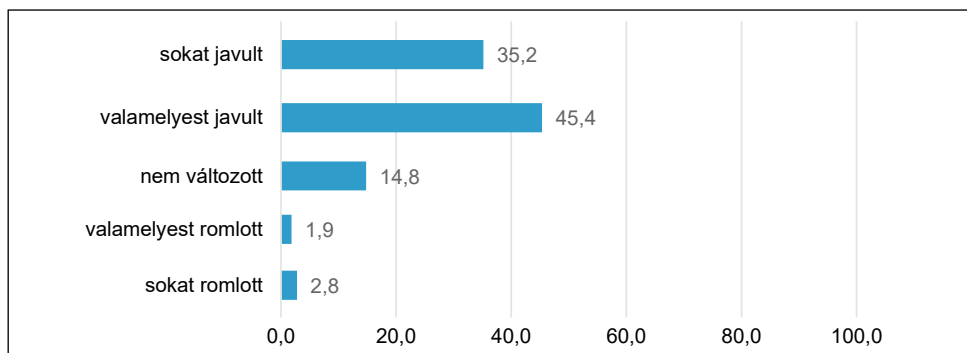

55. ábra

Milyen irányba halad a település?

Forrás: SÖA 2018

A következő kérdés a település konkrét helyzetének megítélésére vonatkozott, és csak az önkormányzati dolgozók kérdőívében szerepelt. Az 56. ábrán jól látható, hogy a kérdezettek kicsivel több mint egyharmada szerint sokat javult, további 45 százalék szerint valamelyest javult. Mindössze 14 százalék az, aki úgy látja, semmit nem változott, és szinte elenyésző azoknak a száma, akik romlást tapasztaltak.

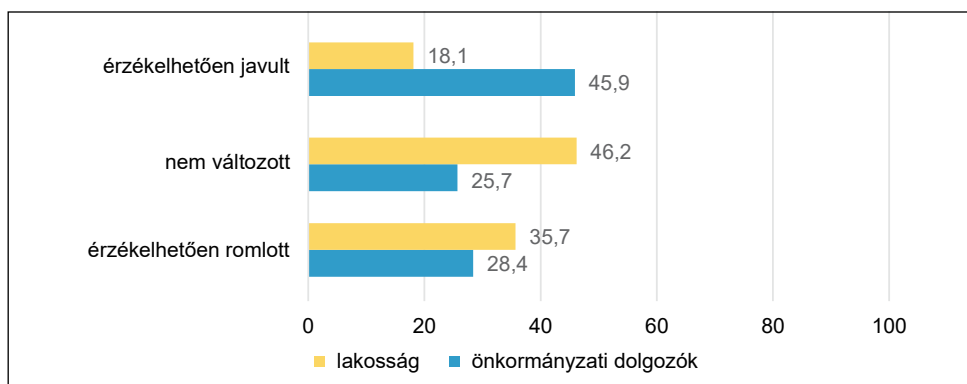
56. ábra

Hogyan változott a település helyzete?

Forrás: SÖA 2018

Ez az eredmény azért lényeges, mert az önkormányzati dolgozók, amikor a település helyzetét értékelik, részben a saját munkájuk eredményességéről alkotnak véleményt. Összességében az látszik, hogy a jelentős többség javulást tapasztal, tehát a saját munkáját is vélhetően értelmesebbnek, értékesnek érzi.

A közszolgáltatások színvonalával kapcsolatos kérdés már szerepelt a lakossági kérdőívben is, így lehetőség van együttesen elemezni és összevetni a véleményüket az önkormányzati dolgozókéval. Ahogy azt az 57. ábra is mutatja, a tendencia hasonló, mint korábban, azaz az önkormányzati dolgozók pozitívabbnak ítélik a közszolgáltatások színvonalát, mint a lakosság. Különösen igaz ez a legpozitívabb megítélést jelentő „érzékelhetően javult” válasz esetén. Az önkormányzati dolgozók közel fele így látja, míg a lakosság körében csak 18 százalékos vélekedik így. A „nem változott” válaszlehetőségnél éppen fordított a helyzet, a lakosoknak majdnem a fele ezt a lehetőséget választotta.

57. ábra

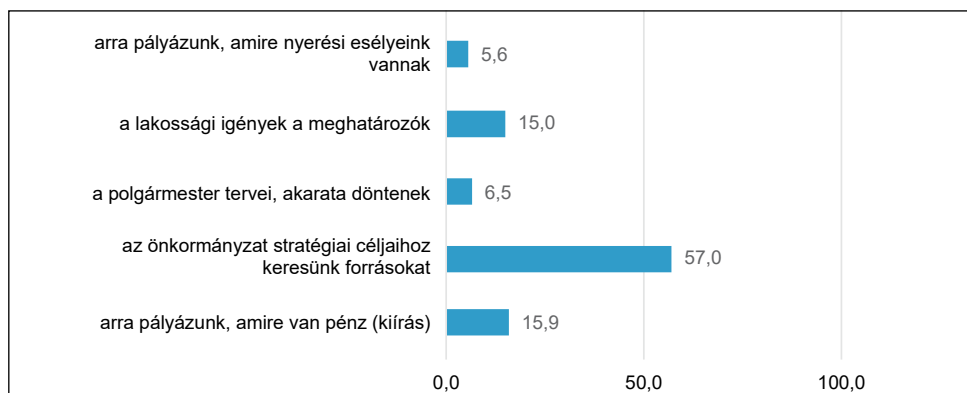
Mit tapasztal az utóbbi években az önök településén a helyi közszolgáltatások (iskolák, orvosi ellátás, közlekedés, energiaellátás) színvonalával kapcsolatban?

Forrás: SÖA 2018

Ami talán még lényegesebb, hogy az „érzékenyebben romlott” választ jelölők aránya is elég magas, még az önkormányzati dolgozók körében is majdnem 30 százalék. Ez azt jelenti, hogy a lakosság véleménye és az önkormányzati dolgozók véleménye mintha tükörképe volna egymásnak.

A következő kérdés a döntéshozatali mechanizmusok megítélésére vonatkozott, és értelemszerűen csak az önkormányzati dolgozók kérdőívében szerepelt, hiszen nekik lehet valamiféle rálátásuk erre a területre.

Az 58. ábra eredményei alapján elmondható, hogy a dolgozók többsége (57 százaléka) úgy látja, hogy a pályázati döntések kongruensek az önkormányzat elképzeléseivel. Kifejezetten pozitív eredménynek tekinthetjük, hogy alig 6,5 százalék gondolja csak úgy, hogy a döntések valamiféle egyéni szempontok alapján születnek a pályázatok ügyében.

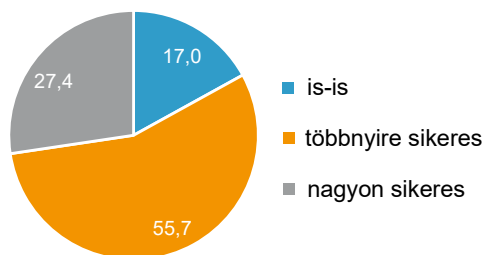

58. ábra

Hogyan látja, az önök településén mi dönti el azt, hogy milyen uniós forrásokra pályáznak?

Forrás: SÖA 2018

A lakossági igények által vezérelt döntéshozatalt 15 százalék jelölte, ami nem túl magas érték. Ugyanakkor nem kizárt, hogy az önkormányzat stratégiai céljait már eleve a lakosság igényeihez igazítja. Azt, hogy ez így van-e, ebből a kérdésből nem lehet megmondani, arra a lakossági igényfelméréssel kapcsolatos további kérdések adnak választ.

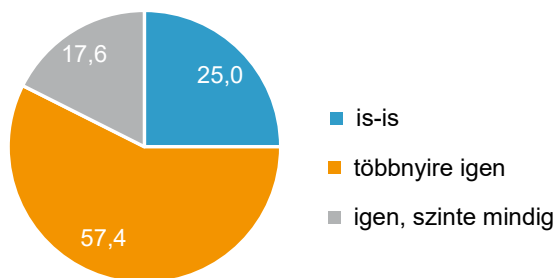
59. ábra

Mennyire tarja sikeresnek az önkormányzatukat a pályázati erőforrások megszerzése terén?

Forrás: SÖA 2018

Az 59. ábra eredményei azt mutatják, hogy a dolgozók többsége többnyire sikeresnek ítéli a pályázati tevékenységet, és senki nem jelölte meg a nem sikeres alternatívát.

A következő kérdés a források felhasználásának megítélésére vonatkozott. Az 60. ábrán jól látható, hogy az önkormányzati dolgozók nagy többsége (57,4 százalék) a „többnyire igen” válaszlehetőséget jelölte. További 17,6 százalékuk pedig kifejezetten úgy látja, hogy szinte mindig olyan fejlesztésekre fordítják az erőforrásokat, amelyek sürgősek és fontosak. Összességében tehát a kérdezettek jelentős része kifejezetten jónak ítéli a források felhasználását.

60. ábra

Ön szerint a meglévő erőforrásokat azokra a fejlesztésekre fordítja a települési önkormányzatuk, amelyek a legsürgetőbbek, legfontosabbak a település számára?

Forrás: SÖA 2018

A korábbiakban felvetettük azt a kérdést, hogy vajon az önkormányzati fejlesztési célok, amelyek a pályázati döntéseket a kérdezettek szerint jelentősen vezérlik, mennyiben igazodnak a lakossági igényekhez. A következő kérdés azt vizsgálja, hogy milyen módon tájékozik az önkormányzat a lakosság igényeiről. Áttételesen tehát arra a kérdésre is választ kaphatunk, hogy van-e megfelelően átfogó információja az önkormányzatnak a lakossági igényekről, amelyhez esetleg igazíthatná saját céljait.

Az 61. ábra egyértelműen arra utal, hogy a lakosság megkérdezése *ad hoc* jellegű. A dolgozók 82 százaléka szerint a legjellemzőbb információszerzési forma a lakossági fórumok, közmeghallgatások vagy fogadóórák által teremtett lehetőség. Ez meglehetősen szűk információs bázis és rendkívül esetleges módja az adatgyűjtésnek, ugyanis az ilyen eseményekre csak a lakosság bizonyos csoportjai mennek el. Az ott megfogalmazódott vélemények esetében nem beszélhetünk semmiféle reprezentativitásról, amit a kvalitatív vizsgálataink is megerősítettek. Bár az önkormányzati képviselők általában igen fontosnak tartják a lakossági fórumokat, közmeghallgatásokat, fogadóórákat, ezeket elsősorban választói bázisuk megerősítése szempontjából értékelik hasznosnak. Beszámolóik szerint ezekkel a lehetőségekkel a lakosság szűk, meghatározott része él csupán, amely csak korlátozottan alkalmas a valós igények kumulálására.

61. ábra

Az önkormányzat vezetése milyen módon tájékozódik a lakosság településfejlesztési igényeiről?

Forrás: SÖA 2018

Az adatok alapján az látszik, hogy jelentős információforrás még az ügyfelek jelzése, ami szintén egy szelektív információs bázis, jóllehet, ebben az esetben már nyilván azok véleménye jelenik meg markánsan, akiknek valamilyen problémája van.

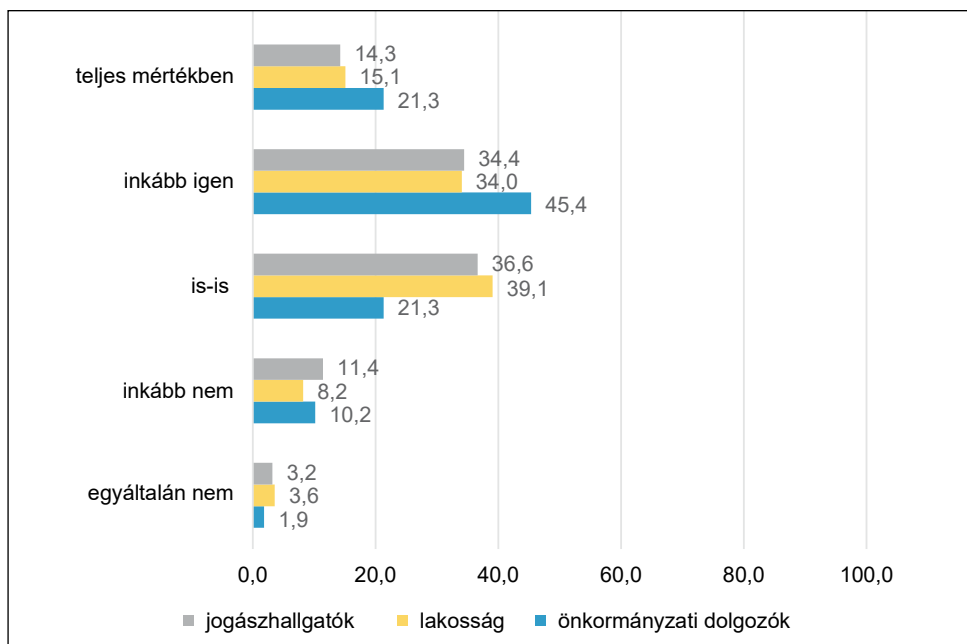
A célzott adatgyűjtés (reprezentatív mintavétellel) lenne a legmegbízhatóbb információforrás a stratégiai tervezéshez. Ezt az alternatívát a kérdezettek 26,1 százaléka választotta.

Összességében elmondható, hogy viszonylag kicsi az esélye annak, hogy a valós lakossági igények be tudjanak épülni az önkormányzat fejlesztési terveibe, mert az igények felmérése nem szisztematikus. Sokkal inkább épül a speciális csoportok véleményére, a döntéshozók tapasztalataira és a médiában megjelenő jelzésekre mint tudományos igényű, célzott adatgyűjtésre.

Vélemények az önkormányzatok és az állam szerepéről

Megkérdeztük az önkormányzati dolgozókat az önkormányzat helyi demokráciában betöltött szerepéről, az állam–önkormányzat munkamegosztásáról, és arról, hogy miként értékelik a korábban önkormányzati hatáskörbe tartozó területek állami fennhatóság alá kerülését. Ezeknek a véleményeknek az ismertetésénél három forrásra is támaszkodhatunk: az önkormányzati dolgozók kérdőíves vizsgálatára, a felnőtt szegedi lakosság reprezentatív mintáján végzett kérdőíves vizsgálatra és az országos joghallgatói vizsgálatra, amelyben az összes magyarországi jogászképzőhely első és negyedéves hallgatói vettek részt. A kérdés mindhárom vizsgálatban szó szerint ugyanúgy hangzott, és a vizsgálatok időpontjai is – 2018 tavasza – egybeestek.

Az önkormányzatok demokráciában betöltött szerepének megítélésében a szegedi felnőtt lakosság és a jogászhallgatók véleménye szinte megegyezik. Ők kevésbé gondolják kulcsszereplőnek az önkormányzatot a helyi demokrácia működésében. Mindkét csoport esetében a válaszolók kicsit kevesebb mint 50 százaléka mondta azt, hogy a helyi önkormányzatok fontos szerepet játszanak a helyi demokrácia kiteljesítésében, míg az önkormányzati dolgozóknak a kétharmad része (66,7 százaléka) tartja fontos szereplőnek az önkormányzatot. A szegedi felnőtt lakosság és a jogászhallgatók válaszai inkább az „is-is” válaszkategória irányában növekednek meg, ami azt jelzi, hogy vannak fenntartásaik az önkormányzatok helyi demokráciában betöltött szerepével kapcsolatban.

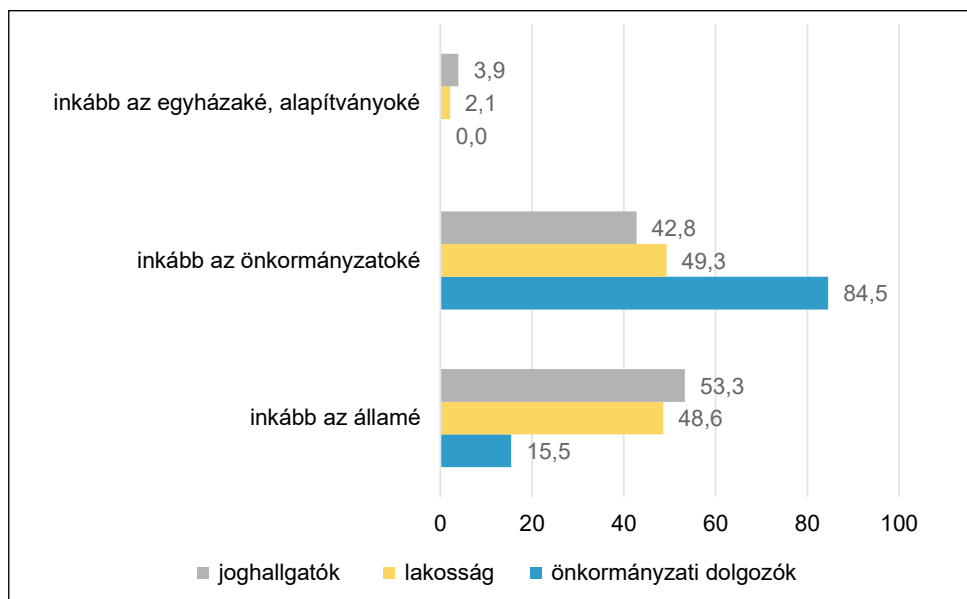
62. ábra

A helyi önkormányzatok fontos szerepet játszanak a helyi demokrácia kiteljesítésében.

Mennyire ért egyet ezzel az állítással?

Forrás: SÖA 2018

A közelmúltban a köznevelési intézmények fenntartásában és működtetésében bekövetkezett változásokkal kapcsolatban szintén erősen eltér az önkormányzati dolgozók véleménye a lakossági és a joghallgatói véleménytől. Az önkormányzati dolgozók 84,5 százaléka szerint a köznevelési intézmények fenntartása inkább önkormányzati feladat, míg a másik két csoportban nem éri el az 50 százalékot sem ez a vélemény. A szegedi lakosok és a joghallgatók majdnem fele szerint inkább az államnak kell fenntartani a közoktatási intézményeket, míg az önkormányzati dolgozóknál ez az arány csupán 15,5 százalék. Az önkormányzati dolgozók között senki és a másik két csoportban is csak kevesen vannak azon a véleményen, hogy az egyházaknak, alapítványoknak kellene fenntartani és működtetni a közoktatási intézményeket.

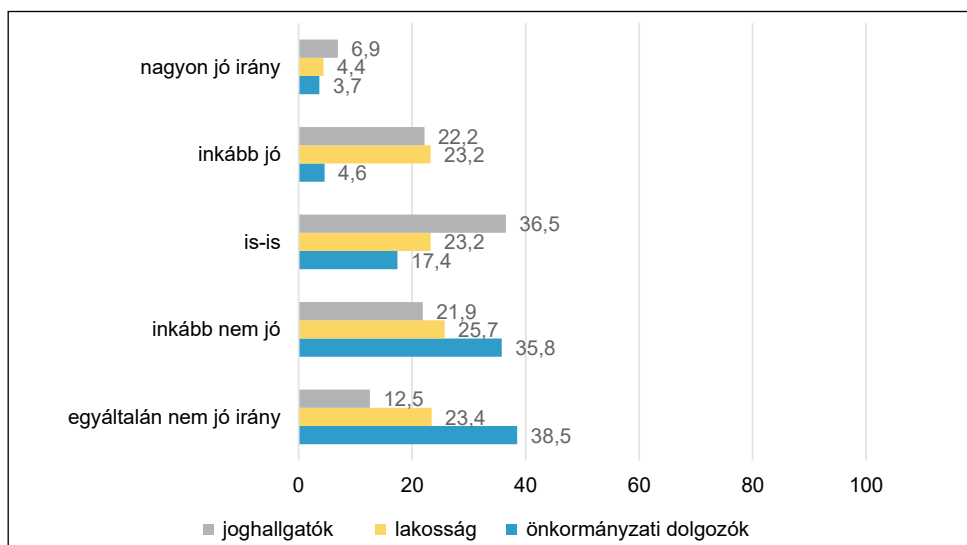

63. ábra

Őn szerint a köznevelési intézmények (óvoda, általános iskola, középiskola) fenntartása és működtetése inkább az állam, inkább az önkormányzatok vagy inkább az egyházak, alapítványok feladata?

Forrás: SÖA 2018

Az állam szerepének növekedését (vagyis, hogy az állam egyre nagyobb részt vesz át az önkormányzatoktól a helyi közszolgáltatások biztosításában) az önkormányzati dolgozók egyértelműen helytelenítik, 74,3 százalékuk nem tarja jó iránynak. A lakosságnál ez az arány 49,1 százalék, a joghallgatóknál pedig csupán 34,4 százalék. Az állam szerepének növekedését legnagyobb arányban (29,1 százalék) a joghallgatók, kicsit kisebb mértékben (27,6 százalék) a szegedi lakosság is helyesli, míg az önkormányzati dolgozóknak csupán a 8,3 százaléka helyesli ezt az irányt.

64. ábra

Hogyan értékeli azt a folyamatot, amely során az állam egyre nagyobb részt vesz át az önkormányzatoktól a helyi közszolgáltatások (iskolák, orvosi ellátás, közlekedés, energiaellátás) biztosításában?

Forrás: SÖA 2018

Az önkormányzatok és az állam szerepének megítélésében, ahogy láttuk, jelentős különbség mutatkozik az önkormányzati dolgozók, a szegedi lakosok, valamint a joghallgatók véleménye között. Az önkormányzati dolgozók sokkal fontosabbnak látják az önkormányzat szerepét a helyi társadalomban, mint a lakosság, illetve a joghallgatók. A közoktatási intézmények fenntartását a döntő többség önkormányzati feladatnak tartja, és nem értenek egyet azzal sem, hogy feladatkörük egy része átkerül az államhoz, amelynek következtében csökken az önkormányzat szerepe a helyi társadalmakban.

Fontos-e, hogy hogyan érzik magukat az önkormányzati dolgozók a „bőrükben”?

A fejezet címéből első ránézésre talán úgy tűnik, hogy az önkormányzat működése szempontjából nincs relevanciája annak, hogy a dolgozók a magánéletükben hogyan érzik magukat. Gondolhatnánk, hogy a magánélet és a munka világa két külön világ, amelyek nincsenek kapcsolatban egymással. Miután triviális tény, hogy a munkahelyen az a munkavállaló jelenik meg, akinek valamilyen – rossz, átlagos vagy jó – magánélete is van, biztosak lehetünk abban, hogy a magánéleti problémák nem hagyhatók figyelmen kívül a munkavégzés szempontjából.

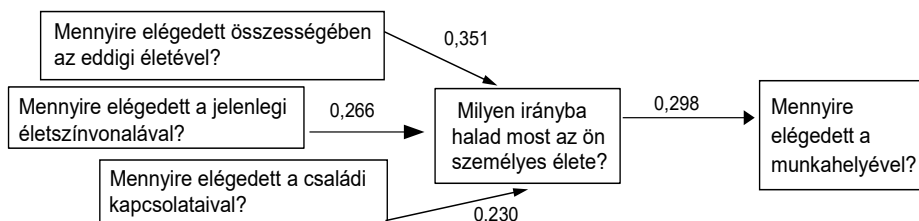
Pszichológiai elemzés nélkül is belátható, hogy a munkahelyi működésre, a munkatársakkal fenntartott kapcsolatokra, a munkával, munkahellyel való elégedettségre és az ügyfelekkel való kapcsolattartásra is mindez nyilvánvalóan hatást gyakorol. Feltételezésünk szerint a magánéleti minőség hatással van a munkahelyi működésre, belülről befolyásolja a munkahelyi légkört, a munkahelyi konfliktusokat, a munkahelyi közérzetet. Az ügyfelekkel való bánásmód minősége pedig meghatározhatja az önkormányzat megítélését, lakossági értékelését.

A magánéleti „komfort” mérésére két kérdésblokkot alkalmaztunk a kérdőívben. Az egyik azt vizsgálta, hogy az önkormányzati dolgozók mennyire elégedettek összességében eddigi életükkel, jelenlegi életszínvonalukkal, egészségi állapotukkal, családi és társas kapcsolataikkal. A másik pedig azt, hogy perspektivikusan hogyan látják a saját életüket, jó vagy rossz irányba halad-e az életük. Vagyis a kilátások tekintetében optimistán vagy pesszimistán látják-e a jövőt. Az, hogy milyen (jó vagy rossz) irányba halad a válaszoló élete, erős összefüggést mutat az összes elégedettségi területtel, a saját eddigi élettel való elégedettséggel ($r = 0,594$, $\text{sig} < 0,05$), a jelenlegi életszínvonalal ($r = 0,464$, $\text{sig} < 0,05$), a családi kapcsolatokkal ($r = 0,414$, $\text{sig} < 0,05$), az egészségi állapottal ($r = 0,376$, $\text{sig} < 0,05$) és legkevésbé szoros a kapcsolata a társas kapcsolatokkal ($r = 0,291$, $\text{sig} < 0,05$).

Am ez az összefüggés is szignifikáns, ami azt jelenti, hogy minden elégedettségi mutató esetében igaz az az állítás, hogy minél elégedettebb az egyén, annál pozitívabban, optimistábban látja a jövőjét. Ennek megfelelően a válasza is nagyobb valószínűséggel lesz az, hogy jó irányba halad a személyes élete. Egy másik releváns összefüggés azzal kapcsolatban, hogy a személyes életkilátások hatással vannak más területek helyzetének értékelésére is az, hogy akik jobbnak látják az életük alakulásának irányát, jobbnak látják a településük és az önkormányzat kilátásait is. Vagyis arra a kérdésre, hogy jó vagy rossz irányba halad-e a hivatal, illetve a település helyzete, sokkal inkább azt válaszolták, hogy jó irányba halad. Akik a saját életük alakulásával nem elégedettek, azok a település fejlődési irányával négyfokú skálán (1: egyáltalán nem elégedett, 4: teljes mértékben elégedett) 2,43-os, míg az elégedettek 3,3-es átlagot értek el. A hivatal esetében a saját életükkel elégedetlenek 2,57-os, az elégedettek pedig 3,2-es átlagot értek el. Ez azt jelenti, hogy a személyes életperspektíva – jó vagy rossz irányba halad-e a válaszoló személyes élete – túlmutat önmagán és például a település, illetve a hivatal működési irányának értékelésére is hatással van. Megvizsgáltuk azt is, hogy a személyes élethelyzet kapcsolatban áll-e a munkahellyel való elégedettséggel.

Ez a kérdés a munkaerő megtartása szempontjából is releváns lehet az önkormányzati szférában. Azt találtuk, hogy a munkahellyel való elégedettség a mért elégedettségek közül közvetlenül a legerősebb kapcsolatban azzal áll, hogy milyen irányba halad most a válaszoló személyes élete ($r = 0,335$, $\text{sig} < 0,05$). De meghatározza a munkahellyel való elégedettséget az is, hogy mennyire elégedett a jelenlegi életszínvonalával ($r = 0,318$, $\text{sig} < 0,05$), hogy mennyire elégedett az eddigi életével ($r = 0,292$, $\text{sig} < 0,05$), és hogy milyennek tartja az egészségi állapotát ($r = 0,335$, $\text{sig} < 0,05$).

A munkahellyel való elégedettségre hatással lévő változókból létrehoztunk egy olyan modellt, amely megmutatja, hogy mely változók és milyen erősen határozzák meg a munkahellyel való elégedettséget a vizsgált változók közül.

65. ábra

A munkahellyel való elégedettség modellje

Forrás: SÖA 2018

A munkahellyel való elégedettségre – mint független változóra – közvetlenül egyetlen változónak van szignifikáns hatása: annak, hogy a válaszoló hogyan látja saját személyes életének irányát. A kedvező irány pozitívan, a kedvezőtlen negatívan befolyásolja a munkahellyel való elégedettségét.

A modellben szereplő „elégedettség az eddigi élettel” kérdésnek a „jelenlegi életszínvonalal” való elégedettségnek és a „családi kapcsolatokkal” való elégedettségnek nincs közvetlenül szignifikáns hatása a munkahellyel való elégedettségre, de közvetve, áttételesen a „Milyen irányba halad most az ön személyes élete?” kérdésem keresztül mégis hat a munkahelyi elégedettségre. A modell lényegét összefoglalva elmondható, hogy az eddigi élettel, az életszínvonalal és a családi kapcsolatokkal való elégedettség alapvetően meghatározza, hogy az egyén hogyan látja az életének irányát, kedvezően vagy kedvezőtlenül látja a jövőjét, ami viszont alapvető hatást gyakorol a munkahellyel való elégedettségére.

A fejezet címében feltett kérdésre a hipotézisnek megfelelően egyértelműen úgy válaszolunk, hogy a személyes elégedettség nem csupán „magánügy”. Az, hogy valaki mennyire elégedett a helyzetével, mennyire érzi úgy, hogy rendben mennek a dolgai, halad előre az életben, hatással van a munkavégzésére is, ami a munkáltató önkormányzat számára nem lehet mellékes, a munkavégzés minősége és a választópolgárok megítélésének szempontjából sem.

Elemzésünk rámutat arra is, hogy a fizetés, az anyagi megbecsülés bár fontos tényező, nem az egyetlen, amely meghatározza a munkahellyel való elégedettséget, ami a munkaadó megtartásának egyre fontosabb tényezőjének tekinthető. Eredményeink egybehangzóak a legtöbb kiegészítő kapcsolatos kutatás következtetésével is. A személyes jóllét és a munkahelyi elégedettség szorosan összefügg a kiegészítővel, ami az egyik leggyakoribb oka a pályaelhagyásnak vagy munkahelyváltásnak.

A bemutatott eredmények ismeretében csak sajnálhatjuk, hogy nem kerülhetett sor szélesebb körű, az önkormányzati dolgozókat jobban reprezentáló adatfelvételre. Minden munkaszervezet számára elsődleges fontosságú a munkavállalóinak megismerése (szociális háttér, célok, értékek, motivációk, érdekek), továbbá a dolgozók szervezethez való viszonyulásainak (elvárások, elégedettségek) feltérképezése. A vezetés felvilágosultságának bizonyítéka, ha vállalkozik ilyen szisztematikus monitorozásra. Annak, hogy megbízható és érvényes tudást szerezzenek a dolgozóikról, természetesen megvannak a maga szigorú követelményei (a monitorozást külső intézmény végezze, a megkérdezetteknek garanciát kell kapniuk arra, hogy semmilyen formában nem válnak beazonosíthatóvá, stb.), de erre most nincs hely hosszabban kitérni.

Ez a szegedi adatfelvétel is bizonyítja, hogy a vezetés milyen értékes – munkáját segítő – ismeretek birtokába juthat egy ilyen projekt nyomán. Mégis alig találunk hasonló kutatásokat a közigazgatás szférájában, pedig a törekvés nem új, elég csak az „ancien regime” 1970-es évekbeli átfogó kutatására, az azt dokumentáló kötetre utalni.¹⁸⁰ Ha ebből a kötetből „csak” a szociológiai zárótanulmányt emeljük ki, látható, hogy milyen komplex

¹⁸⁰ Lásd: FONYÓ Gyula szerk. (1980): *A közigazgatás személyi állománya*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Kutatási tematikánk szempontjából a kötet ezen három tanulmánya érdemel kiemelés. LÓKKÖS János: *A közigazgatás személyi állományának összetétele és anyag-erkölcsi ösztönzőrendszere*.; 159–194. BARTHA Lajos: *Az államigazgatási dolgozók személyi állományának és anyagi-erkölcsi ösztönzőrendszerének pszichológiai vizsgálata*. 339–378.; KULCSÁR László: *Az államigazgatási dolgozók személyi állományának és anyagi-erkölcsi ösztönzőrendszerének szociológiai vizsgálata*. 239–312.

tematikájú ismereti bázishoz jutottak a kutatók.¹⁸¹ Az ott megfogalmazott következtetések (az alacsonyabb igazgatási szintek hátrányosabb helyzete, a személyi állomány elnöiesedése, a viszonylag fiatal korösszetétel, az iskolázottság javulása, a viszonylag jelentős munkahely-mobilitás, a közigazgatás, mint első munkahely ritkasága, az ösztönzőrendszer egyoldalúsága, az indokolatlan fizetési aránytalanságok stb.) némelyike még ma is érvényesnek mondható.

Alább a szegedi önkormányzati dolgozók kutatásának néhány fontosabb elemét emeljük ki.

Kiegyensúlyozott korösszetétel. Ha ezt csak önmagában vizsgáljuk, akkor szervezet-szociológiai értelemben kedvezőnek mondhatjuk, és a szervezeti működés stabilitásának jeleként értelmezhetjük (a tapasztalt „középgeneráció” van többségben, és nincsenek túlsúlyban sem az idősebbek, sem pedig a fiatalok). Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy ha nem azonosak a különböző közigazgatási szintek és területek presztízis- (anyagi és erkölcsi) viszonyai, akkor ez jelentős mozgást, átrendeződést eredményezhet a közigazgatásban dolgozók között. Ma Magyarországon az önkormányzati szféra és a kormányhivatali rendszer között áll fenn ilyen diszkrepancia, amelynek egyik érzékelhető következménye előbbinek fokozatos „előregedése”, utóbbinak pedig fokozatos „megfiatalodása”. Ugyanakkor a fiatalok beáramlása (esetleg túlsúlyba kerülése) a kormányhivatali rendszerbe egyúttal felveti a „tapasztalati deficit” problémáját. Korábbi adatfelvétel hiányában nem tudjuk megítélni, hogy Szegeden ez a folyamat hol tart, lehetséges tehát, hogy itt is megindult a korösszetétel változása, ám a korstruktúra jelenlegi állapotában (még?) egyértelműen kedvezőnek mondható.

A női munkavállalók túlsúlya. Úgy tűnik, hogy ezen a téren jó néhány évtizede nincs változás. Ha csak önmagában vizsgáljuk a nemek szerinti összetételt, akkor azt egyszerű társadalmi tényként is kezelhetjük, amit a kutató és a vezetés tudomásul vesz és szem előtt tart. Ennél azonban többről van szó, mégpedig a pályák (munkaterületek) társadalmi presztízisében meglevő különbségekről, amely határozottan összefügg a nemek szerinti összetétellel. Egy munkaterület „elnőiesedését” legerősebben az adott munkaterület alacsonyabb társadalmi presztízise magyarázza. Ebből viszont azt a következtetést kell levonnunk, hogy a közigazgatási/önkormányzati munka társadalmi presztízise sajnos az utóbbi évtizedekben sem javult számottevően, és ezt maguk a megkérdezett dolgozók is így értékelték.

Igen kedvező iskolázottság. Ezen a téren már az 1970-es években is jelentős volt a javulás. A kutatók a megyei jogú városok esetében a diplomások 72 százalékos arányáról számoltak be,¹⁸² a mi kutatásunk ehhez képest 83 százalékos diplomás arányt mutatott ki.¹⁸³

¹⁸¹ A következő rész tanulmányok alapján született a zárótanulmány. BÉLLEY László: *Az államigazgatásban dolgozók társadalmi összetétele; pályatípusok és a fluktuáció szociológiai kérdései.*; KULCSÁR László: *Vélemények és értékelések az anyagi és erkölcsi ösztönzés és a címrendszer gyakorlati funkcionálásáról az államigazgatásban.*; BÁNÁTI Ferenc: *Az államigazgatásban dolgozók fizetésének alakulását befolyásoló szociológiai tényezők.* LÁZÁR Guy: *A tanácsi és minisztériumi ügyintézők és vezetők minősítése.*; KULCSÁR László: *A munkakörülmények, a munkaszervezés és az előmenetel egyes problémái az államigazgatási szervezetekben.*; Ifj. GYENES Antal: *Az államigazgatásban dolgozók munkahely mobilitásának és a vezetői munkával szemben támasztott követelményeknek néhány kérdéséről.*; PALKOVICS Éva: *Az ügyintézői munka eredményességét befolyásoló szociológiai tényezők.*

¹⁸² Az általános iskolai végzettségük 3 százalékos, a középiskolát végzetek 25 százalékos, a diplomások pedig 72 százalékos arányban voltak. Lásd: KULCSÁR 1980, 243.

¹⁸³ Az általános iskolai végzettségük 0,9 százalékos, az érettségizettek 16,3 százalékos, a diplomások pedig 82,8 százalékos arányban fordultak elő.

A képzettség és a munkatapasztalatok sokszínűsége. Valamelyest többségben vannak azok, akik nem önkormányzati területen kezdték a pályájukat, illetve határozott többségben vannak a nem jogi/igazgatási/rendészeti diplomával rendelkezők. Ennek a ténynek is több olvasata lehetséges, de kutatóként mi ebben nem munkaszervezeti hátrányt látunk, hanem inkább azt a hasznot, hogy az önkormányzati szakemberek sok szakterületről szerzett diplomájukkal és munkahelyi tapasztalataikkal alkalmasabbá tudják tenni az önkormányzati szervezetet szerteágazó feladatkörének ellátására.

Ami az elvárásokat és az elégedettségeket illeti néhány évvel ezelőtt a versenyszféra munkavállalóinak vizsgálata egyértelműen a materiális orientáció dominanciáját mutatta, ehhez képest a mi kutatásunk az önkormányzati dolgozókat inkább a „duális preferencia” fogalommal jellemezné. Ez azt jelenti, hogy kiemelkedően fontosak ugyan az anyagi tényezők (jól fizettség, állásbiztonság), ám ezzel egyenértékűek a kontextuális viszonylatok (munkahelyi légkör, elismertség, korrekt értékelés, környezet). Jól jelzi ezen elvárások fontosságát, hogy pontosan ezeken a területeken (bérezés, korrekt értékelés) mutatkozik a legnagyobb diszkrépancia az elvárás és az elégedettség között. Érdekes módon nincs kiemelkedő preferáltsága a munka tartalmával kapcsolatos elvárásoknak.

Mindezek fényében valamelyest meglepő, hogy a szegedi önkormányzati dolgozók valamivel több mint fele szerint helyzetük az utóbbi egy-két évben javult, közel 90 százalékuk szerint pedig a bérezésük is kedvezően alakult. A legneuralgikusabb területnek a munka mikénti értékelése tűnik. Figyelemreméltó, hogy a lojalitási késztetéstől valószínűleg nem mentes válaszadóknak csak a tizede elégedett ezzel minden tekintetben (objektivitás, tárgyilagosság), közel fele viszont részben vagy egészben kifogásolhatónak (szubjektívnek) látja.

Fontos lehet kiemelni, hogy a szegedi önkormányzati dolgozók alapvetően pozitívan értékelik a munkaszervezet működését (jogi természetű normáknak megfelelő, szakszerűséget mutató, a politikai befolyásoltságot nagyjából elkerülni tudó). Érdekes felhívni a figyelmet arra is, hogy a megkérdezettek a hivatal szakmai előterjesztéseivel, illetve az önkormányzati döntéshozatallal kapcsolatban nem látnak polgármesteri „túlsúlyra” irányuló törekvést.

Pozitív beállítottság jellemzi a dolgozókat a település egészével kapcsolatban is: 80 százalékuk szerint az utóbbi egy-két évben javult a helyzet, 90 százalékuk szerint pedig jó irányba halad a város.

Nem szükséges bonyolult magyarázatot keresnünk ahhoz a jelenséghez, hogy a szegedi önkormányzati dolgozók igen kritikusan szemlélik az önkormányzatok súlyát csökkentő fejleményeket: a szegedi lakossághoz képest magasabbra értékeli az önkormányzatoknak a helyi demokrácia kiteljesítésében játszott szerepét; inkább tekintik önkormányzati feladatnak a köznevelési intézmények fenntartását és működtetését; és lényegesen negatívabban ítélik meg a helyi közszolgáltatások „államosítására” irányuló törekvést.

Önkormányzati dolgozókkal készített interjúk¹⁸⁴

Interjú egy önkormányzati középvezetővel

– *Az első kérdés az lenne, hogy mióta dolgozik az önkormányzati szférában?*

– 2003 szeptembere óta.

– *A végzettsége jogász. Mi vezérelte akkor, amikor az önkormányzathoz jelentkezett?*

– Személyes okai voltak. Elsősorban az volt az elvárásom, hogy 8 órás munkaidőben tudjak dolgozni, tehát hogy hivatali kötött munkaidőben, fél 8-tól fél 4-ig. Korábban ügyvédként dolgoztam, ami egy meglehetősen parttalan időbeosztás. Ez volt a legfőbb szempont és természetesen jogi munkakörbe szerettem volna kerülni. Nem igazán a közigazgatási része vonzott a munkakörnek elsősorban, hanem gyakorlati tapasztalataimból adódóan valami olyasmit kerestem, ami kreatív jogi munkára is lehetőséget ad. A fejlesztési irodán akkor volt szabad álláshely és jellemzően szervezési és fejlesztési kérdésekkel foglalkoztak. Ez akkor számomra nagyon vonzónak tűnt.

– *Amikor elkezdett dolgozni az önkormányzatnál, mi volt a munkaköre, milyen feladatokat látott el?*

– A fejlesztési irodán se akkor, se korábban nem volt jogász munkakör. Jellemzően uniós és hazai pályázatok kezelésével foglalkozott az iroda, és már egyre jobban igényelték, hogy egy jogi szakmai kontroll is legyen a készülő szakmai anyagok felett. Ingatlanos, társasági pályázatok jogszabályi részei, közbeszerzések, ezek egyre jobban erősödtek, és az volt az elvárás, hogy ezt a területet, amely ehhez a szakirodához tartozik, egy jogász is kövesse, figyelje, és ha valamilyen jogszabályi probléma merülne fel, akkor megoldja.

– *Az első időszakban volt-e valaki, aki – bár ez abszolút új terület volt – segítséget tudott nyújtani, aki főnökként olyan jellegű szakmai segítséget adott, amit hasznosnak érzett?*

– Egy személyben nem, mivel ez egy nagy szervezet, és sokirányú tevékenység folyik az önkormányzatnál. Más egységeknél is voltak jogászok, így meg tudtam oldani, hogy ha szakmai segítségre volt szükség, akkor azt megkaptam. Azt hozzá kell tenni, hogy nem is feltétlenül jogi jellegű segítségre volt szükség. Az önkormányzatnál folyamatokban kell gondolkodni. Kell egy nagyfokú, átfogó ismeret magáról a városi szerkezetről. Mi ugyan- is infrastrukturális fejlesztéseket végzünk, így nem árt tudni, hogy milyen közművek, iskolarendszer, önkormányzati alapellátások működnek a városban. Mivel szakirodákra vagyunk bontva, ilyen szempontból nem voltam magamra hagyatva, mert akkor elindultam,

¹⁸⁴ Az interjúk 2018 júliusában készültek.

és összeszedtem azt az információt, ami ahhoz kellett, hogy éppen az adott konkrét problémát meg tudjam oldani. Személyes mentorom nem volt.

– *Mennyire érezte azt, hogy jogi munkát végez és mennyire érezte azt, hogy inkább más jellegű menedzseri, szervező feladatokat?*

– Az elején csak jogi munkával foglalkoztam, jellemzően annak is az ingatlanos részével, főleg a pályázatainkhoz kapcsolódó ingatlanos részekkel. De utána a munkánk jellegéből adódóan elkerülhetetlenné vált, hogy a szervezési része is belekerüljön ebbe a dologba, különben nem tudsz hatékonyan dolgozni. Nem lehetett leválasztani a folyamatnak egy pontján azt, hogy csak elvágólag jogi, vagy nem, mert nyilván a jogi részekhez egyeztetni kellett azokkal a partnerekkel, akikkel a későbbiek során egy projektben dolgozni kellett. Ez azt vonta maga után, hogy egyre inkább az ember kialakította a maga szervezeti, kapcsolati tőkéjét és ugyancsak a külső, szervezeten kívüli kapcsolati tőkéjét is. Mert ahhoz, hogy hatékonyan tudj dolgozni, elkerülhetetlen, hogy legyen ilyen jellegű segítség is.

– *Voltak-e önben a szervezettel kapcsolatban olyan elvárások, hogy szeretne előrelépni, vagy vezérelték-e bármiféle karriercélok?*

– Amikor idekerültem, azt fel tudtam mérni, hogy az önkormányzat nem az a szervezet, ahol karrierépítésre lehetőség van. A szervezet meglehetősen hierarchizált, és megvannak azok a strukturális szervezeti adottságai, amelyek ezt nem teszik lehetővé. Az önkormányzatoknál az egyik probléma az, hogy az egzisztenciális előrejutást nem honorálja, mert nincsen rá lehetőség. Olyan, mint egy katonai szervezet. Van vezetője, helyettese, vannak szervezeti egységek, amelyeknek van vezetője, helyettese, és a középvezetői szintnél nincsen tovább-bontva. Illetve a létszámból és a méretből adódóan azt lehet mondani, hogy egy megyei jogú városi önkormányzatánál még jobb a helyzet, mert ugye nagyobb feladatkört látunk el. Kisebb önkormányzatoknál ez fel sem merül. Aki karriert akar építeni, mert ilyen típusú ambíciója van, vagy ilyen személyiségű ember, mert az életét alapvetően ilyen szempontok vezérlik, nos, hogy a karrierjét építse, az ilyen igényét nem biztos, hogy ezen a szervezeten belül tudja kielégíteni, és hogy ez lenne a legideálisabb hely számára. Ilyen elvárások a magam részéről nem voltak. Hozzáteszem, hogy leginkább azért nem voltak, mert tudtam, hogy nincs is rá lehetőség. Egy-egy szervezeti egységen belül van egy vezető és van két-három középvezető. Ugyanakkor van 30–40 ember. Ez nem azt jelenti, hogy az a három alkalmas egyedül csak arra, hogy vezető legyen, mert lehet, hogy a másik 30–40 ember között van még további 5–6 alkalmas ember, de annak a másik 5–6 embernek egyszerűen annak ellenére nincs esélye arra, hogy vezető legyen, hogy elméletileg ugyanúgy képes lenne ellátni az adott feladatot.

– *Az ügyvédi munka és az önkormányzati munka között milyen különbséget tudna tenni? Azon túl, amit már elmondott, hogy nyilván egy kiszámítható 8 órás munkakört jelent. Melyik volt az ön számára a kedveltebb munka?*

– Természetesen tudok különbséget tenni, de ez is egyénfüggő. A személyes, egyéni benyomásaimról tudok beszélni, ám ez lehet, hogy általánosságban már nem igaz. Azt gondolom, hogy minden fajta szakmánál vagy minden fajta tevékenységnél, amit sokan sokféle munkakörben látunk el, van egy jelentős egyéni determináltsága a dolognak. Ez azt jelenti, hogy van, aki inkább ügyvédnek való, van, aki bírónak, ügyésznek, van, aki egyiknek se.

A jogi tudás egy olyan háttér, amellyel egyébként remekül boldogulhat valaki akár a vállalkozói világban is, mert kiváló menedzserkaraktere van, és az a jogi tudás, amivel rendelkezik, alkalmassá teszi arra, hogy ebben a környezetben hatékonyabban és elvárhatóbban működjön. Az ügyvédi munka az én részemre – mert én akkor egy olyan munkakörben dolgoztam – rendkívül hektikus volt, és ez megterhelt. Nehezen tudtam kordában tartani, és ebbe belejátszott a személyes élethelyzetem is, ami éppen akkor olyan volt, hogy nem tudtam megoldani, hogy este nyolcig dolgozzak, vagy éjszaka a CD-jogtárat pörgessem, mert egyszerűen más feladataim voltak a gyerekeim miatt. Ehhez képest az önkormányzati munka sokkal szervezettebb keretben tartható, ütemezettebben lehet végezni, és miután itt többen dolgozunk egy feladatban, nincs az egyéni felelősségvállalás olyan erősen körülhatárolva, mint egy ügyvédnél.

– *Ha nincs gyerek, akkor hogyan döntött volna? Maradt volna ügyvéd?*

– Akkor megfontoltam volna.

– *Említette, hogy középvezető, vezető – nem túl nagy a karrierlétra, de létezik-e ilyen típusú verseny az önkormányzati szférában egyáltalán? Érzékeli-e azt a törekvést a munkatársai-ban, hogy valaki középvezetőből vezető szeretne lenni? Vagy ez egyáltalán nem jellemző? Furcsa lenne, mert az önkormányzatoknál is emberek dolgoznak, akiknek tipikusan vannak ilyen céljaik.*

– Az igazság az, hogy a helyzet hozza azt, hogy középvezetői vagy vezetői pozíció mikor nyílik meg. Általában az tipikus helyzet, hogy valaki elmegy nyugdíjba, vagy egy másik álláshelyre kerül, másik munkakörbe, beosztásba. Mert lehet, hogy egy irodán például csoportvezető volt, és átteszik egy másik irodára osztályvezetőnek. Szervezetben belül vannak áthelyezések, aki követi, az „önkormányzatiságnak” az elmúlt 15 éve elég mozgalmasan telt. Nyilván hatáskörök átkerültek a kormányhivatalhoz, ezáltal szűkültek az önkormányzati feladatok. Ez a létszámra is kihatással volt, közel 70–80 ember átkerült a kormányhivatalba, azoknak a munkakörét, akik maradtak, a hatáskörökkel együtt gyakran át kellett szervezni. A dolog természetéből adódóan volt egy átrendeződés.

Am hogy a konkrét kérdésre is válaszoljak: az egyéni indíttatás nem jellemző. Míg a versenyszférában ez jól tetten érhető, a hivatali szférában nem. Az egy példátlan dolog lenne, hogy van egy adott vezető és van egy fiatalabb, jobb kvalitású, vezetői ambíciókkal rendelkező, ráadásul alkalmas személy, és emiatt csere történne. Ezt persze arra az esetre mondom, ha az aktuális vezető sem teljesen alkalmatlan a pozícióra. Ebben a helyzetben egyáltalán nem szokványos, hogy elmozdítanak egy vezetőt. Itt jön a karrierépítés vagy utánpótlás-nevelés kérdése. Aki ezt jól csinálja egy szervezetben belül, és előre gondolkodik, az úgy intézi, hogy kiépíti a maga szervezeti egységén belül az utánpótlási lehetőséget, és helyzetbe engedi azt, akiről úgy látja, hogy 8–10 éven belül potenciális vezető lehet. Az a helyes hozzáállás, hogy vezetőként nem a saját vezetői pozíciómat védem úgy, hogy minél kevesebb információt adok az utánam jövő generációnak vagy az utánam jövő másik egyénnek. A magam részéről úgy gondolom, hogy az a helyes hozzáállás, ha arra törekszünk, hogy minden olyan munkatársunkat, aki hordozza magában azt a többletet, amitől ő más, mint a többi és vannak más erősségei, akkor helyzetbe hozzuk, és azt használjuk ki. Ez nem azt jelenti, hogy váll-lapot kell rátenni, mert nem feltétlenül azzal tudom a munkatársat ambicionálni, hogy teszek rá egy váll-lapot, hanem azzal, hogy valamilyen

lehetőséghez juttatom. Ez mit jelent? Azt, hogy olyan feladatot delegálok neki, amelyet egyénileg is tud vezérelni, és én mint vezető nem tartok magamnál olyan kompetenciákat, amelyeket megtarthatnék, hanem úgy gondolom, hogy neki is oda tudom adni, mert tökéletesen meg tudja csinálni. Ez az adott munkatárs önbizalmát, önértékelését, szakmai elégedettségét nyilvánvalóan fokozni tudja.

Jellemzően a munkatársaimat minden olyan vezetői egyeztetésre magammal viszem, amelyekben kompetensnek tekinthetők. Teszem ezt azért, hogy megismerjék, hogy legyen arcuk. Hogy saját maguk tudják azt a folyamatot a leghitelesebben elmondani, de természetesen én is követem a folyamatot.

– *Mennyire tartja ezt a hozzáállást általánosnak az önkormányzatoknál?*

– Nem általános. Fontos megjegyezni, hogy egy hatósági munkánál ennek a hozzáállásnak nincs sok értelme. Itt azért van értelme, mert mi fejlesztési folyamatokkal foglalkozunk. Nyilván ez mindig egy preferált feladatkört jelent, és miután az önkormányzati vezetés politikai vezetés alatt álló szervezet, ez egy fontos terület ahhoz, hogy valóban jól, hatékonyan működjön. A politikai vezetés számára nagyon fontos, hogy ezen a területen sikerek szülessenek. Pénzt költünk továbbá, pénzt hozunk be, és itt az a fontos, hogy azok, akik döntéshozói azoknak a folyamatoknak, amelyekben dolgozunk, pontosan ismerjék a hátterét a dolgoknak. Mert egy politikus, ha nem is feltétlenül szakember, azért arra minden bizonnyal alkalmas, és képes is, hogy ha pontos információkkal van ellátva, akkor megfelelő döntést hozzon. Tehát nekünk az a dolgunk, hogy a döntéshozókat kiszolgáljuk olyan információkkal, amelyek alapján azt a döntést fogják meghozni, amelyet mi szakmailag jónak gondolunk. Ha nincsenek megfelelő információkkal ellátva, akkor nyilván nehezebb a helyzet. Mert az is jellemző, hogy a felsővezető tudja a legkevesebbet, mert mire eljut hozzá a probléma, addig elvész vagy torzul az információ jelentős része.

Az is sokszor előfordul, amit sokan alkalmaznak más ágazatokban is, hogy csak azt a részét mondják el az ügy kapcsán a vezetőnek, ami abba az irányba löki a döntést, hogy az adott feladat felelősségének helyzetét jó irányba terelje, mert így teremti magának további munkalehetőséget. Mi úgy működünk, hogy egy jelentős pénzüsszeggel rendelkezünk egy meghatározott időszakon belül, tehát uniós ciklusonként hétéves folyamatokban, etapokban dolgozunk. Nekünk meg kell tervezni, hogy abban a hét évben milyen típusú feladatokra költünk. Van egy adottság, és akármire nem költöhetek, mert nyilván meg van határozva, hogy milyen feladatokra lehet pénzt fordítani. A mi dolgunk az, hogy feltárjuk az intézményrendszernek azokat a részeit, amire úgy gondoljuk, hogy érdemes lenne pénzt költeni. Tehát javaslatot teszünk, amit valamilyen módon rangsorolunk. Tehát van A, B és C verzió. Szerintünk a B a legjobb verzió. A politikus megnézi, hogy miért azokat az érveket használjuk, amit. Nyilván felülbírálhatja, mert mondhatja azt, hogy egy választókörizetben belül ne újítsunk fel három óvodát, hiába műszakilag ott lenne indokolt, hanem legyen egy-egy másik választókörizetben is. Vagyis a szakmai szempontokat felülírhatják adott esetben a politikai szempontok, ami teljesen természetes.

– *A politika és a szakma közötti kapcsolat miatt érdekes kérdés, hogy dolgozott-e különböző színű politikai vezetés mellett önkormányzati karriere során?*

– Nem, azóta ez a vezetői állomány van. Egy önkormányzati működésnél nagyon meghatározó, hogy a politikai vezetés szakmai felkészültsége milyen módon mérhető. Mert mérhető. Mi

szerencsés helyzetben vagyunk, mert a politikai vezetőink, és leginkább az ágazati vezető, szakmailag nagyon jó. Az, hogy egy gazdasági alpolgármester nagyon jó közgazdász, alapvető feltétel ahhoz, hogy a pénzügyi folyamatok jogszerű és normális mederben legyenek tartva, mert a költségvetés bonyolult rendszer. Az is a politikai felelősség kérdéskörébe tartozik, hogy ágazati vezetőnek milyen felkészültségű és milyen szintű szakembert teszek.

– A politika és a szakma területén maradvá még egy kicsit, amennyiben egy középvezetőt felsővezetővé neveznek ki, a politika ilyen esetben a lojalitást vagy a szakmaiságot mennyire jutalmazza? Vannak ezzel kapcsolatban tapasztalatai?

– Nem a politikai szempont az elsődleges, legalábbis én így érzékelem. A lojalitásnak van egészséges és beteg változata. Az minden szervezetnél elvárható, hogy az ott dolgozó munkatársak a szervezettel szemben lojálisak legyenek. Azt nem tudom elképzelni, hogy olyan munkahelyen dolgozom, ahol utálok az egész vezetést, idegesít az egész szervezeti rendszer, a jogi szabályozottság, az egészben egy küszködés az élet, és nem érzem jól magam. Nyilván vannak ilyen helyzetek az önkormányzati rendszerben, de én nem szeretnék ilyen esetben maradni. Persze vannak kényszerhelyzetek, és akkor érthető, ha valaki mégis marad.

– A lojalitás alatt elsősorban ideológiai meggyőződésre gondolok. Ennek mennyiben van szerepe a kinevezéseknél?

– Ez így nem elvárás. A magam személyes véleménye szerint mérhetetlenül fájdalmas és nagyon rossz jelenség, hogy politikai változások esetén, tehát ha más típusú polgármester kerül egy önkormányzathoz, akkor az egy teljes apparátus cseréjét vagy nagy arányú cseréjét jelenti. Általában ilyenkor bizalmi alapon megy az alkalmazottak kiválasztása, ami azért rossz, mert ez gyakran hihetetlen veszteséggel jár. Az a tudás elmegy azzal, akit lecserélnek. Nem az a lényeg, hogy a széken üljön egy ember, hanem az, hogy olyan ember üljön a széken, aki annak az adott városnak, bármelyik közigazgatási egységnek az ismerője, tudója. Tudja, hogy melyik busz melyik nyomvonalon, mikor hová jár, mikor érkeznek, hogy merre van a vízvezeték, a gázvezeték, hogy hány iskola van, hány orvosi rendelő. Ez egy tudás. Az, hogy valakinek van egy alapvégzettsége, kevés, mert a helyi adottságokat ismerni kell.

– Tart-e attól, hogy politikai váltás esetén lecserélik?

– Igen.

– Ön szerint ez milyen mélységig menne le?

– Vezetői szintig biztosan. Egyes egységeknél középvezetői szintig, más egységeknél vezetői. Attól függ, hogy milyen egységről beszélünk. Azért vannak nyilván a dolog jellegeből adódóan potensebb területek, és vannak kevésbé fontosabb területek, mint például az anyakönyvi vagy szociális résznél. Nyilván lehetnek olyan területek, szférák, amelyek éppen nem érik el a politikusok ingerküszöbét, bár ebben sem lehetek biztos.

– Milyen az ellenzék és a hivatal viszonya? Van-e kapcsolata az itteni ellenzékkel?

– Abszolút. A tapasztalataim összességében véve pozitívak. Mi ugyanúgy együttműködünk ellenzéki politikusok választókerületében megvalósítandó fejlesztések ügyében, mint az úgynevezett „kormánypártiakkal”, ha lehet ilyet mondani. Beírjuk bíráló bizottsági tagnak, a helyi viszonyokat ő is érzékeli. De a dolog azért kétoldalú, mert vannak olyan tapasztalataim, főleg

választások előtti időszakokból, amikor nem is tudom, hogy kell szofisztikáltan mondani [...] amikor érzékeltetik az emberrel, hogy változás esetén változás várható. Ez nem túl örövendetes érzés, hogy finoman fogalmazzak. Az előzmények okán mondom, nem feltétlenül az alapján mérlegelnek, hogy mennyire vagy alkalmas, vagy mennyire vagy lojális. Nem azért, mert rossz vagy, hanem azért, mert ő úgy gondolja, hogy a saját emberét hozza, mert azzal jobban tud együtt dolgozni, van vele személyes tapasztalata.

– A szakterületén a fontos döntések – mondta, hogy tesznek javaslatot, és valamilyen szinten a politikai szempontok ezeket a javaslatokat felülírhatják – hol dőlnek el? Polgármesteri vezetői értekezleten? Közgyűlésen? Bizottságokban? Az ágazati vezetők szintjén?

– Attól függ. Nyilván a közgyűlés mondja ki a végső döntést, ez a formális része. Ami csak akkor tud formális lenni – és a formális szót most nem rossz értelemben használok –, ha onnantól fogva az a döntés. De vannak különböző szintű döntések itt is. Ebből kifolyólag a döntéshozatal is különböző szinteken történik. Mi megkapjuk az operatív munkavégzéshez szükséges döntéseket az ágazati alpolgármesternél. A stratégiai döntés felmegy a polgármesterhez. A végleges döntés, ami a végrehajtáshoz kell, a közgyűlés szintjén van, de ez már valóban formális.

– Azt követően, hogy egy ilyen döntés megszületik, volt-e olyan élménye, amikor azt gondolta, hogy ez botrányos, és rendkívül rossz döntés. Ilyenkor kihez fordult? Ment a polgármesterhez?

– Nem igazán volt ilyen. Amennyiben úgy ítélem meg, hogy felsőbb vezetői segítségre van szükség, akkor is inkább az alpolgármesterekhez megyünk, mert ők minden héten vezetői ülésen tárgyalnak, és mindenki viszi a maga ügyeit. Az nem hatékony, hogy állandóan a szakirodai szintről kelljen a polgármesterhez rohanni. Ez kisebb polgármesteri hivataloknál nyilván működik. Ahol hétfős a testület, nyolcan dolgoznak a polgármesteri hivatalban, és biciklivel jár a polgármester, tehát vele meg lehet beszélni, hogy mi a probléma. Ekkora szervezetnél ez nem megy, és vigyázni kell arra, hogy kellő mértékben tudd súlyozni, hogy melyik döntés hová tartozik, és mikor mit viszel oda. Ha állandóan a döntésért rohangálsz, akkor az magának a problémának a jellegét degradálja. Tehát nem fogja komolyan venni a döntéshozó, hogy ezzel foglalkozni kell, mert már tegnap is 15 kérdéssel fordultál hozzá az adott ügyben. Másrészt a saját kompetenciámat kérdőjelezheti meg, hiszen ebben az esetben nem vagyok döntésképes. A jó vezetői attitűd az, amikor vezetőként el tudom dönteni, hogy mi az én döntési szintem, amivel megkímélem a többi vezetőt. Ennél is fontosabb annak az eldöntése, hogy mi az, ami már nem az én döntési kompetenciám. Ezt nem tanítják sehol, ehhez nyilvánvalóan jófajta érzék kell. Amikor azt tudom mondani, hogy már ebbe a döntésbe nem megyek bele, ezt már elviszem arra a szintre, ami már oda tartozik, de akár a polgármesterhez is. Havi körülbelül egyszer járok vezetői értekezletre, amikor az előző egy hónap dolgait referálok, és akkor kerülnek oda olyan ügyek, amelyekről persze az illetékes polgármester már korábban beszámolhatott. Ilyenkor leginkább az a fontos, hogy tőlem, a témában más szempontból elmélyültebbtől is hallják a vezetők, hogy az adott probléma miért probléma. Persze nem mindig csak problémáról van szó, nyilván valamikor probléma nélkül is döntést kell hozni. El kell dönteni, hogy teszünk-e még önerőt a pályázathoz, vagy nem. Az egyik intézményt felújítjuk, a másikat viszont nem. Mikor kezdjük, egybe-számítjuk, külön rakjuk. Ez egy nagy társasjáték, amit annak érdekében csinálni kell, hogy a leghatékonyabban lehessen időben és pénzben is elintézni.

A lényeg sokszor az, hogy amit a te ágazati alpolgármestered a vezetői értekezleten elmond, azt meg tudd erősíteni, hogy az szakmai szempontból valóban úgy van. Rá tudjon az ember erősíteni arra, hogy igen, ebben döntésre van szükség. Én segíték abban, hogy te, mint vezető, ezt a döntést, ha van rá fogékonyságod, hogy meghallgasd, és megértsd az általam vázoltakat, helyesen tudd meghozni. Arra már volt példa, hogy jött egy vezetői döntés, és úgy gondoltam, nem biztos, hogy az volt a legjobb megoldás. Akkor még egyszer visszamegyek. Ám ha ő azután is az első döntést akarja, akkor ráhagyom. Onnantól kezdve nem viszem, mert nyilván van olyan háttére a dolognak, ami már nem szakmai, hanem lehet, hogy politikai szempont. Tehát amit mondtam például, hogy az ötödik óvodát már nem újítja fel abban a körzetben. Az a dologom, hogy amikor kigyullad a piros lámpa, akkor elmegyek szólni, hogy ugyan már tegnap beszéltünk, de még ma bejött egy információ, ami után más a gyerek fekvése ahhoz képest, amiről tegnap beszéltünk. Ilyenkor nyilván felmegyek és mondom, hogy emberek, ezt újra kellene gondolni, mert új helyzet van. De úgy gondolom, jó érzék kell ahhoz, hogy az ember tudja, ilyen lépésre mikor van szükség.

– *Említette, hogy az ellenzékkal normális együttműködés van. A döntések befolyásolása az ön szintjén indul el, vagy először inkább a polgármesterrel folytatnak politikai egyeztetést, például a fejlesztések irányának meghatározásáról? Hol indul a lobbizás?*

– Nem nálam, ez inkább politikai szinten indul.

– *A közgyűlésen, tudjuk, hogy az ellenzéki módosító javaslatoknak általában nem sok esélye van. Egy megyei jogú városban van-e az ellenzéknek közgyűlési szinten befolyásoló ereje, lehetősége?*

– Kevés. De ez akkor is így volt, amikor szocialista polgármester volt, és mégis a baloldal volt ellenzékben közgyűlési szinten. Akkor a baloldal is kevésbé tudta keresztülvinni a saját akaratát, egyszerűen matematikailag ez nem működött. Ha olyan dolog van, ami kompromisszummal megoldható, akkor az már nem a közgyűlés szintjén merül fel.

– *2010 után jelentős funkcionális változások következtek be az önkormányzatok szintjén. Ez önöket konkrétan mennyire érintett?*

– Általában véve a hivatalt, vagy a mi egységünket?

– *Az önök egységét.*

– A mi egységünket kevésbé érintette azért, mert inkább a hatósági területeken volt jogszabály alapján hatáskör-átcsoportosítás. Az uniós pénzek elköltése továbbra is a helyi önkormányzatoknál maradt.

– *Önöktől nem is ment át senki a kormányhivatalhoz?*

– De, két ember átment.

– *Ez hogyan zajlott?*

– Benyújtották a létszámot, hogy hány főt kell átadni, és minden egységtől, valamiféle képzeletbeli arányosság alapján, vettek át embereket. Nyilván a hivatali működést fenn kellett tartani, és azok a munkatársak mentek át, konkrétan tőlem, akik ott is abban a munkakörben tudtak dolgozni. Nyilván nem olyan embereket adtunk át, akik a jövőbeni szakterületükön

inkompetensek. Arra figyeltünk, hogy azért hosszú távon azt a munkakört el tudják végezni. Nem kifejezetten pályázatfüggő volt a munkakörök betöltése.

– Hogyan érzékeli, Szegeden az elmúlt körülbelül nyolc évben a fejlesztési lehetőségek terén milyen változások következtek be?

– Ez az a kérdés, amelyben elfogult vagyok, de azért elmondom a véleményem. Nyilván ezen a munkaterületen dolgozom, és több információval rendelkezem, mint egy átlagos választópolgár. Ez azért lényeges, mert nyilván másképp ítélem meg, mint egy lakos, aki megy az utcán, és akihez a fejlesztéseknek csak egy része jut el, amivel éppen találkozik. De ettől szélesebb a kör. Azt gondolom, hogy nálunk a városfejlesztés egy koncepció mentén zajlik. Ez lehet, hogy fellengzősen hangzik, de meglátásom szerint mégis ez történik már hosszú ideje. A koncepcionálisat nem is elsősorban a stratégiai dokumentumok elkészítésére értem, hanem arra, hogy tudatos városfejlesztési tematika mentén megyünk. A tematika talán jobb kifejezés is, mint az a szó, hogy koncepció, ahhoz, hogy értse mindenki, mire gondolok. Tehát minden egyes nagyobb beavatkozásunknál figyelemmel vagyunk arra, hogy annak legyen további lépése a következő öt, tíz, tizenöt vagy húsz évben. Ez nagyon fontos, mert tönkretetheted, csúnya kifejezéssel „elépítheted” a jövő fejlesztésének a lehetőségeit, ha nem szakmai alapon hozol ma meg egy döntést. Ez alapvetően már az építési szabályzat kialakításánál lényeges. Az a kolléga, akivel hamarosan interjút készítenek, ezen a területen dolgozik, és ez azért fontos, mert nem sokan tudják, és nem igazán értik, hogy egy ilyen szabályzatnak mi a jelentősége. Ő érti. Annak, hogy egy város milyen irányba fejlődik tovább, az alapkőve az, hogy a helyi építési szabályzat mennyit enged meg a városfejlesztés területén. Megtetheted azt, és zárójelben ezt iszonyatosan nehéz kommunikálni, keresztülvinni és megértetni a lakossággal, hogy legyen egy olyan elképzelés, amelyben vizionálsz, hogy ennek a városnak ötven év múlva hova kell eljutnia.

Egy város soha nincs kész és mindig kellenek a meglévő infrastrukturális fejlesztések vagy felújítások. Nyilván a világ megy előre, és a város távolabbi sorsát is látnod kell. Nem lehet az, hogy egy városnak a városmagja kiüresedik, és teljes mértékben teret engedsz például annak az igénynek, ami egyre jobban minden városnál tetten érhető, hogy a lakosok egyre inkább szeretnék húzódni a városon kívül. Itt akarnak, ott akarnak lakóparkot, ami konfliktushelyzetet szül, amikor azt mondd, hogy városfejlesztési szempontból ez nem megengedhető, mert akkor szétmegy a város, egyre inkább lépényalakú lesz. Kimennek az emberek a szélekre, ahol nincs infrastruktúra, egyre több pénzt kell városi szinten beletenni. Mert azt mondják, hogy jó nekem a mezőn is lakni, aztán öt év múlva azt kérdezi, hogy hol van már az út. Sötétben járjak az úton, és mikor lesz már busz? Jó lenne egy óvoda is. Ez egy sarkos példa, de talán érthető, amit mondani szeretnék. Egyrészt az, hogy a városfejlesztésnek ilyen szempontokra is ügyelni kell, másrészt az, hogy a meglévő helyi értékeidet tiszteld, és nyilván nem tetheted meg, hogy ilyen-olyan gazdasági vagy más okok és érdekek alapján feláldozol olyan értékeket, amelyeket már nem fogsz tudni reprodukálni és rekonstruálni, ami szintén nagyon fontos dolog. A másik pedig, hogy költséghatékonyan próbáld meg felhasználni azokat a pénzforrásokat, amelyek a rendelkezésedre állnak. Ha van pénzed, akkor abból próbáld meg a legtöbbet kihozni, és nyilván emiatt valamiféle versenyt kell generálnunk. Azt gondolom, hogy az elmúlt tíz évben sok területen volt beavatkozás, ami azt jelenti, hogy nemcsak a belváros volt szépítve, hanem a lakótelepek is, nemcsak

az iskolák, hanem az egészségügy is. A mostani politikai vezetésnek szakmai szempontból úgy látom, hogy az a legfőbb előnye, hogy tud széles spektrumon gondolkodni, és nem csak egy adott szeretett téma vagy terület van, amelybe beleteszi a pénzt.

Nehéz abban is egyensúlyt találni, hogy ne csak mindig az emberek által szeretett és látott közterületi dolgok kerüljenek be a fejlesztésekbe, mert fontos, hogy az intézményi hálózat se pusztuljon le olyan szintre, amikor már nem mersz egy orvosi rendelőbe bemenni, vagy már a tizedik óvoda jó csak arra, hogy a gyereket beengedd. Tehát ezekkel a dolgokkal folyamatosan foglalkozni kell. Szerintem ezekben jelentős előrelépés történt. Szeged költötte az elmúlt hét évben a legtöbb uniós pénzt, amit még akkor versenyben hoztunk el. Most már nincs verseny, dedikált források vannak. Mivel megyei jogú városról van szó, a lakosság és a GDP arányában megkap egy pénzösszeget kormányzati szinten, és azt költjük. Az előző hét évben versenyeztél mindenki mással.

– Kérdőíves kutatásunkban is szerepel az a kérdés, hogy ön szerint alapvetően mi határozza meg, hogy a fejlesztések milyen irányba mennek? Nagyon sokan azt mondják, mindenféle abszurd példát említve, hogy az említett versenyrendszerben a pályázatoknál nem a hasznosság számított, hanem az, hogy mire lehetett pályázni. Ön szerint mennyire torzították egyéb szempontok a fejlesztési célokat? Volt-e olyan, hogy ha erre lehet pályázni, akkor pályázunk, miközben nem biztos, hogy szükség volt éppen arra a fejlesztésre. Tapasztalt bármi ilyesmit?

– Olyan volt, hogy beadtunk pályázatot, bár tudtuk, hogy nem fogjuk megnyerni, mert valószínűleg kisebb önkormányzatokra írják ki. Gondolok például az óvoda ebédlőjének, étkezőjének a fejlesztésére vagy külterületi utak fejlesztésére, ahová célgépet, traktort lehet tenni. Mi is beadjuk mindig, mert vannak külterületi utak, főleg városrészeknél, ahol nagyon jól jönne még egy sóderes út is. Vagy egy traktor, amivel letúrnák a földet nyáron. Ezekre is beadjuk, az esélytelenek nyugalmaival indulunk, de ezekben az esetekben a pályázatot általában a helyi képviselő forszírozza. És most itt függetlenül attól, hogy ellenzéki, vagy nem. Értjük, megnyugszik, mert az nem védhető, hogy beadhattad volna és nem adtad be. Ezt azért csináljuk, nehogy az az érzete legyen, hogy nekünk terhes volt ezzel foglalkozni, ezért inkább megteesszük. Olyan fejlesztést azért nem tudok mondani, amelyet csak azért csináltunk, mert volt rá pénz.

– Én az egyetemi szférában tudok ilyen esetekről, ezért tettem fel ezt a kérdést.

– Mi nem vagyunk ilyen szükséghelyzetben. Elengedjük, ha nem tartjuk fontosnak, már csak azért is, mert nincs szabad kapacitásunk.

– Mi a véleménye az új pályázati rendszerről, tehát hogy nem verseny, hanem kvóta alapján osztják el a pénzt?

– Szerintem jó, mert arányosabb, igazságosabb.

– Kizárja a politikai lobbizást?

– Igen, ez tisztább feltételeket teremt. Szerintem maga az alapelgondolás jó, a végrehajtás viszont nem.

– *A területén milyen kormányzati szintű, milyen típusú problémákat lát, ami közvetlenül érinti a munkáját? Az önkormányzat és a kormányzat viszonyáról tud valamilyen személyes tapasztalatáról beszámolni?*

– Mi minisztériumokkal, miniszterelnökséggel dolgozunk, és időnként, főleg a modern városprogram tekintetében, közvetlen kapcsolatban állunk velük. Semmilyen diszkriminatív tapasztalatom nincs, szakmai alapon megy az egész, ugyanúgy, mint a többi várossal. Bármikor egyeztetést kérsz, kapsz rá lehetőséget. Nekünk semmilyen rossz tapasztalatumunk nincs. Az előző években sem volt. Nem éreztük, hogy azért, mert Szegedről jöttünk, nekünk útlevéllal kell bemenni egy minisztériumba. Abszolút segítenek. A rendszerben, amit az előbb mondtam, a végrehajtás szintjén már vannak komoly problémák. Rendkívül lassú a folyamat, közbeszerzési eljárásaink kétlépcsős jóváhagyással mehetnek csak, és hat hónap, amíg egy tanúsítványt megkapunk, ami nagy hátrány. Az, hogy tizenkét hónapból hat elmenjen a papírozásra, emberi ésszel fel nem fogható. Ezt nehezen tudod kommunikálni, ez már itt politikai szint, hogy novemberben kezdesz el utat építeni, és azt mondják, teljesen elment az eszed. Nem, mert az előző hat hónapban vártunk egy papírra, és emiatt nem tudtunk jogszerűen hozzákezdeni, és onnantól fogva már be kell fejezni, mert határidők vannak.

Ebben a részében azért a 14–20-as programozás nem lett jobb. Nagyon komolyan belenyúltak az intézményrendszerbe, amit nem kellett volna. Szerintem az előző is megtette volna. Rengeteg idő elment vele, és 2014-től 2016-ig semmi nem történt. 2016 decemberében jött ki az önkormányzatok részére az első pályázati felhívás, ami két év. Brüsszellel alkudoztak, az operatív programokat tárgyalták, a felhívások nem voltak kimunkálva, és az informatikai rendszert kicserélték. Rengeteg gyerekbetegséggel küzdött az az elektronikus felület, amelyen dolgozunk. Ez mind a hatékonyság ellen hatott. Felszámolták az ügynökségeket, akik korábban a pályázatok kezelésével foglalkoztak, nálunk a DARFÜ volt, ahova a déli régió tartozott. Ezeket totálisan az egész, már kialakított szervezettel együtt újrastrukturálták, és odaadták a MÁK-nak, amely semmilyen pályázati szintű tapasztalattal nem rendelkezett. Ők is tőlünk kérdezték, hogy mit hogyan kell csinálni. Ezek rettentő sok idővesztéssel jártak, és megint belekerültünk abba a spirálba, amelybe 2013-ban is, hogy a végén, 2020–2021-be, amikor már vége van, sokkal nagyvonalúbban, sokkal kisebb kekeckedéssel mennek a dolgok. Ez túlpörgeti a rendszert, és ami látszódik, hogy ebben a helyzetben nincs vállalkozó, nincs kivitelező, nincs tervező, az egész ország egyszerre robban be, aminek van egy jelentős árfelhajtó hatása is. Nyilván van egy minőségi romlása is, amelybe még belejátszik az építőanyag drágulása és a munkaerő elvándorlása. Eszkalálódnak a problémák, ami most egy kritikus utolsó egyharmadot prognosztizál.

– *Ezen lehet segíteni? Ez hozzáállás vagy pedig szervezeti irányítás kérdése?*

– Abszolút szervezeti irányítás. Nem vagyunk egy nagy ország. Azt gondolom, hogy az elmúlt 20–25 évben, amióta az unióban dolgozunk, igenis van tapasztalat arra vonatkozóan, hogy ezt miként lehet professzionális szinten csinálni. Azokat, akik tudják, hogyan kéne ezt csinálni, valamilyen szinten nem hagyják, hogy csinálják. Aki kevésbé tudja, hogy kéne csinálni, azok pedig pozícióba kerülnek.

– *Érzékel-e valamit a munkaerőpiaci változásokból? Van-e fluktuáció, van-e olyan, hogy szakemberre van szüksége, és nem talál?*

– Igen. Nálam talán nem annyira kritikus a helyzet, mint a többi szakirodán, mindenekelőtt abból adódóan, hogy mi olyan típusú munkával foglalkozunk, ami önkormányzati kereteken belül egy nagyon szép munka, szép és változatos feladat, aminek van látszatja. Ebből a szempontból a munkatársaimmal kvázi projektirodaként működünk az önkormányzati keretrendszerben. Ez nagy megtartó erő. Fontos az, hogy mi csapatban dolgozunk. Elég liberális vezető vagyok, és az „egy szív egy dobbanás” filozófiát képviselem, és nem érzem magam okosabbnak a többiekénél. Attól, hogy én vagyok a vezető, még van néhány munkatársam, aki sokkal okosabb, mint én. Ezért mondtam, hogy a vezetői kvalitások adottságok. Azt nem lehet iskolában megtanulni, hogy jó vezető legyél. Van, akinek több talentuma van hozzá, valakinek kevesebb, és talán a vezetői képesség az én egyik erősségem. Az én csapatom amiatt hatékony, mert folyamatban gondolkodunk. Nekem nem az a lényeg, hogy valaki fél 8-kor érkezzen, nekem pont jó, ha 3/4 8-kor is bejön, mert tudom, hogy még fél 6-kor is veri a gépet. Ha azt mondja, hogy napközben elmenne, mert a gyerekért kell menni, vagy az anyukája beteg, és haza kell vinni az ebédet, ez nálam nem kérdés. Sokkal hatékonyabban és a többszörösét visszarakja a munkába annak okán, hogy te ebben az egész dologban ilyenfajta szenzitivitással rendelkezel.

– *Volt-e már példa arra, hogy fegyelmet adott egy munkatársának?*

– Nem.

– *Alapvetően úgy érzi, hogy ezzel a hozzáállással a munkaerő elvándorlását is képes megakadályozni?*

– Igen, nehezebben mennek el. A munkahelyen azért fontos az érzelmi kötődést kialakítani, mert annak is van egy megtartó ereje. Amikor már nagyon méltatlan bérért dolgozik valaki, és még akkor is bejön, akkor azt is inkább megfontolja, hogy elmenjen-e. Volt 1-2 munkatársam, aki azért ment el, mert már nem bírta anyagi szempontból tolerálni a bérhelyzetet.

– *Hogy látja jelen pillanatban a munkatársak bérezését? Nyilvánvalóan mindenki kevésnek tartja, mégis milyen a hangulat?*

– Ha egy évvel ezelőtt kérdezte volna, akkor a méltatlan lett volna a legjobb jelző, amit tudtam volna mondani. Mi ugye illetményrendszerben vagyunk, köztisztviselőként meg van határozva egy egység, amit beszoroznak azzal, hogy hány éve dolgozol itt, és milyen szintű végzettséggel rendelkezel. Az így kalkulált összeg vállalhatatlanul kevés. Komoly elvándorlást okozott más hatósági területeken. Az én irodámban a korábban elmondottak miatt volt kisebb a fluktuáció. De a gyatra bérhelyzetet a végtelenségig nem lehet ellensúlyozni azzal, hogy te jó fej vagy, és jó a munka, meg jó a közösség, mert enni kell, a gyerekek ki kell fizetni az angol óráját. Egy idő után ezt mérlegelni kell, és az én munkatársaim magasán kvalifikált, két nyelven beszélő, menedzserhabitusú emberek, akik a vállalkozói szférában is kiválóan el tudnának helyezkedni.

A többi szakirodán volt, ahol 30–40 százalékos volt az elvándorlás. Éves szinten 15 ember megfordult, ennek már megbeszéltük a következményeit. Náunk a tavalyi évben, mivel állami beavatkozás nem történt a közszférában, az utolsó 24 órában az önkormányzat saját maga kiegészítette 30 száalakkal a fizetéseket. Ez ugyan egy jelentős összeg, de ez is devalválódni fog. Tehát itt az a probléma, hogy annak a kevés embernek, aki itt marad, többet kell dolgoznia. Ha többet kell dolgozni, azt jelenti, hogy magasabb fordulatszámot

igényel. Ha magasabb fordulatszámot igényel, akkor egyre rosszabbul fog dolgozni az is, aki egyébként jól dolgozott. Nekem ezt kell állandóan a vezetőim felé tolmácsolni. Nekem azért van szükség olyan plusz erőforrásra, hogy azt a minőséget tudjam tartani, amit egyébként megszoktunk. Tizenöt emberrel vagy nyolc emberrel 34 milliárdot kell elkölteni. Ha azt szeretnék, hogy a 34 milliárd forintot határidőre, normális minőségben, normális előkészítéssel költsük el, akkor kellene még nyolc ember. Szerencsére ezt értik. Ha azt kérem, hogy kell két fénymásoló, mert eggyel nem bírunk, és még kell ilyen-olyan program, ezt értik, és forrást adnak rá. Ezt kapitalista módon kezelem. Nincs szükség arra, hogy ötször elmondjam ezeket az igényeket, mert tökéletesen tudják, hogy ki kell, hogy szolgáljanak a szükséges háttérrel. Ennek egy jelentős eleme a bér. Ebben komoly feszültségek voltak a tavalyi évig, nemcsak nálam, hanem mindenhol máshol. Ezt most rendeztük, gyakorlatilag bruttó 350 ezer forint az átlagbér kiegészítésekkel, cafetériával, nyelvvizsgapótlékkal, ami azért már vállalható.

– *A cafetériaváltozás önöket is is érinteni fogja?*

– Igen.

– *Amikor felvesz valakit, akkor a felvételnél ön a meghatározó, vagy pedig az ágazati alpolgármester? Hogy dőlnek el ezek a kérdések?*

– Én. De úgy csinálom, hogy abba az egységbe, ahová embert keresek, és interjúra jön, behívom a középvezetőmet. Nagyon hosszú interjúkat tartok, ahol hosszan én beszélek. Ugyanis azt gondolom, nem fair játék, hogy ő beadja az összes motivációs levelét, az egész életútját, neki pedig fogalma sincs arról, hogy mit kell majd csinálni. Elég hosszasan és részletesen el szoktam mondani, hogy körülbelül mi az elvárás, mi a munkakör, mi a tempó. Eközben figyelem, hogy milyen a metakommunikációja, mennyire sikerült felkeltenem az érdeklődését. Nem akarom becsapni ezzel, de megpróbálom a pozitívumokkal és a negatívumokkal együtt elmondani. Elmondom, hogy milyen kompetenciákra van szükség. Párhuzamosan több projekttel kell dolgozni. Szintetizáló képesség, kommunikációs képesség kell, konfliktuskezelésre van szükség, és csapatban kell tudni dolgozni. Nincs egzisztenciális előmenetel.

Volt olyan jelölt, akinek volt már két-három más szervezetenél vezető beosztása. Mondtam, hogy tökéletesen alkalmas vagy a munkakörre, de három év múlva meg fogsz itt „halni”, tehát ez nem neked való, mert egy másfajta szerepkörben voltál, és szenvedni fogsz, ha három év múlva nem tudunk neked más lehetőséget adni. Nekem nagyon jó lennél, de te ebben az egészben nem fogod magad jól érezni. Jó szívvel elköszöntünk egymástól, és máig hálás azért, hogy őszinte voltam vele. Az interjúk során ezeket az általánosságokat szoktam elmondani. Utána behívom a munkatársaimat, mert ők tudják a legjobban, hogy a jövőendő munkatársukként milyen kérdéseket érdemes feltenni. Felteszik a kérdéseket, majd beszélgetünk. Nem azt nézem, hogy a jelöltnek milyen a tárgyi tudása, hanem próbálom elképzelni, hogy milyen lehet vele dolgozni. Amíg a kollégáim kérdezzetik, addig én próbálom leszűrni, hogy mennyire illik be a csapatba. Ha olyan a kisugárzása, és úgy érzem, hogy nem tudna beilleszkedni, akkor gond nélkül eleresztem.

– *A karrierlehetőség hiányát újra említette. Ez valóban egy olyan szféra, amelyben a karrierlehetőség ennyire korlátozott?*

– Igen. Akit a karrier vezérel, az elmegy innen. Aki vezető beosztásban úgy érzi, hogy többre hivatott, vagy egy középvezetői szinten úgy érzi, hogy több van benne, vagy jön vele szembe egy kecsegtetőbb lehetőség, akkor az elmegy máshová. Nekem volt már olyan munkatársam, aki jött, és mondta, hogy a minisztériumban van egy állás, és szeretne elmenni. Mondtam, hogy ne menjen oda, mert ez még nem a te idő. Ha öt év múlva mondod, hogy el akarsz menni egy másik egységhez, akkor azt gondolom, hogy menned kell. Volt, akiknek mondtam, hogy ne menjenek el, mert nem nekik való [...] és jött négy-öt év múlva, hogy talált másik munkahelyet, és mondtam is, hogy ez az, és menned kell. Azokkal, akik innen elmennek, munkakapcsolatban vagyunk, mert nem megy el fogtechnikusnak, tehát mindenki ebben az ágazatban marad. Nekem az összes volt munkatársam minden karácsonyi bulira visszajön. Tartom velük a kapcsolatot, másutt dolgoznak, például elment maszek tervezőnek. Közlekedéstervezőnek, eddig itt volt közlekedésmérnök, és továbbra is rendelünk tőle munkát, adunk neki feladatot. Tartom vele a kapcsolatot, mert fontos, hogy ezek a szakmai kapcsolatok megmaradjanak, és ezeket ápolni kell.

– *Általánosságban és nem konkrétan az ön területére vonatkozóan kérdezem, hogy a kapcsolati tőkének az önkormányzati szférában mekkora jelentősége van? Állások betöltésénél, konkrét ügyintézésnél. Érzékel-e különbséget ahhoz képest, amikor elkezdte a munkáját, és a jelenlegi időszak között?*

– Szerintem korábban több kellett, most kevesebb. Ennek van olyan oldala, hogy az elintézendő feladatokat már magam is megoldom. Amit régebben informálisan lehetett megoldani, ma már rendes mederben is meg lehet oldani. Persze jó, hogy ha van egy ember a DÉMÁSZ-nál, aki elmondja, hogy ezt a csatlakozási nyilatkozatot, amelyen 4500 rubrika van, úgy csináld meg, hogy hatezret hagyjál figyelmen kívül. Az is hozzátartozik az igazsághoz, hogy azért is van szükség kevesebb kapcsolati tőkére, mert ma már jóval tapasztaltabb vagyok, továbbá az elektronikus rendszer is nagymértékben szükségtelessé teszi a kapcsolati tőke a használatát. Manapság olyan iratmintákon dolgozunk, amelybe feketén-fehéren bele van írva, hogy mit kell csinálni. Tehát nem kell ilyen szinten kapcsolatot ápolni.

– *Mi a véleménye a lakosság és az önkormányzat közötti kapcsolatról?*

– Változott, de lehetne még sokkal jobb. Ebben sokkal több lehetőség van, de az a demokrácia része, és mi még ezt nem tanultuk meg tökéletesen. Az a helyzet, hogy ehhez két ember kell. Mi az önkormányzat részéről számos lakossági fórumot tartunk. Az emberek érdeklődése és igénye a közösségi dolgok iránt nem olyan fokú, az érdekérvényesítő képességük átlagosan gyenge. Egy lakossági fórumra ötször annyian kellene, hogy eljöjjenek, mint ahányan eljönnek. Főleg az a célcsoport nem jön el, akinek a véleménye különösen számítana. Általában az jön el, aki éppen ráér. Nem azt mondom, hogy az ő véleményük nem számít, sőt. Csakhogy jó lenne, ha azok is eljönnének, akik otthon morgolódnak. Szoktunk kérdőívetni, és a bedobott, kidobott, visszaküldött, alulreprezentált válaszokból nem sok hasznos információhoz jutunk.

– *Mégis mi az, ami alapvetően befolyásolja akár a politikai döntéshozatalt, akár az önök munkáját? Hogyan csatornázódnak be a lakossági vélemények?*

– A képviselőkön keresztül. Ha a képviselői munkának van fontos eleme a demagógián túl, akkor az, hogy informálisan ismeri azt a területet, ahol képviselő. Pontosan tudja, hogy hány hajléktalan van a Máltai Szeretetszolgálat környékén, hogy hány nagycsaládos él a területen, vagy melyik az a közösségi tér, amely nagyon le van „pukkanva”. Vagy éppen melyik az az intézmény vagy civil szervezet vagy bárki, aki a fenti ügyekben segíteni tud. A mi önkormányzati képviselőink dolgoznak, van, aki többet, van, aki kevesebbet. Mert nem mindenki területi képviselő. Aki területi képviselő, annak a szerepe viszont felértékelődött. A képviselői szerepkört ma fontosabbnak tartom, mint tíz évvel ezelőtt. Tíz évvel ezelőtt nem kellett dolgozni azért, hogy valaki képviselő legyen. Ma sokkal jobban kell. Az a tendencia, hogy ha győzni akar a következő választáson, akkor bizony keményen dolgozni kell. A képviselők pedig tartják a kapcsolatot a helyben lakókkal, és hozzák befelé az infókat, ezáltal tudunk pontosabb információkhoz jutni. Számíthatunk arra, hogy ők tényleg meg fogják mondani, hogy mi kell, vagy mi nem.

– *Miért változott ennyire a képviselői munka, vagy miért értékelődött fel?*

– Másképp ma már nem tud nyerni egy jelölt, csak ha keményen dolgozik a megválasztásáért.

– *Korábban a lakosság nem méltányolta ennyire azt, hogy valaki dolgozik, vagy pedig pártalapon akkor is megszavazta?*

– Ha van személyes kapcsolattartása, akkor többen elmennek, és nem csak a plakát alapján fognak szavazni, hogy jó a haja vagy jó a nyakkendője. Nem azt mondom, hogy ebben nincs továbblépés vagy lehetőség. A képviselőknek is az internet segítségére van szükségük, ezt muszáj látni. Tíz évvel ezelőtt nem ilyen volt a világ, mint most. Ennek van egy csomó negatív része, de van pozitív is. A képviselő is jobban elérhető, jobban elér minket is. Azt felfogták, és érzékelik, hogy a saját érdekük is, hogy egy kicsit jobban mozogjanak. Többet bejönnek a hivatalba, jobban felveszik az önkormányzati cégekkel a kapcsolatot. Közreműködnek a probléma megoldásában. Nemcsak abban, hogy kéne oda egy szelektív gyűjtő, hanem ebben a folyamatban érdemben részt vesz, összehozza a feleket. Én úgy látom, hogy jobban dolgoznak.

– *A továbbképzés területén mik a tapasztalatok, milyen lehetőségek vannak a korábbi időszakhoz képest? A munkatársaival együtt mennyire tartja fontosnak azt, hogy képezzék magukat?*

– Szerintem szervezett módon erre így nincsen szükség. Megmondom őszintén, központi szinten mindig van ez „a köztisztviselő holtig tanul” rendszer, amellyel gyilkolják az embert. Amit kitöltünk, és megoldjuk három perc alatt, tehát nekünk nem kihívás. Aki komolyan gondolja, hogy ez az önképzés helyes módja, az nincs tisztában a köztisztviselői rendszerrel. Őszintén szólva formális dolognak tartom. Hasznos képzési formának azt tartom, miután nekünk a jogszabályi környezet napi szintű követése a legfontosabb, ha ebben segítséget kapunk. Nem tudsz egyszerűen egy ilyen hatósági munkakörnek megfelelni, ha nem tudod, hogy milyen új jogszabályok születnek. Tehát azt gondolom, hogy nem azt a fajta képzést kell erősíteni, amelyben egy köztisztviselőt egy széles spektrumon megtanítanak olyan készségekre, amire a világban semmi szüksége nincs.

Egy jogszabálygyár az elmúlt tíz évünk, és dől ki a parlamentből a jobbnál jobb, nehezebbnél nehezebb helyen fellelhető változások sora. Már a saláták salátájának a salátájából dolgozunk, és az önkormányzati rendeleteket ezzel összhangba kell hozni, egyfolytában módosítgatni kell őket, és egy átlag halandó nem tudja elolvasni. Látod, hogy magyarul van, de nem tudod, mit jelent. Ez egy borzasztó tendencia szerintem. Igazából hatékony képzés alatt inkább azt értem, hogy mindenkinek a maga munkaköréhez tartozó jogi vagy egyéb más szakirányú dolgokban kapja meg a szükséges információkat. De létezik azért ilyen is. Nem egy olyan budapesti és más városokban szervezett szakmai fórum, konferencia van a kínálatban, amely célirányos, mert azt mondja, hogy most csak a Smart Cityre van konferencia. Vagy most éppen a jegyzői kollégiumon keresztül jött, hogy csak a jegyzőknek van. Ez a jó, ezt kell forszírozni. Mert akkor el lehet dönteni, hogy a te szervezetedből ez az egy ember, aki egyébként a Smart Cityvel foglalkozik, az menjen-e. Mi kifizetjük a 30 ezret, meg a 60 ezret is. De az nem jó, hogy két évig járjon egy iskolába, amikor az alapvégzettsége megvan hozzá. Ahogy egy jogásznál is nem azt gondolom, hogy az összes jogágból a spiccen kell lennie húsz éven keresztül, hiszen most már annyira szakirányú és annyira speciális területekkel foglalkozunk, hogy mindenki inkább abban legyen professzionális, amit csinál. Abban ő legyen a legjobb, mert azt nem tudjuk megengedni, hogy a mi embereink képzetlenek legyenek, ami a partnereink vagy az ügyfeleink részére rendkívüli kellemetlenségeket okozhat. Sokszor hozzánk fordulnak, hogy mondjuk meg a tutit az aktuális jogszabályokkal kapcsolatban, mert nem is elvárható, hogy naprakészek legyenek. Nekünk az a dolgunk, hogy le tudjuk fordítani és emészthetővé tudjuk tenni az ügyfelek és a munkatársak részére is mindazt, ami nehezen megérthető. De ezt a hivatalunk biztosítja is. Az összes központi kötelező kurzus, amelynek az a célja, hogy hogy gyűjtsem a pontokat, nos, ezeket ebben a formájukban nem tartom hatékonynak. Ezt felülírta már az élet. Van közigazgatási alapisvizsga meg szakvizsga, amiről azt gondolom, hogy valóban elvárható és fontos. Mert ha egy mérnök idejön, és egy előterjesztést kell írnia, ami az önkormányzati rendszer sajátja, akkor azt valóban tudnia kell. Valamit az államigazgatásról is tudni kell. Hogyan épül fel, legalább az alapokat feltétlenül ismerni kell.

– *Mit gondol az értékelési rendszerről?*

– Országos szintű, központból lejáró. Nem mutat meg szinte semmit. Van a dolgozó kötelező feladataira meg a kompetenciákra nézve is kérdés, és nekünk értékelni kell. Egyrészt ez elég szubjektív dolog. Az én kollégáim nagyon profik. Azért, mert adok nekik 96 százalékot arra, hogy a stressztűrésük ennyi, mert egy héten egyszer azt mondják, „a fene egye meg”, ez elég semmitmondó értékelés. Egyébként meg kimegy a barikádokra és a kivitelezőtől és a műszaki ellenőrig, a DÉGÁZ-tól a DÉMÁSZ-ig mindenkivel tárgyal, és ő mondja meg a tutit és mindenkit koordinál. Nálam ráadásul a stressztűrés teljesen mást jelent, mint annál, aki az ügyfélszolgálaton dolgozik. Ez a teljesítményértékelés így, ebben a formájában nem túl hatékony.

– *Milyen motivációs lehetőségek léteznek az önkormányzatnál? Milyen formáját tartja hatékonynak?*

– A legjobb módja közismerten a pénz, és én is ebben hiszek. Ha ebben lehetne mozgásterünk, és azt mondhatnám, hogy megérne nekem 450 ezret egy jelentkező, mint egy vállalkozónál.

Ha lenne mozgástér, hogy ha egy munkatárs rajta van egy feladaton két évig és ha azt zseniálisan ellátja, akkor havonta kaphatna mondjuk 70 ezerrel többet.

– *Itt erre egyáltalán nincs lehetőség?*

– Egyedül a túlmunka lehetősége adott, azt meg tudják téríteni. Nem azért hangsúlyozom a pénzt, mintha az lenne egyedül motiváló tényező, de az egy álságos dolog, amikor azt gondoljuk, hogy megsimogatjuk valakinek a fejét, megdicséjük, hogy milyen szépen dolgozik, és akkor minden rendben van. Természetesen mindenféle eszközt igyekszem megragadni, például a munkatársakat nyilvánosan is szoktam értékelni. Ha van rá mód és lehetőség, akkor év közben el szoktam mondani, hogy például ők hárman az idén sokkal többet dolgoztak a többieknél. Fontos, hogy legyen valamifajta visszajelzés. De van olyan, amikor ez nyilvánosan nem szerencsés. Ilyenkor behívom, és elmondom neki a szobámban, hogy szerintem ez most nem sikerült olyan jól. Talán meg kéne indulni abba az irányba, hogy a differenciálásnak komolyabb lehetőségei legyenek. Szerintem a teljesítményértékelésnek a legkifejezőbb eszköze az, ha normálisan lehet a fizetésekben differenciálni. Nem az határozná meg a béreket, hogy kinek mennyi a szorzója.

– *Milyen szintre helyezné ennek az eldöntését?*

– A közvetlen vezető szintjére.

– *Nem erősítené ez fel a túlzott lojalitást a dolgozóknak? Innentől kezdve olyan megfelelési kényszer indulhatna meg, ami akár a kritikát is elzárja.*

– Ez egy jó kérdés, nem tudom, hogy kiváltana-e ilyen hatást. Én mindig szakmai alapon mérlegeltem. Mert, ahogy mondtam, egy egészséges lojalitás minden alkalmazott részéről elvárás a munkáltató felé. Ez számomra nem azt jelenti, hogy birka módjára akkor is csinálja meg, amikor szakmailag vállalhatatlan butaság, csak azért, mert a főnöke azt mondta. Ezek szélsőségek.

– *A teljes közigazgatási szféra kapcsán hallani azt, hogy felerősödött a megfelelési kényszer a dolgozóknak. Ön szerint nem tapasztalható ez?*

– Szerintem tendencia szintjén valóban létező jelenségről van szó. Abból adódik, hogy az értékes munkahelyekért, ahol jól megfizetik az embert, létezik egyfajta verseny. Azt az attitűdöt is ismerjük, hogy a munkatárs ne gondolkozzon, mert megfizetem, ne gondolkozzon, csak végezze a munkáját. Általánosítani azonban nem szabad. Itt nálunk ez például nem így van. Azt azért nem mondanám, hogy itt mindig minden olyan rózsás, és mindenki folyamatosan nagyon boldog. Nem, mert hangot adunk a negatív élményünknek, de annak sem mindig és minden helyzetben. Ha nekem bajom van valamivel, én sem megyek a jegyző ajtaján kopogni minden nap, hogy szerintem ennek a folyamatnak a része nem jó, mert a legtöbb esetben ezt ő is tudja. Minek mennél oda olyan problémával, amit nem tud megoldani?

A lojalitás túlzott felerősödésének van egy ismert gátja. Ha nem tetszik a rendszer, akkor elmész. A másik része persze, hogy kevés önkormányzati munkahely van, tehát gyakran inkább elviselik az emberek a kellemetlen helyzetet, és megpróbálnak alkalmazkodni. A munkáltatók pedig gyakran visszaélnak azzal, hogy tudják, a munkavállaló kiszolgáltatott nekik. Az önkormányzati szférában ez leginkább a vidéki, falusi részeken létező jelenség szerintem. Tudja a munkavállaló, hogy nincs munkahely a kisebb falvakban,

ezért 120 ezerért is be fog jönni dolgozni, mert nem tud elmenni máshova. Egyébként lehetne munkanélkülinek. Ez a helyzet valóban rossz folyamatokat indíthat el a munkáltató és a munkavállaló viszonyában.

– *Nagyon köszönjük, hogy válaszolt a kérdéseinkre.*

Interjú egy önkormányzati dolgozóval

– *Azt szeretném megkérdezni, hogy mióta dolgozik az önkormányzatnál, és hogyan döntötte el, hogy az önkormányzathoz pályázik, felvételizik?*

– 2015 óta, három éve. Én csak helyettesítési időszakra jöttem volna be, miután egy kolléganő otthon maradt a babájával. Első körben tíz hónapos határozott idejű szerződéssel jöttem ide. Ez végül meg lett hosszabbítva.

– *Előtte milyen munkakörökben dolgozott?*

– Az egyetem elvégzése után egyéni vállalkozóként dolgoztam. Mivel érdekelt a pozíció, így kerültem a főépítési irodába. Gondoltam, szívesen kipróbálnám, legalább erre a határozott időre. Azután, ahogy az általában lenni szokott, megszerettem, és végül itt maradtam. Mellette ha egyéb dolgok alkotásához van kedvem vagy lehetőségem, akkor azokat így is megcsinálhatom.

– *Vannak összeférhetlenségi szabályok a magánvállalkozás és az önkormányzati munka kapcsán?*

– Igen, vannak. Tervezési munkát végezhetek, ám olyan jellegű munkát, ami az irodánkat érinti, nem csinálhatok. Önkormányzati megrendelést pedig végképp nem vállalhatok, és olyan magánmegrendelést sem, amely a főépítési iroda döntési kompetenciáit érinti. Ami Szegedet, illetve a mi feladatainkat érinti, azt nem vállalom el. Főleg más településekre tervezek, az a legjellemzőbb.

– *A döntést, hogy ide jelentkezik, valamilyen személyes kapcsolat, ismeretség, befolyásolta? Vagy pedig teljesen ismeretlenül jelentkezett?*

– Nem, nyilván a főépítész asszony rábeszélésére. Ő már korábban is keresett engem, egy-két évvel azelőtt. Akkor nemet mondtam, és amikor újra megkeresett, akkor azt mondtam, hogy legyen.

– *Ez személyes ismeretség miatt történt, vagy a főépítész a munkái alapján választotta ki?*

– A munkáim miatt, és talán mert jókat hallhatott rólam, legalábbis ezt remélem.

– *Mik voltak az első benyomásai az önkormányzatnál? A munkával, a tevékenységgel, a légkörrel kapcsolatban.*

– Vegyes volt. Rendkívül sok szabály van, aminek meg kell felelni. A légkör nagyon pozitív volt, és jó légkör van most is. Tény és való, hogy a mi irodánk nem itt helyben van, hanem egy másik épületben, ami egy kicsit külön szigetnek számít. Tizenvalahányan vagyunk, tényleg kis külön csoport.

– *Kellett valamilyen vizsgát tenni az önkormányzati munka megkezdését követően?*
– Az alapvizsgát kellett letennem, a közigazgatási alapvizsgát meg a szakvizsgát is. Egy éven belül az alapvizsgát, majd következő évben a szakvizsgát.

– *Milyen segítséget kapott a felkészüléshez?*
– Volt egy rövid felkészítő tanfolyam. Anyagot adtak, amiből tanulhattunk, majd utána következett a vizsga.

– *A kérdőívhez fog kapcsolódni az első kérdésem. Mennyire érzi azt, hogy a munkája, a szakmai tevékenysége figyelembe van véve? A végső, például közgyűlési szintű döntéseknél ez érzékelhető?*

– Azt, hogy figyelembe van véve a szakmai munkám, érzem. Azt viszont, hogy a legvégén, a közgyűlési vagy egyéb ilyen döntéseknél ez milyen mértékben jelenik meg, nehezen tudom érzékelni. Az én szakmai véleményemet a főépítész asszony továbbítja a felsőbb szintre a sajátjával együtt. Miután nagyon messze vagyok az említett döntéshozó fórumoktól, gyakran nem érzékelem, hogy a munkámnak milyen hatása van.

– *Az önkormányzat képviselő-testületi munkájára nem is nagyon lát rá?*
– Nem, nekünk nincs magával a képviselő-testülettel közvetlen kapcsolatunk.

– *A főépítésszel kapcsolatos beszélgetésekből mi derül ki? Mennyire veszik figyelembe a szakmai véleményeket a döntéseknél?*

– Jelentősen, de sok mindent kell figyelembe venni. Nemcsak a szakmai, hanem egyéb érdekek is fontos szerepet játszhathatnak egy-egy végső döntés megszületésénél. Valószínűleg vannak olyan esetek, amikor nem a szakmai szempontok a meghatározóak. A politikusok érdekei felülírhatják a szakmai érveinket.

– *Erről tudna bővebben beszélni, mik ezek az egyéb dolgok? Szeretnénk megérteni a döntéshozatali mechanizmus hátterét ebből a szempontból is.*

– Például ha jön egy beruházó, akkor számára komoly dolog, hogy befektet. Bármit épít, azzal munkahelyeket hoz létre, ám lehet, hogy a főépítész azt a fajta tevékenységet vagy azt a dolgot soknak érzi, vagy szakmai szempontból nem a legmegfelelőbbnek. Akkor itt maximum finomítani, csillapítani lehet azt a hatást, amit akár a közvetlen körzetre vagy az egész városra kifejt mondjuk az a dolog, mert sok más előnye miatt a beruházás lehet, hogy fontosabb, mint éppen az, hogy egy település szerkezetileg hogyan néz ki. Ilyen érdekek lehetnek erősek a szigorú építész szakmai szempontokkal szemben.

– *Amit akár lefordíthatunk úgy, hogy a magánérdek és közérdek ütközik?*

– Igen, részben. Persze nyilván a városnak is közérdek, hogy ott valamilyen hasznos beruházás történjen. Csak ennek legfeljebb a mértéke vagy a léptéke lehet az, ami építészeti szempontból nem megfelelő.

– *Egy ilyen konfliktushelyzetben általában merre billen a mérleg nyelve?*

– Ilyenkor inkább a beruházás felé vagy javára szokott döntés születni.

– *A kérdőívben nyilván látta, hogy a teljesítményértékelésre is rákérdeztünk. Ezek statisztikai adatok lesznek a végén, és szeretnénk háttér-információkkal kiegészíteni az interjúk segítségével. Hogyan látja, az önkormányzati szférában a teljesítményértékelés hogyan működik? Milyen tapasztalatai vannak ezzel kapcsolatban?*

– Működik. Van egy ilyen rendszer, bár nem kellően hatékony, nem kellően ösztönző a teljesítmény javítására. Pontosabban arra alkalmatlan, hogy hatékonyabban lehessen végezni az itteni munkát.

– *Beszélgetésünk alapján úgy érzem, hogy például a stressztűrő képességét mindig jónak szokták értékelni, ugye?*

– Igen.

– *Amennyiben én ezt meg tudom állapítani egy perc alatt, akkor ilyesmit a főnöke ne tudna értékelni évek tapasztalata alapján?*

– Dehogynem, persze, és ezekből az értékelésekből a munkavállaló is kap visszajelzést, csak az egésznek semmi tétje nincs.

– *Mit tartana jó teljesítményértékelési rendszernek? Milyen ösztönzőket tartana fontosnak?*

– Ami valóban ösztönzőket tenne bele, vagy olyan javaslatokat, amik persze részben benne is vannak. Ami világosabban megmutatná, hogy milyen volt a teljesítmény, mi a hiányosság, mi a pozitívum. Vagyis inkább ösztönző jellegű, vagy javaslatot tevő, ami konkrétan tudna ebben segíteni, és amit természetesen anyagi ösztönzőkkel kell megtölteni.

– *Az elmúlt időszakban volt bérfejlesztés. Hogyan látja, ha nem lenne magántevékenysége, akkor az a bérezés, ami jelenleg van, egy ilyen állásban megélhetésnek megfelelő? Lehetővé teszi, hogy ennek talaján családot alapítson az ember?*

– Most nyilván kedvezőbb egy kicsit a helyzet. Ha csak az állami fizetésem lenne, akkor az a felelősséget, a munka mennyiségét tekintve is meglehetősen kevés lenne.

– *Visszatérve a közérdek és magánérdek kapcsolatára, amikor egy vállalkozó megjelenik, és kapcsolatba kerül az építészirodával, mekkora ön szerint a kapcsolati tőke jelentősége? Tehát az ismeretség mennyire számít? Amennyiben egy vállalkozó kicsit beágyazottabb itt Szegeden, ennek segítségével többet el lehet érni, mint ha valaki ismeretlenül bármit csínlani szeretne itt?*

– Mindenképpen kedvezőbb, ha van ismeretsege. Bár azt gondolom, ha ide bárki bármivel is jön, bármit is szeretne, és az a város számára jelentős dolog lenne, akkor inkább az a fontosabb, mint maga az ismeretség. Ha egy vadidegen is valami nagy befektetésre készülne, akkor viszonylag gyorsabban előre tudna jutni, vagy jobban érvényesülnének az érdekei, ha egy nagy projekttel állna elő.

– *Mit gondol, a városfejlesztést alapvetően milyen szempontok határozzák meg? Nyilván építészként van erre bizonyos mértékű rálátása. Mik azok a szempontok, amelyek leginkább befolyásolják, hogy milyen irányba fejlődjön a város, hogy milyen infrastrukturális beruházások legyenek? Van-e erről bármilyen véleménye, meglátása? Például a lakosság igényei vagy például a pályázati lehetőségek határozzák ezt meg, esetleg a politika szempontjai?*

– Ez egy elég összetett és érdekes dolog, mert benne van minden. Csak ugye az arányok az érdekesek.

– *Igen, bennünket az arányok érdekelnek leginkább.*

– A lakosság igényei is nyilván benne vannak, olyan fejlesztések, amelyekre a város régóta vágyik, ami már benne van a köztudatban, hogy egyszer jó lenne, ha lenne. Az a lakossági része a dolognak, és ezek leginkább tényleg régebbi nagy álmok. Ami pedig a pályázatokhoz kapcsolódik, az is egy része a fejlesztési stratégiának, hogy mi az, amire reálisan tényleg kaphat a város támogatást, amire önerejéből nyilván nem futná. Azok nem biztos, hogy azok a dolgok, amikre a legnagyobb igény lenne, vagy abban a sorrendben jönnek elő, ahogyan arra szükség lenne. Például a tömegközlekedés fejlesztése, ami támogatott is volt, jó példa. Volt is rá igény, de lehet, hogy lett volna annál fontosabb igény is, csak éppen erre lehetett pályázni.

– *Ismeri a saját képviselőjét, ahol lakik? Szokott vele találkozni? Nem az önkormányzat szintjén, hanem akár ott, ahol lakik?*

– Igen, ismerem, de nem jellemző. Itt bent szoktam vele találkozni. Volt, hogy találkoztam vele helyi szinten, virágosztásnál például, de nem ez a jellemző.

– *Előfordult, hogy valami konkrét kérdéssel fordult hozzá?*

– Én nem, de a társasházban lakók igen. A közös képviselő például.

– *Sikerült segítenie?*

– Igen, sikerült. Közterületi probléma volt, ő közbenjárt és működött.

– *Egy mással készített interjúban elhangzott, hogy az elmúlt időszakban felerősödött a képviselő jelentősége. A lakosság és a képviselők közötti kapcsolattartás szorosabbá vált?*

– Azt gondolom, hogy igen. Az a tapasztalat igazából, hogy ha bárkinek valami igénye van, sok esetben bennünket keres meg. Amennyiben mi nem tudunk eljárni, akkor egy városi céget, akár közterületi karbantartót keres meg. Ha ott sem tud előrelépni az ügyével, akkor elmegy a képviselőhöz. De igazából nem első körben, hanem ahogy mondtam, ha nem tudja máshogy elintézni az ügyet, akkor a képviselő közbenjárásával már sikeresebb tud lenni az a dolog. Úgy tapasztalom, ez az elintézési mód erősödött az utóbbi időben. Korábban nem is tudták az emberek, hogy ki a képviselőjük, most már általában tisztában vannak azzal, hogy ki az.

– *Bizonyos felmérések szerint az építész egy meglehetősen magas presztízsű hivatás a magyar társadalomban. Hogyan látja? Egy ilyen típusú állást, mint amelyet ön betölt, hogyan értékeli presztízs szempontból a szakma? Értékelik a kollégái? Számít valamit, hogy az önkormányzatnál ilyen állást tölt be?*

– Valamennyire igen, de ugyanakkor nem kellően.

– *A kollégák számára nem egy vágyott pozíció, amelyet szívesen betöltenének? Ez az építészek között nem egy nagy dolog, hogy valaki egy ekkora városnál ilyen típusú pozíciót tölt be?*

– Nem. Ahogy korábban említettem, én sem siettem elfogadni a megkeresést. Ugyanakkor a főépítész pozíciónak már nagyobb rangja van. De az sincs túlértékelve, és sok esetben az ő szavát sem veszik elég komolyan.

– *Ki az, aki nem hallgat rá? A politikusok? Az építészek?*

– A politikusok sem hallgatnak a főépítészekre kellő mértékben. A szakmai dolgokat jobban el kellene fogadni egy főépítésztől, úgy gondolom, ami sok városban nem így történik. Az persze fontos, hogy egy jó főépítész legyen ezen a poszton.

– *Hogyan ragadhatók meg a legkönnyebben ezek a szakmai konfliktusok? Vannak a főépítésznek elképzelései arról, hogy miként kellene a várost fejleszteni? Ez pedig ellenállásba ütközik? Hogy néz ez ki, erről tudna beszélni?*

– Szegeden a városfejlesztési alpolgármester és a főépítész nagyon szoros munkakapcsolatban dolgozik. A döntések vagy az előkészítő munka közös gondolkodás alapján születik meg. Ebből a szempontból nagyon szerencsés Szeged, mert van egy olyan alpolgármester, aki az ilyen ügyeket viszi. Más városokban nem ilyen jó a helyzet, amit a kollégáktól hallok.

– *Mit gondol azokról a szabályváltozásokról, amelyek lazítottak az építési engedélyekkel kapcsolatos engedélyeztetési eljárásan?*

– Elsősorban az építési engedély, a lakóépület-építés változott a leginkább. Ez rákényszerítette az építészeket meg a várost, hogy sokkal jobban figyeljenek a településekre. A saját településképzükre sokkal jobban kell vigyázniuk, hiszen a hatósági kontroll már inkább utólagos vagy jóváhagyó. Az utóbbi évek kemény kihívása ez. Fontos kérdés volt, hogy mit kell csinálni ebben a helyzetben.

– *Elszakadva egy kicsit Szegedtől, hogy látja, országos viszonylatban a politika és a szakma olyan szinten kerül konfliktusba, hogy más típusú épületeket akar építeni az egyik, és más típusút a másik. Leegyszerűsíthető erre ez a konfliktus?*

– Sok esetben igen. A politika részéről mindig van egy nyomás a szakmára vagy a főépítészre, aki igazából egyensúlyozó szerepet próbál betölteni, hogy jó legyen a politikának, a beruházónak, a befektetőnek, de a városnak is.

– *Ez esztétikai kérdést jelent, vagy pedig műszakit?*

– Leginkább az a probléma lényege, hogy egy döntés nyomán mennyire lesz a település túlságosan beépített. Nagy a nyomás ebben az ügyben.

– *A munkarendjével, időbeosztásával kapcsolatban kérdeznénk. Mennyire kötött az időbeosztása?*

– Van egy fix munkaidőm, amit bizonyos szempontból lehet egy kicsit igazítani, ha olyan feladatok vannak, akár magándolgok, akár hivatali dolgok. Kötött, de van egy kicsi rugalmassága is.

– *Amit még vizsgálunk, az önkormányzati rendszeren belüli karrierlehetőségek. Ezt hogyan látja? Mennyire biztosít előrejutási lehetőséget az itt dolgozóknak, és konkrétan az ön*

területén vannak-e olyan karrierelképzelései, amelyeket dédelget magában? Nem fogjuk elárulni a főépítésznek, ha a helyére tör.

– Olyan sok nincs azért. Én, ha fejlődnék, akkor mondjuk csoportvezető lehetnék. Miután nálunk nincs csoport, ezért ez nem opció. Azon kívül meg főépítész lehetnék, bár most ilyen ambícióim nincsenek.

– Amennyiben mégis van előmenetel, akkor mik a tapasztalatai? A szakmai szempontok vagy a kapcsolatok, a főnökkel való jó viszony számít inkább?

– Úgy gondolom, hogy úgy tud előrejutni az ember, mondjuk egy vezető pozícióba, ha egyrészt van ismeretsége vagy ismertsége, másrészt pedig az itt eltöltött sok-sok év után üresedés van, miután a vezető pozíciók egy önkormányzatnál elég korlátozottak.

– Egy ilyen nagyvárosban, ha nem is az országos politikai helyzetnek a leképződése, de valamilyen formában egy kormánypárti és egy ellenzéki része is van a képviselő-testületnek. Van-e valamilyen kapcsolatuk az ellenzéki képviselőkkel? Bejárnak-e esetleg ügyeket elintézni, van-e bármilyen típusú kapcsolódás?

– Hivatali ügyekben az ellenzéki képviselők is be szoktak járni.

– Jó a viszony alapvetően?

– Igen, jó. Szakmai dolgokban bejárnak a főépítészhez, és ha valami kérdésük van, vagy egyéb gondjuk, akkor megpróbálják elintézni. Vagy ha valaki másnak az ügyében akarnak lobbizni, akkor is keresnek minket.

– Ez a lobbizás a város és fejlesztésével kapcsolatos lobbizás, vagy pedig személyes ügyek?

– Egy-egy személyes ügy kapcsán időnként, vagy egy-egy településrész ügyében, ahol ők dolgoznak, és annak próbálnak valamilyen kedvező döntést elérni a főépítésznél. Vagy ha éppen az ismerősüknek próbálnak valamit elintézni.

– Mennyire félti az állását? Tart-e attól, hogy egy politikai váltás esetén megszűnhet az állása?

– Nem, nem félttem. Azt el tudom képzelni, hogy megszűnik az állásom, hiszen egy ilyen váltásnál jelentős átszervezés is lehet. Ez benne is van a levegőben, és ezt mindenki tudja is a hivatalban.

– Abból a szempontból az ön helyzete talán elég egyedi, hogy építészként meg is tudna élni.

– Igen, én emiatt nem félek igazán. Vannak, akik inkább tartanak ettől, főleg azok, akik félnek a magánszférába átmenni.

– Milyen különbséget lát a magánszféra működési mechanizmusa és az önkormányzat között? Mik a legmarkánsabb különbségek? Például munkatempó, bürokratizáltság?

– Az mindenképpen nagy az önkormányzatnál. Egy irat útját, ha végignézem, akkor elmondható, hogy a ledokumentálása mindig iszonyú sok időt elvisz. A konkrét munkavégzés előtt vagy mögött is. A rugalmasság nem megfelelő. Az eljárási rendnek való megfelelés nem könnyű, és nehezen lehet kivételt tenni. A hatékonyságban biztosan van különbség, ugyanakkor azért itt is keményen kell dolgozni, csak más módon.

– *Hogyan látja, a településsel kapcsolatos legfontosabb döntéseknek mi a centruma? Szakmai előkészítés önöknél, a polgármesteri vezetői értekezlet vagy a közgyűlés? Hol születnek meg a legfontosabb döntések ön szerint?*

– Sok esetben a vezetői értekezleteken, úgy gondolom. Az irányokat ott határozzák meg leginkább. A szakmai rész inkább csak alátámasztó, kiegészítő. A mi területünkön nem az iroda a meghatározó, ez az én meglátásom.

– *Volt-e már olyan, amikor megszületett valamilyen döntés az önkormányzat vagy a közgyűlés szintjén, és fogta a fejét, hogy ez szakmailag elfogadhatatlan?*

– Nem volt. Olyan volt, hogy az előkészítő anyag vagy elképzelés lett jelentősen finomítva. Olyan, hogy végig is ment volna egy rossz dolog, nem volt.

– *Köszönjük az interjút!*

Interjú egy önkormányzati dolgozóval

– *Az első kérdés az lenne, hogy mióta dolgozik az önkormányzatnál?*

– Amikor végeztem az egyetemen, itt helyezkedtem el augusztus végével, már három éve.

– *Mi motiválta, hogy az önkormányzathoz jöjjön dolgozni?*

– A családból dolgozik valaki a közigazgatásban. Édesanyám jegyző jelenleg is, és amikor éppen nem jegyző volt, akkor is a közigazgatásban dolgozott. Nekem valahol természetes volt, hogy erre a pályára kerülök.

– *Hogyan zajlott a felvétel? Volt-e olyan formája, hogy elbeszélgetés?*

– Beszélgetés volt. Beadtam a pályázatomat, behoztam a személyzeti osztályra. Szerencsére pár napon belül hívott is az irodavezető asszony, hogy nagyon sürgősen kellene nekik ügyintéző. Behívtak, egyeztetünk egy időpontot. Az irodavezető, illetve annak a csoportnak a vezetője, ahova kerestek embert, volt még jelen az elbeszélgetésen. Felvázolták, hogy mivel kellene foglalkozni, milyen feladatkörök vannak, illetve mik a jogok és kötelezettségek. Rólam is kérdeztek, de csak azt tudtam elmondani, hogy most végeztem. Könnyedebb elbeszélgetés volt, körülbelül fél óráig tartott.

– *Napi szinten mi a feladata, milyen munkát végez?*

– A feladatom leginkább a hatósági ügyintézés. Birtokvédelmi ügyekkel foglalkozom, állatvédelemmel, állattartással. Ingatlanközvetítői tevékenység bejelentése, ezeknek a nyilvántartása. Zömében inkább birtokvédelem, állatvédelem. Egy kicsi, nem gyakori része a névhasználat iránti engedély előkészítése a jogi bizottság számára. Illetve termőföldvásárlás esetén a kamarai állásfoglalás ellen, ha kifogás érkezik, akkor azt előkészítem. Nálunk a bizottság hoz döntést. Ügyfelezek, ez azzal is jár.

– *Hányan dolgoznak együtt közvetlenül?*

– Akik közvetlenül ugyanezt csinálják, mint én, ügyintézői státuszban, rajtam kívül még ketten vannak.

– *Jó a munkakapcsolatuk?*

– Én úgy érzem, igen. Ez nagy szerencse. Jól kijövök a kollégákkal, jól lehet együtt dolgozni.

– *A közvetlen főnökével is?*

– Van egy csoportvezetőm. Napi szinten vele többet egyeztetünk. Első körben megpróbáljuk csoportszinten megoldani, ha valami kérdés van. Nagyon jól együtt lehet dolgozni a csoportvezetőnkkel, de bármikor fordulhatunk az irodavezetőhöz is.

– *A polgármesterrel, a polgármesteri hivatallal, közgyűléssel, képviselőkkel van-e bármilyen kapcsolat?*

– Nekem annyira nincsen. Nincsenek olyan feladataim. Akkor találkozom velük, amikor egy jogi bizottsági anyagot előkészítünk, mint például a földes ügyek kapcsán, vagy a névhasználatnál. De ezek nagyon ritkák, földes ügyből eddig egy volt. Névhasználatból havonta körülbelül kettő jön be, arra vagyunk hárman. Olyankor előkészítjük, az ülésen van, hogy ott vannak az alpolgármesterek. Képviselők is vannak, de ennyiben kimerül.

– *Biztosan államvizsgakérdés volt, de azért feltenném. 2010 után elég jelentős változások következtek be az önkormányzati szférában. Ez az önök munkáját mennyiben érintette?*

– Amit én végzek, abban a feladatkörben nincsen változás. Irodán belül volt olyan feladatkör, hatáskör, ami elkerült innen. Nyilván ez létszámléépítéssel is járt, mentek is el kollégák a járáshoz. De amit én csinálok, abban nem lett változás, azt nem érinti.

– *Hogyan születnek meg a konkrét döntések a munkája kapcsán?*

– Beérkezik egy birtokvédelmi kérelem. Azt személyesen nálunk adják le, átvisszük a csoportvezető asszonyhoz, ő kiszignálja, iktatjuk. Megkapja az adott ügyintéző. Kitűzünk egy meghallgatást, vagy ha helyszíni szemlét kérnek, akkor kimegyünk. Összegyűjtjük a tényállás megállapításához szükséges bizonyítékokat, mindez alapján az adott ügyintéző vagy jelen esetben én megírom a döntést, azt beviszem a csoportvezetőmnek. Megnézi, ha rendben találja, akkor viszi tovább az irodavezetőnek, és ő az, aki kiadmányozza. Ez a menet.

– *Volt az elmúlt három évben olyan ügy, ami bírósági szakba lépett, és tudták követni, hogy mi lett az eredménye?*

– Követni nem tudtam ilyen ügyeket, hiszen én csak három éve dolgozom itt. Eddig csak a birtokvédelmi ügyeim mentek bíróságra. Más esetekben nincs is helye jogorvoslatnak, ott bírósági felülvizsgálatot lehet maximum kérni. Az állatvédelmi ügyekben is ez a menet, ha majd arra is sor kerül, az is bírósághoz kerül. Konkrét döntés az én ügyeimben még nem érkezett vissza. Ezek eléggé elhúzódnak. Nekünk az a kérésünk van a bíróság felé, hogy tájékoztassanak, ha ítélet született. Még az én ügyeimben nem érkezett vissza, elméletileg fog.

– *Ennek a vizsgálatnak része egy motiváció- és karriervizsgálat is. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy mik a céljai, és van-e, lát-e maga előtt bármiféle karrierútvonalat. Van-e valamilyen elképzelése, hogy az ügyintézői tevékenység után mi vár önre, és egyáltalán mi a távoli célja?*

– Távoli cél egy csoportvezetői beosztás lehet, ami nem is túl nagy teher, és ami azért jobban hangzik, mint az, hogy ügyintéző. De egyelőre jól érzem magam. Nagyon sokat tanulok

még. Az egyetemen az ember megtanul valamit, azután belekerül a munka világába, ami teljesen más ismeretekkel vértézi fel.

– *Családja van? Úgy értem, hogy férje, gyerekei?*

– Vőlegényem van, és még csak tervezzük, hogy lesznek gyerekeink. Azt gondolom, hogy amit most csinálok, ebből a szempontból is nagyon jó. Bejövök fél 8-kor, fél 4-kor felállok, és elmehetek. Nincs túlóra, otthon nem kell dolgoznom, itt mindent el tudok végezni. Nagyon ritkán kell lakossági fórumot tartani. Azt is próbáljuk úgy megbeszélni a képviselőkkel, hogy kezelhető legyen. A lakossági fórumokon közterület-elnevezéses ügyek miatt kell részt vennem. Most már kötelező a lakossági fórum. Ha azt tartunk, néha munkaidőn túl jár, de mivel arra is többen vagyunk, évente két-három esetben érint engem csupán. Család mellett nagyon jól végezhető.

– *A lakossági fórumokat mennyire érzi hatékonynak?*

– Nem sokan szoktak eljönni, nagyon ritkán, és elég kis számban. Meghirdeti a képviselő, és attól függően, hogy melyik képviselő mennyire aktívan teszi, hol többen, hol kevesebben el is jönnek. De ez függ a városrésztől is, van olyan, ahol abszolút nem aktív a lakosság, ahol egyáltalán nem jellemző, hogy eljönnének.

– *Volt már olyan, hogy a felvetésük alapján bármi történt volna?*

– Ritkán fordul elő. Mi általában már egy tanácsadó-testületi javaslattal megyünk. Általában ezt el is szokták fogadni. Nagyon ritkán volt olyan, hogy javasoltak egy másik nevet, és ha azt meg is tudták indokolni, és olyan utcanév még nem volt, akkor azt B verzióként be tudtuk vinni a közgyűlésre. De általában el szokták fogadni a javaslatot. A tanácsadó-testület is mindig próbál olyan nevet választani, ami jól hangzik az adott környezetben, és illik oda.

– *Presztízsszempontból hogyan értékelné az önkormányzati jogász munkát? Mekkora presztízzsel rendelkezik, van-e egyáltalán ezzel kapcsolatban bármi visszacsatolás?*

– Kettészédném, hogy a jogászok hogyan értékelik, és a társadalom általánosságban. Amikor jöttem ide állásinterjúra, volt egy ismerősöm, aki jóval felettem járt az egyetemen, és tudtam, hogy ő itt dolgozik. Akkor azt gondoltam, hogy de jó neki, hogy itt van, bárcsak engem is felvennének. Ha laikus ismerőssel összefutok, és megkérdezik, hogy hol dolgozom, akkor általában csettintenek, hogy az jó hely. De a jogászok ezt nem értékelik annyira. Aki bíróként, ügyészként, ügyvédként helyezkedett el, az ezt nem sokra becsüli, de aki nem jogász, az inkább.

– *Említette, hogy ha mondjuk csoportvezetőként nyugdíjba megy, az tökéletes karrierút-vonal lenne az ön számára. Olyan álmai nincsenek, hogy mondjuk jegyző legyen, amire éppen a családi minta is predesztinálhatná?*

– Talán azért nem tudok erről nyilatkozni, mert nagyon távoli még. Nagy gyakorlat és tudás kell hozzá. Lehet, hogy egyszer eljutok arra a szintre, és talán van bennem törekvés is erre. Ugyanakkor látom édesanyámat, hogy ez nagyon nagy felelősség.

– *Az édesanyja tevékenységét hogyan látta? Mennyire volt bonyolult, nehéz? Család mellett jóval nagyobb leterheltséget jelent?*

– Gyerekként annyit láttam, hogy anyához néha jönnek. Nem éreztem annak a súlyát, hogy milyen felelősségteljes feladatot lát el. Ma felnőttként, önkormányzati dolgozóként már azt gondolom, hogy jegyzőként rendkívüli felelősség hárul rá.

– *A lakossági kérdőívben és az önkormányzati dolgozóknak készített kérdőívben is feltettük azt a kérdést, mit gondolnak a polgárok arról, hogy a települést érintő legfontosabb kérdések hol dőlnek el. Aki az önkormányzatnál dolgozik, talán nagyobb rálátása van erre. Ön szerint a települést érintő legfontosabb kérdésekben vajon a polgármester, a polgármester vezetői értekezlete, a közgyűlés, a pártok közötti egyeztetés vagy pedig a hivatalból kiinduló kezdeményezések a legfontosabbak?*

– Szerintem a közgyűlés, de hangsúlyoznom kell, hogy ebbe annyira nem látok bele.

– *Követett már tévén keresztül közgyűlést?*

– Nem. Mi olyankor dolgozunk. Még amikor egyetemista voltam, engem is foglalkoztatót egy kicsit a helyi politika. Azután, hogy belecsöppentem, már nem volt időm ennek a követésére, mert dolgozunk. Az interneten azért szoktam néha követni. Vannak oldalak, ahol percről percre közvetítik, hogy mi zajlik. Előtte meg szoktam nézni az előterjesztést, ez a mi oldalunkon is fenn van.

– *Ez alatt a három év alatt volt már teljesítményértékelése? Hogy sikerült?*

– Jól. Nem tudom, máshol hogy szokott ez lenni.

– *Van-e bármiféle ösztönzési rendszer? Van-e valami, ami pozitív ösztönzést adhat a dolgozóknak a fejszomogatáson kívül?*

– Annyira nem jellemző. A saját magammal szembeni elvárás a legfontosabb.

– *Tartana-e esetleg jónak bármilyen ösztönző rendszert?*

– A legjobb ösztönző rendszer szerintem mindenhol a jutalom, a pénz. Nem tudom, van-e erre egyáltalán lehetőség. Nyilván egy alkalmazott mindig többet szeretne, többször esne jól neki valamilyen jutalom. Minél több, annál jobb.

– *Úgy tudjuk, hogy volt nemrégiben egy helyi szintű bérfejlesztés. Ismer olyan kollégát, aki ennek ellenére bedobta a törölközőt, és elhagyta az önkormányzatot?*

– Van, aki bedobta még így is. Jó, hogy felmerült ez a kérdés. Az nagy löket volt, hogy az illetményalapunkat felemelték, de volt, aki még így is azt mondta, hogy nem bírja tovább. A kolléganőm azt mondta, hogy nagyon szeret itt lenni, szereti a munkáját, de nem boldogul. Hitelt vettek fel, nem bírta fizetni, és ő fel is mondott. Jött az emelés, és mondta, hogy az emelés után sem marad, mert talált olyan helyet, ahol jóval többet keres.

– *Ismer olyat, akit felszippantott a járási hivatal, a közigazgatási hivatal, egy minisztérium vagy bármi egyéb?*

– Közvetlenül a mi csoportunkban nem volt ilyen, de a hivatalon belül tudok olyanokról, akik átmentek.

- *Hívták őket, vagy önként mentek?*
- Igen, hívták őket.
- *Nagyon köszönjük, hogy válaszolt a kérdéseinkre.*

Interjú egy önkormányzati felsővezetővel

- *Az első kérdés az, hogy mióta dolgozik az önkormányzati szférában?*
- 2003 márciusa óta dolgozom a polgármesteri hivatalban. A 2003. évi februári közgyűlés nevezett ki. Előtte is a közigazgatásban dolgoztam, gyakorlatilag az egész szakmai előéletem a közigazgatásban telt el. Az egyetem elvégzése után Hódmezővásárhelyen a tanácsnál kezdtem el dolgozni gyámügyesként. A gyámügyesség hosszú ideig tartó munkaterület volt, onnan első fokról felkerültem másodfokra. Akkor még a megyei tanács tb-igazgatási osztályára, majd ahogyan alakult körülöttem a közigazgatás, úgy változtak a munkahelyeim is. Volt olyan, hogy egy íróasztal mellett értem meg három munkahelyet, amikor megvolt a váltás a tanács és az önkormányzatok között.
- *A tanácsrendszerrel kapcsolatban milyen emlékei vannak? A közigazgatás akkori működése rossz vagy jó emlékeket ébreszt önben?*
- Ügyintéző voltam főleg. Hódmezővásárhelyen első fokon dolgoztam, egyszerű ügyintézői munkakörben, gyámügyesként. Akkor a rendszer hátrányait nem éreztem. Nem is éltem meg. Fiatal voltam ahhoz, hogy rossz tapasztalataim legyenek. Ami viszont akkoriban egyértelműen pozitívum volt a mostanival összehasonlítva, hogy nem változott olyan gyakran a jogi környezet, mint ahogy ez most történik.
- *2003 óta tölti be ugyanezt a funkciót?*
- Igen. Akkor még úgy szólt az önkormányzati törvény, hogy a közgyűlés nevezi ki a jegyzőt, a polgármester teszi most ugyanezt.
- *A 2003 és 2010 közötti és a 2010 utáni időszak között mit tart a legmarkánsabb különbségnek? Mi az, ami ön szerint a leglényegesebb változás?*
- Az állami szervek hozzánk való viszonyulása, leginkább emberi oldalról. Elmondom, mire gondolok. Elmegyünk a kormányhivatalba egy jegyzői értekezletre, ahol megjelenik a kormány megbízott asszony, elmondja a bevezetőjét, köszönt bennünket, ha úgy alakul, még valamennyi ideig ott marad. Aztán elkezdődik a napirendi pontok tárgyalása, és hihetetlenül hivatalosan fogalmaznak a főosztályvezetők, szervezeti egységek vezetői. Majd elköszön a kormány megbízott asszony, és akkor lehet egy kicsit barátságosabban, oldottabban és sokkal inkább szakmai kérdésekről beszélni. Akkor elmondják a kollégák, hogy milyen problémák vannak. A kormányhivatal munkatársai pedig elmondják, hogy majd kérünk szakmai véleményt a minisztériumtól. A hangnem nagyon megváltozott.

– *Az önkormányzaton belül melyek azok a változások, amelyek a legmarkánsabbak? A hatastkörvesztéstől kezdve sok mindenre lehet itt gondolni.*

– A 2010 utáni időszak legjelentősebb változása a járási hivatalok felállítása volt, ami jelentős létszámvesztést okozott nálunk, nagyon sok feladat elment. De a létszámvesztés arányában nagyobb volt, mint amennyi feladatot átvett a járási hivatal. Azt követően még volt egy feladatátadás a szociális igazgatás terén, de ott már nem volt létszámmozgás. Az első nagy lépés, amikor a járási hivatalok felálltak, és át kellett adni a létszámot, nos, az komoly kihívás volt. Nekik is, mert fel kellett állítani a hivatalt, de nekünk is, mert nyilván sokkal több embert vittek el, mint amennyire szükségük lett volna, meg amennyien ezt a feladatot, amit átadtunk, nálunk végezték.

– *Megítélése szerint volt olyan pozitív változás, amit a reform idézett elő?*

– Nem igazán. A közigazgatás már jó néhányszor átalakult körülöttünk, és nem biztos, hogy minden esetben jó irányba. Volt már egyfajta centralizálás, csak akkor azt regionálisnak hívták, mert akkor voltak a hárommegyes hivatalok, köztársasági megbízotti hivatal. Aból visszalépés történt. Érthető, hiszen volt egy kormány megbízott meg a három megyében három kis hivatal, tehát sok értelme nem volt. De igazából ezek a szervezeti átalakítások nem tettek jót a közigazgatásnak, legkevésbé az ügyfeleknek, akiknek sokszor el kellett magyarázni, hogy merre kell elindulni ahhoz, hogy valamilyen ügyet elintézzenek. Nincs igazán racionalitás a feladatok átadásában.

– *Tudna beszélni a törvényességi felügyeletről? Ebben a tekintetben melyek azok a leglényegesebb változások, amelyek bekövetkeztek?*

– Nem volt – a törvényességi felügyeletre gondolok – sok problémánk ezzel. Törvényességi felhívást, figyelmeztetést nem igazán kaptunk. A főjegyző úr mondta, hogy a korábbi négyéves ciklusban sem élt a kormányhivatal törvényességi eszközzel, amikor egyébként a jegyző tett törvényességi észrevételt a saját előterjesztésünkhöz. Ez volt az a bizonyos 2010-től 2014-ig tartó időszak, amikor a polgármester úrnak nem volt többsége a közgyűlésben. Azt gondolom, hogy a legutóbbi zajrendelet, ami elég nagy érdeklődést keltett a városban, nagy port kavart. A kormányhivatal törvényességivel élt a rendelet ellen, természetesen az ő instrukcióik szerint ezt végigcsináltuk, és megnéztünk tizenvalahány másik várost, ahol ugyanezt a korlátozást nem bántotta egyetlen törvényességgel sem az ottani illetékes kormányhivatal.

– *Emögött politikai szándékot sejtett?*

– Igen, a lakosság egy részének a kiszolgáltatásáról volt szó, ami egyfajta népszerűségi akció. Hiszen van egy része a lakosságnak, aki azt mondja, hogy legyen végre csend, és ehhez ez a törvényi lehetőség kiváló. Könnyű is érvelni azzal, hogy csend legyen végre. Ugyanakkor elég furcsa helyzet, ha nyári időszakban egy ilyen városban nem lehet bulikat szervezni. Nyilván a fiatalság odaállt ez utóbbi érv mellé.

– *A kérdőívben a döntéshozatali mechanizmusról teszünk fel kérdéseket. Ennek kapcsán érdekelne a véleménye. Ön szerint egy megyei jogú város esetében a város szempontjából leglényegesebb döntések milyen szinten születnek meg? Hol van ezeknek a döntéseknek a súlypontja? A képviselő-testületben, a polgármesternél, a polgármesteri vezetői értekezleten?*

– Vannak jogszabályi kötelezettségeinek, amelyeket számba kell venni, amelyeket az irodák tudnak előkészíteni és tálni a vezetés irányába. Az a vélemény, hogy a legfelsőbb vezetői szinten dőlnek el a leglényegesebb kérdések. Én, miután hatósági területről jöttem, sokkal inkább a hatósági ügyintézésrel foglalkoztam, de azért volt alkalmam egy-két vezetői értekezleten is részt venni. Megfogalmazódik egy elképzelés ott, és ahhoz az egyes szakirodák rakják hozzá a törvényes lehetőségeket, eszközöket. Ezt tartom a fő csapásvonalnak. Volt lehetőségem arra is, hogy egyeztetésen vegyek részt a közgyűlés előtt, ahová az ellenzék is elment. Bejött a frakcióvezető is, megjelentek, és nem szóltak egy hangot se. Az ő részük-ről azt érzékelem, hogy nem az a lényeg, hogy jó javaslatokat tegyenek, hanem az, hogy a szegedi tv-ben, az elektronikus újságokban ezeket a döntéseket vagy egyes megnyilvánulásokat negatív színben lehessen feltüntetni. Ez az utóbbi években nagyon érzékelhető tapasztalat a részemről.

– *Ha már az ellenzéknél tartunk, eltekintve attól az időszaktól, amikor még többségben voltak a közgyűlésben, jelen pillanatban hogyan látja, a városvezetés milyen mértékben veszi figyelembe az értelmes ellenzéki javaslatokat. Vannak ilyen esetek?*

– Nem nagyon.

– *Mármint nem veszi figyelembe, vagy értelmes javaslat nincs?*

– Úgy érzem, hogy nem nagyon van. Későn kezdeményeznek, ha kezdeményeznek egyáltalán. Előállnak a közgyűlésen valamilyen javaslattal, amely még akár jó is lehet, ha lenne idő arra, hogy megfontoljuk őket. De nincsenek betartva azok a határidők sem, amelyeket a szervezeti és működési szabályzat megkövetelne tőlük.

– *Korábban másképp volt? Például három évvel ezelőtt?*

– Három évvel ezelőtt ők döntő többségben voltak a közgyűlésben. Zsebből előhúzott előterjesztésekről is lehetett szavazni. Mert annak is megvan a rendje, hogy ha önálló képviselői indítvány érkezik, akkor hány nappal korábban kell benyújtani, hogy az a hivatalon végigmenjen. A szakmai irodák meg tudják nézni a törvényességét. Akkor ez nem volt gond, mert csak elővették a közgyűlésen az ügyet, hiszen többségben voltak, és egyszerűen meg tudták szavazni.

– *A vizsgálatnak ugyancsak része a továbbképzés kérdése. Hogy látja, a jelenlegi helyzetben milyen az önkormányzati dolgozók képzése? Mi az, ami kevésbé jó? A vizsgarendszerről például mi a véleménye?*

– Azt gondolom, hogy ha tudnának a kollégák időt szakítani rá, mint ahogy nem tudnak, mert annyi idő nincsen, akkor valami haszna lenne mindennek. Ahhoz viszont, hogy a képzéseket maradéktalanul elvégezzék, végighallgassák tisztességesen az előadást, majd a vizsgakérdésekre felkészüljenek, nincs kapacitás. Egészen különbözőképpen oldják meg ezt a kollégák, hogy azért a szükséges pontok meglegyenek. Van, ahol összeülnek kis csoportokban, végigmennek a kérdéseken, és közösen megválaszolják, majd utána megcsinálja mindenki magának. Nem állítom, hogy ennek ne lenne némi hozadéka, hiszen legalább a csoporton belül egy egységes gyakorlatot meg tudnak fogalmazni maguknak. Mindenféle variáció van még, amiről most nem beszélnek. Azt gondolom, hogy nagyon időigényes, és főleg az utóbbi egy évben, vagy a mostani évben, amikor én már nem vagyok vizsgára köteles

a koromnál fogva (60 év felett). Ott, ahol azt mondják, hogy márpedig akkor a 2018-as évtől fel kell venni két tantárgyat, és ez történetesen az alaptörvényre vonatkozó két tárgy, akkor nyilván a kollégákat ez nem fogja lelkesíteni, mert mondjuk a vízügyi igazgatás területén dolgoznának éppen egy konkrét ügyön.

– *Akkor mégis mi lenne a továbbképzés helyes módja? Azért az elfogadható, hogy a továbbképzésre szükség van?*

– Igen. Azt elfogadom, hogy a kollégáknak legyen egy szélesebb látóköre. Be tudják tájolni, hogy mely feladatokat hol látják el, mely ügyeket hol intézik. Azt gondolom, hogy bizonyos szinten elvárható tőlük, de a célirányosabb képzések sokkal jobbak lennének. Az a baj, hogy ezek jellemzően pénzes képzések, különböző képzéssel foglalkozó cégek szervezik. El szoktuk engedni egyébként a kollégákat, van lehetőségük arra, hogy elmenjenek mindegyikre. De korábban, a szakmai irányítási felügyeletben, még a köztársasági megbízott hivatalának időszakában, de még azt megelőzően a tanácsrendszerben is sokkal nagyobb hangsúlya volt. Ott volt az, hogy évente egyszer az összes gyámügyesnek értekezletet kellett tartani. Ha új jogszabály, nagy jogszabály-módosítás történt, akkor összehívtuk a kollégákat, és megpróbáltuk átadni az ismereteket, illetve felhívni a figyelmet arra, hogy mi az, ami esetleg problémát tud okozni. Ha most azt veszem, hogy a kormányhivatal összehív ilyen értekezletet, ők is szerveznek kötött napirenddel egy-egy témában, csak nem megfelelő előadással.

– *Két terület van még, amire rá szeretnénk kérdezni. Az egyik a rekrutáció, vagyis hogy hogyan zajlik a munkatársak felvétele. Milyen szempontok érvényesülnek a kiválasztásnál? A másik pedig a teljesítményértékelés. Mennyiben tekinthető az önkormányzat karriercéljának? Ad-e arra lehetőséget, hogy valaki a szakmájában kibontakozzon?*

– A szervezeti egységvezető kollégákra van rábízva, hogy adott területen kollégát válasszanak. Az első lépés az, hogy egyeztetik a jegyzővel, hogy kell egy ember. Vagy azért, mert valaki eltávozott a hivatalból, elment szülni, bármilyen ok miatt. Vagy pedig az a kivételes eset van, hogy plusz létszámot kap az adott szervezeti egység. Meg szokták hirdetni. Emellett azt is megteesszük, hogy akik korábban már bejelentkeztek nálunk, és érdeklődtek, hogy van-e munkalehetőség, őket is megkeressük, hogy most itt a lehetőség, ha gondolja.

– *Nincs politikai beleszólás, „fentről” nem szólnak bele adott esetben, vagy ez inkább kivételes?*

– Egyértelműen kivételes. Szakmai területen ilyen szempontból szabad a kollégák keze, hogy megfelelő szakembert válasszanak. Emberből vagyunk mi is, ezért előfordul, hogy beesik valaki a hivatalba, akiről úgy gondoljuk, hogy nem ő legalkalmasabb személy, ám alapvetően nem ez a jellemző. Azután az irodavezető megy a főjegyzőhöz, egyeztet vele, a főjegyző pedig, miután a kinevezésnél egyetértési jog van, a polgármester úrral egyeztet a felvételről. Ezt követően fel lehet venni a kiválasztott személyt.

– *Mi a véleménye a jelenlegi teljesítményértékelési rendszerről?*

– A teljesítményértékelés szerintem ebben a formában úgy borzasztó, ahogy van. Különösen most, hogy a teljesítményértékelést és a követelményeket féléves időszakokra kell megfogalmazni. Azt gondolom, hogy a teljesítménykövetelményeknél arra kellene fókuszálni, hogy melyek azok a plusz feladatok, amelyek adott időszakban aktuálissá válnak. Például

egy választás lebonyolítása, amelyre külön figyelmet kell fordítani, és amelyet tudok külön értékelni, akkor, amikor erre sor kerül. Minden félévben ilyen nem lehet találni. Nyilván egy dolgot tehetek. Az egyébként is a dolgozó munkaköri feladata közé tartozó dolgot előírom neki még egyszer, és utána értékelem. Persze teljesítmény az is, hogy megcsinálja a feladatkörébe tartozó dolgokat megfelelő színvonalon. De nem gondolom, hogy egyrészt erre találták ki, másrészt ha nincsen hozzárendelve pénz, magyarul a kollégák nem motiváltak anyagilag, akkor nincsen semmi értelme. Márpedig nem is szokott lenni, szerintem más önkormányzatoknál sem gyakorlat az, hogy teljesítményértékelés alapján differenciáltan adnának jutalmat. Amikor azt mondja a kormány, hogy nem emeli a köztisztviselők illetményalapját, a 2019-es költségvetésbe is a 38 650 forint marad, akkor ne követelje meg, hogy az önkormányzat ugyanazon sablon alapján készítsen teljesítménykövetelményeket és értékelést. Mert ha rábízza az önkormányzatra, hogy az illetményalapot a saját költségvetése terhére megemelheti, akkor adja meg azt a szabadságot is ahhoz, hogy a dolgozói munkát a saját maga által kialakított szempontrendszer alapján értékelje.

– *E tekintetben milyen szempontrendszert tudna elképzelni? Feltételezve, hogy a motivációhoz lenne pénzforrás is. Mik lennének a legfontosabb szempontok?*

– Két dologra fókuszálnék. Az egyik szempont az, hogy amennyiben van többletfeladat, azt hogyan látja el a dolgozó. Illetve milyen hibák, hiányosságok voltak a korábbi időszakban, és azoknak a megszüntetéséhez, felszámolásához hogyan áll hozzá a dolgozó. Mert ez a két dolog a lényeges. Egy rutin napi munkavégzés, ami persze nem rutin munkavégzés, mert figyelmet igényel, de azért mégis ott nem tudok mit mérni. Csinálja a kolléga húszasával az átmeneti segélyeket, ahol van egy kérelem, egy jövedelemigazolás. Eldöntöm, hogy körülbelül mennyit tudok neki adni, és jön egy határozatsablon, meg az irodavezetőhöz aláírásra. Azt gondolom, hogy ez az a feladat, amiért az illetményét megkapja.

– *Hogyan látja, a jelenlegi munkaerőpiaci helyzetben van-e elég alkalmas pályázókból? Tapasztal-e olyat, ami országosan jelentkező probléma, hogy munkaerőhiány van? Vagy az önkormányzatnál mindig van elég jelentkező?*

– Azért egyes speciális területeken vannak hiányosságainak. Jogászból mindig vannak elegen. Főleg avatás után. Nem nehéz megfelelő kollégát találni. Ami inkább problémás, az az építési igazgatás, az egyéb, vízügyi, környezetvédelmi területek.

– *Vannak betöltetlen állások?*

– Mindig van, de nem sok. Az nem tapasztalható, hogy a kollégák nagy számban mennének el tőlünk. A fluktuáció leginkább azon múlik, hogy a kollégánál elment-e szülni, vagy visszajön a szülési szabadságról. Az a gyakorlat, hogy ha valaki bekerül az apparátusba határozott időre, és megfelelően teljesít, akkor ha lehetőség van rá, határozatlan időre foglalkoztatjuk. Így meg tudjuk tartani.

– *Átsiklottunk a lényegesebb kérdéseken. Mondta, hogy hamarosan leteszi a lantot. Ez mennyire komoly szándék?*

– Olyannyira, hogy már megvan a felmentő okirat.

– *Köszönjük, hogy válaszolt a kérdéseinkre.*

Interjúk önkormányzati képviselőkkel

Interjú a polgármester és a közgyűlési többség pártján álló önkormányzati képviselővel

– *Mióta van kapcsolatban a tanács- vagy az önkormányzati rendszerrel?*

– Joghallgató korom óta. Akkori ifjúsági szervezeti tagként delegált lettem a város lakásügyi társasági bizottságába. Ez a bizottság az akkori lakásigénylők szociális helyzetét mérte fel. Hallgató koromban évente több száz lakást látogattam végig, és helyszíneltem le, hogy jogosultak-e a szociális lakásra a kérelmezők, vagy sem. Utána ez a bizottság döntötte el, hogy ki kapja meg az önkormányzati lakásokat. Ennek a bizottságnak majdnem húsz évig a tagja voltam.

– *Hogy állt fel a bizottság, és kik voltak a tagjai?*

– Az akkori üzemek delegálták a tagokat, főleg a nagy cégek, és mint a tudományegyetem ifjúsági szervezetének képviselője kerültem bele ebbe a bizottságba 1979-ben. Ez a megbízatásom egészen a rendszerváltásig tartott. A rendszerváltást megelőző években is már másik vonalon kezdtem dolgozni, a város mellett lévő kulturális jellegű bizottságokban. A rendszerváltás után pedig felállt a kulturális bizottság, és annak több terminuson keresztül a tagja voltam.

– *A rendszerváltás utáni évekről tudna mesélni? Hogyan élte meg az átmenetet? Mennyiben változott meg a feladat, az önkormányzati rendszer a korábbi tanácsrendszerhez képest?*

– Jóval színesebbek voltak a bizottsági ülések, és hatalmas vitákkal tarkítottak. Ellentétben a maiakkal. Akkoriban a bizottsági üléseken érdemi vitákat is folytattunk a napirendi pontokról, mégpedig hosszasan, minden oldalról és egymásnak szegülve.

– *Akkor hogyan polarizálódott a bizottsági tagság? Nyilván a rendszerváltás után pártalapon, de azt megelőzően?*

– Azt megelőzően szakmai érdekek szerint polarizálódott a bizottság főleg. Azután pedig pártvonulatok szerint polarizálódtak a döntések és a viták.

– *Ez az egész kutatás a döntéshozatali mechanizmusok feltérképezésére is irányul. Hogy látja, a rendszerváltás óta mennyiben változott meg a döntéshozatal súlypontja? Melyek a legfontosabb hatalmi centrumok az önkormányzati rendszerben, és konkrétan itt a szegedi önkormányzati rendszerben? Hol születnek meg a legfontosabb döntések? A bizottságokban, a polgármesteri értekezleten, a közgyűlésben? Az önkormányzati hivatalok előkészítő tevékenysége mekkora szerepet játszik?*

– Én úgy látom, hogy főleg a kabinetnél születnek meg a döntések. Figyelembe veszik a szakmai érveket, a szakmának tehát van feladata, de a kabinet fogja meghozni az érvényes döntéseket.

– *A rendszerváltás után a különböző korszakokat hogyan tudná megkülönböztetni egymástól? Nyilván Szegeden is volt fideszes vezetés, szocialista polgármester fideszes közgyűlési*

többséggel, és mint most, szocialista polgármester baloldali többséggel. Milyen különbséget lát ezek között?

– A hatalmi játékok nagyságában látok különbséget. Tehát amikor mindenben többsége volt a jelenlegi ellenzéknek, akkor tulajdonképpen mindent el is vittek. Ha kissé színesebb volt a kép, mondjuk a polgármester a miénk, a közgyűlési többség a másik oldalé, akkor hosszas játékokkal születtek meg a döntések.

– Tudna ezekről a „játékokról” közelebbit mondani?

– A „játék” mindig hatalmi volt. Sohasem az volt a kérdés, hogy mi a dolog lényege, hanem az, hogy ki kit győz le. Hosszasan folyt a jegyző likvidálása körüli játék, majdnem két évet vett el a döntési mechanizmusban. Akkor sem az volt az érdekes, hogy jó vagy rossz döntéseket hoz a testületek elé, hanem az, hogy súlytalan legyen. A lényeg mindig csak ez volt.

– Ön szerint az önkormányzati képviselői pozíció milyen súlyú jelen pillanatban?

– A saját területünkön hasznosak tudunk lenni, jól tudjuk képviselni a helyi érdekeket. Ki tudunk érte állni, és kapunk is hozzá fedezetet. Nagyon jó, hogy minden képviselőnek van egy szép nagy alapja, amelyben a nagy alap főleg a város szépítését, javítását szolgáló pénz, a kisebb pedig a közösségeké, amiért mi képviselők egy kicsit neheztelünk, mert számunkra mindkettő egyformán fontos. Mert ezeknek a kis helyi közösségeknek az érdekeit csak mi tudjuk képviselni, máshol alig van erre lehetőségük. De még így is nagyon jó, mert körülbelül egymillió forint áll rendelkezésünkre a közösségek támogatására, és körülbelül hatmillió forint áll rendelkezésünkre a kisebb-nagyon javításokra a város adott részén, ahol mi vagyunk az illetékesek. Ez csak a mi egyéni döntésünk.

– Ez gondolom, csak az egyéni körzetekben nyertes képviselőkre vonatkozik.

– Igen, csak az egyéni képviselőkre. A listások nem kapnak ilyen.

– Hogyan szerez egy képviselő a lakosságtól információt arra vonatkozóan, hogy milyen helyi igények vannak? Mi a szerepe ebben a lakossági fórumoknak? Hogyan tartja a kapcsolatot a választókkal?

– Minden héten fogadóórát tartok. Ez nem túl gyakori, nem mindenki csinálja, de úgy gondolom, hogy ez a rendszeresség nagy segítség a közelben lakóknak, mert tudják, hogy szerdán 13 és 14 óra között akár esik, akár fúj, engem utolérnek. Ezen kívül teljesen nyilvános az e-mail- és telefonelérhetőségem, és ezzel élnek is az emberek. Nagyon sokat segít az, hogy megírják a panaszait e-mailen, és azt tudom a megoldóhelyek felé közvetíteni.

– Hogyan választja ki ezeket a „megoldóhelyeket”? Nyilván van ennek egy logikája és van egy természetes útja is. Mi arra vagyunk kíváncsiak, hogy hol dőlnek el az ilyen ügyes-bajos dolgok?

– Eldöntjük, hogy hol lehet a legnagyobb lehetőség arra, hogy segítsenek rajta. Egy-egy ügy miatt akár tíz helyre is fordulok. Egyrészt azért, hogy mindannyian tudjanak róla, hogy ezeket elküldtük. Mindig akad fórum, aki ráugrik, hogy ez az ő asztala, és tud segíteni is. A nagyobb ügyeket mindig elküldöm a kabinetnek.

– *A kabinetén túl ebbe a tíz e-mailbe kik tartoznak bele általában?*

– Leginkább a városüzemeltetési iroda. Ők a legtöbb ügyben tudnak segíteni. Nagyon sok az IKV-hoz küldendő e-mail. A Környezetgazdálkodási Kht. a következő, a többi elég esetleges. A szociális iroda, egy-két másik iroda, aki be szokott még segíteni. De a zöme, a 90 százaléka a kabinet, a városüzem, az IKV és a környezetgazdálkodási Kht.

– *Volt olyan időszak, amikor nem választották meg? Úgy rémlik, hogy volt.*

– A szavazatarány ugyanennyi volt, sőt még többet is elértem, körülbelül negyven szavazatkülönbséggel lett a jobboldali jelölt a győztes, de listán bejutottam, szerencsére. A képviselőségem ilyen szempontból folyamatos volt, ugyanúgy tartottam a fogadóórát, ugyanúgy jöttek hozzám az emberek, mintha a helyzet változatlan lett volna.

– *Hogyan látja, egy aktuális felállásban egy polgármesterpárti képviselőnek és egy ellenzéki képviselőnek milyen esélyei vannak egy-egy ügy elintézésében? Ezt nyilván majd tőlük is megkérdezzük, de érdekelne a véleménye erről.*

– Úgy látom, hogy egyforma. Nincs különbség közöttünk. Ők is ugyanúgy a helyi szegedieket képviselik, és ezért úgy láttam, hogy nincs különbségtétel. Azért sem, mert rájuk is számítunk. Nincsenek büntetésben, ha a kérdés erre vonatkozott.

– *Hogyan látja, a lakosság számára milyen szempontok játszanak szerepet a képviselők választásánál? Mi az, ami a legtöbbet segít? A rendszeres lakossági fórumozás, a kommunikáció, a párthovatartozás? Mit tart a legfontosabbnak?*

– A felelősségteljes hozzáállást. Azt hosszú időn keresztül méltányolják az emberek. K. F. példája jó példa erre. Nagyon lelkiismeretes jobboldali képviselő volt, őt huzamosabb ideig megválasztották azért a karakterért, amit az emberek méltányoltak. Ő mindenki ügye után ment és mindenkit komolyan vett. Ezt úgy látom, hogy méltányolják az emberek.

– *A választókörzetében hány szavazópolgár van?*

– Körülbelül 5800 fő.

– *Ennek hány százaléka az, aki közvetlen kapcsolatba kerül önnel?*

– Szerintem körülbelül 2000. Ezt leginkább a *Kávéháznak*¹⁸⁵ köszönhetem, meg annak is, hogy a jogi karon oktatok. Mivel több szerepkörben fordulok elő, egyik hozza a másikat.

– *Nem feltétlenül önt mint képviselőt érinti, de az önkormányzati dolgozókkal kapcsolatban lennének kíváncsiak a véleményére. Ön szerint a dolgozók felvétele, előmenetele hogyan jellemezhető az elmúlt évtizedek vonatkozásában? Történt-e ebben a tekintetben változás? Az utóbbi időben tapasztal-e valamit az önkormányzati hivatal működésével kapcsolatban a felvételek vonatkozásában?*

– A szakmai hozzáállás vagy a tudás alapvető. Szubjektív tényezők természetesen vannak. De a legelső az, hogy szakmailag alkalmas legyen, és utána jön az összes többi.

¹⁸⁵ Rendszeresen közvetített kulturális műsor Szegeden.

– *Az önkormányzatnál dolgozókkal milyen kapcsolatban áll?*

– Napi kapcsolatban, bizottsági üléseken sokat találkozunk, az ügyek megoldásában tartanunk kell a kapcsolatot, úgy látom, hogy mindenki a maximálisat hozza ki magából.

– *Egy ekkora városban, mint Szeged, ön szerint az országos politika mennyire nyomja rá a bélyegét az önkormányzat működésére? Gondolok itt elsősorban a közgyűlési munkára.*

– Eléggé, mert egyrészt az országos viták bejönnek a közgyűlésbe. Mindig azzal kezdődik. Utána is végig minden ügymenetben előjön az, hogy mi az országos politika. Másrészt az országos döntések rányomják a bélyeget a város életére. Ilyen korszakos változás volt, amikor elvették, államosították az iskolákat. Amikor sok önkormányzati jogot vettek el, az megváltoztatta, összeroppantotta sok vonatkozásban a szegedi közgyűlés életét is. Ez konkrétan azt jelenti, hogy a pénzek és a feladatok jó része elment. Sok tekintetben sérült az önkormányzatiság.

– *Mit tartana ideális önkormányzati funkció portfóliónak? Mi tartozna ebbe bele? Ahhoz képest, ami jelen pillanatban van.*

– A szociális és az oktatási helyi érdekeket szerintem mindenképpen egy önkormányzat tudja képviselni. Az alapfokú és a középfokú oktatás is kiment az önkormányzatok kezéből, ezt nem tartom egészségesnek. Ha nem is kell, hogy teljesen helyi érdekek érvényesüljenek egy iskolában, hiszen állami pénzek is vannak a dologban, de egy önkormányzat a problémákat sokkal jobban tudja kezelni, mint egy állami elosztó bürokratikus mechanizmus. Nem igazán volt szerencsés lépés.

– *A kutatás célja az életpálya, a motiváció vizsgálata is. Ön szerint az önkormányzati dolgozóknak van karrieríve, elképzelése? Mi az, ami motiválja őket, hogy az önkormányzatnál dolgozzanak? Hogyan látja, az önkormányzati dolgozók, akár fizetés vonatkozásában, keltően motiváltak-e, van-e az önkormányzati dolgozóknak valamiféle motivációs rendszere?*

– Nem túl nagy karrierlehetőség. Úgy látom, akik szeretik a biztos, kiegyensúlyozott állásokat, azoknak ez teljesen megfelelő. Némi karrierlehetőség van, a fizetés is majdhogynem elfogadható. Nyugodt, kiegyensúlyozott életpályának megfelelő. Úgy látom az önkormányzat dolgozóin, hogy nincs nagy elégedetlenség. Nem azt mondom, hogy rajonganak a fizetésükért meg a munkájukért, kirívóan elégedetlen ember nincs az önkormányzatnál.

– *Lát-e esetleg olyat, hogy szakemberhiány van, a saját területe vonatkozásában van-e ilyen élménye?*

– Lehet, hogy ez Szeged különlegessége, de nem igazán. Informatikai szakember is van. Szeged helyzetéből adódóan egyáltalán nincs ezen a téren probléma.

– *Hogyan látja, hogy az önkormányzati képviselőknek mi az alapvető motivációja? Nyilván aki egyéni képviselőként, olyan habitussal rendelkezik, mint ön, az egy kicsit megszállottnak is nevezhető, ha nem sértődik meg ezért. De másokat mi motiválhat?*

– Igen, ez egy meghatározott életpálya.

– *Tehát egyébként a közgyűlés tagjai vagy a képviselők többsége milyen motiváció alapján kerül oda, főleg a listások?*

– Valószínűleg egyéni karrierelképzelések miatt is. A tiszteletdíjam, amit kézhez kapok, 106 ezer forint. Ebben benne van egy bizottsági tagság meg egy bizottsági elnökhelyettség. Ez is pénz. Sokakat ez is motiválhat.

Interjú a polgármesterrel és a közgyűlési többséggel szemben álló önkormányzati képviselővel

– *Mikor került az önkormányzati rendszerbe képviselőként?*

– 1999-től 2002-ig a polgármesteri kabinetben dolgoztam, ez köztisztviselői állás volt, ezt követően, 2002-től vagyok képviselő a mai napig.

– *Milyen módon lett képviselő? Egyéni vagy listás?*

– Listán szereztem képviselői mandátumot.

– *Indult önkormányzati képviselő-választáson?*

– Azóta minden helyhatósági választáson indultam, 2010 és 2014 között volt saját körzetem is.

– *Ez a saját körzet mekkora lakosságszámú?*

– Több mint kilencezer.

– *Hogyan látja, az elmúlt években mennyiben változott az önkormányzati képviselési funkció jelentősége? Nőtt-e a tisztség szerepe, jelentősége?*

– Úgy gondolom, hogy inkább jellegében változott meg a munka. Jó néhány olyan hatáskör kikerült az önkormányzattól, ami korábban fontos feladatot adott a képviselők számára. Ilyennek számít például több közüzemi díj megállapítása, amire ma már az önkormányzatnak, és így a képviselőknek sincs minden területen ráhatása. Az oktatásban is egyértelműen más a helyzet, hiszen az óvodák ugyan az önkormányzatoknál maradtak, de minden más iskolatípus fenntartói és működtetői feladatai állami hatáskörbe kerültek. Ez nem vonatkozik a közétkeztetésre. A szociális ellátó rendszer az, ahol megmaradt egy jelentős önkormányzati feladatkör.

– *Hogyan értékeli ezt a folyamatot? Azt a centralizációs törekvést, amely 2010-től megfigyelhető Magyarországon, és amelynek következtében az önkormányzati funkciók jelentősen csökkentek?*

– Én ezt egy kicsit másképp közelíteném meg. Lehet, hogy Szeged nagyváros, így nagyobb adóbevételel rendelkezik, amely pedig nagyobb mozgásteret eredményez a gazdálkodásban, de ez nincs mindenhol így az országban. A törvényhozónak és a kormánynak azonban az volt a fő és támogatható szempontja a centralizációs törekvésekben, hogy minden településen azonos minőségben legyenek biztosítottak a közszolgáltatások. Általában elmondható ugyanis, hogy minél kisebb egy település, pénzügyileg annál kiszolgáltatottabb. Amikor egy néhány ezres kisvárosnak vagy egy kis falunak kell fenntartani egy oktatási intézményt, és e mögé oda kellene tenni a működtetési források mellett egy hivatali szakmai apparátust is,

az óriási terhet jelenthet. A munkám során korábban láttam nagyon nehéz helyzetben lévő kistelepülési iskolákat. Szegeden lehet, hogy természetes volt a WC-papír és a folyékony szappan a mosdókban, de a kistelepülési intézményekben voltak sokkal rosszabb állapotok is. Éppen erre irányult az állami beavatkozás, hogy ugyanazokat a lehetőségeket, adottságokat minden intézmény számára azonos szinten biztosítani lehessen. Tudom, hogy voltak az átállásnak nehézségei, de ezek már régen megoldódtak. Gondoljunk csak bele, amikor egy munkáltatóhoz egyik napról a másikra átkerül közel háromezer alkalmazott, akkor az milyen szervezési kihívást jelent. A legelején felbukkanó nehézségek mára már megoldódtak. Minden tekintetben rugalmas a rendszer, és véleményem szerint működőképes, amelyhez hozzájárult a KLIK működésében véghezvitt decentralizációs folyamat is, amely a helyi tankerületeknek nagy önállóságot biztosít.

– Ezzel kapcsolatban nyilván egy kormányzati és egy ellenzéki álláspont teljesen szemben áll egymással. Annak a lehetőségét kizárja, hogy azok a városok, amelyeknek megvan az anyagi feltételrendszere, továbbra is fenntarthassák az iskoláikat?

– Nem hiszem, hogy egy rendszert lehetne többféleképpen működtetni. Egy rendszert egyféleképpen lehet csak hatékonyan irányítani. A megyei jogú városok lehetőségei is eltérőek ezen belül. Még Szeged és Hódmezővásárhely vonatkozásában is mások az anyagi körülmények, a földrajzi közelség ellenére. Ám ha Szeged és Kecskemét vonatkozásban vizsgáljuk ezt a kérdést, akkor is komoly különbségekről beszélhetünk. Például a Mercedes gyár ottani beindításának köszönhetően is Kecskemét iparüzésiadó-bevétele kilencmilliárd forint körül lesz 2018-ban, ugyanúgy, ahogy Szegedé. Csakhogy Kecskemét lakossága alig kétharmada városunkénak, tehát az egy főre jutó iparüzésiadó-bevétel jóval magasabb. Ez pedig sokkal nagyobb mozgásteret biztosít nekik a humán közszolgáltatások megszervezésekor. A módosabb települések egyébként ma is megtalálhatják a lehetőséget az ott működő oktatási intézmények támogatására, még akkor is, ha az egyébként állami fenntartásban és működtetésben van. Erre van példa városunkban is. Ennek pedig az az egyszerű filozófiája, hogy bárki is a fenntartó, a mi gyerekeink járnak ezekbe az intézményekbe.

– Ezt nemcsak az iskolák vonatkozásában gondolja így, hanem például az egészségügyi ellátásban is?

– Igen, tulajdonképpen ott is ugyanerről beszélhetünk.

– Amire ez a kutatás irányult, és ami a kérdőívben is megjelent, az az önkormányzati dolgozók helyzetének általános vizsgálata. Képviselőként hogyan látja jelen pillanatban az önkormányzati dolgozók élethelyzetét, anyagi körülményeit, előrejutási, karrierlehetőségeit? Mennyire lát ebbe bele?

– Az önkormányzati képviselők szakmai ügyekben napi kapcsolatban vannak az egyes területek köztisztviselőivel, ezen keresztül kapnak információkat az érintett önkormányzati dolgozóktól, de magának a polgármesteri hivatalnak a működésébe nem látnak bele. Ez a hatályos jogszabályok alapján a polgármester és a jegyző hatáskörébe tartozik. A költségvetés elfogadásakor, illetve a szervezeti szabályok kialakítása során erre van komoly ráhatásuk, de az önkormányzat, ahol a képviselők tevékenykednek, és a polgármesteri hivatal, ahol a köztisztviselők dolgoznak, alapvetően külön rendszert jelentenek.

– *Az egyik fontos eleme a kérdőíves kutatásnak, hogy az önkormányzati dolgozók hogyan látják a döntéshozatali mechanizmus súlypontjait. Ön szerint Szegeden a döntések, elsősorban a stratégiai döntések tekintetében hol van ennek a súlypontja? A polgármesternél, a polgármesteri kabinetnél, a közgyűlés szintjén vagy az előkészítő hivatal az, amely dominál?*

– Tapasztalataim szerint a stratégiai előterjesztésekben az önkormányzat vezetőinek akarata érvényesül, gondolok itt a polgármesterre és az alpolgármesterekre. Vannak természetesen olyan előterjesztések is, amelyekben szinte kizárólagosan a hivatal szakemberei vesznek részt az előkészítésben. Ezeknek általában nincsenek politikai vonatkozásaik, inkább közigazgatási, igazgatási, működtetési jellegűek. Az ügyek egy jelentős része szinte automatizmusként megy végig az önkormányzati döntéshozatali rendszeren. Ilyen esetekben a képviselőnek nem túl sok teendője van, hacsak nem kapott valamilyen konkrét megkeresést a lakosságtól. A képviselők ott szólnak bele aktívabban a döntésekbe, ahol megfogalmazódik valamilyen határozott lakossági igény. Jóval nagyobb a képviselői aktivitás azokon a területeken, ahol megalapozott lakossági panaszokat kell orvosolni, és az adott ügy komplexitása gyors és érdemi beavatkozást igényel. Tapasztalataim szerint a lakosok nem is mindig tudnak eligazodni a hivatali ügyintézés útvesztőiben, így nagy segítség nekik, ha a képviselők egyengetik az útjukat, összekapcsolják őket az illetékes irodával vagy ügyintézővel. Sokszor innentől kezdve már meg is oldódnak a problémák.

– *Amennyiben egy képviselőjelölt egyéni indulóként sikert akar elérni, akkor véleménye szerint manapság melyek azok a legfőbb szempontok, amelyek sikerre vezethet? Vajon az országos politikai párthoz tartozás számít, vagy helyi szinten más szempontok azok, amelyek meghatározzák a képviselőjelölt sikerét?*

– Úgy érzem, és a választási eredmények is azt igazolják vissza, hogy minél nagyobb egy város, annál fontosabb a párthoz való tartozás. Minél kisebb egy település, annál inkább találják jónak az emberek, ha valaki független, és párthovatartozás nélkül dolgozik az adott közösségért. Természetesen általános elvárás mindenhol, hogy egy jelölt része legyen az adott közösségnek, ám megfigyelhető, hogy minél kisebb egy település, egy párthoz való kötődés annál nagyobb hátrányt jelenthet. Természetesen ez alól vannak kivételek. Minél nagyobb egy település, annál inkább pártlogók alapján születik meg a választói döntés, és minél kisebb egy település, annál inkább felértékelődik a személyiség szerepe.

– *Abban az esetben, ha egy képviselő helyi szinten ellenzéki szerepben van, mennyivel korlátozottabbak a lehetőségei az érdekérvényesítésben? Legyen szó járdáról vagy a lakosság számára fontos egyéb igényekről. Szegeden konkrétan mik a tapasztalatai?*

– Az ellenzéki helyzetnél is az számít, hogy milyen arányban van valaki ellenzékben. Hogy egyáltalán képes-e a szavazatával befolyásolni a döntéseket. Ott, ahol képlékeny a közgyűlési, testületi többség, a polgármesternek is szüksége van a valódi egyeztetésekre a frakciókkal, képviselőkkel, és törekednie kell a nagyobb konszenzusra. A jelenlegi szegedi felállásban nincs ilyenről szó. A markáns többséggel rendelkező polgármester a saját frakciójával is bármilyen rendeletet, határozatot meghozathat az üléseken. Itt egy ellenzéki képviselőnek elsősorban a sajtó lehet a fegyvere, és az a munka, amelyet képviselőként a megszólalásaival fel tud mutatni. Az ellenzéki képviselők mozgástere persze attól is függ, hogy van-e egyéni körzetük. Amennyiben igen, akkor rendelkezésükre áll egy úgynevezett választókerületi keret, egy alap, ami most egyenlő arányban van elosztva az egyéni képviselők között. Ezt

nagyobb részben infrastrukturális fejlesztésekre, felújításokra, kisebb részben civil szervezetek támogatására lehet fordítani. Akinek van választókerületi kerete, ha szerény keretek között is, de mégis közvetlenül tudja segíteni a helyi problémák megoldását.

– *Ez az a sokak által emlegetett egymillió, illetve összességében hatmillió forint?*

– Igen, ezt most 6-6 millió forintot jelent mind a húsz választókerületben. Korábban az egy-egy választókerületre eső összeg nagyságát a lakosság száma és a városrész területének nagysága határozta meg. Így egy területileg nagyobb városrészben dolgozó egyéni képviselőnek magasabb összegű keret állt rendelkezésre, de éppen ezek a kerületek voltak infrastrukturálisan a leginkább problémásak, tehát álláspontom szerint igazságosan került oda több forrás. Úgy gondolom, hogy ez az egyenlő elosztás nem méltányos. Amennyiben valaki ismeri a várost, akkor könnyen megértheti a problémát. A külső városrészekben sok helyen járda vagy éppen szilárd burkolatú út sincsen. Ezekben a kerületekben nem annyi pénzre van szükség, mint a belvárosban, ahol egyébként is mindent központi költségvetésből újítanak fel. Mindenhol van járda, mindenhol elfolyik az esővíz, és biztosított az aszfaltos burkolat is. Az egyenlő elosztás az igazságosság látszatát kelti, de közben hátrányba hozza a külső, rosszabb infrastrukturális helyzetben lévő körzetekben élőket. Persze a legfontosabb, hogy van ilyen keret. A képviselők e forrás segítségével gyors és hatékony megoldásokat tudnak nyújtani a kisebb forrásigényű lakossági panaszokra. A kisebb fejlesztésekről így nem kell hosszan vitát folytatni, a képviselői rendelkezés alapján az illetékes bizottság vagy a közgyűlés jóváhagyólag dönt. Például egy fogadóórán a lakosok jelzik egy utca burkolati problémáját. A képviselő ennek a hatmillió forintos keretnek a terhére megrendelhet oda zúzott követ, amivel gyorsan megold egy problémát. Ilyen lehetősége csak az egyéni képviselőknek van.

– *Ezen túl, ha egy ellenzéki szerepben lévő képviselő a hatmillió kereten kívül valamit el akar intézni, akkor vajon a polgármesteri hivatal dolgozóinál lehet-e valamit elérni. Éreznek-e bármiféle diszkriminációt?*

– Én a magam részéről nem találok hátrányos megkülönböztetéssel a képviselői munkám során, bár nem egyszer hallottam olyat, ahol képviselőtársaim ezt vélelmezték. Amelyik ügytípusnál gondom volt az ügyintézővel, ott mindenki másnak is volt nehézsége. Amíg egy probléma megoldásánál nem jön képbe plusz forrásigény, addig készségesek és segítőkészek a hivatalnokok, de nyilván az ő hatáskörük eddig terjed. Amennyiben már plusz forrásra van szükség, ott a bizottságoknál vagy a közgyűlésben kell kezdeményeznie a képviselőnek. Ez szólhat egy keret elosztásáról, a költségvetés módosításáról vagy egyéb önálló képviselői indítványról. A képviselők az önkormányzati törvény és a szervezeti és működési szabályzat (SZMSZ) rendelkezései alapján módosító javaslatokat nyújthatnak be a költségvetéshez is, de ahogy az előbb említettem, önálló indítványt is tehetnek. Utána természetesen a többség dönt ezekről a javaslatokról. Az ellenzéki javaslatokat azért inkább nem szokták támogatni, de volt már néhány ilyen sikerünk.

– *Ennek az arányairól lehet beszélni? Százból hány ellenzéki javaslat „jöhet be” körülbelül?*

– Nem tudnék pontos arányt mondani. A jelenlegi erőviszonyok mellett azt gondolom, hogy húsz javaslatunkból jó, ha egyet elfogadnak. Ha van egy nagyobb módosító csomagunk, például a költségvetéshez, akkor a polgármester néhány pontját esetleg „kicsemegézi”, és saját

előterjesztésbe emeli, míg a többit elutasítja. Ezzel máris pártpolitika feletti együttműködés látszatát lehet kelteni, holott szó sincs erről.

– *Tudna kicsit bővebben beszélni a bizottsági munkáról? Milyenek az ezzel kapcsolatos tapasztalatai? Úgy tudom, hogy jelenleg is bizottsági tag.*

– A bizottságok az SZMSZ szerint működnek. A frakciókhoz, pártokhoz való tartozás természetesen itt is számít. A bizottságoknak vannak képviselőtagjai, illetve külső tagok is. A külső tagok is pártokon keresztül kapják a megbízatásukat, akkor is, ha egyébként valamilyen szakmai szemponttal is alátámasztható a kiválasztásuk. Ez a szavazásokkor is egyértelműen látszik, hiszen kritikus kérdéseknél általában működni szokott a pártfegyelem.

– *Egy ekkora megyei jogú városnál az országos pártpolitika mennyire csapódik le az önkormányzat működésére? Mennyiben befolyásolja a közgyűlés munkáját?*

– Ha valaki végighallgat egy közgyűlést, akkor látja, hallja, milyen erősen lecsapódik. Érdemes elolvasni egy szegedi városvezetői előterjesztést. Sok esetben találkozunk azzal, hogy egy többoldalas politikai állásfoglalás után érkezik csak a szakmai indoklás, ami nyilvánvalóan nagyban megadja a vita alaphangulatát.

– *A város stratégiai döntéseit véleménye szerint mi határozza meg elsősorban? A kérdőívben többek között olyan opciók szerepeltek, hogy a pályázati lehetőségek, a lakossági igények vagy a pártérdekek határozzák meg a legalapvetőbb döntéseket. Mi az, ami ön szerint a leginkább meghatározza?*

– Sokszor érzi az ember a pályázatoknál, hogy csak azért pályázzunk meg valamit, mert éppen erre van lehetőség, még akkor is, ha a fontossági sorrendben az az ügy talán kicsit hátrébb áll. De ez valahol mégis így helyes, hiszen nem szabad elszalasztani egyetlen fejlesztési lehetőséget sem. A kormányzat lakosságarányos uniós fejlesztési forrásai révén a települések sok területen maguk is meghatározhatták a preferenciáikat. Emlékeztetem szerint még a polgármester is kijelentette egy közgyűlési ülésen, hogy ez teljesen korrekt forráselosztásnak tekinthető. Minden városnak ki kellett alakítania a saját fejlesztési tervét. Ezek nagyberuházások elsősorban. A fejlesztési terveket egyeztetni kellett az illetékes minisztériumokkal. Ebben a folyamatban véleményem szerint a minisztériumok hatékony együttműködést tanúsítottak. A fejlesztési forrásoknak köszönhetően, reményeink szerint, hamar megvalósulhatnak régóta várt infrastrukturális fejlesztések, így többek között az új uszoda, a harmadik híd, a modern buszpályaudvar. Ezekben helyi döntések születhettek, és a kormányzati lépéseknek köszönhetően nagyon sok forrás fel is szabadult az önkormányzatok költségvetésében. Látjuk a városban az útfelújítások végtelen sorát. Szenvedjük is ezt, de egyszer meg kell csinálni, és erre nyilván a nyár a legalkalmasabb időpont. Látszik, hogy az önkormányzatok sokkal több pénzt tudnak csoportosítani olyan területekre, amelyekre korábban alig jutott. Ez nyilvánvalóan összefügg az ország növekvő gazdasági teljesítményével is.

– *Azoknak a különböző lakossági fórumoknak, amelyeken bármilyen módon kapcsolatba kerülhet az önkormányzat és a lakosság, mekkora szerepet tulajdonít. Az ott felmerülő igények befolyásolhatják a fejlesztési irányokat valamilyen módon? Ezeknek hogyan látja a szerepét? Van ezeknek tényleges befolyásoló szerepe?*

– Minden évben kell tartani közmeghallgatást, ami a képviselői jelenlét szempontjából szinte közgyűlési ülésnek számít. Azonban itt a lakosok hozzászólhatnak a napirendekhez, nem az ülésekre vonatkozó szigorú működési szabályok vannak érvényben. Általában ezeket az eseményeket a városfejlesztési alpolgármester vezeti le, aki tart egy prezentációt, amelyet egy konzultáció követ. Ezek általában teljesen formális rendezvények, és rögzített koreográfiájuk van. Nincs komoly jelentőségük, hiszen szinte kizárólagosan olyan kérdések kerülnek a napirendjére, amelyekről már megszülettek a szükséges döntések. Inkább tájékoztató jellegűek ezek a közmeghallgatások. A képviselői fogadóórák azok a fórumok, amelyeknek nagyobb jelentőséget tulajdonítok. Itt záporozhatnak a panaszok és a kérések, de természetesen csak az a lakos jön fogadóórára, akinek van elintézendő ügye. A hétköznapi problémákból itt jelennek meg első körben azok, amelyek már túlléptek a polgárok tűrésküszöbén. Ez egy kiváló helyszíne a lakossági igények, elvárások közvetlen képviselői megismerésének, jól rávilágítanak a helyi gondokra. A városi szintű véleményeket a háttérben folyó közvélemény-kutatásokból tudhatjuk meg, de ezek pontos részleteit rendszerint köd borítja, az igazán érdekes összefüggések nem kapnak publikációt. Politikai berkekben szokták mondani, hogy az ilyen nagy közvélemény-kutatások problémahalmazából mindig az első három említésre kell igazán összpontosítani a megoldásoknál, hiszen mindenre ügysem lehet egyszerre teljes figyelmet fordítani. Ez egyrészt nyilvánvalóan nincs így, másrészt becsapós is lehet. Itt van például a közbiztonság ügye. A rendőrségi beszámolók adatai alapján városunkban a rendőrség remekül végzi a dolgát, mégis a mérések első helyein szerepel ez a kérdés. A válasz is egyszerű. A hírekben látott anyagokat ugyanis mindenki levetíti a saját élethelyzetére, és ezzel sérül a szubjektív biztonságérzete, még akkor is, ha egyébként vele és a környezetében nem történt semmi hasonló.

– *Ellenzéki képviselőként lát-e bármi olyat, amit teljesen másképp kellene a fejlesztési stratégia szintjén végezni Szeged vonatkozásában?*

– Véleményem szerint Szeged a beruházások szempontjából nem lobbizik jól. Óriási látszata lesz annak, hogy a már említett lakosságárányos uniós forrásokból közel harmincmilliárd forintot használ fel településünk. Ebből sok fontos és kívánt fejlesztés valósulhat meg, amelyek jó dolgok, támogatandó ügyek. De ez összehasonlíthatatlan azzal, hogy Debrecenbe beköltözik egy BMW-gyár. Kecskeméten, a másik szomszédunkban, letelepedett a Mercedes. Az ELI is nagyszerű dolog Szegeden, de mit ad, adhat ez a helyieknek? Néhány tudós, a kiszolgáló személyzet és esetleg a konferenciaturizmuson keresztül a turizmusban dolgozók láthatják hasznát, de a lakosság széles rétegei számára ez nem jelent változást a mindennapokban. Sokszor hallani olyan beruházási szándékkal Szegedre érkezőkről, akik a városvezetés nehézkességét, értetlenkedését tapasztalták, majd továbbálltak egy dinamikusabban működő önkormányzathoz, mert kilátástalannak tartották az itteni döntéshozatalt. Hogy ezekből mi igaz, és mi nem, azt nyilván soha nem tudjuk meg, ám annak mégis van valami oka, hogy komoly termelőberuházók nem telepedtek le Szegeden az elmúlt években.

– *Ami még a kutatásban felmerül, az az önkormányzati dolgozók élethelyzetére vonatkozik, azok karrierlehetőségeire többek között. Erről mit gondol? Az önkormányzati „karriernek” milyen lehetőségei vannak?*

– Amennyire én beelátok, a hivatal jellegéből adódóan egy lineáris, hierarchikus szervezet, lassú előrelépési lehetőségekkel. A jelenlegi gazdasági helyzetben azt látom, hogy óriási

lehetőségek vannak a versenyszférába történő kilépésre. Ráadásul a jelenlegi jövedelmi viszonyok mellett, a korszerű tudással rendelkező szakembereket nehéz lesz megtartani a közigazgatásban. Akikben ambíció van, és a piac által keresett szakmákkal rendelkeznek, azoknak nagy csábítás, hogy átlépjenek a versenyszférába. Gondoljunk például az építési osztályra, hatóságra. Ott mérnökök, tervezők dolgoznak, miközben két kézzel kapkodnak értük a vállalkozások az álláshirdetésekből. Akiknek lesz lehetőségük máshol érvényesülni sokszoros bérért, aligha fognak tartósan az önkormányzati szférában maradni.

– *Minden település vonatkozásában így gondolja? Minden interjúalany azt mondta, hogy Szegeden nem nagyon érzékelnek problémát jelen pillanatban e tekintetben. Talán a programozók kapcsán mondták. Egyébként egyetemi városról lévén szó, nincsen nagy szakemberhiány.*

– Szeged, mint iskolaváros, speciális helyzetben van. A Szegedi Tudományegyetem és az iskolák ontják magukból az értelmiségieket, a szakembereket. Így lehet minden helyre alkalmas embert találni. Ám néhány év, és itt sem ez lesz a helyzet. Egy nagyon nagyszámú korosztály megy nyugdíjba néhány éven belül. Akik a munkaerőpiacon belépnek a helyükre, pont fele annyian lesznek, mint a nyugdíjba készülők. Az igazi feszültség ebből alakul majd ki.

– *Az önkormányzati dolgozókkal nyilván képviselőként kapcsolatba kerül. Tapasztal-e olyat, hogy valami nagyon izgatja őket, vagyis elégedetlenek valamivel? Nem árulok el titkot, a legtöbb, rendszeresen felmerülő probléma a fizetésen túl az értékelési rendszerrel, az előrejutási lehetőséggel volt összefüggésben. Alapvetően úgy látják, hogy itt bebetonozott pozíciók vannak, nagyon nehéz előrejutni, nincs is hová.*

– Én magam is ezt feltételeztem. Amint korábban említettem, a hivatal egy lineáris, hierarchikus rendszer. Borzasztó nehéz az előrelépés, ez inkább korhoz kötődik a legtöbb esetben, és nem a tehetséghez, rátermettséghez. A ranglétra szerint valakiből csoportvezető, majd osztály-, esetleg irodavezető lesz, és eközben kevesen hagyhatnak ki hirtelen egy-két lépcsőfokot, még akkor sem, ha egyébként a tudásuk alapján alkalmasak lennének rá. Ez a jövőkép azért beszorít mindenkit a saját státuszába.

– *Önnek milyen a kapcsolata a „polgármesterpárti” frakcióval?*

– 2002 óta vagyok képviselő. Egészen 2010-ig volt egy kollegiális viszony a két oldal között. Elmentünk közösen egy testvérvárosba, fogadtunk delegációkat, Szabadkán fociztunk a testvértelepülésünk önkormányzatával, a folyosón beszélgettünk valós problémákról, és egy évzárás alkalmával akár leültünk együtt a fehér asztalhoz is. Maga az ülés és a politikai munka már egy teljesen más közeg, ott ez szóba sem jöhet, hiszen kemény viták voltak, vannak és mindig is lesznek. Tapasztalataim szerint az oldalak között végbement egy elidegenedés az elmúlt nyolc évben. Ettől még el lehet végezni ugyanazt a politikai munkát, eszem ágában sincs nosztalgiazni e felett. Egyszerűen a kérdés emberi oldaláról beszélek.

– *Ön szerint ez helyi vagy országos jellegzetesség?*

– Nem látok rá a többi település közgyűlési viszonyaira. Erről nem tudok nyilatkozni.

– *Ez egy kölcsönös eltávolodás, vagy emlékszik arra, hogy ki adta az első „pofont”?*

– Azt hiszem, Botka László polgármester nem viselte jól, amikor 2010-ben kisebbségbe került a közgyűlésben. Számára addig biztosított volt a stabil közgyűlési többség, nem kellett

hozzászoknia ahhoz, hogy valaki máshogy is gondolkodhat egy adott kérdésről, ráadásul nélküle még dönthet is erről. Amikor 2010-ben elvesztette a többségét a közgyűlésben, onnantól kezdve valódi vitákat és egyeztetéseket kellett tartani, mert más szempontok is felmerültek a közgyűlési többség részéről, mint amit ő gondolt ezekről. Ő továbbra is úgy gondolta, hogy diktátumokkal irányíthat, amire természetesen már nem volt módja. Botka László nemcsak az ellenzékének, de a saját oldalának is szeret diktálni. Gondoljunk csak a baloldalhoz tartozó Demokratikus Koalíció frakciójának közelmúltban történt szétverésére. Ez is hozzá kötődik. Azt hiszem, valahogy így kezdődött. De ha őt kérdeznék, biztosan mindezt másként látná.

– *Köszönjük, hogy válaszolt a kérdéseinkre.*

Vákát oldal

Függelék, eredmények

Kereszt táblák

A kérdőív kérdéseinek háttérváltozókkal való összefüggései

A lakosság és az önkormányzat

Önkormányzati feladat-e a közbiztonság biztosítása?

Települési szint		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Budapest		13,7	53,1	33,1	100,0
Megyeszékhely		8,5	35,6	55,9	100,0
Egyéb város		10,5	32,7	56,8	100,0
Község		7,1	45,9	47,0	100,0
Ország		9,7	40,8	49,5	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:		0,135	

Régió		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Közép-Magyarország		13,2	42,5	44,3	100,0
Közép-Dunántúl		9,5	39,0	51,4	100,0
Nyugat-Dunántúl		2,0	39,4	58,6	100,0
Dél-Dunántúl		9,6	42,6	47,9	100,0
Észak-Magyarország		2,5	31,4	66,1	100,0
Észak-Alföld		12,9	45,0	42,1	100,0
Dél-Alföld		10,7	43,5	45,8	100,0
Mind		9,6	41,0	49,4	100,0
Szignifikanciaszint:	0,001	Cramer's V:		0,131	

Nem		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Férfi		9,6	43,1	47,3	100,0
Nő		9,8	38,9	51,3	100,0
Mind		9,7	40,9	49,4	100,0
Szignifikanciaszint:	0,406	Cramer's V:		0,043	

Korcsoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
18–29 éves	5,6	45,5	48,9	100,0
30–39 éves	13,9	43,3	42,8	100,0
40–49 éves	9,9	41,6	48,4	100,0
50–59 éves	11,7	39,2	49,1	100,0
60 éves és idősebb	8,8	36,3	54,9	100,0
Mind	9,9	40,7	49,4	100,0
Szignifikanciaszint:	0,099	Cramer's V:	0,083	

Iskolai végzettség	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Max. 8 általános	5,7%	34,5%	59,8%	100,0
Szakmunkásképző	14,4%	35,6%	50,0%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	10,7%	35,8%	53,4%	100,0
Főiskola, egyetem	15,1%	33,1%	51,7%	100,0
Mind	10,9%	34,9%	54,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,023	Cramer's V:	0,096	

ESOMAR-státusz	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
A	15,0	38,3	46,7	100,0
B	10,7	47,1	42,1	100,0
C	8,4	48,0	43,6	100,0
D	11,8	44,7	43,5	100,0
E	9,0	34,4	56,6	100,0
Mind	9,7	40,9	49,4	100,0
Szignifikanciaszint:	0,008	Cramer's V:	0,103	

Participációs csoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Passzív	8,0	40,6	51,4	100,0
Csak választó	15,6	40,4	44,0	100,0
„Aktív”	8,2	41,2	50,6	100,0
Mind	9,8	40,6	49,6	100,0
Szignifikanciaszint:	0,018	Cramer's V:	0,079	

Önkormányzati feladat-e a tömegközlekedés biztosítása?

Települési szint	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Budapest</i>	34,9	42,3	22,9	100,0
<i>Megyeszékhely</i>	4,5	20,8	74,7	100,0
<i>Egyéb város</i>	6,3	34,6	59,0	100,0
<i>Község</i>	20,1	37,1	42,8	100,0
<i>Ország</i>	15,2	34,2	50,6	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,277	

Régió	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>	25,0	37,5	37,5	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	13,2	30,2	56,6	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	6,1	43,9	50,0	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	4,3	47,9	47,9	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	10,8	10,0	79,2	100,0
<i>Észak-Alföld</i>	15,6	32,6	51,8	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	13,8	38,5	47,7	100,0
Mind	15,2	34,4	50,5	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,219	

Nem	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>	16,7	33,6	49,7	100,0
<i>Nő</i>	13,9	34,9	51,3	100,0
Mind	15,2	34,3	50,5	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,473	Cramer's V:	0,039	

Korcsoport	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>18–29 éves</i>	16,2	35,8	48,0	100,0
<i>30–39 éves</i>	17,2	34,4	48,4	100,0
<i>40–49 éves</i>	14,5	30,8	54,7	100,0
<i>50–59 éves</i>	17,4	31,4	51,2	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>	12,1	37,1	50,7	100,0
Mind	15,2	34,3	50,5	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,691	Cramer's V:	0,054	

Iskolai végzettség		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Max. 8 általános		8,1	31,4	60,5	100,0
Szakk munkásképző		16,2	38,9	44,9	100,0
Szakközépiskola, gimnázium		18,2	34,7	47,1	100,0
Főiskola, egyetem		19,5	32,2	48,3	100,0
Mind		15,2	34,3	50,6	100,0
Szignifikanciaszint:	0,001	Cramer's V:	0,109		

ESOMAR-státusz		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
A		18,3	45,0	36,7	100,0
B		20,6	27,0	52,5	100,0
C		14,1	38,2	47,8	100,0
D		18,4	41,4	40,2	100,0
E		12,9	31,6	55,4	100,0
Mind		15,2	34,3	50,5	100,0
Szignifikanciaszint:	0,013	Cramer's V:	0,100		

Participációs csoport		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Passzív		15,2	32,5	52,3	100,0
Csak választó		16,6	39,5	43,9	100,0
„Aktív”		12,6	32,2	55,2	100,0
Mind		15,3	34,1	50,6	100,0
Szignifikanciaszint:	0,216	Cramer's V:	0,055		

Önkormányzati feladat-e a környezetgondozás, köztisztaság biztosítása?

Települési szint		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Budapest		13,6	36,9	49,4	100,0
Megyeszékhely		4,5	24,3	71,2	100,0
Egyéb város		5,1	23,6	71,3	100,0
Község		2,1	26,0	71,9	100,0
Ország		5,7	26,8	67,5	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,153		

Régió	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>	11,4	31,0	57,7	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	4,7	31,1	64,2	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	3,1	24,5	72,4	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	4,3	41,9	53,8	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	2,5	5,0	92,4	100,0
<i>Észak-Alföld</i>	6,4	29,8	63,8	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	0,8	21,2	78,0	100,0
Mind	5,9	26,7	67,4	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,202	

Nem	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>	5,8	24,5	69,7	100,0
<i>Nő</i>	5,6	28,8	65,6	100,0
Mind	5,7	26,8	67,5	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,312	Cramer's V:	0,049	

Korcsoport	Nem önkormányzati feladat	Részen önkor- mányzati feladat	Igen, önkor- mányzati feladat	
<i>18–29 éves</i>	7,8	29,1	63,1	100,0
<i>30–39 éves</i>	6,5	25,3	68,3	100,0
<i>40–49 éves</i>	7,5	25,5	67,1	100,0
<i>50–59 éves</i>	4,7	27,3	68,0	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>	3,7	26,9	69,4	100,0
Mind	5,8	26,8	67,4	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,653	Cramer's V:	0,055	

Iskolai végzettség	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Max. 8 általános</i>	2,6	24,9	72,5	100,0
<i>Szakk munkásképző</i>	6,0	26,6	67,4	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	7,1	29,1	63,8	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>	8,1	25,4	66,5	100,0
Mind	5,8	26,7	67,5	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,123	Cramer's V:	0,072	

ESOMAR-státusz	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>A</i>	13,3	33,3	53,3	100,0
<i>B</i>	9,3	25,7	65,0	100,0
<i>C</i>	6,0	28,4	65,6	100,0
<i>D</i>	5,7	26,4	67,8	100,0
<i>E</i>	3,5	25,2	71,3	100,0
Mind	5,8	26,7	67,5	100,0
Szignifikanciaszint:	0,025	Cramer's V:	0,095	

Participációs csoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Passzív</i>	7,2	29,5	63,2	100,0
<i>Csak választó</i>	0,9	19,9	79,2	100,0
<i>„Aktív”</i>	7,1	22,4	70,6	100,0
Mind	5,7	26,6	67,6	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,114	

Önkormányzati feladat-e az úthálózat építése és karbantartása?

Települési szint	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Budapest</i>	21,8%	47,1%	31,0%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>	6,2%	39,0%	54,8%	100,0
<i>Egyéb város</i>	10,5%	43,5%	45,9%	100,0
<i>Község</i>	10,3%	41,1%	48,6%	100,0
<i>Ország</i>	11,7%	42,7%	45,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,133	

Régió	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>	16,8%	43,7%	39,4%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	12,4%	36,2%	51,4%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	11,3%	37,1%	51,5%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	16,3%	53,3%	30,4%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	3,4%	31,6%	65,0%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>	9,3%	48,6%	42,1%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	6,9%	46,2%	46,9%	100,0
Mind	11,7%	42,7%	45,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,154	

Nem		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>		13,2%	39,5%	47,3%	100,0
<i>Nő</i>		10,4%	45,4%	44,2%	100,0
Mind		11,7%	42,7%	45,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,132	Cramer's V:	0,065		

Korcsoport		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>18–29 éves</i>		9,1%	47,2%	43,8%	100,0
<i>30–39 éves</i>		12,4%	48,6%	38,9%	100,0
<i>40–49 éves</i>		14,9%	40,4%	44,7%	100,0
<i>50–59 éves</i>		11,7%	40,4%	48,0%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		11,0%	38,2%	50,7%	100,0
Mind		11,7%	42,6%	45,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,237	Cramer's V:	0,073		

Iskolai végzettség		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Max. 8 általános</i>		5,9%	37,9%	56,1%	100,0
<i>Szakmunkásképző</i>		11,1%	47,2%	41,7%	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>		14,9%	40,6%	44,5%	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>		15,7%	47,7%	36,6%	100,0
Mind		11,7%	42,6%	45,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,128		

ESOMAR-státusz		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>A</i>		16,9%	45,8%	37,3%	100,0
<i>B</i>		15,2%	47,8%	37,0%	100,0
<i>C</i>		12,9%	43,0%	44,2%	100,0
<i>D</i>		15,1%	41,9%	43,0%	100,0
<i>E</i>		8,3%	40,5%	51,2%	100,0
Mind		11,6%	42,6%	45,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,042	Cramer's V:	0,091		

Participációs csoport		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Passzív</i>		13,3%	41,0%	45,7%	100,0
<i>Csak választó</i>		8,1%	45,7%	46,2%	100,0
<i>„Aktív”</i>		9,5%	47,6%	42,9%	100,0
Mind		11,8%	42,6%	45,6%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,27	Cramer's V:	0,055		

Önkormányzati feladat-e a csatornahálózat kiépítése és karbantartása?

Települési szint		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Budapest</i>		21,8%	42,0%	36,2%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>		4,5%	35,0%	60,5%	100,0
<i>Egyéb város</i>		10,2%	30,0%	59,8%	100,0
<i>Község</i>		9,3%	36,2%	54,5%	100,0
<i>Ország</i>		11,0%	34,9%	54,1%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,152		

Régió		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>		16,1%	37,3%	46,6%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>		12,5%	30,8%	56,7%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>		6,3%	37,5%	56,3%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>		13,3%	52,2%	34,4%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>		6,8%	22,2%	70,9%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>		7,9%	32,4%	59,7%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>		6,2%	33,1%	60,8%	100,0
Mind		10,8%	34,9%	54,3%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,158		

Nem		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>		11,2%	32,1%	56,7%	100,0
<i>Nő</i>		11,0%	37,5%	51,5%	100,0
Mind		11,1%	35,0%	53,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,203	Cramer's V:	0,058		

Korcsoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
18–29 éves	6,3%	39,8%	54,0%	100,0
30–39 éves	13,0%	35,1%	51,9%	100,0
40–49 éves	12,6%	31,4%	56,0%	100,0
50–59 éves	14,7%	34,1%	51,2%	100,0
60 éves és idősebb	9,3%	34,2%	56,5%	100,0
Mind	10,9%	34,9%	54,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,256	Cramer's V:	0,073	

Iskolai végzettség	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Max. 8 általános	5,7%	34,5%	59,8%	100,0
Szakmunkásképző	14,4%	35,6%	50,0%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	10,7%	35,8%	53,4%	100,0
Főiskola, egyetem	15,1%	33,1%	51,7%	100,0
Mind	10,9%	34,9%	54,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,025	Cramer's V:	0,087	

ESOMAR-státusz	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
A	20,3%	37,3%	42,4%	100,0
B	14,4%	31,7%	54,0%	100,0
C	8,0%	35,7%	56,2%	100,0
D	17,6%	38,8%	43,5%	100,0
E	9,1%	34,2%	56,7%	100,0
Mind	11,1%	34,8%	54,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,023	Cramer's V:	0,096	

Participációs csoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Passzív	11,7%	36,9%	51,4%	100,0
Csak választó	10,2%	28,4%	61,3%	100,0
„Aktív”	8,5%	32,9%	58,5%	100,0
Mind	11,1%	34,6%	54,3%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,103	Cramer's V:	0,064	

Önkormányzati feladat-e a közvilágítás biztosítása?

Települési szint	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Budapest</i>	25,6%	37,5%	36,9%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>	5,6%	24,3%	70,1%	100,0
<i>Egyéb város</i>	9,3%	25,6%	65,1%	100,0
<i>Község</i>	6,7%	32,0%	61,3%	100,0
<i>Ország</i>	10,8%	29,4%	59,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,194	

Régió	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>	16,7%	33,7%	49,6%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	6,7%	34,6%	58,7%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	6,0%	27,0%	67,0%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	16,1%	39,8%	44,1%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	7,7%	11,1%	81,2%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>	10,8%	28,1%	61,2%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	3,1%	29,5%	67,4%	100,0
Mind	10,7%	29,6%	59,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,181	

Nem	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>	9,3%	27,9%	62,7%	100,0
<i>Nő</i>	12,4%	30,8%	56,8%	100,0
Mind	11,0%	29,5%	59,5%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,119	Cramer's V:	0,066	

Korcsoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>18–29 éves</i>	9,0%	30,9%	60,1%	100,0
<i>30–39 éves</i>	12,4%	32,8%	54,8%	100,0
<i>40–49 éves</i>	9,4%	28,9%	61,6%	100,0
<i>50–59 éves</i>	7,6%	29,8%	62,6%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>	13,9%	26,3%	59,9%	100,0
Mind	10,8%	29,4%	59,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,424	Cramer's V:	0,065	

Iskolai végzettség		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Max. 8 általános		13,3%	28,4%	58,3%	100,0
Szakk munkásképző		11,1%	30,1%	58,8%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium		8,1%	31,8%	60,1%	100,0
Főiskola, egyetem		11,6%	26,0%	62,4%	100,0
Mind		10,8%	29,4%	59,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,488	Cramer's V:	0,053		

ESOMAR-státusz		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
A		13,3%	31,7%	55,0%	100,0
B		10,1%	27,3%	62,6%	100,0
C		7,2%	32,9%	59,8%	100,0
D		17,2%	27,6%	55,2%	100,0
E		11,6%	28,2%	60,2%	100,0
Mind		10,9%	29,5%	59,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,318	Cramer's V:	0,069		

Participációs csoport		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Passzív		13,4%	30,4%	56,2%	100,0
Csak választó		5,8%	28,4%	65,8%	100,0
„Aktív”		6,0%	22,6%	71,4%	100,0
Mind		11,0%	29,3%	59,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,002	Cramer's V:	0,95		

Önkormányzati feladat-e az egészségügyi ellátás biztosítása?

Települési szint		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Budapest		25,9%	42,5%	31,6%	100,0
Megyeszékhely		14,2%	42,0%	43,8%	100,0
Egyéb város		15,1%	35,8%	49,1%	100,0
Község		7,9%	34,8%	57,3%	100,0
Ország		14,8%	37,9%	47,3%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,148		

Régió	Nem önkormányzati feladat	Részb önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>	19,7%	43,0%	37,3%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	16,2%	34,3%	49,5%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	16,3%	43,9%	39,8%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	12,2%	35,6%	52,2%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	9,4%	24,8%	65,8%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>	16,5%	37,4%	46,0%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	6,3%	38,3%	55,5%	100,0
Mind	14,7%	37,8%	47,5%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,146	

Nem	Nem önkormányzati feladat	Részb önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>	14,5%	35,5%	50,0%	100,0
<i>Nő</i>	15,1%	39,8%	45,1%	100,0
Mind	14,8%	37,8%	47,4%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,288	Cramer's V:	0,051	

Korcsop ort	Nem önkormányzati feladat	Részb önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>18–29 éves</i>	12,5%	41,5%	46,0%	100,0
<i>30–39 éves</i>	18,4%	38,4%	43,2%	100,0
<i>40–49 éves</i>	15,0%	38,8%	46,3%	100,0
<i>50–59 éves</i>	10,0%	37,1%	52,9%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>	16,7%	34,8%	48,5%	100,0
Mind	14,8%	37,8%	47,5%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,357	Cramer's V:	0,068	

Iskolai végzettség	Nem önkormányzati feladat	Részb önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Max. 8 általános</i>	12,7%	33,3%	53,9%	100,0
<i>Szakk munkásképző</i>	13,5%	38,1%	48,4%	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	15,6%	42,0%	42,3%	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>	18,1%	36,8%	45,0%	100,0
Mind	14,8%	37,8%	47,4%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,140	Cramer's V:	0,071	

ESOMAR-státusz	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>A</i>	18,6%	37,3%	44,1%	100,0
<i>B</i>	20,3%	42,0%	37,7%	100,0
<i>C</i>	15,3%	41,0%	43,8%	100,0
<i>D</i>	20,0%	35,3%	44,7%	100,0
<i>E</i>	11,0%	35,4%	53,6%	100,0
Mind	14,7%	37,9%	47,4%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,017	Cramer's V:	0,098	

Participációs csoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Passzív</i>	14,8%	37,7%	47,5%	100,0
<i>Csak választó</i>	13,9%	38,6%	47,5%	100,0
<i>„Aktív”</i>	19,0%	34,5%	46,4%	100,0
Mind	14,9%	37,6%	47,4%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,842	Cramer's V:	0,027	

Önkormányzati feladat-e a bölcsődei, óvodai ellátás biztosítása?

Települési szint	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Budapest</i>	14,8%	42,0%	43,2%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>	5,1%	41,5%	53,4%	100,0
<i>Egyéb város</i>	6,3%	30,2%	63,4%	100,0
<i>Község</i>	4,9%	29,0%	66,1%	100,0
<i>Ország</i>	7,2%	34,1%	58,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,142	

Régió	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>	10,7%	41,3%	48,0%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	5,8%	24,3%	69,9%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	9,3%	41,2%	49,5%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	5,4%	42,4%	52,2%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	6,0%	21,4%	72,6%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>	6,4%	35,7%	57,9%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	2,3%	24,8%	72,9%	100,0
Mind	7,2%	34,1%	58,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,158	

Nem	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>	7,6%	32,4%	60,0%	100,0
<i>Nő</i>	6,9%	35,8%	57,3%	100,0
Mind	7,2%	34,2%	58,5%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,543	Cramer's V:	0,036	

Korcsoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>18–29 éves</i>	9,1%	36,6%	54,3%	100,0
<i>30–39 éves</i>	3,8%	40,8%	55,4%	100,0
<i>40–49 éves</i>	7,5%	32,1%	60,4%	100,0
<i>50–59 éves</i>	5,3%	31,8%	62,9%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>	9,1%	30,7%	60,2%	100,0
Mind	7,2%	34,1%	58,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,155	Cramer's V:	0,079	

Iskolai végzettség	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Max. 8 általános</i>	7,7%	25,8%	66,4%	100,0
<i>Szakmunkásképző</i>	2,8%	33,5%	63,7%	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	6,8%	41,7%	51,5%	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>	12,8%	34,3%	52,9%	100,0
Mind	7,3%	34,1%	58,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,128	

ESOMAR-státusz	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>A</i>	10,0%	43,3%	46,7%	100,0
<i>B</i>	14,5%	37,7%	47,8%	100,0
<i>C</i>	6,0%	38,7%	55,2%	100,0
<i>D</i>	14,0%	26,7%	59,3%	100,0
<i>E</i>	3,7%	30,6%	65,7%	100,0
Mind	7,2%	34,1%	58,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,143	

Participációs csoport		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Passzív</i>		8,1%	34,8%	57,1%	100,0
<i>Csak választó</i>		4,0%	32,1%	63,8%	100,0
<i>„Aktív”</i>		9,5%	33,3%	57,1%	100,0
Mind		7,3%	34,0%	58,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,188	Cramer's V:	0,057		

Önkormányzati feladat-e az általános és középiskolák működtetése, az oktatás biztosítása?

Települési szint		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Budapest</i>		18,5%	50,3%	31,2%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>		13,1%	39,8%	47,2%	100,0
<i>Egyéb város</i>		8,4%	36,6%	55,0%	100,0
<i>Község</i>		6,1%	41,2%	52,7%	100,0
<i>Ország</i>		10,4%	41,0%	48,6%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,141		

Régió		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>		14,7%	48,0%	37,3%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>		8,7%	30,8%	60,6%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>		12,2%	43,9%	43,9%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>		9,9%	50,5%	39,6%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>		8,5%	24,8%	66,7%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>		7,9%	45,3%	46,8%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>		6,2%	34,6%	59,2%	100,0
Mind		10,4%	40,9%	48,6%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,162		

Nem		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>		11,8%	39,3%	48,9%	100,0
<i>Nő</i>		9,5%	42,4%	48,2%	100,0
Mind		10,6%	40,9%	48,5%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,399	Cramer's V:	0,044		

Korcsoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
18–29 éves	8,0%	38,6%	53,4%	100,0
30–39 éves	10,3%	48,1%	41,6%	100,0
40–49 éves	11,9%	39,6%	48,4%	100,0
50–59 éves	12,9%	37,1%	50,0%	100,0
60 éves és idősebb	9,3%	40,5%	50,2%	100,0
Mind	10,3%	40,9%	48,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,350	Cramer's V:	0,068	

Iskolai végzettség	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Max. 8 általános	5,6%	35,6%	58,8%	100,0
Szakmunkásképző	6,5%	38,9%	54,6%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	14,9%	45,1%	39,9%	100,0
Főiskola, egyetem	15,2%	43,9%	40,9%	100,0
Mind	10,5%	40,9%	48,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,138	

ESOMAR-státusz	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
A	10,5%	45,6%	43,9%	100,0
B	19,4%	46,8%	33,8%	100,0
C	13,7%	42,7%	43,5%	100,0
D	14,1%	37,6%	48,2%	100,0
E	4,7%	38,0%	57,3%	100,0
Mind	10,3%	40,9%	48,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,154	

Participációs csoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Passzív	9,6%	39,3%	51,2%	100,0
Csak választó	12,5%	47,3%	40,2%	100,0
„Aktív”	11,9%	38,1%	50,0%	100,0
Mind	10,5%	41,0%	48,5%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,073	Cramer's V:	0,067	

Önkormányzati feladat-e a munkahelyek létesítése?

Települési szint	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Budapest</i>	26,4%	46,6%	27,0%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>	14,3%	42,3%	43,4%	100,0
<i>Egyéb város</i>	15,6%	39,9%	44,4%	100,0
<i>Község</i>	11,0%	44,1%	44,8%	100,0
<i>Ország</i>	16,0%	42,8%	41,2%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,121	

Régió	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>	24,4%	41,9%	33,7%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	17,3%	33,7%	49,0%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	16,5%	36,1%	47,4%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	16,5%	47,3%	36,3%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	12,0%	29,1%	59,0%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>	8,6%	56,8%	34,5%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	7,7%	50,8%	41,5%	100,0
Mind	16,0%	42,7%	41,3%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,174	

Nem	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>	15,6%	43,0%	41,4%	100,0
<i>Nő</i>	16,4%	42,6%	41,0%	100,0
Mind	16,0%	42,8%	41,2%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,937	Cramer's V:	0,012	

Korcsoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>18–29 éves</i>	13,7%	41,7%	44,6%	100,0
<i>30–39 éves</i>	18,3%	48,9%	32,8%	100,0
<i>40–49 éves</i>	18,9%	41,5%	39,6%	100,0
<i>50–59 éves</i>	12,9%	43,9%	43,3%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>	16,2%	39,3%	44,5%	100,0
Mind	16,0%	42,8%	41,2%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,248	Cramer's V:	0,073	

Iskolai végzettség		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Max. 8 általános		8,6%	34,3%	57,1%	100,0
Szakk munkásképző		19,4%	44,4%	36,1%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium		19,5%	46,9%	33,6%	100,0
Főiskola, egyetem		17,4%	45,9%	36,6%	100,0
Mind		16,1%	42,7%	41,2%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,149		

ESOMAR-státusz		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
A		20,3%	45,8%	33,9%	100,0
B		18,0%	48,9%	33,1%	100,0
C		18,1%	45,4%	36,5%	100,0
D		20,0%	36,5%	43,5%	100,0
E		13,0%	39,9%	47,1%	100,0
Mind		16,1%	42,7%	41,2%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,037	Cramer's V:	0,092		

Participációs csoport		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, ez önkormányzati feladat	
Passzív		17,4%	38,7%	43,9%	100,0
Csak választó		12,9%	54,0%	33,0%	100,0
„Aktív”		14,3%	41,7%	44,0%	100,0
Mind		16,1%	42,5%	41,4%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,003	Cramer's V:	0,093		

Önkormányzati feladat-e a személyszállítás, hulladékgazdálkodás megszervezése?

Települési szint		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Budapest		24,3%	31,2%	44,5%	100,0
Megyeszékhely		9,1%	23,9%	67,0%	100,0
Egyéb város		8,4%	26,8%	64,8%	100,0
Község		6,1%	29,6%	64,3%	100,0
Ország		10,7%	27,9%	61,4%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,160		

Régió	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>	17,6%	29,5%	52,9%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	15,4%	32,7%	51,9%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	9,2%	29,6%	61,2%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	5,5%	37,4%	57,1%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	6,0%	6,9%	87,1%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>	6,5%	32,4%	61,2%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	6,1%	25,2%	68,7%	100,0
Mind	10,8%	27,7%	61,5%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,187	

Nem	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>	9,8%	26,0%	64,2%	100,0
<i>Nő</i>	11,8%	29,4%	58,8%	100,0
Mind	10,9%	27,8%	61,3%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,222	Cramer's V:	0,056	

Korcsoport	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>18–29 éves</i>	7,4%	30,7%	61,9%	100,0
<i>30–39 éves</i>	13,4%	31,7%	54,8%	100,0
<i>40–49 éves</i>	10,1%	27,0%	62,9%	100,0
<i>50–59 éves</i>	12,4%	24,3%	63,3%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>	10,4%	25,9%	63,7%	100,0
Mind	10,7%	27,8%	61,5%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,429	Cramer's V:	0,065	

Iskolai végzettség	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Max. 8 általános</i>	7,1%	27,0%	65,9%	100,0
<i>Szakmunkásképző</i>	10,6%	28,7%	60,6%	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	12,7%	28,9%	58,4%	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>	13,5%	26,3%	60,2%	100,0
Mind	10,8%	27,9%	61,3%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,299	Cramer's V:	0,061	

ESOMAR-státusz	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>A</i>	10,5%	26,3%	63,2%	100,0
<i>B</i>	16,5%	27,3%	56,1%	100,0
<i>C</i>	9,2%	30,9%	59,8%	100,0
<i>D</i>	14,1%	21,2%	64,7%	100,0
<i>E</i>	9,1%	27,5%	63,4%	100,0
Mind	10,7%	27,7%	61,5%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,241	Cramer's V:	0,073	

Participációs csoport	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Passzív</i>	11,7%	29,8%	58,4%	100,0
<i>Csak választó</i>	9,8%	23,6%	66,7%	100,0
<i>„Aktív”</i>	7,1%	20,0%	72,9%	100,0
Mind	10,9%	27,5%	61,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,042	Cramer's V:	0,072	

Önkormányzati feladat-e a közüzemi szolgáltatások (áram, víz, gáz) biztosítása a háztartások számára?

Települési szint	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, ez önkormányzati feladat	
<i>Budapest</i>	37,2%	40,7%	22,1%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>	10,2%	34,7%	55,1%	100,0
<i>Egyéb város</i>	25,6%	29,8%	44,6%	100,0
<i>Község</i>	26,3%	30,2%	43,4%	100,0
<i>Ország</i>	25,1%	32,8%	42,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,169	

Régió	Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>	33,2%	35,4%	31,4%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	16,3%	38,5%	45,2%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	14,3%	33,7%	52,0%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	28,3%	43,5%	28,3%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	16,4%	14,7%	69,0%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>	20,1%	37,4%	42,4%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	32,6%	26,4%	41,1%	100,0
Mind	24,9%	32,9%	42,2%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,200	

Nem		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>		28,6%	30,4%	40,9%	100,0
<i>Nő</i>		22,0%	34,9%	43,1%	100,0
Mind		25,1%	32,8%	42,1%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,051	Cramer's V:	0,079		

Korcsoport		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>18–29 éves</i>		16,0%	38,9%	45,1%	100,0
<i>30–39 éves</i>		31,2%	30,6%	38,2%	100,0
<i>40–49 éves</i>		32,9%	29,1%	38,0%	100,0
<i>50–59 éves</i>		29,4%	31,2%	39,4%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		19,2%	33,6%	47,2%	100,0
Mind		25,0%	32,8%	42,2%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,002	Cramer's V:	0,112		

Iskolai végzettség		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Max. 8 általános</i>		14,1%	31,2%	54,6%	100,0
<i>Szakmunkásképző</i>		32,6%	29,3%	38,1%	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>		28,0%	34,5%	37,5%	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>		26,9%	36,8%	36,3%	100,0
Mind		24,9%	32,8%	42,2%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,135		

ESOMAR-státusz		Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>A</i>		27,6%	37,9%	34,5%	100,0
<i>B</i>		28,3%	41,3%	30,4%	100,0
<i>C</i>		26,6%	32,7%	40,7%	100,0
<i>D</i>		28,2%	30,6%	41,2%	100,0
<i>E</i>		22,0%	30,2%	47,8%	100,0
Mind		25,0%	32,9%	42,1%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,041	Cramer's V:	0,092		

Participációs csoport		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Passzív</i>		19,8%	35,8%	44,4%	100,0
<i>Csak választó</i>		38,8%	27,7%	33,5%	100,0
<i>„Aktív”</i>		29,8%	22,6%	47,6%	100,0
Mind		25,1%	32,7%	42,2%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:		0,138	

Önkormányzati feladat-e a helyi közfoglalkoztatás?

Települési szint		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Budapest</i>		10,4%	38,7%	50,9%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>		1,7%	27,3%	71,0%	100,0
<i>Egyéb város</i>		4,8%	22,4%	72,7%	100,0
<i>Község</i>		0,7%	17,5%	81,8%	100,0
<i>Ország</i>		4,1%	24,8%	71,1%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:		0,181	

Régió		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>		7,5%	36,2%	56,3%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>		1,9%	25,7%	72,4%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>		5,1%	26,5%	68,4%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>		1,1%	20,5%	78,4%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>			4,3%	95,7%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>		3,6%	24,3%	72,1%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>		3,1%	20,8%	76,2%	100,0
Mind		4,0%	24,9%	71,2%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:		0,195	

Nem		Nem önkormányzati feladat	Részen önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>		2,7%	24,8%	72,5%	100,0
<i>Nő</i>		5,4%	25,0%	69,5%	100,0
Mind		4,2%	24,9%	70,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,095	Cramer's V:		0,070	

Korcsoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
18–29 éves	2,8%	34,1%	63,1%	100,0
30–39 éves	3,8%	24,7%	71,5%	100,0
40–49 éves	5,0%	25,8%	69,2%	100,0
50–59 éves	4,8%	23,2%	72,0%	100,0
60 éves és idősebb	4,1%	19,3%	76,6%	100,0
Mind	4,1%	24,8%	71,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,090	Cramer's V:	0,085	

Iskolai végzettség	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Max. 8 általános	3,0%	19,2%	77,8%	100,0
Szakmunkásképző	3,7%	22,1%	74,2%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	4,9%	30,9%	64,2%	100,0
Főiskola, egyetem	5,3%	25,9%	68,8%	100,0
Mind	4,2%	24,8%	71,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,022	Cramer's V:	0,088	

ESOMAR-státusz	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
A	5,3%	29,8%	64,9%	100,0
B	6,5%	32,4%	61,2%	100,0
C	4,0%	29,7%	66,3%	100,0
D	4,7%	17,6%	77,6%	100,0
E	3,0%	20,5%	76,5%	100,0
Mind	4,1%	24,9%	71,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,011	Cramer's V:	0,102	

Participációs csoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
Passzív	4,5%	29,6%	65,9%	100,0
Csak választó	2,2%	13,8%	84,0%	100,0
„Aktív”	7,1%	16,7%	76,2%	100,0
Mind	4,2%	24,7%	71,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,128	

Önkormányzati feladat-e a pénzbeli szociális ellátás?

Települési szint	Nem önkormányzati feladat	Részb önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Budapest</i>	12,7%	35,3%	52,0%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>	2,8%	40,9%	56,3%	100,0
<i>Egyéb város</i>	6,9%	27,7%	65,4%	100,0
<i>Község</i>	4,3%	24,2%	71,5%	100,0
<i>Ország</i>	6,5%	30,5%	63,0%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,137	

Régió	Nem önkormányzati feladat	Részb önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Közép-Magyarország</i>	9,3%	36,6%	54,1%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	9,5%	26,7%	63,8%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	8,3%	41,7%	50,0%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	2,2%	20,7%	77,2%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	0,0%	18,1%	81,9%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>	6,5%	34,8%	58,7%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	5,4%	25,6%	69,0%	100,0
Mind	6,5%	30,5%	63,0%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,163	

Nem	Nem önkormányzati feladat	Részb önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Férfi</i>	5,9%	30,4%	63,7%	100,0
<i>Nő</i>	7,1%	30,7%	62,2%	100,0
Mind	6,5%	30,6%	62,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,703	Cramer's V:	0,027	

Korcsop ort	Nem önkormányzati feladat	Részb önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>18–29 éves</i>	4,6%	29,7%	65,7%	100,0
<i>30–39 éves</i>	7,5%	33,3%	59,1%	100,0
<i>40–49 éves</i>	7,0%	29,9%	63,1%	100,0
<i>50–59 éves</i>	8,4%	28,1%	63,5%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>	5,5%	30,5%	64,0%	100,0
Mind	6,5%	30,4%	63,1%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,836	Cramer's V:	0,047	

Iskolai végzettség	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Max. 8 általános</i>	5,2%	24,7%	70,0%	100,0
<i>Szakk munkásképző</i>	7,5%	29,7%	62,7%	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	7,2%	34,9%	58,0%	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>	5,3%	33,3%	61,4%	100,0
Mind	6,4%	30,6%	63,0%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,112	Cramer's V:	0,073	

ESOMAR-státusz	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>A</i>	6,9%	50,0%	43,1%	100,0
<i>B</i>	7,2%	30,2%	62,6%	100,0
<i>C</i>	6,0%	33,9%	60,1%	100,0
<i>D</i>	8,4%	26,5%	65,1%	100,0
<i>E</i>	6,1%	26,8%	67,1%	100,0
Mind	6,5%	30,5%	63,0%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,036	Cramer's V:	0,093	

Participációs csoport	Nem önkormányzati feladat	Részben önkormányzati feladat	Igen, önkormányzati feladat	
<i>Passzív</i>	6,6%	33,4%	59,9%	100,0
<i>Csak választó</i>	4,5%	22,1%	73,4%	100,0
<i>„Aktív”</i>	12,0%	28,9%	59,0%	100,0
Mind	6,6%	30,4%	63,0%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,002	Cramer's V:	0,095	

Önkormányzati feladat-e a közbiztonság biztosítása?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,60
<i>Megyeszékhely</i>	0,74
<i>Egyéb város</i>	0,73
<i>Község</i>	0,70
Mind	0,70
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,15

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,66
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,71
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,78
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,69
<i>Észak-Magyarország</i>	0,82
<i>Észak-Alföld</i>	0,65
<i>Dél-Alföld</i>	0,68
Mind	0,70
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,18

Megye	
<i>Budapest</i>	0,60
<i>Baranya</i>	0,64
<i>Bács-Kiskun</i>	0,65
<i>Békés</i>	0,70
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,69
<i>Csongrád</i>	0,68
<i>Fejér</i>	0,77
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,73
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,69
<i>Heves</i>	0,87
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,61
<i>Nógrád</i>	1,00
<i>Pest</i>	0,75
<i>Somogy</i>	0,73
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,65
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,58
<i>Tolna</i>	0,74
<i>Vas</i>	0,70
<i>Veszprém</i>	0,73
<i>Zala</i>	0,83
Mind	0,70
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,077
<i>Eta</i>	0,28

Nem	
<i>Férfi</i>	0,69
<i>Nő</i>	0,71
Mind	0,70
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,383
<i>Eta</i>	0,03

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,72
<i>30–39 éves</i>	0,64
<i>40–49 éves</i>	0,70
<i>50–59 éves</i>	0,69
<i>60 éves és idősebb</i>	0,73
Mind	0,70
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,079
<i>Eta</i>	0,09

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,78
<i>Szakmunkásképző</i>	0,65
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,67
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,69
Mind	0,70
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,16

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,65
<i>B</i>	0,66
<i>C</i>	0,68
<i>D</i>	0,66
<i>E</i>	0,74
Mind	0,70
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,020
<i>Eta</i>	0,11

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,72
<i>Csak választó</i>	0,64
<i>„Aktív”</i>	0,71
Mind	0,70
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,012
<i>Eta</i>	0,10

Önkormányzati feladat-e a tömegközlekedés biztosítása?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,44
<i>Megyeszékhely</i>	0,85
<i>Egyéb város</i>	0,76
<i>Község</i>	0,61
Mind	0,68
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,39

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,56
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,72
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,72
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,72
<i>Észak-Magyarország</i>	0,84
<i>Észak-Alföld</i>	0,68
<i>Dél-Alföld</i>	0,67
Mind	0,68
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,24

Megye	
<i>Budapest</i>	0,44
<i>Baranya</i>	0,63
<i>Bács-Kiskun</i>	0,60
<i>Békés</i>	0,59
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,68
<i>Csongrád</i>	0,83
<i>Fejér</i>	0,70
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,66
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,72
<i>Heves</i>	0,99
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,63
<i>Nógrád</i>	0,99
<i>Pest</i>	0,77
<i>Somogy</i>	0,81
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,63
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,69
<i>Tolna</i>	0,80
<i>Vas</i>	0,81
<i>Veszprém</i>	0,83
<i>Zala</i>	0,69
Mind	0,68
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,41

Nem	
<i>Férfi</i>	0,66
<i>Nő</i>	0,69
Mind	0,68
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,347
<i>Eta</i>	0,03

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,66
<i>30–39 éves</i>	0,66
<i>40–49 éves</i>	0,70
<i>50–59 éves</i>	0,67
<i>60 éves és idősebb</i>	0,69
Mind	0,68
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,648
<i>Eta</i>	0,05

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,76
<i>Szakmunkásképző</i>	0,64
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,65
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,64
Mind	0,68
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,15

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,59
<i>B</i>	0,66
<i>C</i>	0,67
<i>D</i>	0,61
<i>E</i>	0,71
Mind	0,68
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,026
<i>Eta</i>	0,11

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,69
<i>Csak választó</i>	0,64
<i>„Aktív”</i>	0,72
Mind	0,68
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,137
<i>Eta</i>	0,06

Önkormányzati feladat-e a környezetgondozás, köztisztaság biztosítása?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,68
<i>Megyeszékhely</i>	0,83
<i>Egyéb város</i>	0,83
<i>Község</i>	0,85
Mind	0,81
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,21

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,73
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,80
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,84
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,75
<i>Észak-Magyarország</i>	0,95
<i>Észak-Alföld</i>	0,79
<i>Dél-Alföld</i>	0,89
Mind	0,81
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,25

Megye	
<i>Budapest</i>	0,68
<i>Baranya</i>	0,73
<i>Bács-Kiskun</i>	0,82
<i>Békés</i>	0,98
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,93
<i>Csongrád</i>	0,89
<i>Fejér</i>	0,96
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,72
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,79
<i>Heves</i>	0,96
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,77
<i>Nógrád</i>	1,00
<i>Pest</i>	0,82
<i>Somogy</i>	0,80
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,87
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,68
<i>Tolna</i>	0,74
<i>Vas</i>	0,83
<i>Veszprém</i>	0,67
<i>Zala</i>	0,88
Mind	0,81
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,35

Nem	
<i>Férfi</i>	0,82
<i>Nő</i>	0,80
Mind	0,81
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,300
<i>Eta</i>	0,03

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,78
<i>30–39 éves</i>	0,81
<i>40–49 éves</i>	0,80
<i>50–59 éves</i>	0,82
<i>60 éves és idősebb</i>	0,83
Mind	0,81
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,438
<i>Eta</i>	0,06

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,85
<i>Szakmunkásképző</i>	0,81
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,78
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,79
Mind	0,81
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,037
<i>Eta</i>	0,09

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,70
<i>B</i>	0,78
<i>C</i>	0,80
<i>D</i>	0,81
<i>E</i>	0,84
Mind	0,81
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,008
<i>Eta</i>	0,12

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,78
<i>Csak választó</i>	0,89
<i>„Aktív”</i>	0,82
Mind	0,81
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,16

Önkormányzati feladat-e az úthálózat építése és karbantartása?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,54
<i>Megyeszékhely</i>	0,74
<i>Egyéb város</i>	0,68
<i>Község</i>	0,69
Mind	0,67
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,18

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,61
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,70
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,69
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,57
<i>Észak-Magyarország</i>	0,80
<i>Észak-Alföld</i>	0,66
<i>Dél-Alföld</i>	0,70
Mind	0,67
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,19

Megye	
<i>Budapest</i>	0,54
<i>Baranya</i>	0,56
<i>Bács-Kiskun</i>	0,73
<i>Békés</i>	0,67
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,68
<i>Csongrád</i>	0,68
<i>Fejér</i>	0,75
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,63
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,70
<i>Heves</i>	0,90
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,64
<i>Nógrád</i>	0,94
<i>Pest</i>	0,72
<i>Somogy</i>	0,64
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,70
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,56
<i>Tolna</i>	0,53
<i>Vas</i>	0,90
<i>Veszprém</i>	0,70
<i>Zala</i>	0,62
Mind	0,67
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,31

Nem	
<i>Férfi</i>	0,67
<i>Nő</i>	0,67
Mind	0,67
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,939
<i>Eta</i>	0,00

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,67
<i>30–39 éves</i>	0,63
<i>40–49 éves</i>	0,65
<i>50–59 éves</i>	0,68
<i>60 éves és idősebb</i>	0,70
Mind	0,67
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,287
<i>Eta</i>	0,07

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,75
<i>Szakmunkásképző</i>	0,65
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,65
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,60
Mind	0,67
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,15

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,59
<i>B</i>	0,61
<i>C</i>	0,65
<i>D</i>	0,64
<i>E</i>	0,71
Mind	0,67
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,004
<i>Eta</i>	0,13

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,66
<i>Csak választó</i>	0,69
<i>„Aktív”</i>	0,66
Mind	0,67
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,600
<i>Eta</i>	0,03

Önkormányzati feladat-e a csatornahálózat kiépítése és karbantartása?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,57
<i>Megyeszékhely</i>	0,78
<i>Egyéb város</i>	0,75
<i>Község</i>	0,72
Mind	0,71
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,21

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,65
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,71
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,75
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,60
<i>Észak-Magyarország</i>	0,82
<i>Észak-Alföld</i>	0,75
<i>Dél-Alföld</i>	0,77
Mind	0,71
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,19

Megye	
<i>Budapest</i>	0,57
<i>Baranya</i>	0,58
<i>Bács-Kiskun</i>	0,76
<i>Békés</i>	0,78
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,69
<i>Csongrád</i>	0,77
<i>Fejér</i>	0,78
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,51
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,85
<i>Heves</i>	0,87
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,68
<i>Nógrád</i>	0,99
<i>Pest</i>	0,79
<i>Somogy</i>	0,70
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,73
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,64
<i>Tolna</i>	0,55
<i>Vas</i>	0,87
<i>Veszprém</i>	0,68
<i>Zala</i>	0,76
Mind	0,71
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,33

Nem	
<i>Férfi</i>	0,73
<i>Nő</i>	0,70
Mind	0,71
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,278
<i>Eta</i>	0,03

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,74
<i>30–39 éves</i>	0,69
<i>40–49 éves</i>	0,72
<i>50–59 éves</i>	0,68
<i>60 éves és idősebb</i>	0,73
Mind	0,71
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,386
<i>Eta</i>	0,07

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,77
<i>Szakmunkásképző</i>	0,68
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,71
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,68
Mind	0,71
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,012
<i>Eta</i>	0,11

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,61
<i>B</i>	0,70
<i>C</i>	0,74
<i>D</i>	0,63
<i>E</i>	0,74
Mind	0,71
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,007
<i>Eta</i>	0,12

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,70
<i>Csak választó</i>	0,75
<i>„Aktív”</i>	0,74
Mind	0,71
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,082
<i>Eta</i>	0,07

Önkormányzati feladat-e a közvilágítás biztosítása?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,56
<i>Megyeszékhely</i>	0,82
<i>Egyéb város</i>	0,78
<i>Község</i>	0,77
Mind	0,74
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,26

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,66
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,76
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,80
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,64
<i>Észak-Magyarország</i>	0,86
<i>Észak-Alföld</i>	0,75
<i>Dél-Alföld</i>	0,81
Mind	0,74
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,22

Megye	
<i>Budapest</i>	0,56
<i>Baranya</i>	0,63
<i>Bács-Kiskun</i>	0,76
<i>Békés</i>	0,83
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,82
<i>Csongrád</i>	0,86
<i>Fejér</i>	0,89
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,67
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,87
<i>Heves</i>	0,83
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,76
<i>Nógrád</i>	1,00
<i>Pest</i>	0,84
<i>Somogy</i>	0,85
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,67
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,67
<i>Tolna</i>	0,44
<i>Vas</i>	0,85
<i>Veszprém</i>	0,61
<i>Zala</i>	0,82
Mind	0,74
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,39

Nem	
<i>Férfi</i>	0,77
<i>Nő</i>	0,72
Mind	0,74
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,041
<i>Eta</i>	0,07

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,76
<i>30–39 éves</i>	0,71
<i>40–49 éves</i>	0,76
<i>50–59 éves</i>	0,77
<i>60 éves és idősebb</i>	0,73
Mind	0,74
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,399
<i>Eta</i>	0,06

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,72
<i>Szakmunkásképző</i>	0,74
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,76
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,75
Mind	0,74
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,636
<i>Eta</i>	

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,70
<i>B</i>	0,76
<i>C</i>	0,76
<i>D</i>	0,69
<i>E</i>	0,74
Mind	0,74
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,363
<i>Eta</i>	0,07

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,71
<i>Csak választó</i>	0,80
<i>„Aktív”</i>	0,82
Mind	0,74
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,13

Önkormányzati feladat-e az egészségügyi ellátás biztosítása?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,53
<i>Megyeszékhely</i>	0,64
<i>Egyéb város</i>	0,67
<i>Község</i>	0,75
Mind	0,66
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,20

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,59
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,66
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,62
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,70
<i>Észak-Magyarország</i>	0,78
<i>Észak-Alföld</i>	0,65
<i>Dél-Alföld</i>	0,74
Mind	0,66
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,19

Megye	
<i>Budapest</i>	0,53
<i>Baranya</i>	0,72
<i>Bács-Kiskun</i>	0,68
<i>Békés</i>	0,91
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,61
<i>Csongrád</i>	0,67
<i>Fejér</i>	0,80
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,72
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,80
<i>Heves</i>	0,91
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,55
<i>Nógrád</i>	0,94
<i>Pest</i>	0,68
<i>Somogy</i>	0,78
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,60
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,48
<i>Tolna</i>	0,57
<i>Vas</i>	0,50
<i>Veszprém</i>	0,62
<i>Zala</i>	0,64
Mind	0,66
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,35

Nem	
<i>Férfi</i>	0,68
<i>Nő</i>	0,65
Mind	0,66
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,243
<i>Eta</i>	0,04

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,67
<i>30–39 éves</i>	0,62
<i>40–49 éves</i>	0,66
<i>50–59 éves</i>	0,71
<i>60 éves és idősebb</i>	0,66
Mind	0,66
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,194
<i>Eta</i>	0,08

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,70
<i>Szakmunkásképző</i>	0,67
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,63
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,63
Mind	0,66
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,071
<i>Eta</i>	0,09

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,63
<i>B</i>	0,58
<i>C</i>	0,64
<i>D</i>	0,62
<i>E</i>	0,71
Mind	0,66
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,002
<i>Eta</i>	0,13

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,66
<i>Csak választó</i>	0,67
<i>„Aktív”</i>	0,64
Mind	0,66
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,800
<i>Eta</i>	0,02

Önkormányzati feladat-e a bölcsődei, óvodai ellátás biztosítása?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,64
<i>Megyeszékhely</i>	0,74
<i>Egyéb város</i>	0,78
<i>Község</i>	0,81
Mind	0,76
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,19

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,69
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,81
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,70
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,73
<i>Észak-Magyarország</i>	0,83
<i>Észak-Alföld</i>	0,76
<i>Dél-Alföld</i>	0,85
Mind	0,76
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,20

Megye	
<i>Budapest</i>	0,64
<i>Baranya</i>	0,75
<i>Bács-Kiskun</i>	0,78
<i>Békés</i>	0,95
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,72
<i>Csongrád</i>	0,84
<i>Fejér</i>	0,85
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,70
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,83
<i>Heves</i>	0,88
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,71
<i>Nógrád</i>	0,99
<i>Pest</i>	0,77
<i>Somogy</i>	0,74
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,80
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,59
<i>Tolna</i>	0,70
<i>Vas</i>	0,57
<i>Veszprém</i>	0,87
<i>Zala</i>	0,76
Mind	0,76
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,32

Nem	
<i>Férfi</i>	0,76
<i>Nő</i>	0,75
Mind	0,76
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,652
<i>Eta</i>	0,01

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,72
<i>30–39 éves</i>	0,75
<i>40–49 éves</i>	0,76
<i>50–59 éves</i>	0,79
<i>60 éves és idősebb</i>	0,76
Mind	0,76
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,470
<i>Eta</i>	0,06

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,79
<i>Szakmunkásképző</i>	0,80
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,72
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,70
Mind	0,76
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,14

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,68
<i>B</i>	0,66
<i>C</i>	0,74
<i>D</i>	0,72
<i>E</i>	0,81
Mind	0,76
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,17

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,74
<i>Csak választó</i>	0,80
<i>„Aktív”</i>	0,73
Mind	0,76
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,081
<i>Eta</i>	0,07

Önkormányzati feladat-e az általános és középiskolák működtetése, az oktatás biztosítása?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,56
<i>Megyeszékhely</i>	0,67
<i>Egyéb város</i>	0,73
<i>Község</i>	0,73
Mind	0,69
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,19

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,61
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,76
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,66
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,65
<i>Észak-Magyarország</i>	0,79
<i>Észak-Alföld</i>	0,69
<i>Dél-Alföld</i>	0,76
Mind	0,69
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,20

Megye	
<i>Budapest</i>	0,56
<i>Baranya</i>	0,63
<i>Bács-Kiskun</i>	0,75
<i>Békés</i>	0,83
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,63
<i>Csongrád</i>	0,72
<i>Fejér</i>	0,77
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,66
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,73
<i>Heves</i>	0,87
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,63
<i>Nógrád</i>	0,99
<i>Pest</i>	0,70
<i>Somogy</i>	0,68
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,71
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,61
<i>Tolna</i>	0,65
<i>Vas</i>	0,58
<i>Veszprém</i>	0,86
<i>Zala</i>	0,69
Mind	0,69
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,30

Nem	
<i>Férfi</i>	0,69
<i>Nő</i>	0,69
Mind	0,69
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,704
<i>Eta</i>	0,01

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,73
<i>30–39 éves</i>	0,66
<i>40–49 éves</i>	0,68
<i>50–59 éves</i>	0,68
<i>60 éves és idősebb</i>	0,70
Mind	0,69
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,328
<i>Eta</i>	0,07

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,76
<i>Szakmunkásképző</i>	0,74
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,62
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,63
Mind	0,69
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,19

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,66
<i>B</i>	0,57
<i>C</i>	0,65
<i>D</i>	0,67
<i>E</i>	0,76
Mind	0,69
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,21

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,71
<i>Csak választó</i>	0,64
<i>„Aktív”</i>	0,69
Mind	0,69
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,023
<i>Eta</i>	0,09

Önkormányzati feladat-e a munkahelyek létesítése?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,50
<i>Megyeszékhely</i>	0,64
<i>Egyéb város</i>	0,64
<i>Község</i>	0,67
Mind	0,63
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,16

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,55
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,66
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,65
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,60
<i>Észak-Magyarország</i>	0,73
<i>Észak-Alföld</i>	0,63
<i>Dél-Alföld</i>	0,67
Mind	0,63
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,17

Megye	
<i>Budapest</i>	0,50
<i>Baranya</i>	0,73
<i>Bács-Kiskun</i>	0,69
<i>Békés</i>	0,63
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,54
<i>Csongrád</i>	0,67
<i>Fejér</i>	0,69
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,67
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,64
<i>Heves</i>	0,86
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,54
<i>Nógrád</i>	0,96
<i>Pest</i>	0,62
<i>Somogy</i>	0,56
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,68
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,54
<i>Tolna</i>	0,37
<i>Vas</i>	0,57
<i>Veszprém</i>	0,74
<i>Zala</i>	0,68
Mind	0,63
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,31

Nem	
<i>Férfi</i>	0,63
<i>Nő</i>	0,62
Mind	0,63
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,777
<i>Eta</i>	0,01

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,65
<i>30–39 éves</i>	0,57
<i>40–49 éves</i>	0,60
<i>50–59 éves</i>	0,65
<i>60 éves és idősebb</i>	0,64
Mind	0,63
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,137
<i>Eta</i>	0,08

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,74
<i>Szakmunkásképző</i>	0,58
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,57
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,60
Mind	0,63
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,20

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,57
<i>B</i>	0,58
<i>C</i>	0,59
<i>D</i>	0,61
<i>E</i>	0,67
Mind	0,63
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,011
<i>Eta</i>	0,12

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,63
<i>Csak választó</i>	0,60
<i>„Aktív”</i>	0,65
Mind	0,63
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,431
<i>Eta</i>	0,04

Önkormányzati feladat-e a szemétszállítás, hulladékgazdálkodás megszervezése?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,60
<i>Megyeszékhely</i>	0,79
<i>Egyéb város</i>	0,78
<i>Község</i>	0,79
Mind	0,75
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,21

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,68
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,68
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,75
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,75
<i>Észak-Magyarország</i>	0,90
<i>Észak-Alföld</i>	0,77
<i>Dél-Alföld</i>	0,81
Mind	0,75
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,22

Megye	
<i>Budapest</i>	0,60
<i>Baranya</i>	0,72
<i>Bács-Kiskun</i>	0,81
<i>Békés</i>	0,77
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,88
<i>Csongrád</i>	0,85
<i>Fejér</i>	0,72
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,71
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,83
<i>Heves</i>	0,86
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,60
<i>Nógrád</i>	1,00
<i>Pest</i>	0,80
<i>Somogy</i>	0,79
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,81
<i>Szolnok (Jász-Nagykún-Szolnok)</i>	0,62
<i>Tolna</i>	0,76
<i>Vas</i>	0,86
<i>Veszprém</i>	0,71
<i>Zala</i>	0,72
Mind	0,75
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,30

Nem	
<i>Férfi</i>	0,77
<i>Nő</i>	0,73
Mind	0,75
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,099
<i>Eta</i>	0,05

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,77
<i>30–39 éves</i>	0,71
<i>40–49 éves</i>	0,76
<i>50–59 éves</i>	0,75
<i>60 éves és idősebb</i>	0,76
Mind	0,75
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,351
<i>Eta</i>	0,07

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,79
<i>Szakmunkásképző</i>	0,75
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,73
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,73
Mind	0,75
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,124
<i>Eta</i>	0,08

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,75
<i>B</i>	0,70
<i>C</i>	0,75
<i>D</i>	0,75
<i>E</i>	0,77
Mind	0,75
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,320
<i>Eta</i>	0,07

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,73
<i>Csak választó</i>	0,78
<i>„Aktív”</i>	0,83
Mind	0,75
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,020
<i>Eta</i>	0,09

Önkormányzati feladat-e a közüzei szolgáltatások (áram, víz, gáz) biztosítása a háztartások számára?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,43
<i>Megyeszékhely</i>	0,72
<i>Egyéb város</i>	0,59
<i>Község</i>	0,59
Mind	0,59
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,22

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,49
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,64
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,68
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,50
<i>Észak-Magyarország</i>	0,76
<i>Észak-Alföld</i>	0,61
<i>Dél-Alföld</i>	0,54
Mind	0,59
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,23

Megye	
<i>Budapest</i>	0,43
<i>Baranya</i>	0,58
<i>Bács-Kiskun</i>	0,54
<i>Békés</i>	0,50
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,55
<i>Csongrád</i>	0,59
<i>Fejér</i>	0,63
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,67
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,70
<i>Heves</i>	0,92
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,56
<i>Nógrád</i>	0,96
<i>Pest</i>	0,60
<i>Somogy</i>	0,45
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,58
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,51
<i>Tolna</i>	0,39
<i>Vas</i>	0,77
<i>Veszprém</i>	0,73
<i>Zala</i>	0,65
Mind	0,59
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,33

Nem	
<i>Férfi</i>	0,56
<i>Nő</i>	0,61
Mind	0,56
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,095
<i>Eta</i>	0,05

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,64
<i>30–39 éves</i>	0,53
<i>40–49 éves</i>	0,53
<i>50–59 éves</i>	0,55
<i>60 éves és idősebb</i>	0,64
Mind	0,59
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,002
<i>Eta</i>	0,13

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,70
<i>Szakmunkásképző</i>	0,53
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,55
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,55
Mind	0,59
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,18

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,53
<i>B</i>	0,51
<i>C</i>	0,57
<i>D</i>	0,57
<i>E</i>	0,63
Mind	0,59
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,027
<i>Eta</i>	0,11

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,62
<i>Csak választó</i>	0,47
<i>„Aktív”</i>	0,58
Mind	0,58
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,16

Önkormányzati feladat-e a helyi közfoglalkoztatás?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,70
<i>Megyeszékhely</i>	0,84
<i>Egyéb város</i>	0,84
<i>Község</i>	0,90
Mind	0,83
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,24

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,74
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,85
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,81
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,88
<i>Észak-Magyarország</i>	0,97
<i>Észak-Alföld</i>	0,84
<i>Dél-Alföld</i>	0,86
Mind	0,83
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,26

Megye	
<i>Budapest</i>	0,70
<i>Baranya</i>	0,86
<i>Bács-Kiskun</i>	0,75
<i>Békés</i>	0,97
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,97
<i>Csongrád</i>	0,91
<i>Fejér</i>	0,91
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,71
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,87
<i>Heves</i>	0,95
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,79
<i>Nógrád</i>	0,99
<i>Pest</i>	0,81
<i>Somogy</i>	0,78
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,92
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,68
<i>Tolna</i>	1,00
<i>Vas</i>	0,84
<i>Veszprém</i>	0,84
<i>Zala</i>	0,82
Mind	0,83
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,35

Nem	
<i>Férfi</i>	0,85
<i>Nő</i>	0,82
Mind	0,83
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,111
<i>Eta</i>	0,05

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,80
<i>30–39 éves</i>	0,84
<i>40–49 éves</i>	0,82
<i>50–59 éves</i>	0,83
<i>60 éves és idősebb</i>	0,86
Mind	0,83
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,225
<i>Eta</i>	0,08

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,87
<i>Szakmunkásképző</i>	0,85
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,79
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,82
Mind	0,83
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,005
<i>Eta</i>	0,12

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,79
<i>B</i>	0,77
<i>C</i>	0,81
<i>D</i>	0,85
<i>E</i>	0,87
Mind	0,83
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,003
<i>Eta</i>	0,13

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,81
<i>Csak választó</i>	0,91
<i>„Aktív”</i>	0,83
Mind	0,83
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,15

Önkormányzati feladat-e a pénzbeli szociális ellátás?

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,69
<i>Megyeszékhely</i>	0,77
<i>Egyéb város</i>	0,79
<i>Község</i>	0,83
Mind	0,78
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,15

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,72
<i>Közép-Dunántúl</i>	0,77
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,70
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,87
<i>Észak-Magyarország</i>	0,91
<i>Észak-Alföld</i>	0,76
<i>Dél-Alföld</i>	0,82
Mind	0,78
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,22

Megye	
<i>Budapest</i>	0,69
<i>Baranya</i>	0,86
<i>Bács-Kiskun</i>	0,74
<i>Békés</i>	0,84
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	0,89
<i>Csongrád</i>	0,89
<i>Fejér</i>	0,86
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,62
<i>Hajdú-Bihar</i>	0,74
<i>Heves</i>	0,87
<i>Komárom-Esztergom</i>	0,64
<i>Nógrád</i>	0,99
<i>Pest</i>	0,77
<i>Somogy</i>	0,76
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	0,86
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,66
<i>Tolna</i>	0,99
<i>Vas</i>	0,64
<i>Veszprém</i>	0,81
<i>Zala</i>	0,76
Mind	0,78
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,30

Nem	
<i>Férfi</i>	0,79
<i>Nő</i>	0,77
Mind	0,78
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,445
<i>Eta</i>	0,02

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	0,80
<i>30–39 éves</i>	0,76
<i>40–49 éves</i>	0,78
<i>50–59 éves</i>	0,77
<i>60 éves és idősebb</i>	0,79
Mind	0,78
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,668
<i>Eta</i>	0,05

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	0,82
<i>Szakmunkásképző</i>	0,77
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	0,75
<i>Főiskola, egyetem</i>	0,78
Mind	0,78
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,056
<i>Eta</i>	0,09

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	0,68
<i>B</i>	0,78
<i>C</i>	0,77
<i>D</i>	0,78
<i>E</i>	0,80
Mind	0,78
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,056
<i>Eta</i>	0,10

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	0,77
<i>Csak választó</i>	0,84
<i>„Aktív”</i>	0,73
Mind	0,78
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,002
<i>Eta</i>	0,12

Ki vagy mi dönt az éves költségvetés kérdésében?

Települési szint		Jól tudja		Nem jól tudja		
<i>Budapest</i>		43,0%		57,0%		100,0
<i>Megyeszékhely</i>		59,3%		40,7%		100,0
<i>Egyéb város</i>		61,5%		38,5%		100,0
<i>Község</i>		49,8%		50,2%		100,0
<i>Ország</i>		54,5%		45,5%		100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	<i>Cramer's V:</i>	0,143			

Régió		Jól tudja		Nem jól tudja		
<i>Közép-Magyarország</i>		43,5%		56,5%		100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>		60,4%		39,6%		100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>		37,5%		62,5%		100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>		62,2%		37,8%		100,0
<i>Észak-Magyarország</i>		55,2%		44,8%		100,0
<i>Észak-Alföld</i>		56,5%		43,5%		100,0
<i>Dél-Alföld</i>		78,9%		21,1%		100,0
Mind		54,5%		45,5%		100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	<i>Cramer's V:</i>	0,248			

Nem		Jól tudja		Nem jól tudja		
<i>Férfi</i>		58,8%		41,2%		100,0
<i>Nő</i>		50,8%		49,2%		100,0
Mind		54,5%		45,5%		100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,014	<i>Cramer's V:</i>	0,080			

Korcsoport		Jól tudja		Nem jól tudja		
<i>18–29 éves</i>		45,8%		54,2%		100,0
<i>30–39 éves</i>		61,1%		38,9%		100,0
<i>40–49 éves</i>		61,0%		39,0%		100,0
<i>50–59 éves</i>		57,5%		42,5%		100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		49,8%		50,2%		100,0
Mind		54,5%		45,5%		100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,007	<i>Cramer's V:</i>	0,122			

Iskolai végzettség		Jól tudja		Nem jól tudja		
<i>Max. 8 általános</i>		38,4%		61,6%		100,0
<i>Szakmunkásképző</i>		61,5%		38,5%		100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>		58,5%		41,5%		100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>		64,3%		35,7%		100,0
Mind		54,4%		45,6%		100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	<i>Cramer's V:</i>	0,209			

ESOMAR-státusz		Jól tudja	Nem jól tudja	
A		62,7%	37,3%	100,0
B		64,2%	35,8%	100,0
C		56,8%	43,2%	100,0
D		52,9%	47,1%	100,0
E		49,4%	50,6%	100,0
Mind		54,6%	45,4%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,018	Cramer's V:	0,112	

Participációs csoport		Jól tudja	Nem jól tudja	
Passzív		44,9%	55,1%	100,0
Csak választó		75,9%	24,1%	100,0
„Aktív”		66,7%	33,3%	100,0
Mind		54,3%	45,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,272	

A polgármestert választják vagy kinevezik?

Települési szint		Jól tudja	Nem jól tudja	
Budapest		85,7%	14,3%	100,0
Megyeszékhely		94,3%	5,7%	100,0
Egyéb város		96,2%	3,8%	100,0
Község		97,5%	2,5%	100,0
Ország		94,3%	5,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,181	

Régió		Jól tudja	Nem jól tudja	
Közép-Magyarország		89,2%	10,8%	100,0
Közép-Dunántúl		96,1%	3,9%	100,0
Nyugat-Dunántúl		96,0%	4,0%	100,0
Dél-Dunántúl		95,6%	4,4%	100,0
Észak-Magyarország		99,1%	0,9%	100,0
Észak-Alföld		96,4%	3,6%	100,0
Dél-Alföld		96,9%	3,1%	100,0
Mind		94,5%	5,5%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,001	Cramer's V:	0,157	

Nem		Jól tudja	Nem jól tudja	
Férfi		95,4%	4,6%	100,0
Nő		93,3%	6,7%	100,0
Mind		94,2%	5,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,159	Cramer's V:	0,045	

Korcsoport	Jól tudja	Nem jól tudja	
18–29 éves	96,5%	3,5%	100,0
30–39 éves	94,3%	5,7%	100,0
40–49 éves	96,3%	3,8%	100,0
50–59 éves	93,6%	6,4%	100,0
60 éves és idősebb	92,0%	8,0%	100,0
Mind	94,2%	5,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,236	Cramer's V:	0,076

Iskolai végzettség	Jól tudja	Nem jól tudja	
Max. 8 általános	93,5%	6,5%	100,0
Szakk munkásképző	95,4%	4,6%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	94,7%	5,3%	100,0
Főiskola, egyetem	94,3%	5,7%	100,0
Mind	94,4%	5,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,830	Cramer's V:	0,030

ESOMAR-státusz	Jól tudja	Nem jól tudja	
A	95,0%	5,0%	100,0
B	95,0%	5,0%	100,0
C	95,5%	4,5%	100,0
D	89,8%	10,2%	100,0
E	94,7%	5,3%	100,0
Mind	94,5%	5,5%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,355	Cramer's V:	0,067

Participációs csoport	Jól tudja	Nem jól tudja	
Passzív	93,0%	7,0%	100,0
Csak választó	97,4%	2,6%	100,0
„Aktív”	95,4%	4,6%	100,0
Mind	94,3%	5,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,045	Cramer's V:	0,080

Ki vagy mi választja a polgármestert?

Települési szint	Jól tudja	Nem jól tudja	
Budapest	79,6%	20,4%	100,0
Megyeszékhely	86,7%	13,3%	100,0
Egyéb város	91,4%	8,6%	100,0
Község	99,6%	0,4%	100,0
Ország	91,1%	8,9%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,239

Régió	Jól tudja	Nem jól tudja	
Közép-Magyarország	83,9%	16,1%	100,0
Közép-Dunántúl	94,8%	5,2%	100,0
Nyugat-Dunántúl	91,7%	8,3%	100,0
Dél-Dunántúl	97,6%	2,4%	100,0
Észak-Magyarország	99,1%	0,9%	100,0
Észak-Alföld	87,9%	12,1%	100,0
Dél-Alföld	93,5%	6,5%	100,0
Mind	91,0%	9,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,194

Nem	Jól tudja	Nem jól tudja	
Férfi	91,6%	8,4%	100,0
Nő	90,4%	9,6%	100,0
Mind	91,0%	9,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,538	Cramer's V:	0,020

Korcsoport	Jól tudja	Nem jól tudja	
18–29 éves	89,8%	10,2%	100,0
30–39 éves	91,0%	9,0%	100,0
40–49 éves	90,9%	9,1%	100,0
50–59 éves	95,6%	4,4%	100,0
60 éves és idősebb	88,8%	11,2%	100,0
Mind	91,0%	9,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,207	Cramer's V:	0,081

Iskolai végzettség	Jól tudja	Nem jól tudja	
Max. 8 általános	92,9%	7,1%	100,0
Szaktunakásképző	90,2%	9,8%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	91,9%	8,1%	100,0
Főiskola, egyetem	87,7%	12,3%	100,0
Mind	91,1%	8,9%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,293	Cramer's V:	0,064

ESOMAR-státusz	Jól tudja	Nem jól tudja	
A	80,7%	19,3%	100,0
B	90,9%	9,1%	100,0
C	93,5%	6,5%	100,0
D	91,0%	9,0%	100,0
E	90,9%	9,1%	100,0
Mind	91,0%	9,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,057	Cramer's V:	0,101

Participációs csoport		Jól tudja	Nem jól tudja	
<i>Passzív</i>		91,1%	8,9%	100,0
<i>Csak választó</i>		94,6%	5,4%	100,0
<i>„Aktív”</i>		82,9%	17,1%	100,0
Mind		91,2%	8,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,006	Cramer's V:	0,107	

Az önkormányzati képviselőket választják vagy kinevezik?

Települési szint		Jól tudja	Nem jól tudja	
<i>Budapest</i>		80,0%	20,0%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>		86,9%	13,1%	100,0
<i>Egyéb város</i>		90,8%	9,2%	100,0
<i>Község</i>		89,0%	11,0%	100,0
<i>Ország</i>		87,6%	12,4%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,004	Cramer's V:	0,117	

Régió		Jól tudja	Nem jól tudja	
<i>Közép-Magyarország</i>		77,8%	22,2%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>		84,0%	16,0%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>		93,9%	6,1%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>		87,2%	12,8%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>		97,4%	2,6%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>		92,9%	7,1%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>		94,4%	5,6%	100,0
Mind		87,8%	12,2%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,230	

Nem		Jól tudja	Nem jól tudja	
<i>Férfi</i>		89,2%	10,8%	100,0
<i>Nő</i>		86,1%	13,9%	100,0
Mind		87,6%	12,4%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,149	Cramer's V:	0,047	

Korcsoport		Jól tudja	Nem jól tudja	
<i>18–29 éves</i>		87,8%	12,2%	100,0
<i>30–39 éves</i>		87,6%	12,4%	100,0
<i>40–49 éves</i>		92,5%	7,5%	100,0
<i>50–59 éves</i>		88,8%	11,2%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		83,9%	16,1%	100,0
Mind		87,6%	12,4%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,127	Cramer's V:	0,086	

Iskolai végzettség	Jól tudja	Nem jól tudja	
Max. 8 általános	83,8%	16,2%	100,0
Szakk munkásképző	90,1%	9,9%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	89,0%	11,0%	100,0
Főiskola, egyetem	88,6%	11,4%	100,0
Mind	87,7%	12,3%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,126	Cramer's V:	0,077

ESOMAR-státusz	Jól tudja	Nem jól tudja	
A	90,0%	10,0%	100,0
B	90,1%	9,9%	100,0
C	86,5%	13,5%	100,0
D	83,0%	17,0%	100,0
E	87,9%	12,1%	100,0
Mind	87,5%	12,5%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,533	Cramer's V:	0,057

Participációs csoport	Jól tudja	Nem jól tudja	
Passzív	84,5%	15,5%	100,0
Csak választó	93,9%	6,1%	100,0
„Aktív”	94,3%	5,7%	100,0
Mind	87,7%	12,3%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,136

Ki vagy mi választja az önkormányzati képviselőket?

Települési szint	Jól tudja	Nem jól tudja	
Budapest	87,0%	13,0%	100,0
Megyeszékhely	85,4%	14,6%	100,0
Egyéb város	89,3%	10,7%	100,0
Község	93,6%	6,4%	100,0
Ország	89,4%	10,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,050	Cramer's V:	0,097

Régió	Jól tudja	Nem jól tudja	
Közép-Magyarország	82,9%	17,1%	100,0
Közép-Dunántúl	85,2%	14,8%	100,0
Nyugat-Dunántúl	92,4%	7,6%	100,0
Dél-Dunántúl	91,9%	8,1%	100,0
Észak-Magyarország	99,1%	0,9%	100,0
Észak-Alföld	89,2%	10,8%	100,0
Dél-Alföld	92,2%	7,8%	100,0
Mind	89,5%	10,5%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,175

Nem		Jól tudja	Nem jól tudja	
<i>Férfi</i>		89,0%	11,0%	100,0
<i>Nő</i>		89,6%	10,4%	100,0
Mind		89,3%	10,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,795	Cramer's V:	0,009	

Korcsoport		Jól tudja	Nem jól tudja	
<i>18–29 éves</i>		92,7%	7,3%	100,0
<i>30–39 éves</i>		88,6%	11,4%	100,0
<i>40–49 éves</i>		87,7%	12,3%	100,0
<i>50–59 éves</i>		90,7%	9,3%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		88,1%	11,9%	100,0
Mind		89,4%	10,6%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,572	Cramer's V:	0,059	

Iskolai végzettség		Jól tudja	Nem jól tudja	
<i>Max. 8 általános</i>		90,1%	9,9%	100,0
<i>Szakmunkásképző</i>		89,0%	11,0%	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>		89,0%	11,0%	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>		90,2%	9,8%	100,0
Mind		89,5%	10,5%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,962	Cramer's V:	0,019	

ESOMAR-státusz		Jól tudja	Nem jól tudja	
<i>A</i>		87,0%	13,0%	100,0
<i>B</i>		91,9%	8,1%	100,0
<i>C</i>		88,4%	11,6%	100,0
<i>D</i>		94,5%	5,5%	100,0
<i>E</i>		88,7%	11,3%	100,0
Mind		89,5%	10,5%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,462	Cramer's V:	0,066	

Participációs csoport		Jól tudja	Nem jól tudja	
<i>Passzív</i>		87,2%	12,8%	100,0
<i>Csak választó</i>		96,7%	3,3%	100,0
<i>„Aktív”</i>		84,0%	16,0%	100,0
Mind		89,3%	10,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,144	

A jegyzőt választják vagy kinevezik?

Települési szint		Nem jól tudja		Jól tudja	
<i>Budapest</i>		19,2%		80,8%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>		20,1%		79,9%	100,0
<i>Egyéb város</i>		14,2%		85,8%	100,0
<i>Község</i>		10,4%		89,6%	100,0
<i>Ország</i>		15,2%		84,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,016	<i>Cramer's V:</i>	0,105		

Régió		Nem jól tudja		Jól tudja	
<i>Közép-Magyarország</i>		19,1%		80,9%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>		9,4%		90,6%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>		36,1%		63,9%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>		16,3%		83,7%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>		7,0%		93,0%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>		12,9%		87,1%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>		2,5%		97,5%	100,0
Mind		15,1%		84,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	<i>Cramer's V:</i>	0,254		

Nem		Nem jól tudja		Jól tudja	
<i>Férfi</i>		13,9%		86,1%	100,0
<i>Nő</i>		16,6%		83,4%	100,0
Mind		15,3%		84,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,240	<i>Cramer's V:</i>	0,038		

Korcsoport		Nem jól tudja		Jól tudja	
<i>18–29 éves</i>		13,8%		86,2%	100,0
<i>30–39 éves</i>		17,3%		82,7%	100,0
<i>40–49 éves</i>		18,1%		81,9%	100,0
<i>50–59 éves</i>		11,4%		88,6%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		15,3%		84,7%	100,0
Mind		15,2%		84,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,436	<i>Cramer's V:</i>	0,064		

Iskolai végzettség		Nem jól tudja		Jól tudja	
<i>Max. 8 általános</i>		17,3%		82,7%	100,0
<i>Szakmunkásképző</i>		15,4%		84,6%	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>		13,9%		86,1%	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>		14,3%		85,7%	100,0
Mind		15,2%		84,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,706	<i>Cramer's V:</i>	0,039		

ESOMAR-státusz	Nem jól tudja		Jól tudja	
A	8,3%		91,7%	100,0
B	17,9%		82,1%	100,0
C	12,5%		87,5%	100,0
D	10,3%		89,7%	100,0
E	18,0%		82,0%	100,0
Mind	15,3%		84,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,076	Cramer's V:	0,095	

Participációs csoport	Nem jól tudja		Jól tudja	
Passzív	17,3%		82,7%	100,0
Csak választó	11,6%		88,4%	100,0
„Aktív”	9,2%		90,8%	100,0
Mind	15,2%		84,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,033	Cramer's V:	0,086	

Ki vagy mi nevezi ki a jegyzőt?

Települési szint	Jól tudja		Nem jól tudja	
Budapest	85,7%		14,3%	100,0
Megyeszékhely	82,4%		17,6%	100,0
Egyéb város	93,3%		6,7%	100,0
Község	85,7%		14,3%	100,0
Ország	87,9%		12,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,005	Cramer's V:	0,131	

Régió	Jól tudja		Nem jól tudja	
Közép-Magyarország	84,5%		15,5%	100,0
Közép-Dunántúl	82,7%		17,3%	100,0
Nyugat-Dunántúl	75,9%		24,1%	100,0
Dél-Dunántúl	84,2%		15,8%	100,0
Észak-Magyarország	92,0%		8,0%	100,0
Észak-Alföld	93,2%		6,8%	100,0
Dél-Alföld	98,2%		1,8%	100,0
Mind	88,1%		11,9%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,198	

Nem	Jól tudja		Nem jól tudja	
Férfi	88,0%		12,0%	100,0
Nő	87,3%		12,7%	100,0
Mind	87,6%		12,4%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,757	Cramer's V:	0,011	

Korcsoport	Jól tudja	Nem jól tudja	
18–29 éves	90,6%	9,4%	100,0
30–39 éves	89,9%	10,1%	100,0
40–49 éves	87,0%	13,0%	100,0
50–59 éves	86,7%	13,3%	100,0
60 éves és idősebb	86,3%	13,7%	100,0
Mind	88,0%	12,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,681	Cramer's V:	0,056

Iskolai végzettség	Jól tudja	Nem jól tudja	
Max. 8 általános	90,4%	9,6%	100,0
Szakk munkásképző	83,7%	16,3%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	88,1%	11,9%	100,0
Főiskola, egyetem	88,7%	11,3%	100,0
Mind	87,9%	12,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,271	Cramer's V:	0,072

ESOMAR-státusz	Jól tudja	Nem jól tudja	
A	86,0%	14,0%	100,0
B	88,1%	11,9%	100,0
C	89,6%	10,4%	100,0
D	76,0%	24,0%	100,0
E	89,5%	10,5%	100,0
Mind	87,7%	12,3%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,024	Cramer's V:	0,123

Participációs csoport	Jól tudja	Nem jól tudja	
Passzív	85,7%	14,3%	100,0
Csak választó	96,2%	3,8%	100,0
„Aktív”	81,1%	18,9%	100,0
Mind	87,8%	12,2%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,152

Ki választja a miniszterelnököt?

Települési szint	Jól tudja	Nem jól tudja	
Budapest	31,4%	68,6%	100,0
Megyeszékhely	40,6%	59,4%	100,0
Egyéb város	20,8%	79,2%	100,0
Község	24,3%	75,7%	100,0
Ország	27,4%	72,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,163

Régió	Jól tudja	Nem jól tudja	
Közép-Magyarország	22,3%	77,7%	100,0
Közép-Dunántúl	16,5%	83,5%	100,0
Nyugat-Dunántúl	44,8%	55,2%	100,0
Dél-Dunántúl	18,8%	81,2%	100,0
Észak-Magyarország	52,2%	47,8%	100,0
Észak-Alföld	24,5%	75,5%	100,0
Dél-Alföld	20,3%	79,7%	100,0
Mind	27,3%	72,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,265

Nem	Jól tudja	Nem jól tudja	
Férfi	25,2%	74,8%	100,0
Nő	29,3%	70,7%	100,0
Mind	27,4%	72,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,159	Cramer's V:	0,046

Korcsoport	Jól tudja	Nem jól tudja	
18–29 éves	27,4%	72,6%	100,0
30–39 éves	28,1%	71,9%	100,0
40–49 éves	28,8%	71,2%	100,0
50–59 éves	25,3%	74,7%	100,0
60 éves és idősebb	27,8%	72,2%	100,0
Mind	27,5%	72,5%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,963	Cramer's V:	0,025

Iskolai végzettség	Jól tudja	Nem jól tudja	
Max. 8 általános	27,9%	72,1%	100,0
Szakmunkásképző	21,3%	78,7%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	29,6%	70,4%	100,0
Főiskola, egyetem	30,1%	69,9%	100,0
Mind	27,4%	72,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,151	Cramer's V:	0,075

ESOMAR-státusz	Jól tudja	Nem jól tudja	
A	23,3%	76,7%	100,0
B	33,1%	66,9%	100,0
C	27,3%	72,7%	100,0
D	26,4%	73,6%	100,0
E	26,3%	73,7%	100,0
Mind	27,4%	72,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,545	Cramer's V:	0,057

Participációs csoport		Jól tudja	Nem jól tudja	
<i>Passzív</i>		30,3%	69,7%	100,0
<i>Csak választó</i>		21,4%	78,6%	100,0
<i>„Aktív”</i>		22,6%	77,4%	100,0
Mind		27,5%	72,5%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,022	Cramer's V:	0,090	

Ki hozhat törvényt?

Települési szint		Nem jól tudja	Jól tudja	
<i>Budapest</i>		34,3%	65,7%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>		16,4%	83,6%	100,0
<i>Egyéb város</i>		15,2%	84,8%	100,0
<i>Község</i>		23,1%	76,9%	100,0
<i>Ország</i>		21,2%	78,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,171	

Régió		Nem jól tudja	Jól tudja	
<i>Közép-Magyarország</i>		24,9%	75,1%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>		20,2%	79,8%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>		25,0%	75,0%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>		24,5%	75,5%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>		17,8%	82,2%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>		18,5%	81,5%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>		13,8%	86,2%	100,0
Mind		21,1%	78,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,139	Cramer's V:	0,099	

Nem		Nem jól tudja	Jól tudja	
<i>Férfi</i>		19,6%	80,4%	100,0
<i>Nő</i>		22,7%	77,3%	100,0
Mind		21,2%	78,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,228	Cramer's V:	0,038	

Korcsoport		Nem jól tudja	Jól tudja	
<i>18–29 éves</i>		21,1%	78,9%	100,0
<i>30–39 éves</i>		18,6%	81,4%	100,0
<i>40–49 éves</i>		18,0%	82,0%	100,0
<i>50–59 éves</i>		17,0%	83,0%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		27,0%	73,0%	100,0
Mind		21,1%	78,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,052	Cramer's V:	0,097	

Iskolai végzettség		Nem jól tudja	Jól tudja	
Max. 8 általános		26,5%	73,5%	100,0
Szakk munkásképző		20,8%	79,2%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium		18,3%	81,7%	100,0
Főiskola, egyetem		18,2%	81,8%	100,0
Mind		21,2%	78,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,061	Cramer's V:	0,086	

ESOMAR-státusz		Nem jól tudja	Jól tudja	
A		13,3%	86,7%	100,0
B		20,6%	79,4%	100,0
C		16,5%	83,5%	100,0
D		22,2%	77,8%	100,0
E		24,7%	75,3%	100,0
Mind		21,1%	78,9%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,059	Cramer's V:	0,096	

Participációs csoport		Nem jól tudja	Jól tudja	
Passzív		21,9%	78,1%	100,0
Csak választó		18,9%	81,1%	100,0
„Aktív”		19,5%	80,5%	100,0
Mind		21,0%	79,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,589	Cramer's V:	0,033	

Ki hozhat önkormányzati rendeletet?

Települési szint		Nem jól tudja	Jól tudja	
Budapest		42,0%	58,0%	100,0
Megyeszékhely		28,1%	71,9%	100,0
Egyéb város		30,9%	69,1%	100,0
Község		43,9%	56,1%	100,0
Ország		36,2%	63,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,139	

Régió		Nem jól tudja	Jól tudja	
Közép-Magyarország		42,4%	57,6%	100,0
Közép-Dunántúl		28,7%	71,3%	100,0
Nyugat-Dunántúl		44,0%	56,0%	100,0
Dél-Dunántúl		33,0%	67,0%	100,0
Észak-Magyarország		30,5%	69,5%	100,0
Észak-Alföld		37,7%	62,3%	100,0
Dél-Alföld		27,5%	72,5%	100,0
Mind		36,1%	63,9%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,010	Cramer's V:	0,130	

Nem		Nem jól tudja		Jól tudja	
<i>Férfi</i>		34,0%		66,0%	100,0
<i>Nő</i>		38,2%		61,8%	100,0
Mind		36,2%		63,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,171	<i>Cramer's V:</i>	0,043		

Korcsoport		Nem jól tudja		Jól tudja	
<i>18–29 éves</i>		34,8%		65,2%	100,0
<i>30–39 éves</i>		29,0%		71,0%	100,0
<i>40–49 éves</i>		32,3%		67,7%	100,0
<i>50–59 éves</i>		37,5%		62,5%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		43,2%		56,8%	100,0
Mind		36,1%		63,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,020	<i>Cramer's V:</i>	0,108		

Iskolai végzettség		Nem jól tudja		Jól tudja	
<i>Max. 8 általános</i>		46,0%		54,0%	100,0
<i>Szaktunskáképző</i>		33,9%		66,1%	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>		33,0%		67,0%	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>		28,4%		71,6%	100,0
Mind		36,1%		63,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	<i>Cramer's V:</i>	0,136		

ESOMAR-státusz		Nem jól tudja		Jól tudja	
<i>A</i>		28,3%		71,7%	100,0
<i>B</i>		26,2%		73,8%	100,0
<i>C</i>		34,9%		65,1%	100,0
<i>D</i>		44,4%		55,6%	100,0
<i>E</i>		39,3%		60,7%	100,0
Mind		36,1%		63,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,015	<i>Cramer's V:</i>	0,111		

Participációs csoport		Nem jól tudja		Jól tudja	
<i>Passzív</i>		40,6%		59,4%	100,0
<i>Csak választó</i>		27,0%		73,0%	100,0
<i>„Aktív”</i>		26,1%		73,9%	100,0
Mind		36,1%		63,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	<i>Cramer's V:</i>	0,135		

Tudja-e, hogy ki a település polgármestere?

Települési szint		Tudja		Nem tudja	
<i>Budapest</i>		92,7%		7,3%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>		88,1%		11,9%	100,0
<i>Egyéb város</i>		85,7%		14,3%	100,0
<i>Község</i>		85,4%		14,6%	100,0
<i>Ország</i>		87,3%		12,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,090	<i>Cramer's V:</i>	0,081		

Régió		Tudja		Nem tudja	
<i>Közép-Magyarország</i>		90,5%		9,5%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>		83,3%		16,7%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>		92,9%		7,1%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>		84,0%		16,0%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>		84,6%		15,4%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>		81,0%		19,0%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>		91,5%		8,5%	100,0
Mind		87,4%		12,6%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,014	<i>Cramer's V:</i>	0,127		

Nem		Tudja		Nem tudja	
<i>Férfi</i>		90,7%		9,3%	100,0
<i>Nő</i>		84,3%		15,7%	100,0
Mind		87,2%		12,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,003	<i>Cramer's V:</i>	0,096		

Korcsoport		Tudja		Nem tudja	
<i>18–29 éves</i>		86,0%		14,0%	100,0
<i>30–39 éves</i>		90,2%		9,8%	100,0
<i>40–49 éves</i>		89,4%		10,6%	100,0
<i>50–59 éves</i>		89,1%		10,9%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		83,9%		16,1%	100,0
Mind		87,3%		12,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,219	<i>Cramer's V:</i>	0,075		

Iskolai végzettség		Tudja		Nem tudja	
<i>Max. 8 általános</i>		82,0%		18,0%	100,0
<i>Szakmunkásképző</i>		89,0%		11,0%	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>		88,0%		12,0%	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>		92,6%		7,4%	100,0
Mind		87,3%		12,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,006	<i>Cramer's V:</i>	0,112		

ESOMAR-státusz	Tudja	Nem tudja	
A	85,0%	15,0%	100,0
B	93,6%	6,4%	100,0
C	86,1%	13,9%	100,0
D	92,0%	8,0%	100,0
E	85,6%	14,4%	100,0
Mind	87,4%	12,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,068	Cramer's V:	0,094

Participációs csoport	Tudja	Nem tudja	
Passzív	86,1%	13,9%	100,0
Csak választó	91,4%	8,6%	100,0
„Aktív”	86,4%	13,6%	100,0
Mind	87,3%	12,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,107	Cramer's V:	0,068

Tudja-e, hogy milyen párt vagy politikai szerveződés támogatta a polgármestert tisztsége elnyerésében?

Települési szint	Tudja	Nem tudja	
Budapest	88,4%	11,6%	100,0
Megyeszékhely	90,4%	9,6%	100,0
Egyéb város	83,2%	16,8%	100,0
Község	62,0%	38,0%	100,0
Ország	79,7%	20,3%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,280

Régió	Tudja	Nem tudja	
Közép-Magyarország	88,3%	11,7%	100,0
Közép-Dunántúl	72,7%	27,3%	100,0
Nyugat-Dunántúl	77,2%	22,8%	100,0
Dél-Dunántúl	62,8%	37,2%	100,0
Észak-Magyarország	79,1%	20,9%	100,0
Észak-Alföld	77,7%	22,3%	100,0
Dél-Alföld	82,1%	17,9%	100,0
Mind	79,9%	20,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,188

Nem	Tudja	Nem tudja	
Férfi	85,4%	14,6%	100,0
Nő	74,4%	25,6%	100,0
Mind	79,7%	20,3%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,137

Korcsoport	Tudja	Nem tudja	
18–29 éves	72,1%	27,9%	100,0
30–39 éves	84,1%	15,9%	100,0
40–49 éves	79,9%	20,1%	100,0
50–59 éves	80,9%	19,1%	100,0
60 éves és idősebb	80,9%	19,1%	100,0
Mind	79,8%	20,2%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,105	Cramer's V:	0,095

Iskolai végzettség	Tudja	Nem tudja	
Max. 8 általános	66,4%	33,6%	100,0
Szakk munkásképző	80,0%	20,0%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	84,1%	15,9%	100,0
Főiskola, egyetem	91,4%	8,6%	100,0
Mind	79,9%	20,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,222

ESOMAR-státusz	Tudja	Nem tudja	
A	90,0%	10,0%	100,0
B	93,9%	6,1%	100,0
C	83,7%	16,3%	100,0
D	72,2%	27,8%	100,0
E	72,8%	27,2%	100,0
Mind	79,9%	20,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,206

Participációs csoport	Tudja	Nem tudja	
Passzív	79,2%	20,8%	100,0
Csak választó	77,3%	22,7%	100,0
„Aktív”	89,5%	10,5%	100,0
Mind	79,7%	20,3%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,072	Cramer's V:	0,079

Tudja-e, hogy ki a lakókörzet önkormányzati képviselője?

Települési szint	Tudja	Nem tudja	
Budapest	45,8%	54,2%	100,0
Megyeszékhely	54,2%	45,8%	100,0
Egyéb város	51,5%	48,5%	100,0
Község	48,2%	51,8%	100,0
Ország	50,0%	50,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,364	Cramer's V:	0,057

Régió	Tudja	Nem tudja	
Közép-Magyarország	49,3%	50,7%	100,0
Közép-Dunántúl	43,0%	57,0%	100,0
Nyugat-Dunántúl	57,6%	42,4%	100,0
Dél-Dunántúl	37,0%	63,0%	100,0
Észak-Magyarország	50,9%	49,1%	100,0
Észak-Alföld	51,8%	48,2%	100,0
Dél-Alföld	59,2%	40,8%	100,0
Mind	50,2%	49,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,018	Cramer's V:	0,126

Nem	Tudja	Nem tudja	
Férfi	49,7%	50,3%	100,0
Nő	50,5%	49,5%	100,0
Mind	50,1%	49,9%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,801	Cramer's V:	0,008

Korcsoport	Tudja	Nem tudja	
18–29 éves	44,6%	55,4%	100,0
30–39 éves	52,1%	47,9%	100,0
40–49 éves	47,2%	52,8%	100,0
50–59 éves	53,2%	46,8%	100,0
60 éves és idősebb	52,2%	47,8%	100,0
Mind	50,2%	49,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,389	Cramer's V:	0,065

Iskolai végzettség	Tudja	Nem tudja	
Max. 8 általános	45,5%	54,5%	100,0
Szaktunókásképző	46,8%	53,2%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	52,9%	47,1%	100,0
Főiskola, egyetem	56,8%	43,2%	100,0
Mind	50,2%	49,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,058	Cramer's V:	0,088

ESOMAR-státusz	Tudja	Nem tudja	
A	59,0%	41,0%	100,0
B	53,9%	46,1%	100,0
C	52,6%	47,4%	100,0
D	44,3%	55,7%	100,0
E	47,6%	52,4%	100,0
Mind	50,2%	49,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,226	Cramer's V:	0,076

Participációs csoport		Tudja	Nem tudja	
<i>Passzív</i>		47,2%	52,8%	100,0
<i>Csak választó</i>		53,6%	46,4%	100,0
<i>„Aktív”</i>		63,6%	36,4%	100,0
Mind		50,2%	49,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,008	Cramer's V:	0,100	

Tudja-e, hogy milyen párt vagy politikai szerveződés támogatta önkormányzati képviselőjét tisztsége elnyerésében?

Települési szint		Tudja	Nem tudja	
<i>Budapest</i>		82,9%	17,1%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>		89,5%	10,5%	100,0
<i>Egyéb város</i>		91,5%	8,5%	100,0
<i>Község</i>		66,7%	33,3%	100,0
<i>Ország</i>		83,1%	16,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,273	

Régió		Tudja	Nem tudja	
<i>Közép-Magyarország</i>		90,4%	9,6%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>		95,7%	4,3%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>		77,2%	22,8%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>		75,0%	25,0%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>		64,0%	36,0%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>		84,7%	15,3%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>		81,3%	18,7%	100,0
Mind		83,3%	16,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,238	

Nem		Tudja	Nem tudja	
<i>Férfi</i>		85,5%	14,5%	100,0
<i>Nő</i>		80,8%	19,2%	100,0
Mind		83,0%	17,0%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,180	Cramer's V:	0,061	

Korcsoport		Tudja	Nem tudja	
<i>18–29 éves</i>		79,7%	20,3%	100,0
<i>30–39 éves</i>		88,8%	11,2%	100,0
<i>40–49 éves</i>		85,1%	14,9%	100,0
<i>50–59 éves</i>		87,4%	12,6%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		77,2%	22,8%	100,0
Mind		83,1%	16,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,103	Cramer's V:	0,127	

Iskolai végzettség		Tudja		Nem tudja	
Max. 8 általános		71,5%		28,5%	100,0
Szakmunkásképző		80,8%		19,2%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium		86,2%		13,8%	100,0
Főiskola, egyetem		93,9%		6,1%	100,0
Mind		82,9%		17,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,210		

ESOMAR-státusz		Tudja		Nem tudja	
A		91,4%		8,6%	100,0
B		90,7%		9,3%	100,0
C		88,8%		11,2%	100,0
D		81,1%		18,9%	100,0
E		75,6%		24,4%	100,0
Mind		83,0%		17,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,003	Cramer's V:	0,183		

Participációs csoport		Tudja		Nem tudja	
Passzív		83,4%		16,6%	100,0
Csak választó		83,3%		16,7%	100,0
„Aktív”		78,2%		21,8%	100,0
Mind		82,8%		17,2%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,631	Cramer's V:	0,044		

Mennyire elégedett a munkájával?

(1–5 fokú skála átlagok)

Települési szint	polgármester	önk. képviselő	képv. testület	jegyző	korm. fő	közt. elnök	Alk. bír. elnöke	Országgy. elnöke	Kúria elnöke	települési önkorm.	kisebbségi önkorm.
Budapest	3,52	3,38	3,42	3,36	3,22	3,27	3,25	3,28	3,33	3,48	3,36
Megyeszékhely	3,37	3,37	3,45	3,45	2,99	3,25	3,24	3,25	3,34	3,54	3,34
Egyéb város	3,06	2,90	3,07	3,11	2,85	3,00	2,96	2,87	2,98	3,09	2,97
Község	3,33	3,23	3,24	3,23	3,06	3,12	2,98	2,93	2,91	3,27	2,97
Ország	3,27	3,16	3,25	3,25	3,00	3,13	3,07	3,03	3,09	3,29	3,10
Szignifikanciaszint	0,000	0,000	0,000	0,004	0,013	0,042	0,007	0,000	0,000	0,000	0,000
Eta	0,153	0,190	0,151	0,124	0,107	0,094	0,116	0,154	0,167	0,171	0,170

Régió	polgár- mester	önk. képviselő	kép- v. testület	jegyző	korm. fő	közt. elnök	Alk. bír. elnöke	Országgy. elnöke	Kúria elnöke	települési önkorm.	kisebbségi önkorm.
Közép-Magyarország	3,33	3,21	3,30	3,25	3,09	3,17	3,15	3,17	3,25	3,35	3,23
Közép-Dunántúl	3,54	3,47	3,59	3,55	2,96	3,02	3,01	2,91	3,08	3,47	3,43
Nyugat-Dunántúl	3,02	3,23	3,25	3,21	2,78	3,04	3,07	3,04	3,08	3,37	3,13
Dél-Dunántúl	2,83	2,72	2,83	3,03	3,05	3,18	3,04	2,92	2,92	2,99	2,85
Észak-Magyarország	3,38	3,11	3,18	3,21	2,90	3,01	2,94	2,86	2,85	3,30	3,01
Észak-Alföld	3,19	3,10	3,09	3,20	3,04	3,18	3,13	3,11	3,16	3,07	2,83
Dél-Alföld	3,44	3,15	3,37	3,31	3,01	3,20	2,97	2,95	2,97	3,40	3,07
Ország	3,27	3,16	3,25	3,25	3,00	3,13	3,07	3,03	3,09	3,29	3,10
Szignifikanciaszint	0,000	0,001	0,000	0,068	0,456	0,696	0,686	0,191	0,047	0,004	0,000
Eta	0,181	0,162	0,182	0,115	0,078	0,064	0,067	0,098	0,122	0,142	0,175

Megye	polgár- mester	önk. képviselő	kép- v. testület	jegyző	korm. fő	közt. elnök	Alk. bír. elnöke	Országgy. elnöke	Kúria elnöke	települési önkorm.	kisebbségi önkorm.
Budapest	3,52	3,38	3,42	3,36	3,22	3,27	3,25	3,28	3,33	3,48	3,36
Baranya	2,50	2,58	2,72	2,89	2,78	2,87	2,79	2,57	2,59	2,70	2,59
Bács-Kiskun	3,70	3,67	3,76	3,66	3,60	3,72	3,49	3,49	3,45	3,62	3,51
Békés	3,54	2,82	3,30	3,16	2,85	3,13	2,90	2,95	2,96	3,46	3,03
Borsod-Abaúj- Zemplén	3,11	2,65	2,88	3,10	2,33	2,55	2,62	2,47	2,56	3,13	2,60
Csongrád	3,03	2,85	2,98	3,01	2,45	2,64	2,38	2,31	2,45	3,07	2,43
Fejér	3,18	3,44	3,36	3,27	2,95	3,21	3,07	2,90	3,08	3,23	3,45
Győr-Moson-Sopron	3,94	3,93	3,88	3,89	3,53	3,84	3,84	3,89	3,79	3,93	3,67
Hajdú-Bihar	3,16	3,16	3,00	3,16	2,97	3,16	3,05	3,09	3,12	3,17	2,77
Heves	3,51	3,59	3,59	3,32	3,35	3,30	3,15	3,28	3,20	3,54	3,32
Komárom-Esztergom	4,08	3,87	4,04	3,99	3,10	3,01	3,09	3,10	3,33	4,00	3,97
Nógrád	3,75	3,24	3,20	3,28	3,65	3,64	3,37	3,35	3,21	3,45	3,29
Pest	3,08	2,99	3,13	3,10	2,92	3,03	3,02	3,01	3,14	3,17	3,07
Somogy	3,74	3,27	3,35	3,44	3,41	3,73	3,49	3,46	3,41	3,67	3,30
Szabolcs-Szatmár- Bereg	3,13	2,90	2,91	3,16	3,17	3,19	3,10	3,01	3,02	2,86	2,87
Szolnok (Jász-Nagy- kun-Szolnok)	3,30	3,26	3,47	3,32	2,97	3,21	3,27	3,25	3,41	3,19	2,85
Tolna	2,58	2,59	2,60	2,92	3,24	3,25	3,13	3,10	3,18	2,97	2,87
Vas	2,21	3,39	3,35	3,29	2,32	2,75	2,93	2,89	2,88	3,76	3,51
Veszprém	3,40	3,15	3,41	3,40	2,82	2,82	2,88	2,73	2,86	3,17	2,92
Zala	3,07	2,97	3,02	2,98	2,76	2,93	2,91	2,84	2,95	3,04	2,87
Mind	3,27	3,16	3,25	3,25	3,00	3,13	3,07	3,03	3,09	3,29	3,10
Szignifikanciaszint	0,000	0,000	0,000	0,00	0,00	0,00	0,00	0,000	0,00	0,000	0,000
Eta	0,348	0,314	0,310	0,234	0,276	0,256	0,239	0,275	0,263	0,288	0,324

Nem	polgármester	önk. képviselő	képv. testület	jegyző	korm. fő	közt. elnök	Alk. bír. elnöke	Országgy. elnöke	Kúria elnöke	települési önkorm.	kisebbségi önkorm.
<i>Férfi</i>	3,24	3,12	3,17	3,21	2,91	3,01	2,95	2,92	2,98	3,20	2,99
<i>Nő</i>	3,30	3,20	3,31	3,29	3,08	3,23	3,17	3,13	3,19	3,37	3,19
Mind	3,27	3,16	3,25	3,25	3,00	3,13	3,07	3,03	3,09	3,29	3,10
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,386	0,232	0,030	0,253	0,037	0,005	0,003	0,010	0,005	0,012	0,011
<i>Eta</i>	0,028	0,040	0,071	0,039	0,068	0,091	0,100	0,086	0,096	0,082	0,091

Korcsoport	polgármester	önk. képviselő	képv. testület	jegyző	korm. fő	közt. elnök	Alk. bír. elnöke	Országgy. elnöke	Kúria elnöke	települési önkorm.	kisebbségi önkorm.
<i>18–29 éves</i>	3,42	3,26	3,29	3,32	2,96	3,10	3,08	2,97	3,10	3,32	3,07
<i>30–39 éves</i>	3,14	3,10	3,17	3,25	2,94	3,11	3,05	3,02	3,07	3,26	3,03
<i>40–49 éves</i>	3,29	3,20	3,28	3,26	3,03	3,09	3,13	3,14	3,16	3,41	3,21
<i>50–59 éves</i>	3,21	3,11	3,23	3,16	2,85	3,07	3,04	2,97	3,04	3,21	3,00
<i>60 éves és idősebb</i>	3,31	3,15	3,26	3,27	3,15	3,22	3,04	3,06	3,10	3,28	3,17
Mind	3,27	3,16	3,25	3,25	3,00	3,13	3,07	3,03	3,09	3,29	3,10
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,17	0,63	0,80	0,74	0,13	0,70	0,95	0,68	0,93	0,51	0,39
<i>Eta</i>	0,082	0,054	0,042	0,047	0,087	0,049	0,028	0,051	0,032	0,060	0,073

Iskolai végzettség	polgármester	önk. képviselő	képv. testület	jegyző	korm. fő	közt. elnök	Alk. bír. elnöke	Országgy. elnöke	Kúria elnöke	települési önkorm.	kisebbségi önkorm.
<i>Max. 8 általános</i>	3,17	3,09	3,21	3,16	3,09	3,17	3,05	3,02	3,02	3,21	3,04
<i>Szakmunkásképző</i>	3,32	3,21	3,28	3,28	3,02	3,11	3,07	3,08	3,12	3,29	3,02
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	3,30	3,17	3,22	3,31	2,96	3,08	3,07	3,05	3,16	3,35	3,21
<i>Főiskola, egyetem</i>	3,34	3,20	3,31	3,26	2,91	3,18	3,08	2,96	3,05	3,32	3,11
Mind	3,27	3,16	3,25	3,25	3,00	3,13	3,07	3,03	3,09	3,29	3,10
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,29	0,63	0,73	0,40	0,41	0,76	0,99	0,78	0,49	0,45	0,21
<i>Eta</i>	0,063	0,044	0,038	0,058	0,056	0,035	0,010	0,035	0,053	0,054	0,076

ESOMAR- státusz	polgár-mester	önk. képviselő	képv. testület	jegyző	korm. fő	közt. elnök	Alk. bír. elnöke	Országgy. elnöke	Kúria elnöke	települési önkorm.	kisebbségi önkorm.
<i>A</i>	3,43	3,23	3,30	3,12	2,83	3,25	3,07	3,11	3,15	3,32	3,17
<i>B</i>	3,22	3,09	3,24	3,26	2,92	3,05	3,02	2,93	3,03	3,26	3,13
<i>C</i>	3,28	3,18	3,19	3,29	2,95	3,08	3,11	3,01	3,14	3,30	3,14
<i>D</i>	3,36	3,18	3,31	3,36	3,02	3,19	3,05	3,03	3,07	3,41	3,24
<i>E</i>	3,25	3,16	3,26	3,22	3,08	3,15	3,06	3,07	3,08	3,27	3,04
Mind	3,27	3,16	3,25	3,25	3,00	3,13	3,07	3,03	3,09	3,29	3,10
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,705	0,927	0,865	0,671	0,437	0,757	0,964	0,792	0,903	0,832	0,557
<i>Eta</i>	0,048	0,032	0,037	0,052	0,064	0,045	0,026	0,043	0,035	0,040	0,062

Participációs csoport	polgár-mester	önk. képviselő	képv. testület	jegyző	korm. fő	közt. elnök	Alk. bír. elnöke	Országgy. elnöke	Kúria elnöke	települési önkorm.	kisebbségi önkorm.
<i>Passzív</i>	3,25	3,21	3,26	3,25	3,03	3,18	3,13	3,13	3,16	3,29	3,18
<i>Csak választó</i>	3,31	2,98	3,15	3,25	2,94	3,01	2,92	2,81	2,91	3,25	2,76
<i>„Aktív”</i>	3,34	3,26	3,40	3,28	2,94	3,05	2,96	2,89	3,02	3,42	3,24
Mind	3,28	3,16	3,25	3,25	3,00	3,13	3,07	3,03	3,09	3,29	3,10
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,68	0,03	0,15	0,98	0,53	0,15	0,06	0,00	0,02	0,41	0,00
<i>Eta</i>	0,029	0,091	0,065	0,007	0,037	0,064	0,081	0,119	0,093	0,044	0,161

Mennyire bízik ezekben a nemzeti intézményekben?

(0–10 fokú skála átlagok)

Települési szint	politikai rendszer	jogrendszer	rendőrség	haderő	ügyészség	bíróság	Kormány	Országgyűlés	önkormányzatok
<i>Budapest</i>	4,92	4,99	5,42	5,34	5,21	5,28	5,10	4,82	5,52
<i>Megyeszékhely</i>	4,79	5,41	6,04	6,24	6,00	5,93	5,09	5,23	6,14
<i>Egyéb város</i>	4,28	4,62	5,32	5,37	4,87	5,08	4,47	4,39	5,07
<i>Község</i>	3,95	4,24	4,58	4,81	4,40	4,52	4,16	4,06	4,94
<i>Ország</i>	4,39	4,71	5,25	5,36	5,00	5,10	4,60	4,52	5,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,002	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,002	0,000	0,000
<i>Eta</i>	0,125	0,148	0,188	0,174	0,201	0,176	0,125	0,142	0,169

Régió	politikai rendszer	jogrendszer	rendőrség	haderő	ügyészség	bíróság	Kormány	Ország- gyűlés	önkor- mányzatok
<i>Közép-Magyarország</i>	4,85	5,10	5,44	5,47	5,20	5,39	5,00	4,84	5,49
<i>Közép-Dunántúl</i>	4,25	4,73	5,10	5,14	4,85	5,17	4,44	4,39	5,46
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	4,26	4,60	5,11	4,94	4,97	4,93	4,42	4,59	5,46
<i>Dél-Dunántúl</i>	4,04	4,41	5,15	5,51	5,09	5,14	4,29	4,19	4,58
<i>Észak-Magyarország</i>	3,97	4,18	4,86	5,19	4,67	4,60	4,26	4,04	5,11
<i>Észak-Alföld</i>	4,42	4,68	5,06	5,33	4,93	5,10	4,59	4,47	4,96
<i>Dél-Alföld</i>	4,17	4,67	5,71	5,67	5,03	4,99	4,55	4,61	5,71
<i>Ország</i>	4,39	4,71	5,25	5,36	5,00	5,10	4,60	4,52	5,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,072	0,097	0,167	0,465	0,712	0,247	0,263	0,228	0,017
<i>Eta</i>	0,109	0,105	0,097	0,077	0,063	0,091	0,089	0,092	0,126

Megye	politikai rendszer	jogrendszer	rendőrség	haderő	ügyészség	bíróság	Kormány	Ország- gyűlés	önkormány- zatok
<i>Budapest</i>	4,92	4,99	5,42	5,34	5,21	5,28	5,10	4,82	5,52
<i>Baranya</i>	4,01	4,19	4,63	5,22	4,69	4,80	4,11	4,12	3,99
<i>Bács-Kiskun</i>	6,08	6,18	6,55	6,50	6,27	6,03	6,17	5,98	6,77
<i>Békés</i>	2,93	3,41	4,67	5,01	3,86	3,91	3,36	3,62	4,88
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	2,96	3,78	5,15	5,54	4,68	4,68	3,19	3,35	4,54
<i>Csongrád</i>	2,94	3,99	5,63	5,25	4,61	4,79	3,62	3,80	5,14
<i>Fejér</i>	3,05	3,79	3,65	3,64	3,66	4,18	3,32	3,30	3,98
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	7,41	7,31	7,65	7,70	7,47	7,50	7,44	7,43	7,66
<i>Hajdú-Bihar</i>	4,05	4,92	5,41	5,86	5,31	5,23	4,34	4,29	5,17
<i>Heves</i>	4,76	4,38	4,76	4,96	4,60	4,59	5,18	4,95	5,98
<i>Komárom-Esztergom</i>	4,76	5,65	6,49	6,92	6,25	6,56	5,36	5,21	7,24
<i>Nógrád</i>	5,00	4,74	4,42	4,79	4,71	4,48	5,25	4,28	5,20
<i>Pest</i>	4,76	5,26	5,46	5,66	5,19	5,57	4,84	4,88	5,45
<i>Somogy</i>	4,96	5,57	5,91	6,89	5,85	5,54	5,23	5,19	6,17
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	4,11	4,36	5,05	4,89	4,41	4,70	4,35	4,10	4,18
<i>Szolnok (Jász-Nagykun- Szolnok)</i>	5,41	4,69	4,50	5,01	4,99	5,38	5,33	5,24	5,62
<i>Tolna</i>	3,23	3,82	5,43	4,69	5,19	5,43	3,76	3,36	4,19
<i>Vas</i>	2,08	3,92	4,61	4,64	4,99	4,97	2,69	3,58	6,35
<i>Veszprém</i>	5,04	4,82	5,29	4,98	4,73	4,83	4,72	4,76	5,26
<i>Zala</i>	4,18	4,09	4,58	4,24	4,26	4,19	4,21	4,16	4,51
Mind	4,39	4,71	5,25	5,36	5,00	5,10	4,60	4,52	5,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Eta</i>	0,334	0,271	0,261	0,280	0,252	0,248	0,290	0,267	0,328

Nem	politikai rendszer	jogrendszer	rendőrség	haderő	ügyészség	bíróság	Kormány	Országgyűlés	önkormányzatok
<i>Férfi</i>	4,39	4,73	5,09	5,31	4,93	5,07	4,46	4,46	5,17
<i>Nő</i>	4,38	4,70	5,39	5,40	5,06	5,14	4,73	4,58	5,42
Mind	4,39	4,71	5,25	5,36	5,00	5,10	4,60	4,52	5,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,974	0,860	0,086	0,638	0,484	0,673	0,185	0,512	0,132
<i>Eta</i>	0,001	0,006	0,055	0,015	0,023	0,014	0,043	0,021	0,048

Korcsoport	politikai rendszer	jogrendszer	rendőrség	haderő	ügyészség	bíróság	Kormány	Országgyűlés	önkormányzatok
<i>18–29 éves</i>	4,51	4,99	5,29	5,44	5,17	5,18	4,73	4,68	5,52
<i>30–39 éves</i>	4,41	4,82	5,33	5,57	5,21	5,36	4,35	4,51	5,13
<i>40–49 éves</i>	4,38	4,72	5,17	5,18	5,09	5,15	4,78	4,57	5,42
<i>50–59 éves</i>	4,25	4,60	5,07	5,11	4,78	4,91	4,44	4,40	5,29
<i>60 éves és idősebb</i>	4,38	4,53	5,33	5,42	4,83	4,98	4,70	4,48	5,23
Mind	4,39	4,71	5,25	5,36	5,00	5,10	4,60	4,52	5,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,957	0,497	0,848	0,479	0,395	0,500	0,584	0,920	0,643
<i>Eta</i>	0,026	0,059	0,038	0,061	0,065	0,059	0,054	0,031	0,051

Iskolai végzettség	politikai rendszer	jogrendszer	rendőrség	haderő	ügyészség	bíróság	Kormány	Országgyűlés	önkormányzatok
<i>Max. 8 általános</i>	4,25	4,29	4,82	4,81	4,62	4,60	4,49	4,31	4,90
<i>Szakmunkásképző</i>	4,36	4,86	5,28	5,27	5,07	5,21	4,62	4,60	5,38
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	4,54	4,92	5,49	5,78	5,16	5,35	4,68	4,65	5,52
<i>Főiskola, egyetem</i>	4,37	4,85	5,52	5,62	5,25	5,35	4,64	4,53	5,46
Mind	4,39	4,71	5,25	5,36	5,00	5,10	4,60	4,52	5,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,700	0,028	0,009	0,000	0,053	0,003	0,895	0,534	0,023
<i>Eta</i>	0,038	0,097	0,108	0,143	0,090	0,120	0,025	0,048	0,099

ESOMAR-státusz	politikai rendszer	jogrend-szer	rendőrség	haderő	ügyészség	bíróság	Kormány	Ország-gyűlés	önkormányszatok
A	4,70	5,00	5,33	5,68	5,25	5,21	4,76	4,79	5,62
B	4,17	4,93	5,34	5,54	5,24	5,34	4,60	4,44	5,33
C	4,57	4,84	5,46	5,62	5,05	5,30	4,60	4,60	5,37
D	4,25	4,53	5,57	5,60	4,80	5,24	4,90	4,49	5,71
E	4,34	4,57	5,04	5,07	4,90	4,88	4,53	4,47	5,14
Mind	4,39	4,71	5,25	5,36	5,00	5,10	4,60	4,52	5,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,635	0,491	0,215	0,066	0,633	0,230	0,875	0,931	0,299
<i>Eta</i>	0,051	0,059	0,077	0,096	0,052	0,076	0,036	0,030	0,071

Participációs csoport	politikai rendszer	jogrend-szer	rendőrség	haderő	ügyészség	bíróság	Kormány	Ország-gyűlés	önkormányszatok
<i>Passzív</i>	4,45	4,76	5,23	5,25	5,09	5,16	4,65	4,59	5,20
<i>Csak választó</i>	4,18	4,50	5,15	5,45	4,69	4,90	4,45	4,29	5,46
<i>„Aktív”</i>	4,50	5,00	5,78	6,04	5,19	5,28	4,61	4,55	5,68
Mind	4,39	4,72	5,26	5,37	5,00	5,11	4,60	4,52	5,31
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,457	0,281	0,155	0,038	0,135	0,367	0,697	0,404	0,153
<i>Eta</i>	0,040	0,051	0,062	0,083	0,065	0,046	0,027	0,043	0,062

Mennyire ért egyet azzal, hogy az önkormányzatok fontos szerepet játszanak a helyi demokrácia kiteljesítésében?

Települési szint	Inkább nem ért egyet vele	Is-is	Inkább egyetért vele	
<i>Budapest</i>	11,4%	41,3%	47,3%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>	26,2%	41,3%	32,6%	100,0
<i>Egyéb város</i>	17,8%	47,1%	35,0%	100,0
<i>Község</i>	11,9%	44,6%	43,5%	100,0
<i>Ország</i>	16,6%	44,3%	39,1%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,005	Cramer's V:	0,131	

Régió	Inkább nem ért egyet vele	Is-is	Inkább egyetért vele	
<i>Közép-Magyarország</i>	10,0%	43,7%	46,2%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	4,9%	51,5%	43,7%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	46,5%	43,0%	10,5%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	13,1%	61,9%	25,0%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	13,4%	33,0%	53,6%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>	22,6%	42,3%	35,0%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	17,7%	41,9%	40,3%	100,0
Mind	16,4%	44,4%	39,1%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,198	

Nem	Inkább nem ért egyet vele	Is-is	Inkább egyetért vele	
<i>Férfi</i>	17,0%	40,0%	43,0%	100,0
<i>Nő</i>	16,3%	48,1%	35,6%	100,0
Mind	16,6%	44,3%	39,1%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,757	Cramer's V:	0,011	

Korcsoport	Inkább nem ért egyet vele	Is-is	Inkább egyetért vele	
<i>18–29 éves</i>	16,3%	45,9%	37,8%	100,0
<i>30–39 éves</i>	15,1%	40,5%	44,3%	100,0
<i>40–49 éves</i>	16,2%	45,9%	37,8%	100,0
<i>50–59 éves</i>	17,8%	44,2%	38,0%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>	16,9%	45,4%	37,7%	100,0
Mind	16,5%	44,4%	39,1%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,681	Cramer's V:	0,056	

Iskolai végzettség	Inkább nem ért egyet vele	Is-is	Inkább egyetért vele	
<i>Max. 8 általános</i>	17,3%	44,5%	38,2%	100,0
<i>Szakmunkásképző</i>	15,9%	46,6%	37,5%	100,0
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	17,9%	45,2%	36,9%	100,0
<i>Főiskola, egyetem</i>	14,2%	39,6%	46,2%	100,0
Mind	16,6%	44,3%	39,1%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,271	Cramer's V:	0,072	

ESOMAR-státusz	Inkább nem ért egyet vele	Is-is	Inkább egyetért vele	
<i>A</i>	21,1%	43,9%	35,1%	100,0
<i>B</i>	14,8%	40,0%	45,2%	100,0
<i>C</i>	16,3%	45,3%	38,4%	100,0
<i>D</i>	16,3%	44,2%	39,5%	100,0
<i>E</i>	17,0%	45,0%	38,1%	100,0
Mind	16,7%	44,2%	39,1%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,024	Cramer's V:	0,123	

Participációs csoport	Inkább nem ért egyet vele	Is-is	Inkább egyetért vele	
<i>Passzív</i>	16,5%	45,6%	37,9%	100,0
<i>Csak választó</i>	14,3%	44,8%	41,0%	100,0
<i>„Aktív”</i>	23,5%	31,8%	44,7%	100,0
Mind	16,6%	44,2%	39,2%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,152	

Mennyire ért egyet azzal, hogy az önkormányzatok fontos szerepet játszanak a helyi demokrácia kiteljesítésében?

(átlagok 1–5 fokú skálán)

Települési szint	
<i>Budapest</i>	3,50
<i>Megyeszékhely</i>	3,05
<i>Egyéb város</i>	3,25
<i>Község</i>	3,42
Mind	3,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,152

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	3,51
<i>Közép-Dunántúl</i>	3,59
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	2,57
<i>Dél-Dunántúl</i>	3,11
<i>Észak-Magyarország</i>	3,50
<i>Észak-Alföld</i>	3,10
<i>Dél-Alföld</i>	3,32
Mind	3,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,286

Megye	
<i>Budapest</i>	3,50
<i>Baranya</i>	3,02
<i>Bács-Kiskun</i>	3,56
<i>Békés</i>	2,89
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	2,96
<i>Csongrád</i>	3,42
<i>Fejér</i>	3,95
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	2,31
<i>Hajdú-Bihar</i>	3,07
<i>Heves</i>	3,93
<i>Komárom-Esztergom</i>	3,69
<i>Nógrád</i>	3,93
<i>Pest</i>	3,51
<i>Somogy</i>	3,53
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	3,40
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	2,75
<i>Tolna</i>	2,81
<i>Vas</i>	2,57

Megye	
<i>Veszprém</i>	3,12
<i>Zala</i>	2,68
Mind	3,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,386

Nem	
<i>Férfi</i>	3,35
<i>Nő</i>	3,26
Mind	3,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,163
<i>Eta</i>	0,046

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	3,25
<i>30–39 éves</i>	3,40
<i>40–49 éves</i>	3,25
<i>50–59 éves</i>	3,31
<i>60 éves és idősebb</i>	3,30
Mind	3,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,683
<i>Eta</i>	0,49

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	3,27
<i>Szakmunkásképző</i>	3,26
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	3,25
<i>Főiskola, egyetem</i>	3,50
Mind	3,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,047
<i>Eta</i>	0,092

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	3,20
<i>B</i>	3,44
<i>C</i>	3,29
<i>D</i>	3,39
<i>E</i>	3,26
Mind	3,30
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,350
<i>Eta</i>	0,069

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	3,28
<i>Csak választó</i>	3,38
<i>„Aktív”</i>	3,29
Mind	3,31
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,499
<i>Eta</i>	0,039

A köznevelési intézmények (óvoda, általános iskola, középiskola) fenntartása és működtetése inkább az állam, inkább az önkormányzatok vagy inkább az egyházak, alapítványok feladata?

Települési szint	Inkább az államé	Inkább az önkormányzatoké	Inkább az egyházaké, alapítványoké	
<i>Budapest</i>	47,8%	48,4%	3,7%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>	58,5%	41,5%		100,0
<i>Egyéb város</i>	41,9%	55,3%	2,7%	100,0
<i>Község</i>	50,2%	49,4%	0,4%	100,0
<i>Ország</i>	48,4%	49,8%	1,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,001	Cramer's V:	0,111	

Régió	Inkább az államé	Inkább az önkormányzatoké	Inkább az egyházaké, alapítványoké	
<i>Közép-Magyarország</i>	42,0%	53,9%	4,1%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>	45,7%	53,3%	1,0%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	71,6%	28,4%		100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>	48,8%	51,2%		100,0
<i>Észak-Magyarország</i>	47,4%	52,6%		100,0
<i>Észak-Alföld</i>	52,2%	47,1%	0,7%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>	45,6%	53,6%	0,8%	100,0
Mind	48,5%	49,9%	1,5%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,147	

Nem	Inkább az államé	Inkább az önkormányzatoké	Inkább az egyházaké, alapítványoké	
<i>Férfi</i>	51,2%	47,2%	1,6%	100,0
<i>Nő</i>	46,0%	52,2%	1,8%	100,0
Mind	48,4%	49,9%	1,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,288	Cramer's V:	0,052	

Korcsoport	Inkább az államé	Inkább az önkormányzatoké	Inkább az egyházaké, alapítványoké	
18–29 éves	46,2%	51,5%	2,3%	100,0
30–39 éves	47,7%	50,6%	1,7%	100,0
40–49 éves	55,0%	45,0%		100,0
50–59 éves	47,9%	51,5%	0,6%	100,0
60 éves és idősebb	47,0%	50,4%	2,6%	100,0
Mind	48,4%	49,9%	1,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,414	Cramer's V:	0,067	

Iskolai végzettség	Inkább az államé	Inkább az önkormányzatoké	Inkább az egyházaké, alapítványoké	
Max. 8 általános	46,9%	50,4%	2,7%	100,0
Szaktunskásképző	52,6%	45,9%	1,4%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	48,7%	50,7%	0,7%	100,0
Főiskola, egyetem	45,3%	52,8%	1,9%	100,0
Mind	48,5%	49,9%	1,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,447	Cramer's V:	0,056	

ESOMAR-státusz	Inkább az államé	Inkább az önkormányzatoké	Inkább az egyházaké, alapítványoké	
A	29,1%	69,1%	1,8%	100,0
B	56,1%	42,4%	1,5%	100,0
C	47,1%	52,5%	0,4%	100,0
D	45,9%	51,8%	2,4%	100,0
E	50,0%	47,8%	2,2%	100,0
Mind	48,5%	49,9%	1,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,045	Cramer's V:	0,092	

Participációs csoport	Inkább az államé	Inkább az önkormányzatoké	Inkább az egyházaké, alapítványoké	
Passzív	47,1%	51,4%	1,4%	100,0
Csak választó	53,5%	43,8%	2,8%	100,0
„Aktív”	48,8%	50,0%	1,2%	100,0
Mind	48,8%	49,5%	1,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,287	Cramer's V:	0,052	

Az utóbbi években a helyi közszolgáltatások (iskolák, orvosi ellátás, közlekedés, energiaellátás) színvonala hogyan változott?

Települési szint		Érzékelhetően javult	Nem változott	Érzékelhetően romlott	
<i>Budapest</i>		19,6%	57,1%	23,3%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>		20,1%	61,5%	18,4%	100,0
<i>Egyéb város</i>		20,0%	53,5%	26,5%	100,0
<i>Község</i>		11,8%	64,7%	23,5%	100,0
<i>Ország</i>		17,7%	58,8%	23,6%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,036	Cramer's V:	0,086		

Régió		Érzékelhetően javult	Nem változott	Érzékelhetően romlott	
<i>Közép-Magyarország</i>		15,3%	61,3%	23,4%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>		16,5%	55,3%	28,2%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>		21,8%	67,9%	10,3%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>		30,5%	56,1%	13,4%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>		5,3%	67,3%	27,4%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>		12,3%	58,7%	29,0%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>		29,8%	44,4%	25,8%	100,0
Mind		17,7%	58,8%	23,6%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,169		

Nem		Érzékelhetően javult	Nem változott	Érzékelhetően romlott	
<i>Férfi</i>		17,6%	58,6%	23,8%	100,0
<i>Nő</i>		18,0%	58,6%	23,4%	100,0
Mind		17,8%	58,6%	23,6%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,988	Cramer's V:	0,005		

Korcsoport		Érzékelhetően javult	Nem változott	Érzékelhetően romlott	
<i>18–29 éves</i>		14,8%	62,1%	23,1%	100,0
<i>30–39 éves</i>		16,9%	58,8%	24,3%	100,0
<i>40–49 éves</i>		16,3%	60,1%	23,5%	100,0
<i>50–59 éves</i>		24,5%	51,5%	23,9%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		16,5%	60,4%	23,1%	100,0
Mind		17,7%	58,8%	23,6%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,475	Cramer's V:	0,064		

Iskolai végzettség	Érzékelhetően javult	Nem változott	Érzékelhetően romlott	
Max. 8 általános	17,5%	61,8%	20,7%	100,0
Szaktunakáskepzo	19,2%	58,1%	22,7%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	17,5%	58,2%	24,2%	100,0
Főiskola, egyetem	16,8%	55,7%	27,5%	100,0
Mind	17,8%	58,7%	23,5%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,790	Cramer's V:	0,041	

ESOMAR-státusz	Érzékelhetően javult	Nem változott	Érzékelhetően romlott	
A	13,6%	59,3%	27,1%	100,0
B	23,3%	54,1%	22,6%	100,0
C	13,3%	60,4%	26,3%	100,0
D	10,8%	59,0%	30,1%	100,0
E	20,6%	59,0%	20,4%	100,0
Mind	17,8%	58,7%	23,6%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,068	Cramer's V:	0,089	

Participációs csoport	Érzékelhetően javult	Nem változott	Érzékelhetően romlott	
Passzív	16,7%	62,2%	21,1%	100,0
Csak választó	18,6%	52,4%	29,0%	100,0
„Aktív”	19,8%	49,4%	30,9%	100,0
Mind	17,4%	58,8%	23,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,031	Cramer's V:	0,076	

Az utóbbi években a helyi közszolgáltatások (iskolák, orvosi ellátás, közlekedés, energiaellátás) színvonala hogyan változott? (romlott = -1; nem változott = 0; javult = +1)

Települési szint	
Budapest	-0,0362
Megyeszékhely	0,0168
Egyéb város	-0,0639
Község	-0,1169
Mind	-0,0583
Szignifikanciaszint	0,1890
Eta	0,0720

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	–0,0821
<i>Közép-Dunántúl</i>	–0,1158
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	0,1141
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,1688
<i>Észak-Magyarország</i>	–0,2105
<i>Észak-Alföld</i>	–0,1683
<i>Dél-Alföld</i>	0,0418
Mind	–0,0583
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,184

Megye	
<i>Budapest</i>	–0,0362
<i>Baranya</i>	0,0545
<i>Bács-Kiskun</i>	0,3820
<i>Békés</i>	0,0199
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	–0,3435
<i>Csongrád</i>	–0,3728
<i>Fejér</i>	0,2171
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	0,3069
<i>Hajdú-Bihar</i>	–0,2794
<i>Heves</i>	–0,1946
<i>Komárom-Esztergom</i>	–0,3014
<i>Nógrád</i>	0,0213
<i>Pest</i>	–0,1509
<i>Somogy</i>	0,0654
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	–0,1956
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	0,0346
<i>Tolna</i>	0,4761
<i>Vas</i>	0,1064
<i>Veszprém</i>	–0,2605
<i>Zala</i>	0,0299
Mind	–0,0583
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,000
<i>Eta</i>	0,327

Nem	
<i>Férfi</i>	–0,0620
<i>Nő</i>	–0,0550
Mind	–0,0583
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,869
<i>Eta</i>	0,005

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	–0,0799
<i>30–39 éves</i>	–0,0736
<i>40–49 éves</i>	–0,0742
<i>50–59 éves</i>	0,0094
<i>60 éves és idősebb</i>	–0,0668
Mind	–0,0583
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,690
<i>Eta</i>	0,049

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	–0,0335
<i>Szakmunkásképző</i>	–0,0334
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	–0,0668
<i>Főiskola, egyetem</i>	–0,1103
Mind	–0,0583
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,607
<i>Eta</i>	0,045

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	–0,1317
<i>B</i>	0,0082
<i>C</i>	–0,1298
<i>D</i>	–0,1919
<i>E</i>	0,0014
Mind	–0,0583
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,015
<i>Eta</i>	0,116

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	–0,0432
<i>Csak választó</i>	–0,1049
<i>„Aktív”</i>	–0,1114
Mind	–0,0635
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,373
<i>Eta</i>	0,046

Jó-e az, ha az állam egyre nagyobb részt vesz át az önkormányzatoktól a helyi közszolgáltatások (iskolák, orvosi ellátás, közlekedés, energiaellátás) biztosításában?

Települési szint	Inkább nem jó	Is-is	Inkább jó	
Budapest	21,1%	42,8%	36,1%	100,0
Megyeszékhely	41,1%	35,4%	23,4%	100,0
Egyéb város	32,1%	43,5%	24,4%	100,0
Község	39,2%	34,0%	26,8%	100,0
Ország	33,9%	39,1%	27,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,115	

Régió	Inkább nem jó	Is-is	Inkább jó	
Közép-Magyarország	24,3%	46,0%	29,7%	100,0
Közép-Dunántúl	27,5%	52,9%	19,6%	100,0
Nyugat-Dunántúl	43,7%	29,9%	26,4%	100,0
Dél-Dunántúl	20,0%	52,9%	27,1%	100,0
Észak-Magyarország	58,2%	22,7%	19,1%	100,0
Észak-Alföld	42,4%	26,6%	30,9%	100,0
Dél-Alföld	31,7%	38,1%	30,2%	100,0
Mind	33,8%	39,1%	27,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,198	

Nem	Inkább nem jó	Is-is	Inkább jó	
Férfi	33,2%	36,6%	30,2%	100,0
Nő	34,4%	41,2%	24,4%	100,0
Mind	33,8%	39,1%	27,1%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,122	Cramer's V:	0,067	

Korcsoport	Inkább nem jó	Is-is	Inkább jó	
18–29 éves	31,9%	37,3%	30,7%	100,0
30–39 éves	34,3%	36,5%	29,3%	100,0
40–49 éves	28,7%	46,7%	24,7%	100,0
50–59 éves	37,7%	35,3%	26,9%	100,0
60 éves és idősebb	35,3%	40,2%	24,4%	100,0
Mind	33,9%	39,1%	27,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,455	Cramer's V:	0,065	

Iskolai végzettség	Inkább nem jó	Is-is	Inkább jó	
Max. 8 általános	39,1%	36,4%	24,5%	100,0
Szaktunaképző	24,6%	45,0%	30,3%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	32,9%	38,6%	28,5%	100,0
Főiskola, egyetem	39,3%	36,9%	23,8%	100,0
Mind	33,9%	39,1%	27,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,031	Cramer's V:	0,086	

ESOMAR-státusz	Inkább nem jó	Is-is	Inkább jó	
<i>A</i>	33,9%	49,2%	16,9%	100,0
<i>B</i>	36,0%	33,8%	30,1%	100,0
<i>C</i>	34,9%	41,6%	23,5%	100,0
<i>D</i>	28,2%	41,2%	30,6%	100,0
<i>E</i>	33,8%	37,7%	28,5%	100,0
Mind	33,9%	39,2%	26,9%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,366	Cramer's V:	0,069	

Participációs csoport	Inkább nem jó	Is-is	Inkább jó	
<i>Passzív</i>	30,5%	44,5%	25,0%	100,0
<i>Csak választó</i>	37,5%	29,2%	33,3%	100,0
<i>„Aktív”</i>	49,4%	25,3%	25,3%	100,0
Mind	33,8%	39,2%	26,9%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,121	

Mennyire jó az, ha az állam egyre nagyobb részt vesz át az önkormányzatoktól a helyi közszolgáltatások (iskolák, orvosi ellátás, közlekedés, energiaellátás) biztosításában?

(átlagok 1–5 fokozatú skálán)

Települési szint	
<i>Budapest</i>	0,2504
<i>Megyeszékhely</i>	−0,4901
<i>Egyéb város</i>	−0,3217
<i>Község</i>	−0,4693
Mind	−0,3052
Szignifikanciaszint	0,0000
<i>Eta</i>	0,186

Régió	
<i>Közép-Magyarország</i>	0,0794
<i>Közép-Dunántúl</i>	−0,5022
<i>Nyugat-Dunántúl</i>	−0,3403
<i>Dél-Dunántúl</i>	0,1589
<i>Észak-Magyarország</i>	−1,0023
<i>Észak-Alföld</i>	−0,3855
<i>Dél-Alföld</i>	−0,2624
Mind	−0,3052
Szignifikanciaszint	0,0000
<i>Eta</i>	0,261

Megye	
<i>Budapest</i>	0,2504
<i>Baranya</i>	−0,1379
<i>Bács-Kiskun</i>	−0,3992
<i>Békés</i>	−0,1470
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	−0,3264
<i>Csongrád</i>	−0,2146
<i>Fejér</i>	0,0697
<i>Győr-Moson-Sopron</i>	−0,7216
<i>Hajdú-Bihar</i>	−0,4387
<i>Heves</i>	−1,3451
<i>Komárom-Esztergom</i>	−0,7031
<i>Nógrád</i>	−1,5415
<i>Pest</i>	−0,2205
<i>Somogy</i>	0,1363
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	−0,2672
<i>Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok)</i>	−0,4854
<i>Tolna</i>	0,6455
<i>Vas</i>	−1,2539
<i>Veszprém</i>	−1,4354
<i>Zala</i>	0,3525
Mind	−0,3052
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,0000
<i>Eta</i>	0,383

Nem	
<i>Férfi</i>	−0,2120
<i>Nő</i>	−0,3926
Mind	−0,3052
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,1220
<i>Eta</i>	0,065

Korcsoport	
<i>18–29 éves</i>	−0,1821
<i>30–39 éves</i>	−0,2516
<i>40–49 éves</i>	−0,3347
<i>50–59 éves</i>	−0,4291
<i>60 éves és idősebb</i>	−0,3255
Mind	−0,3052
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,7540
<i>Eta</i>	0,058

Iskolai végzettség	
<i>Max. 8 általános</i>	−0,4694
<i>Szakt munkásképző</i>	−0,0166
<i>Szakközépiskola, gimnázium</i>	−0,2558
<i>Főiskola, egyetem</i>	−0,4573
Mind	−0,3052
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,0320
<i>Eta</i>	0,124

ESOMAR-státusz	
<i>A</i>	−0,3981
<i>B</i>	−0,2966
<i>C</i>	−0,3996
<i>D</i>	−0,0927
<i>E</i>	−0,2885
Mind	−0,3052
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,7350
<i>Eta</i>	0,059

Participációs csoport	
<i>Passzív</i>	−0,2981
<i>Csak választó</i>	−0,2400
<i>„Aktív”</i>	−0,5305
Mind	−0,3081
<i>Szignifikanciaszint</i>	0,3720
<i>Eta</i>	0,059

Befolyásolja-e egy település fejlődését, hogy a polgármestere a kormánypárthoz tartozik?

Települési szint		Igen		Nem	
<i>Budapest</i>		75,0%		25,0%	
<i>Megyeszékhely</i>		84,1%		15,9%	
<i>Egyéb város</i>		79,2%		20,8%	
<i>Község</i>		85,1%		14,9%	
<i>Ország</i>		81,0%		19,0%	
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,033	<i>Cramer's V:</i>	0,095		

Régió		Igen	Nem	
Közép-Magyarország		78,1%	21,9%	100,0
Közép-Dunántúl		72,8%	27,2%	100,0
Nyugat-Dunántúl		81,1%	18,9%	100,0
Dél-Dunántúl		93,3%	6,7%	100,0
Észak-Magyarország		95,7%	4,3%	100,0
Észak-Alföld		78,4%	21,6%	100,0
Dél-Alföld		75,4%	24,6%	100,0
Mind		81,0%	19,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,189	

Nem		Igen	Nem	
Férfi		81,1%	18,9%	100,0
Nő		80,9%	19,1%	100,0
Mind		81,0%	19,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,949	Cramer's V:	0,002	

Korcsoport		Igen	Nem	
18–29 éves		78,1%	21,9%	100,0
30–39 éves		81,2%	18,8%	100,0
40–49 éves		78,3%	21,7%	100,0
50–59 éves		82,4%	17,6%	100,0
60 éves és idősebb		83,4%	16,6%	100,0
Mind		81,0%	19,0%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,582	Cramer's V:	0,055	

Iskolai végzettség		Igen	Nem	
Max. 8 általános		85,0%	15,0%	100,0
Szakmunkásképző		77,0%	23,0%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium		80,7%	19,3%	100,0
Főiskola, egyetem		80,9%	19,1%	100,0
Mind		81,1%	18,9%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,175	Cramer's V:	0,072	

ESOMAR-státusz		Igen	Nem	
A		88,1%	11,9%	100,0
B		80,6%	19,4%	100,0
C		81,2%	18,8%	100,0
D		87,4%	12,6%	100,0
E		79,0%	21,0%	100,0
Mind		81,1%	18,9%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,251	Cramer's V:	0,075	

Participációs csoport		Igen		Nem	
<i>Passzív</i>		78,4%		21,6%	100,0
<i>Csak választó</i>		88,3%		11,7%	100,0
<i>„Aktív”</i>		82,8%		17,2%	100,0
Mind		81,1%		18,9%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,004	Cramer's V:	0,107		

Participációs aktivitás

Települési szint		Passzív		Csak a legutóbbi választáson vett részt	„Aktív”	
<i>Budapest</i>		75,6%		21,6%	2,8%	100,0
<i>Megyeszékhely</i>		71,6%		14,8%	13,6%	100,0
<i>Egyéb város</i>		66,4%		23,5%	10,1%	100,0
<i>Község</i>		61,9%		30,4%	7,7%	100,0
<i>Ország</i>		67,7%		23,6%	8,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,120			

Régió		Passzív		Csak a legutóbbi választáson vett részt	„Aktív”	
<i>Közép-Magyarország</i>		74,4%		21,2%	4,4%	100,0
<i>Közép-Dunántúl</i>		80,6%		16,7%	2,8%	100,0
<i>Nyugat-Dunántúl</i>		59,8%		19,6%	20,6%	100,0
<i>Dél-Dunántúl</i>		74,4%		21,1%	4,4%	100,0
<i>Észak-Magyarország</i>		67,5%		28,2%	4,3%	100,0
<i>Észak-Alföld</i>		67,6%		20,7%	11,7%	100,0
<i>Dél-Alföld</i>		44,2%		38,0%	17,8%	100,0
Mind		67,8%		23,5%	8,7%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,000	Cramer's V:	0,200			

Nem		Passzív		Csak a legutóbbi választáson vett részt	„Aktív”	
<i>Férfi</i>		64,9%		25,3%	9,7%	100,0
<i>Nő</i>		69,9%		22,1%	8,0%	100,0
Mind		67,6%		23,6%	8,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,243	Cramer's V:	0,054			

Korcsoport		Passzív		Csak a legutóbbi választáson vett részt	„Aktív”	
<i>18–29 éves</i>		75,4%		21,2%	3,4%	100,0
<i>30–39 éves</i>		66,1%		28,1%	5,7%	100,0
<i>40–49 éves</i>		66,5%		24,1%	9,5%	100,0
<i>50–59 éves</i>		67,6%		22,2%	10,2%	100,0
<i>60 éves és idősebb</i>		64,3%		22,5%	13,2%	100,0
Mind		67,6%		23,6%	8,8%	100,0
<i>Szignifikanciaszint:</i>	0,013	Cramer's V:	0,099			

Iskolai végzettség	Passzív	Csak a legutóbbi választáson vett részt	„Aktív”	
Max. 8 általános	71,0%	21,6%	7,4%	100,0
Szakk munkásképző	67,0%	24,3%	8,7%	100,0
Szakközépiskola, gimnázium	70,6%	23,5%	5,8%	100,0
Főiskola, egyetem	57,8%	26,0%	16,2%	100,0
Mind	67,7%	23,6%	8,7%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,004	Cramer's V:	0,098	

ESOMAR-státusz	Passzív	Csak a legutóbbi választáson vett részt	„Aktív”	
A	53,3%	13,3%	33,3%	100,0
B	62,9%	28,6%	8,6%	100,0
C	71,5%	24,5%	4,0%	100,0
D	58,4%	29,2%	12,4%	100,0
E	70,8%	21,5%	7,7%	100,0
Mind	67,7%	23,5%	8,8%	100,0
Szignifikanciaszint:	0,000	Cramer's V:	0,175	

Honnan tájékozódik az önkormányzat munkájával kapcsolatban?

Települési szint	Helyi média	Internet	Ismerősök	Személyes ügyintézési tapasztalat
Budapest	70,2%	36,1%	36,1%	13,3%
Megyeszékhely	58,4%	44,9%	39,9%	17,4%
Egyéb város	67,9%	38,7%	44,7%	10,9%
Község	46,4%	21,0%	60,6%	13,1%
Ország	60,4%	34,2%	46,9%	13,2%

Régió	Helyi média	Internet	Ismerősök	Személyes ügyintézési tapasztalat
Közép-Magyarország	69,4%	41,9%	32,7%	11,7%
Közép-Dunántúl	45,9%	29,6%	62,4%	9,2%
Nyugat-Dunántúl	57,0%	35,4%	49,0%	26,3%
Dél-Dunántúl	46,2%	33,3%	48,9%	8,5%
Észak-Magyarország	50,8%	22,9%	61,0%	11,1%
Észak-Alföld	58,2%	35,2%	41,8%	14,4%
Dél-Alföld	76,2%	29,8%	55,4%	13,1%
Mind	60,4%	34,3%	46,8%	13,1%

Nem	Helyi média	Internet	Ismerősök	Személyes ügyintézési tapasztalat
Férfi	60,6%	34,4%	49,0%	16,3%
Nő	60,2%	34,2%	45,0%	10,5%
Mind	60,4%	34,3%	46,9%	13,2%

Korcsoport	Helyi média	Internet	Ismerősök	Személyes ügyintézési tapasztalat
18–29 éves	60,6%	48,9%	47,8%	8,3%
30–39 éves	60,2%	46,6%	43,0%	20,2%
40–49 éves	60,4%	37,3%	52,8%	11,8%
50–59 éves	60,6%	34,3%	44,9%	14,8%
60 éves és idősebb	60,2%	14,7%	46,7%	10,9%
Mind	60,4%	34,2%	46,8%	13,1%

Iskolai végzettség	Helyi média	Internet	Ismerősök	Személyes ügyintézési tapasztalat
Max. 8 általános	57,8%	9,4%	56,3%	7,3%
Szakkunaksképző	61,1%	32,6%	49,5%	14,9%
Szakközépiskola, gimnázium	60,3%	47,8%	41,5%	12,2%
Főiskola, egyetem	63,6%	52,8%	37,5%	22,3%
Mind	60,3%	34,2%	46,8%	13,2%

ESOMAR-státusz	Helyi média	Internet	Ismerősök	Személyes ügyintézési tapasztalat
A	75,0%	47,5%	36,1%	19,7%
B	63,8%	52,8%	44,0%	17,7%
C	56,9%	50,2%	41,2%	12,2%
D	63,3%	12,2%	46,7%	15,6%
E	58,9%	22,0%	52,7%	10,7%
Mind	60,5%	34,3%	46,9%	13,1%

Participációs csoport	Helyi média	Internet	Ismerősök	Személyes ügyintézési tapasztalat
Passzív	55,6%	34,0%	44,8%	8,5%
Csak választó	70,0%	31,8%	55,8%	21,5%
„Aktív”	74,7%	45,5%	40,9%	28,4%
Mind	60,7%	34,5%	47,1%	13,4%

A joghallgatók önkormányzatokkal kapcsolatos jogtudatvizsgálatának táblázatos eredményei

2017-ben és 2018-ban kvantitatív jogszociológiai vizsgálatot végeztünk a magyarországi jogászkepző intézmények bevonásával, amelynek keretében nyolc képzőhely 1150 hallgatója válaszolt a kérdőívünkre. A vizsgálat célcsoportjai az első- és a negyedéves joghallgatók voltak, az 1150 főből 679 elsőéves és 379 negyedéves hallgató válaszolt a kérdéseinkre.¹⁸⁶ A joghallgatók lekérdezésekor a csoportos önkitöltős kérdőív formát választottuk, így a hallgatók egy, a kérdőívet jól ismerő koordinátor segítségét kérhették mindkét esetben, ha értelmezési problémával találták szemben magukat. A kérdőív 46 zárt, valamint 13 nyitott kérdést tartalmazott. A válaszadás önkéntesen, név nélkül történt. A minta kiválasztása

¹⁸⁶ 92 fő nem adta meg az évfolyamát, ami nem meglepő, hiszen a kreditrendszer miatt az évfolyamok közötti határok elmosódtak.

véletlenszerűen történt az első- és a negyedéves joghallgatók körében. A kérdőív követéses vizsgálatra alkalmas kérdéseket tartalmazott, így lehetőségünk nyílik a közeljövőben ismételt lekérdezni ugyanezen hallgatókat, megismerve az esetleges attitűdváltozásokat.

Tervezett kutatásunk célja az volt, hogy átfogó ismereteket szerezzünk a hazai joghallgató társadalomról, illetve a joghallgatók (mindenekelőtt közjogi) jogismeretének, attitűdjeinek, motivációinak és az Alaptörvényben megjelenő értékekre vonatkozó preferenciáinak feltárása. Ugyancsak céljaink között szerepelt, hogy a magyar jogászképzés hatékonyságára vonatkozó ismeretekhez jussunk, amely mind az állam és jogtudományi karok, mind a jogalkotó számára hasznosítható ismereteket nyújthat.

Vizsgálatunkat részben az általunk 1996 decemberében Szegeden a József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán, valamint 1997 nyarán a németországi göttingeni egyetemen joghallgatók körében végzett összehasonlító jogszociológiai felmérésre alapoztuk. A korábbi vizsgálat során a hallgatók attitűdjeit, motivációit, elhivatottságát elemeztük a jogáspályával kapcsolatosan.

A kutatás azonban nem pusztán a korábbi vizsgálat megismétlésére szorítkozott, hanem a vizsgálati keretek jelentős kibővítésével egy jóval átfogóbb, nagy mintán elvégzett kutatásra tett kísérletet.

A vizsgálat keretében lehetőségünk nyílt arra is, hogy a joghallgatók önkormányzati rendszerrel kapcsolatos véleményére is rákérdezzünk. Az államtudományi kutatócsoport így számos kérdést integrálhatott azokról az önkormányzatokkal kapcsolatos problémákról, amelyek a kötetben bemutatott másik három empirikus vizsgálatban is helyet kaptak.

A több mint ezerfős országos mintából megszerzett eredmények helyi önkormányzatokra vonatkozó táblázatos adatait jelen kötet terjedelmi korlátaira tekintettel az SZTE ÁJTK Összehasonlító Jogi és Jogelméleti Intézet által online megjelentetett *Comparative Law Working Papers*¹⁸⁷ virtuális hasábjain közöljük.

¹⁸⁷ BADÓ Attila – FELEKY Gábor – PATYI Zsófia (2018): A joghallgatók helyi önkormányzatokkal kapcsolatos jogtudatvizsgálatának táblázatos eredményei. *Comparative Law Working Papers*, Vol. 2, No. 3.

Vákát oldal

Felhasznált irodalom

- 1865–68. évi Országgyűlés Képviselőházi Irományok. II. kötet. 12. 29. sz.
1867. évi VII. törvénycikk az 1847/8:III. törvénycikk azon intézkedéseinek, melyek a nádor mint királyi helytartó jogkörére vonatkoznak, módosításáról és a nádorválasztás elhalasztásáról.
1870. évi XLII. törvénycikk a köztörvényhatóságok rendezéséről.
1950. évi I. törvény a helyi tanácsokról.
1954. évi X. törvény a tanácsokról.
1971. évi I. törvény a tanácsokról.
- 158/1976. Szeged városi vb. határozat a tanácsi apparátus káderhelyzetéről. In *Szeged Megyei Város Tanácsának Közlönye* (a továbbiakban: *Szeged Tanácsának Közlönye*). 1976. október 31. 5. sz.
- 14/1977. Szeged városi tanácsi határozat a tanács és a nem tanácsi szervek együttműködéséről a várospolitikában. In *Szeged Tanácsának Közlönye*. 1977. június 30. 3. sz.
- 135/1978. Szeged városi vb. határozat a tanácsi apparátus káderhelyzetéről. In *Szeged Tanácsának Közlönye*. 1978. október 31. 4–5. sz.
- 23/1979. Szeged városi tanácsi határozat az értelmiség várospolitikai tevékenységéről. In *Szeged Tanácsának Közlönye*. 1979. október 31. 5. sz.
- 181/1979. Szeged városi vb. határozat a tanácsi vállalatoknál folyó káder- és személyzeti munkáról. In *Szeged Tanácsának Közlönye*. 1979. január 6. 6. sz.
- 147/1980. Szeged városi vb. határozat a tanácsi apparátus káderhelyzetéről, személyzeti munkájáról. In *Szeged Tanácsának Közlönye*. 1980. december 31. 7. sz.
1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról.
1995. évi CXXI. törvény a Magyar Köztársaság 1996. évi költségvetéséről.
1996. évi XXV. törvény a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásáról.
- 95/1996. (VII. 4.) Korm. rendelet a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásáról szóló 1996. évi XXV. törvény végrehajtásának egyes kérdéseiről.
2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól.
2012. évi XCIII. törvény a járások kialakításáról, valamint egyes ezzel összefüggő törvények módosításáról.
- A magyar lakosság jogtudata – elméleti és empirikus elemzés* című OTKA kutatás (OTKA 105552 sz. projekt [2012–2015]).
- ALMOND, Gabriel A. (1950): *The American People and Foreign Policy*. New York, Harcourt, Brace and Company.
- ANGELUSZ Róbert (2000): *A láthatóság görbe tükrői*. Budapest, Új Mandátum.
- ANTAL Tamás (2005): A debreceni népképviselői közgyűlés (1848–1867). Az 1848. XXIII. törvénycikk végrehajtása Debrecenben. *Acta Universitatis Szegediensis – Acta Juridica et Politica*, Tom. 67. Fasc. 1. 3–79. Elérhető: http://acta.bibl.u-szeged.hu/37883/1/juridpol_067_fasc_001.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- ANTAL Tamás (2009): *A tanácsrendszer és jogintézményei Szegeden (1950–1990)*. Szervezeti és működési alapvetések. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.

- ANTAL Tamás (2010): *Hódmezővásárhely törvényhatósága (1919–1944). Fejezetek a magyar városigazgatás történetéből*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.
- ANTAL Tamás (2010): Socialist Councils and Representation in the People's Republic of Hungary (1949–1989). In *Parliaments, Estates and Representation*, Vol. 30, No. 2. 113–128. DOI: <https://doi.org/10.1080/02606755.2010.513563>
- ANTAL Tamás (2011): *Város és népképviselő. Az 1848. XXIII. törvénycikk intézményei Debrecenben (1848–1872)*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány.
- ANTAL Tamás (2012): Democratic Centralism and the Party Guidance of Soviet Type Councils in Communist Hungary (1950–89/90). *Parliaments, Estates and Representation*, Vol. 32, No. 2. 154–170. DOI: <https://doi.org/10.1080/02606755.2012.719699>
- ANTAL Tamás (2013): Önkormányzat és/vagy demokratikus centralizmus a szocialista államokban, különös tekintettel Magyarországra. In ANTAL Tamás – PAPP Tekla szerk.: *Az alapjogvédelem nemzeti, nemzetközi és jogösszehasonlító aspektusai: a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottsága Jogi Szakbizottságának Gazdasági Jogi Munkacsoportja és a Europe-Direct Szeged tudományos előadói ülése*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány.
- ANTAL Tamás – BLAZOVICH László szerk. (2010): *Közigazgatás*. In *Szeged története 5. 1945–1990*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.
- ARISZTOTELÉSZ (1984) [i.e. 350]: *Politika*. Budapest, Gondolat.
- BADÓ Attila – FELEKY Gábor – PATYI Zsófia (2018): A joghallgatók helyi önkormányzatokkal kapcsolatos jogtudatvizsgálatának táblázatos eredményei. *Comparative Law Working Papers*, Vol. 2, No. 3. Elérhető: www2.oji.u-szeged.hu/web2/images/stories/joghallg_jogtud.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- BAJOMI-LÁZÁR PÉTER (2006): *Manipulál-e a média?* Elérhető: www.mediakutato.hu/cikk/2006_02_nyar/04_manipulal-e_a_media (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- BALÁZS István (2012): A helyi önkormányzati autonómiafelfogás változása az új törvényi szabályozásban. *Új Magyar Közigazgatás*, 5. évf. 10. sz. 37–41.
- BALOGH Sándor – IZSÁK Lajos szerk. (2004): *Magyarországi pártprogramok III. 1944–1988*. Budapest, ELTE Eötvös.
- BARTHA Lajos (1980): Az államigazgatási dolgozók személyi állományának és anyagi-erkölcsi ösztönzőrendszerének pszichológiai vizsgálata. In FONYÓ Gyula szerk. (1980): *A közigazgatás személyi állománya*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó. 339–378.
- BEÉR János (1962): *A helyi tanácsok kialakulása és fejlődése Magyarországon (1945–1960)*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- BEÉR János – SZAMEL Lajos szerk. (1951): *A helyi tanácsok munkája és feladatai*. Budapest, Szikra.
- BERÉNYI Sándor – MARTONYI János – SZAMEL Lajos – SZATMÁRI Lajos (1973): *Magyar államigazgatási jog. Általános rész*. Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat.
- BIERNACKI, Karol (2018): A magyarországi önkormányzati jogforrások: várostörténeti áttekintés (1867–1990). *Jogtörténeti Szemle*, 20. évf. 1–2. sz. 40–54.
- BIHARI Ottó (1963): *Az államhatalmi-képviselői szervek elmélete*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- BLACKBURN, Robert Martin – PRANDY, Kenneth – STEWART, Alexander (1982): *White-Collar Work*. London, MacMillan.
- BLAZOVICH László szerk. (2007): *Csongrád megye tanácsainak tisztségviselői, 1950–1990. Tanulmányok Csongrád megye történetéből XXXVI*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.
- BODA Zsolt szerk. (2015): *Bizalom és közpolitika*. Budapest, MTA TK PTI, Argumentum.

- BODA Zsolt – MEDVE-BÁLINT Gergő (2012): Intézményi bizalom a régi és az új democráciákban. *Politikatudományi Szemle*, 21. évf. 2. sz. 27–51. Elérhető: www.poltudszemle.hu/szamok/2012_2szam/boda.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- BÓDI Ferenc – BÓDI Mátyás (2011): Hol vannak a választók? *Politikatudományi Szemle*, 20. évf. 1. sz. 51–74. Elérhető: www.poltudszemle.hu/szamok/2011_1szam/bodi.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- BÖHM Antal (1987): A helyi hatalom és a lakossági részvétel esélyei. *Tér és Társadalom*, 1. évf. 1 sz. 17–30. DOI: <https://doi.org/10.17649/TET.1.1.3>
- CONSIDERANT, Victor Prosper (1847): *Manifests de la Démocratie au XIX Siècle*. Paris, Librairie Phalanstérienne.
- COULSON, Andrew – CAMPBELL, Adrian (2006): Into the Mainstream: Local Democracy in Central and Eastern Europe. *Local Government Studies*, Vol. 32, No. 5. 543–561. DOI: <https://doi.org/10.1080/03003930600896129>
- CSIZMADIA Andor (1976): *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- CSÖRGITS Lajos (2011): A politikai zsákmányelv érvényesülése az önkormányzatoknál. *Jog, Állam, Politika*, 3. évf. 2. sz. 129–145. Elérhető: <https://dfk-online.sze.hu/images/JÁP/2011/2/Csörgits.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- CSÖRGITS Lajos (2013): *A magyar helyi önkormányzati rendszer átalakítása – A demokrácia, a helyi közügyek és a helyi önkormányzás egyes kérdései*. Győr, Széchenyi István Egyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
- DABIS Erzsébet – FELEKY Gábor – LŐRINCZI János – ROSSU Balázs – RUZS MOLNÁR Krisztina (2015): *Elemző tanulmány – az új Munka Törvénykönyvének hatásvizsgálata*. Szeged, Szegedi Tudományegyetem. Elérhető: www.liganet.hu/news/8791/Az_uj_Mt_kutatas_osszefoglalo_tanulmany.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- DAVEY, Kenneth (2012): *Local Government in Critical Times: Policies for Crisis, Recovery and a Sustainable Future*. Strasbourg, Council of Europe. Elérhető: <https://rm.coe.int/16807472af> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- DOWNS, Anthony (1957): *An Economic Theory of Democracy*. New York, Harper.
- DRYZEK, John S. (2000): *Deliberative Democracy and Beyond: Liberals, Critics, Contestations*. New York, Oxford University Press.
- ÉBER Sándor (2013): Viszi az állam az adósságot. *Világgazdaság*, 45 évf. 11227. sz. Elérhető: www.vg.hu/kozelet/viszi-az-allam-az-adossagot-415208/?fbclid=IwAR3XXgXWKWz2P2Uerlf3L-xYQ9-wfUj2o4fIspfpXUvbMZCMgTej3MdOF-N0 (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- ETZIONI, Amitai (1961): *A Comparative Analysis of Complex Organizations*. New York, The Free Press of Glencoe Inc.
- FITZGERALD, Alexander James (2016): *Mitigating the Effects of Withdrawal Behavior on Organizations*. Elérhető: <https://scholarworks.waldenu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3495&context=dissertations> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- FONYÓ Gyula szerk. (1980): *A közigazgatás személyi állománya*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- FORGÁCS Attila (2009): Az attitűdök jelentősége az üzleti világban. In FORGÁCS Attila – KOVÁCS Zoltán – BODNÁR Éva – SASS Judit: *Alkalmazott pszichológia az üzleti életben*. Budapest, PPKE-BTK. 7–82.

- FORRAY R. Katalin – KOZMA Tamás (2013): Menekülés az iskolától. *Educatio*, 22. évf. 1. sz. 23–34. Elérhető: www.edu-online.eu/hu/educatio_reszletes.php?id=94 (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- FÜRCHT Pál (2009): Antal Tamás: A tanácsrendszer és jogintézményei Szegeden (1950–1990). (Könyvismertető) *Új Magyar Közigazgatás*, 2. évf. 10–11. sz. 94–96.
- GAJDUSCHEK György (2016): Jogtudat és értékvilág – mint a magyar jogrendszer környezete. In JAKAB András – GAJDUSCHEK György szerk.: *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, MTA TK JTI.
- GAJDUSCHEK György – FEKETE Balázs (2015a): A magyar lakosság jogismerete az elmúlt fél évszázadban és ma – összehasonlító elemzés Kulcsár Kálmán 1965-ös empirikus kutatása alapján. *Pro Futuro – A jövő nemzedékek joga*, 5. évf. 1. sz. 11–28.
- GAJDUSCHEK György – FEKETE Balázs (2015b): A jogismeretet befolyásoló társadalmi tényezők elemzése. *Pro Futuro – A jövő nemzedékek joga*, 5. évf. 2. sz. 71–95.
- GÁTI Annamária (2010): *Alattvalók vagy polgárok lesznek?* (Kutatási összefoglaló) Budapest, TÁRKI. Elérhető: www.tarki-tudok.hu/file/alattvalok_vagy_polgarok_lesznek_kutatasi_osszefoglalo_2010.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 02. 26.)
- GERSCHENKRON, Alexander (1984): *A gazdasági elmaradottság történelmi távlatból*. Budapest, Gondolat Könyvkiadó.
- GOFFMAN, Erving (1981): Az elhanyagolt szituáció. In GOFFMAN, Erving: *A hétköznapi élet szociálpszichológiája*. Budapest, Gondolat.
- GYIRÁN Zoltán (2013): Az önkormányzati adósságrendezés kérdései. In HORVÁTH M. Tamás: *Jelenségek*. Budapest, Dialóg Campus.
- H. SZILÁGYI István (2017): A jogtudat-kutatások elméleti kérdései. *Iustum Aequum Salutare*, 13. évf. 1. sz. 15–36. Elérhető: https://epa.oszk.hu/02400/02445/00043/pdf/EPA02445_ias_2017_01_015-036.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- HAJDÚ Gábor (2012): Bizalom, normakövetés és társadalmi részvétel Magyarországon a rendszerváltás után. In KOVÁCH Imre – DUPCSIK Csaba – P. TÓTH Tamás – TAKÁCS Judit szerk.: *Társadalmi integráció a rendszerváltás utáni Magyarországon*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet, Argumentum.
- HENCZ Aurél (1973): *Területrendezési törekvések Magyarországon az államigazgatási jogi szabályozás aspektusából*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- HESSE, Joachim Jens – SHARPE, Laurence J. (1991): Local Government in International Perspective: Some Comparative Observations. In HESSE, Joachim Jens ed.: *Local Government and Urban Affairs in International Perspective*. Baden-Baden, Nomos Verlagsgesellschaft.
- HIRSCHMAN, Albert O. (1970): *Exit, Voice, and Loyalty*. Cambridge, Harvard University Press.
- HORVÁTH M. Tamás (2015): *Magasfeszültség*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus.
- HORVÁTH M. Tamás – JÓZSA Zoltán (2016): Az államigazgatás helyi és területi szervei: koncentráció és koncentrárum. In JAKAB András – GAJDUSCHEK György szerk.: *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont.
- HOSKINS, Bryony – JESINGHAUS, Jochen – MASCHERINI, Massimiliano – MUNDA, Giuseppe – NARDO, Michela – SAISANA, Michaela – VAN NIJLEN, Daniel – VIDONI, Daniele – VILLALBA, Ernesto (2006): *Measuring Active Citizenship in Europe*. Institute for the Protection and Security of the Citizen. CRELL Research Paper 4. Elérhető: https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc-coin-measuring-active-citizenship-2006_en.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- HOSKINS, Bryony – VILLALBA, Ernesto – VAN NIJLEN, Daniel – BARBER, Carolyn (2008): *Measuring Civic Competence in Europe*. The Proceedings of IRC. Elérhető: www.iea.nl/sites/default/files/2019-04/IRC2008_Hoskins_Villalba_etal.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)

- JÁVOR Benedek – BEKE Zsolt Frigyes (2013): Résztevők és apatikusak. Adalékok a társadalmi részvétel helyzetéhez Magyarországon. *Politikatudományi Szemle*, 22. évf. 4. sz. 59–89. Elérhető: www.poltudszemle.hu/szamok/2013_4szam/javor_beke.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- KAJTÁR István (2013): *A 19. századi modern magyar állam- és jogrendszer alapjai. Európa – haladás – Magyarország*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus.
- KAPOSI Zoltán (2002): *Magyarország gazdaságtörténete, 1700–2000*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus.
- KMETTY Zoltán – TÓTH Gergely (2011): A politikai részvétel három szintje. In TARDOS Róbert – ENYEDI Zsolt – SZABÓ Andrea szerk.: *Részvétel, képviselet, politikai változás*. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány – Corvinus.
- KOVÁCS István (1962): *A szocialista alkotmányfejlődés új elemei*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- KULCSÁR László (1980): Az államigazgatási dolgozók személyi állományának és anyagi-erkölcsi ösztönzőrendszerének szociológiai vizsgálata. In FONYÓ Gyula szerk. (1980): *A közigazgatás személyi állománya*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó. 239–312.
- LAPIERRE, Richard T. (1934): Attitudes vs. Actions. *Social Forces*, Vol. 13, No. 2. 230–237. DOI: <https://doi.org/10.2307/2570339>
- LIPSET, Seymour Martin (1968): Introduction. In MICHELS, Robert: *Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*. New York, The Free Press.
- LOUGHLIN, John (2003): *Subnational Democracy in the European Union*. Oxford, Oxford University Press.
- LOUGHLIN, John – HENDRIKS, Frank – LIDSTRÖM, Anders (2010): *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe*. Oxford, Oxford University Press.
- LŐKKÖS János (1980): A közigazgatás személyi állományának összetétele és anyag-erkölcsi ösztönzőrendszere. In FONYÓ Gyula szerk.: *A közigazgatás személyi állománya*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó. 159–194.
- Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára. MDP 276. f. 54. cs. 141. (1951. május 2.) 3. és *Javaslat a Titkársághoz* megjelölésű melléklet.
- Magyarország Alaptörvénye* (2011. április 25.).
- MEDVE-BÁLINT Gergő – BODA Zsolt (2014): Ki szegényebb, jobban bízik? Az anyagi helyzet, a gazdasági fejlettség és a jövedelmi egyenlőtlenségek hatása az intézményi bizalomra Kelet-Közép-Európában. *Socio.hu*, 4. sz. 56–86. DOI: <https://doi.org/10.18030/SOCIO.HU.2014.4.56>
- MICHELS, Robert (1968): *Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*. New York, The Free Press.
- NOELLE-NEUMANN, Elisabeth (1980): *Die Schweigespirale*. München–Zürich, R. Piper Verlag.
- NYERS Rezső (1968): *Gazdaságpolitikánk és a gazdasági mechanizmus reformja*. Budapest, Kossuth Könyvkiadó.
- OLSON, Mancur (1965): *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups*. Cambridge, Harvard University Press.
- OROSS Dániel – MONOSTORI Kristóf (2016): Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan! – ifjúságügy és civil világ. In NAGY Ádám szerk.: *Margón kívül. Magyar ifjúságkutatás 2016*. Budapest, Excenter Kutatóközpont. Elérhető: www.ifjusagugy.hu/kotetek/Margon_kivul_2016_web.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- PAGE, Edward C. (1991): *Localism and Centralism in Europe. The Political and Legal Bases of Local Self-Government*. Oxford, Oxford University Press.
- PAGE, Edward C. – GOLDSMITH, Michael ed. (1987): *Central and Local Government Relations: A Comparative Analysis of Western European Unitary States*. London, SAGE Publications.

- PÁLNÉ Kovács Ilona (2014): Az önkormányzati rendszer és a területi közigazgatás átalakulása 2010–2013. *MTA Law Working Papers*, No. 2. Elérhető: <https://jog.tk.mta.hu/mtalwp/az-onkormanyzati-rendszer-es-a-teruleti-kozigazgat-as-atalakulasa-2010-2013> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- PÁLNÉ Kovács Ilona (2016): Modellváltás a magyar önkormányzati rendszerben. In JAKAB András – GAJDUSCHEK György szerk.: *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet.
- PAPÓS Mihály (1996): *Szeged Városi Tanács VB ülési jegyzőkönyveinek témakatalógusa (1971–1990)*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.
- PAPÓS Mihály (2000): *Szeged Városi Tanács VB ülési jegyzőkönyveinek témakatalógusa (1950–1970)*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.
- PARETO, Vilfredo (1935) [1916]: *The Mind and Society: Treatise on General Sociology*. New York, Harcourt, Brace and Company. (Olasz eredetije: Pareto [1916]: *Trattato di Sociologia Generale*. Firenze, G. Barbera Editore.)
- PÁSZKA Imre (2010): *Elit, elitek a lokális kistérségi társadalomban*. Szeged, Belvedere Meridionale.
- PATYI András (2013): Gondolatok a magyar helyi önkormányzati rendszer általános szabályairól. In DELI Gergely – SZOBOSZLAI-KISS Katalin szerk.: *Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére*. Győr, Universitas – Győr Nonprofit Kft.
- PÉCSVÁRADI János – KOVÁCS Tibor szerk. (1974): A községi igazgatás. In *A helyi-területi igazgatás fejlesztése*. (Tervtanulmányok) Budapest, MTA Állam- és Jogtudományi Intézet.
- PRESZTÓCKI Zoltán (2009): A hódmezővásárhelyi városi tanács végrehajtó bizottságának négy évtizede (1950–1990). In *A Hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság évkönyve*. Hódmezővásárhely, Szeremlei Társaság.
- RAFT Miklós – KOVÁCS Tibor szerk. (1974): A területi (megyei-járási) igazgatás. In *A helyi-területi igazgatás fejlesztése*. (Tervtanulmányok) Budapest, ÁSZI.
- RÁKOSI Sándor – SZABÓ Bálint – SÁGVÁRI Ágnes – VASS Henrik szerk. (1964–1988): *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai*. Budapest, Kossuth.
- RUSZOLY József (2004): *Szeged szabad királyi város törvényhatósága, 1872–1944*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.
- SÁRI János (1979): *A tanács végrehajtó bizottsága és tisztségviselői*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- SÁSKA Géza (2013): Centralizáció, decentralizáció, demokrácia. *Educatio*, 22. évf. 1. sz. 3–22. Elérhető: www.edu-online.eu/hu/educatio_reszletes.php?id=94 (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- SHIN, Jiseon – SEO, Myeong-Gu – SHAPIRO, Debra L. – TAYLOR, M. Susan (2015): Maintaining Employees' Commitment to Organizational Change: the Role of Leaders' Informational Justice and Transformational Leadership. *The Journal of Applied Behavioral Science*, Vol. 51, No. 4. 501–528. DOI: <https://doi.org/10.1177/0021886315603123>
- SLITER, Michael – SLITER, Katherine – JEX, Steve (2012): The employee as a punching bag: The effect of multiple sources of incivility on employee withdrawal behavior and sales performance. *Journal of Organizational Behavior*, Vol. 33, No. 1. 121–139. DOI: <https://doi.org/10.1002/job.767>
- SWIANIEWICZ, Pawel (2014): An Empirical Typology of Local Government Systems in Eastern Europe. *Local Government Studies*, Vol. 40, No. 2. 292–311. DOI: <https://doi.org/10.1080/03003930.2013.807807>
- SZABÓ Andrea – ZÁVE CZ Gergő – RÓBERT Péter (2013): *Intézményi bizalom a magyar társadalomban: ESS Magyarország – Gyorsjelentés II*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont.

- SZATMÁRI Miklós (1982): A káderképzés célja és rendszere. In ZRINSZKY László szerk.: *A káderképzés pedagógiája*. Budapest, Kossuth.
- SZILÁGYI György (2003): *Ahogy a torony alatt láttam és megéltem... Szemelvények Szeged XX. századi közigazgatás-történetéből*. Szeged, Csongrád Megyei Levéltár.
- SZÜCS Jenő (1983): *Vázlat Európa három történelmi régiójáról*. Budapest, Magvető.
- SZÜDI János: *Az önkormányzati vagyoni állami használatba vétele*. Elérhető: <http://drszi.hu/irasok/az-onkormanyzati-vagyon-allami-hasznalatba-vetele.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- TAMÁS Veronika (2014): *Politikai élet a helyi önkormányzatokban. A helyi politika szereplői, mozgásterük és kapcsolataik a helyi politikai rendszerben*. Budapest, MTA TK PTI.
- TOCQUEVILLE, Alexis (1993) [1835 és 1840]: *Az amerikai demokrácia*. Budapest, Európa Könyvkiadó.
- TÓKA Gábor (2001): A szavazói magatartás kutatása. *Politikatudományi Szemle*, 10. évf. 3. sz. 81–104. Elérhető: www.poltudszemle.hu/szamok/2001_3szam/toka.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- TOLDI Ferenc (1977): *Az európai népi demokratikus országok területi beosztása és tanács szervezete*. Budapest, MTA Állam- és Jogtudományi Intézet.
- URI Sándorné (2009): *Tárgysorozati jegyzék Debrecen Megyei Jogú Város Végrehajtó Bizottsága jegyzőkönyveinek kutatásához, 1950–1989*. Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár.
- VALDEMAR, O. Key (2007): A vélemények latenciája. In ANGELUSZ Róbert – TARDOS Róbert – TERESYÉNYI Tamás szerk.: *Média, nyilvánosság, közvélemény*. Budapest, Gondolat.
- VEREBÉLYI Imre szerk. (2000): *Egy évtized önkormányzati mérlege és a jövő kilátásai*. Budapest, Magyar Közgazdasági Intézet.
- VIT Eszter (2018): Jóléti rezsimek és a bizalom kapcsolata. *Socio.hu*, 2. sz. DOI: <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2018.2.45>
- WEBER, Max (1967): *Gazdaság és társadalom*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- ZSUFFA István – KOVÁCS Tibor szerk. (1974): A városi igazgatás. In *A helyi-területi igazgatás fejlesztése*. (Tervtanulmányok) Budapest, MTA Állam- és Jogtudományi Intézet.

Vákát oldal

Bibliográfia

- ÁGH Attila (2001): A régiók Magyarországa. *Comitatus*, 11. évf. ksz. 102–111.
- ANTAL Tamás (2006): Régiók Magyarországon egykor és most. *Acta Universitatis Szegediensis – Acta Juridica et Politica*, Tom. 68. Fasc. 1. Elérhető: http://acta.bibl.u-szeged.hu/7287/1/juridpol_068_fasc_001_001-045.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- ARANY T. János (2014): Fideszes politikus lesz a sándorfalvi iskola igazgatója. *Délmagyar* (online), 2014. 07. 22. Elérhető: www.delmagyar.hu/szeged_hirek/fideszes_politikus_lesz_a_sandorfalvi_iskola_igazgatoja/2391108/ (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- BÁNK Ernő (1914): *A szabad kir. városok kérdése az 1843-44-ik országgyűlésen*. Budapest, Bichler Nyomda.
- BEHESHTIFAR, Malikeh – NAZARIAN, Rahele (2013): Role of Occupational Stress in Organizations. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, Vol. 4, No. 9. 648–657. Elérhető: <https://journal-archives27.webs.com/648-657.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- BLAU, Peter M. (1955): *The Dynamics of Bureaucracy*. Chicago, University of Chicago Press.
- BODA Zsolt (2013): *Legitimitás, bizalom, együttműködés: kollektív cselekvés a politikában*. Budapest, MTA TK Politikatudományi Intézet, Argumentum. Elérhető: <https://politikatudomany.tk.mta.hu/uploads/files/BodaZsolt-Legitimitas,bizalom,egyuettmukoedes.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- BORDÁS Péter (2017): Globális hatások és (ön)kormányzati szerepek a XXI. század elején. *Közjavak*, 3. évf. 3. sz. 16–20. DOI: <https://doi.org/10.21867/KjK/2017.3.4>
- BORDÁS Péter (2017): Feladatfinanszírozás-e a feladatfinanszírozás? A magyar önkormányzatok támogatási rendszerének értékelése. *Közjogi Szemle*, 10. évf. 2. sz. 55–64. Elérhető: http://real.mtak.hu/74496/1/Bordas%20P._Feladatfinansz%C3%ADroz%C3%A9s..._K%C3%B3zjogi%20szemle%20%282017%29.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- BOURDIEU, Pierre (1996): *Physical Space, Social Space and Habitus*. University of Oslo. 7–22. Elérhető: https://archives.library.illinois.edu/erec/University%20Archives/2401001/Production_website/pages/StewardingExcellence/Physical%20Space,%20Social%20Space%20and%20Habitus.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- BRACHINGER Tamás (2006): *A helyi közösségek és a helyi hatalom kapcsolati dimenzióinak és minőségének változása*. Elérhető: http://politologia.ektf.hu/polygy2006/eloadasok/brachinger_tamas.doc (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- BRACHINGER Tamás (2008): *Helyi közösségek és helyi hatalom egy hazai középvárosban*. (PhD-értekezés) Pécs, PTE. Elérhető: https://idi.btk.pte.hu/dokumentumok/disszertaciok/brachinger_tamastezis.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- BULLOCK, Justin B. – RAINEY, Hal G. – STRITCH, Justin M. (2015): International Comparison of Public and Private Employee's Work Motives, Attitudes, and Perceived Rewards. *Public Administration Review*, Vol. 75, No. 3. 1–11. DOI: <https://doi.org/10.1111/puar.12356>
- CARPENTER, Nichelle C. – BERRY, Christopher M. (2017): Are Counterproductive Work Behavior and Withdrawal Empirically Distinct? A Meta-Analytic Investigation. *Journal of Management*, Vol. 43, No. 3. 1–30. DOI: <https://doi.org/10.1177/0149206314544743>

- CHRISTENSEN, Tom – LÆGREID, Per – RONESS Paul G. – RØVIK, Kjell Arne (2007): *Organization Theory and the Public Sector. Instrument, Culture and Myth*. Abingdon, Routledge.
- CROZIER, Michel (1964): *The Bureaucratic Phenomenon*. Chicago, The University of Chicago Press. 296–314.
- CROZIER, Michel (1965): *The World of the Office Worker*. Chicago, The University of Chicago Press.
- CSIZMADIA Andor (1939): A magyar városok oktatásügyi közigazgatása. Különlenyomat a *Városi Szemle* 25. évfolyamából.
- CSIZMADIA Andor (1941): *A magyar városi jog*. Kolozsvár, s. n.
- CSIZMADIA Andor (1944): A városi közigazgatás egyszerűsítése. *Statistikai Közlemények*, 1. sz.
- CSIZMADIA Andor (1968): *A nemzeti bizottságok állami tevékenysége (1944–1949)*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- DASGUPTA, Shilpee A. – SUAR, Damodar – SINGH, Seema (2012): Impact of managerial communication styles on employees' attitudes and behaviours. *Employee Relations*, Vol. 35, No. 2. 173–199. DOI: <http://dx.doi.org/10.1108/01425451311287862>
- ELŐHÁZI Zsófia (2009): A helyi önkormányzatok kialakulása a rendszerváltó Magyarországon. *Hadmérnök*, 4. évf. 3. sz. 389–395. Elérhető: http://hadmernok.hu/2009_3_elohazi.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- ENACHE, Mihaela – SALLAN, Jose M. – SIMO, Pep – FERNANDEZ, Vicenc (2013): Organizational commitment within a contemporary career context. *International Journal of Manpower*, Vol. 34, No. 8. 880–898. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJM-07-2013-0174>
- ESSER, Hartmut (1988): Hazudhatnak-e a megkérdezettek? A „valódi érték” fogalmához a kérdezés során a szituáció hatásainak cselekvésméleti magyarázatában. *Szociológiai Figyelő*, 4. sz. 49–69.
- FEARON, Colm – McLAUGHLIN, Heather – MORRIS, Lynn (2013): Conceptualising work engagement: An individual, collective and organisational efficacy perspective. *European Journal of Training and Development*, Vol. 37, No. 3. 244–256. DOI: <https://doi.org/10.1108/03090591311312723>
- FELEKY Gábor (2013): Egy közösség relatív zártsága. In LENCSES Gyula – FELEKY Gábor szerk.: *Múlt és jelen – Szegedi társadalomkutatók Dudaron 1937–2012*. Szeged, Belvedere Meridionale. 60–70. Elérhető: www.belvedere.meridionale.hu/letolt/dudar.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- FELEKY Gábor szerk. (2010): *Közösségi relációk: elméletek, narratívák, hipotézisek*. Szeged, Belvedere Meridionale.
- FESTINGER, Leon – CARLSMITH, James M. (1981): A kikényszerített engedelmesség kognitív következményei. In CSEPELI György szerk.: *Szociálpszichológia*. Budapest, Osiris. 342–356.
- FINE, Gary Alan (2010): The Sociology of the Local: Action and its Publics. *Sociological Theory*, Vol. 28, No. 4. 355–376. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9558.2010.01380.x>
- FISHBEIN, Martin (1997): *Az attitűd és a viselkedés predikciója*. In LENGYEL Zsuzsa szerk.: *Szociálpszichológia*. Budapest, Osiris. 147–163.
- FÓNAI Mihály (2010): A települési problémák és a lakossági szükségletek lehetséges hatása a helyi politikára. *De iurisprudentia et iure publico*, 4. évf. 3–4. sz. 73–93. Elérhető: https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/113424/file_up_FonaiM-TelepulesiProblemakLakossagi.pdf?sequence=1&isAllowed=y (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- FUGATE, Mel – PRUSSIA, Greg E. – KINICKI, Angelo J. (2012): Managing Employee Withdrawal During Organizational Change: The Role of Threat Appraisal. *Journal of Management*, Vol. 38, No. 3. 890–914. DOI: <https://doi.org/10.1177/0149206309352881>

- GAJDUSCHEK György (2012): A magyar közigazgatás és közigazgatás-tudomány jogias jellegéről. *Politikatudományi Szemle*, 21. évf. 4. sz. 29–52. Elérhető: www.poltudszemle.hu/szamok/2012_4szam/gajduscheck.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- GAJDUSCHEK György – HAJNAL György (2001): A közigazgatási alapvizsga- és szakvizsgaprogramok eredményhatékonyságáról. *Magyar Közigazgatás*, 51. évf. 6. sz. 343–351.
- GERGELY András (1996): A polgári átalakulás programja / A reformkor. *Rubicon*, 1–2. sz. Elérhető: www.rubicon.hu/magyar/oldalak/a_polgari_atalakulas_programja_a_reformkor (A letöltés dátuma: 2018. 01. 26.)
- GETHA-TAYLOR, Heather – FOWLES, Jacob – SILVIA, Chris – MERRITT, Cullen C. (2015): Considering the Effects of Time on Leadership Development: A Local Government Training Evaluation. *Public Personnel Management*, Vol. 44, No. 3. 295–316. DOI: <https://doi.org/10.1177/0091026015586265>
- GLIED Viktor (2009): A civil partnerség szerepe a regionális döntéshozatali folyamatokban. In PÁLNÉ KOVÁCS Ilona szerk.: *A politika új színtere a régió*. Pécs–Budapest, Századvég.
- GOFFMAN, Erving (1999): *Az én bemutatása a mindennapi életben*. Budapest, Thalassa Alapítvány, Pólya.
- GRIMMELIKHUIJSEN, Stephan – OLSEN, Asmus Leth – JILKE, Sebastian – TUMMERS, Lars (2016): Behavioral Public Administration: Combining Insights from Public Administration and Psychology. *Public Administration Review*, Vol. 77, No. 1. 45–56. DOI: <https://doi.org/10.1111/puar.12609>
- GYIRÁN Zoltán (2018): Mégis megtörténhet? – Szakoly község önkormányzatának adósság-rendezési eljárása. *Közjavak*, 4. évf. 2. sz. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.21867/KjK/2018.2.5>
- HALÁSZ Imre (1914): A közigazgatási eszmék fejlődése Magyarországon. Második közlemény. *Nyugat*, 14. sz. Elérhető: <https://epa.oszk.hu/00000/00022/00156/05090.htm> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- HEGEDŰS József – PÉTERI Gábor (2015): Közzolgáltatási reformok és a helyi önkormányzatiság. *Szociológiai Szemle*, 25. évf. 2. sz. 90–119. Elérhető: http://szociologia.hu/dynamic/hegedus_jozsef_peteri_gabor.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- HORVÁTH M. Tamás szerk. (2007): *Piacok a főtéren – Helyi kormányzás és szolgáltatásszervezés*. Budapest, KSKZ ROP 3.1.1. Programigazgatóság.
- JONES, John F. (1970): The Theory of Attitude Formation and Change and its Application to Social Group Work. *United College Journal*, Vol. 8. 21–28. Elérhető: <https://pdfs.semanticscholar.org/9adf/a7d21195719c17a519117be5041dd7b9e86e.pdf?fbclid=IwAR0jTv8-973cUFG9zA4f0mQ2l7K7yQV-tYi3fOO9xXuWAZ-5RuSkGgbxMjNs> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- JÓZSA Zoltán (2006): *Önkormányzati szervezet, funkció, modernizáció*. Budapest, Dialóg Campus.
- JÓZSA Zoltán (2017): A regionális és helyi kooperáció főbb akadályai, lehetőségei és prioritásai. In GELLÉN Klára szerk.: *Honori et virtuti: Ünnepi tanulmányok Bobvos Pál 65. születésnapjára*. Szeged, SZTE ÁJTK Üzleti Jogi Intézet, Pólay Elemér Alapítvány. 200–209.
- JÓZSA Zoltán (2017): Minek a mestere? *Közjavak*, 3. évf. 2. sz. 10–13. DOI: <https://doi.org/10.21867/KjK/2017.2.3>
- JÓZSA Zoltán (2018): A köz érdekében? Közigazgatás és közösségi szerepek változásáról. *Közjavak*, 4. évf. 3. sz. 13–21. DOI: <https://doi.org/10.21867/KjK/2018.3.3>
- JÓZSA Zoltán (2018): Reflexiók az önkormányzati rendszer elmúlt 25 éve kapcsán. In HOMOKI-NAGY Mária – KARSAI Krisztina – FANTOLY Zsanett – JUHÁSZ Zsuzsanna – SZOMORA Zsolt – GÁL Andor szerk.: *Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára. Acta Universitatis Szegediensis – Acta Juridica et Politica*, Tom. 81. 499–506. Elérhető: http://acta.bibl.u-szeged.hu/53845/1/juridpol_081.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)

- JUDGE, Timothy A. – KAMMEYER-MUELLER, John D. (2012): Job Attitudes. *Annual Review of Psychology*, Vol. 63. 341–367. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-120710-100511>
- KÁKAI László (2004): *Önkormányzunk értékek, de nélkületek! Pártok és civil szervezetek a helyi társadalmakban*. Budapest, Századvég.
- KALLIATH, Thomas – KALLIATH, Parveen (2012): Changing work environments and employee wellbeing: An introduction. *International Journal of Manpower*, Vol. 33, No. 7. 729–737. DOI: <https://doi.org/10.1108/01437721211268285>
- KLEIN Balázs – KLEIN Sándor (2006): *A szervezet lelke*. Budapest, EDGE 2000 Kft.
- LEROY, Hannes – ANSEEL, Frederik – GARDNER, William L. – SELS, Luc (2015): Authentic Leadership, Authentic Followership, Basic Need Satisfaction, and Work Role Performance: A Cross-Level Study. *Journal of Management*, Vol. 41, No. 6. 1677–1697. DOI: <https://doi.org/10.1177/0149206312457822>
- LIDSTRÖM, Anders (1998): The Comparative Study of Local Government Systems – A Research Agenda. *Journal of Comparative Policy Analysis*, Vol. 1, No. 1. 97–115. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1010005128959>
- LOBAO, Linda (2016): The rising importance of local government in the United States: Recent research and challenges for sociology. *Sociology Compass*, Vol. 10, No. 10. 893–905. DOI: <https://doi.org/10.1111/soc4.12410>
- Magyar Néprajzi Lexikon 1977–1982*. 2. kötet. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- MAKÓ Csaba – ILLÉSSY Miklós (2014): A szervezeti innovációk a közzsféra szervezeteiben. (A jó állam létrehozásának és tartós fenntartásának elhanyagolt dimenziója). *Pro Publico Bono, Magyar Közigazgatás*, 4.sz. 4–20. Elérhető: http://real.mtak.hu/92587/1/2014_4.4-20..pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- MÁRKI Sándor (1898): Az Erdélyi Unio-bizottság. *Budapesti Szemle*, 95. kötet. 259. sz. 321–359. Elérhető: http://real-j.mtak.hu/2380/1/BudapestiSzemle_1898_095.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- MERTON, Robert King (1980): Bürokratikus struktúra és személyiség. In MERTON, Robert King szerk.: *Társadalomelmélet és társadalmi struktúra*. Budapest, Gondolat. 452–471.
- ORGAN, Dennis W. – BATEMAN, Thomas S. (1991): *Organizational Behavior*. 4th edition. Irwin, Boston.
- PAILLÉ, Pascal – GRIMA, François – BERNARDEAU, Denis (2013): When subordinates feel supported by managers: Investigating the relationships between support, trust, commitment and outcomes. *International Review of Administrative Sciences*, Vol. 79, No. 4. 681–700. DOI: <https://doi.org/10.1177/0020852313501248>
- PÁLNÉ Kovács Ilona (1999): Helyi kormányzás – helyi politika. Település- és területfejlesztés. In CSEFKÓ Ferenc szerk.: *Önkormányzati iránytű. Gyakorlati útmutató a helyi képviselők, polgármesterek, köztisztviselők számára*. Villány, Új Historica. 49–75.
- PÁLNÉ Kovács Ilona (1999): Régiók Magyarországa? *Info-Társadalomtudomány*, 44. sz. 31–41. Elérhető: http://real-j.mtak.hu/5372/1/InfoTarsadalomtudomany_044.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- PÁLNÉ Kovács Ilona (1999): Vidékfejlesztés és önkormányzatok. In HANTÓ Zsuzsa szerk.: *Magyar falvak a szocializmus után*. Szolnok, Kereskedelmi és Gazdasági Főiskola. 35–49.
- PÁLNÉ Kovács Ilona (2003): Önkormányzatok és hatalommegosztás. In GALLAI Sándor – TÖRÖK Gábor szerk.: *Politika és politikatudomány*. Budapest, Aula. 315–347.
- PÁLNÉ Kovács Ilona (2008): *Helyi kormányzás Magyarországon*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus.
- PÁLNÉ Kovács Ilona (2009): A helyi kormányzás 20 éves története (Modellváltás rendszerváltás nélkül). In SÁNDOR Péter – STUMPF Anna – VASS László szerk.: *Magyarország politikai évszázadkönyve. Kormányzati rendszer a parlamenti demokráciában*. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány. CD-ROM.

- PÁLNÉ Kovács Ilona (2009): A területi érdekérvényesítés átalakuló mechanizmusai. In RECHNITZER János – LENGYEL Imre szerk.: *A regionális tudomány két évtizede Magyarországon*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 149–172.
- PÁLNÉ Kovács Ilona (2013): Miért hagytuk, hogy így legyen? A területi decentralizációs reformok természetrajza Magyarországon. *Politikatudományi Szemle*, 22. évf. 4. sz. 7–34. Elérhető: www.poltudszemle.hu/szamok/2013_4szam/palne.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- PÁLNÉ Kovács Ilona (2017): A helyi társadalom és az önkormányzatok, a helyi hálózatok. *Comitatus*, 20. évf. 5. sz. 32–49.
- PERRIN, Andrew J. (2005): Political Microcultures: Linking Civic Life and Democratic Discourse. *Social Forces*, Vol. 84, No. 2. 1049–1082. DOI: <https://doi.org/10.1353/sof.2006.0028>
- PÉTERI Gábor (2007): Nagyobb felelősség, átalakuló feladatok, új szerepek. Helyi közszolgáltatások és döntéshozatal változása a polgármesterek véleménye alapján (1991–2006). In HORVÁTH M. Tamás szerk.: *Piacok a főtéren. Helyi kormányzás és szolgáltatásszervezés*. Budapest, KSZK ROP 3.1.1. Programigazgatóság. 19–68.
- PÉTERI Gábor (2015): Kísérletezgetünk: önkormányzati feladatfinanszírozás. *Közjavak*, 1. évf. 1. sz. 24–28. DOI: <https://doi.org/10.21867/KjK/2015.1.6>
- RESICK, Christian J. – HARGIS, Michael B. – SHAO, Ping – DUST, Scott (2013): Ethical Leadership, Moral Equity Judgments, and Discretionary Workplace Behavior. *Human Relations*, Vol. 66, No. 7. 951–972. DOI: <https://doi.org/10.1177/0018726713481633>
- ROBINSON, Mark (2015): *From Old Public Administration to the New Public Service. Implication for Public Sector Reform in Developing Countries*. Singapore, GCPSE. Elérhető: www.undp.org/content/dam/undp/library/capacity-development/English/Singapore%20Centre/PS-Reform_Paper.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- SAARI, Lise M. – JUDGE, Timothy A. (2004): Employee Attitudes and Job Satisfaction. *Human Resource Management*, Vol. 43, No. 4. 395–407. DOI: <https://doi.org/10.1002/hrm.20032>
- SPIRA György (1964): A vezérmegeye forradalmi választmánya 1848 tavaszán. *Századok*, 98. évf. 713–754.
- SZABÓ Gábor (2013): Alattvaló vagy polgár? A demokratikus legitimitásról etikai nézőpontból. *Politikatudományi Szemle*, 22. évf. 3. sz. 29–47. Elérhető: www.poltudszemle.hu/szamok/2013_3szam/szabo.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- SZABÓ Imre Szilárd (2016): Sztrájkjogi problémák. *Magyar Munkajog E-folyóirat*, 1. sz. 45–63. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02500/02566/00003/pdf/EPA02566_munkajog_2016_01_045-063.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- SZÁSZ Zoltán (1988): A nemzetiségek és az 1848-as magyar forradalom. *Történelmi Szemle*, 40. évf. 3–4. sz. 193–202. Elérhető: http://epa.oszk.hu/00600/00617/00002/tsz98_3_4_szasz_zoltan.htm (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- SZENTPÉTERI István (1985): *A szervezet és a társadalom*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- SZILÁGYI Sándor: *A magyar nemzet története. A nemzeti államalkotás kora (1815–1847). Ötödik könyv: Az új állam alapjai. I. fejezet: Az 1843/44-iki országgyűlés. A királyi előadások*. Elérhető: www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/MagyarNemzetTortenete-a-magyar-nemzet-tortenete-9A23/szilagy-i-sandor-a-magyar-nemzet-tortenete-21F2/a-nemzeti-allamalkotas-kora-18151847-60FD/otodik-konyv-az-uj-allam-alapjai-6AA5/i-fejezet-az-184344-iki-orszaggyules-a-kiralyi-eloadasok-6AA6/ (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)

- TIMMS, Carolyn – BROUGH, Paula – GRAHAM, Deborah (2012). Burnt-out but engaged: The co-existence of psychological burnout and engagement. *Journal of Educational Administration*, Vol. 50, No. 3. 327–345. DOI: <https://doi.org/10.1108/09578231211223338>
- TÓTH Judit (1978): A helyi önkormányzatok európai szintű szabályozása. In HORVÁTH M. Tamás szerk.: *Európai integráció az önkormányzatok szemszögéből*. Budapest, Magyar Közigazgatási Intézet – Demokratikus Helyi Közigazgatás Fejlesztéséért.
- TRUCHIL, Barry E. (2018): *The Politics of Local Government: Governing in Small Towns and Suburbia*. Maryland, Lexington Books.
- UTASI Ágnes (s. d.): *Demokratikus részvétel és a hatalom erkölce*. Elérhető: www.szociologia.hu/dynamic/9702utasi.htm (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- UTASI Ágnes (2013): *Kötelékben. Szolidaritás-hálók és közélet*. Szeged, Belvedere Meridionale. Elérhető: www.belvedere.meridionale.hu/kotetek/2/UtasiAgnes_Kotelekben-Szolidaritashalok%20es%20kozelet_2013_vagojeleknul.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- VALEYRE, Antoine – LORENZ, Edward – CARTRON, Damien – CSIZMADIA Péter – GOLLAC, Michel – ILLÉSSY Miklós – MAKÓ Csaba (2009): Munkaszervezeti modellek Európában és az emberierőforrás-gazdálkodás néhány jellemzője. Kísérlet a munkaszervezetek nemzetközi paradigma-térképének elkészítésére. I. rész. *Vezetéstudomány – Budapest Management Review*, Vol. 11, No. 10. 2–15. Elérhető: <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2946/1/vt2009n10p02-15.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- VALEYRE, Antoine – LORENZ, Edward – CARTRON, Damien – CSIZMADIA Péter – GOLLAC, Michel – ILLÉSSY Miklós – MAKÓ Csaba (2009): Munkaszervezeti modellek Európában és az emberierőforrás-gazdálkodás néhány jellemzője. Kísérlet a munkaszervezetek nemzetközi paradigma-térképének elkészítésére. II. rész. *Vezetéstudomány – Budapest Management Review*, Vol. 11, No. 11. 36–51. Elérhető: <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2968/1/vt2009n11p36-51.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)
- WIENER György (2003): Regionális államreform Magyarországon. In *Magyar közigazgatás a reformok előtt*. Budapest, Belügyminisztérium.
- WILSON, Woodrow (2007) [1887]: The study of Administration. In SHAFRITZ, Jay M. – HYDE, Albert C.: *Classics of Public Administration*. Boston, Wadsworth.
- ZAFIROVSKI, Milan (2005): Social exchange theory under scrutiny: A positive critique of its economic-behaviorist formulations. *Electronic Journal of Sociology*, Vol. 2, No. 2. 1–40. Elérhető: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.454.7467&rep=rep1&type=pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 09. 11.)

Vákát oldal

Ludovika Egyetemi Kiadó Nonprofit Kft.
Székhely: 1089 Budapest, Orczy út 1.
Kapcsolat: info@ludovika.hu

A kiadásért felel: Koltányi Gergely ügyvezető igazgató
Felelős szerkesztő: Gőcze István
Olvasószerkesztő: Oláh Andrea
Korrektor: Tar Krisztina
Tördelőszerkesztő: Fehér Angéla
Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

DOI: https://doi.org/10.36250/00853_00

ISBN 978-963-531-225-2 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-226-9 (PDF)
ISBN 978-963-531-227-6 (ePUB)

A rendszerváltást követően – az önkormányzatiság demokratikus eszméje talaján – egy széttagolt, nagy önállóságot élvező önkormányzati rendszer alakult ki Magyarországon, amely jelentős átalakuláson esett át a 2010-es kormányváltás után. A változás megítéléséről, annak hatásairól megoszlanak a vélemények, ám azzal nehéz vitatkozni, hogy 2011-ben egy több mint húszéves – alapjaiban változatlan – rendszer reformja következett be. Az új modell a magyar önkormányzatok alkalmazkodó készsége és a centralizációs intézkedéssorozat lakosság számára is népszerű elemei miatt különösebb megrázkódtatások nélkül stabilizálódni látszik.

A hirtelen jött, és minden radikális átalakulást követő „sokk” elmúltával alkalom nyílhat arra, hogy kvantitatív és kvalitatív eszközökkel annak megismerésére tegyünk kísérletet, hogy az önkormányzati szféra és a lakosság miként viszonyul a fent jelzett átalakulásokhoz, és általában a jelen formájában működő önkormányzati rendszerhez.

A könyv szerzői négy empirikus kutatás keretében mérték fel az önkormányzati rendszerhez kapcsolódó ismereteket, attitűdöket, véleményeket. Ebből három vizsgálat a lakosság körében végzett közvélemény-kutatást, míg egy negyedik egy megyei jogú város önkormányzati dolgozóinak lekérdezését jelentette.

A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című projekt keretében jelent meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE